

ISSN 2217-3609

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ

БИЛТЕН

бр. 4

Београд, 2012.

БИЛТЕН АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У БЕОГРАДУ

- ИЗДАВАЧ:** **Intermex**, Београд, Булевар војводе Мишића 37/II
За издавача: Љиљана Миланковић-Васовић, директор
- ПРИРЕЂИВАЧ:** Апелациони суд у Београду
- ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК:** Радмила Драгичевић Дичић,
в. ф. председника Апелационог суда у Београду
- ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ
И ОДГОВОРНОГ УРЕДНИКА:** Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду
- РЕДАКЦИЈСКИ ОДБОР:** Бранислав Босиљковић, Душко Миленковић,
Боривоје Живковић, Јасминка Станојевић,
Соња Манојловић, Слађана Накић Момировић,
и Сениша Важић - судије Апелационог суда у Београду
- СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ:** Мирјана Пиљић,
координатор за медије Апелационог суда у Београду
- ПРЕЛОМ, КОРЕКТУРА
И ДИЗАЈН:** Intermex, Београд
- ШТАМПАРИЈА:** "Cicero", Београд

У припреми Билтена учествовали су судије и судијски помоћници Апелационог суда у Београду

Свако копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целине или делова текста из ове публикације представља повреду ауторског права и кривично дело (сходно одредбама чл. 215.-217. Закона о ауторском и сродним правима, и чл. 198.-202. Кривичног законика).

Коришћење делова текста из овог Билтена дозвољено је сходно ауторском праву и уз сагласност издавача.

САДРЖАЈ

I

Уводна реч главног и одговорног уредника билтена

- Радмила Драгичевић Дичић,
в. ф. председника Апелационог суда у Београду 5

II

СТРУЧНИ РАДОВИ

Писмена израда кривичне пресуде у пракси

- мр Сретко Јанковић,
судија Апелационог суда у Београду 11

Евентуална максима у парничном поступку

- Боровоје Живковић,
председник Грађанског одељења за радне спорове
Апелационог суда у Београду 37

Издржавање малолетног детета од стране родитеља који је незапослен и без имовине

- спорне ситуације у судској пракси
- Александра Босијоковић Недељковић,
виши судски сарадник Апелационог суда у Београду 61

III

СУДСКА ПРАКСА

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

- Кривично процесно право 79
Кривично материјално право 90

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

- Правно схватање Грађанског одељења 115
Закључак 118
Парнични поступак 120

Стварно право	128
Облигационо право	134
Породично право	150
Наследно право	155
Медијско право	157
Ауторско право и сродна права	161
Радно право	
<i>Правна схватања</i>	164
<i>Сентенце</i>	185
<i>Уставне одлуке из области радног права</i>	221

IV

Одговори Грађанског одељења на питања подручних судова	237
Парнични поступак	239
Стварно право	265
Облигационо право	269
Породично право	276
Остало	278

Поштовани,

Представљам вам четврти Билтен Апелационог суда у Београду који је настао као израз тежње судија и стручних сарадника овог суда да свој рад учине што доступнијим онима који сматрају да одлуке овог суда могу бити значајна смерница у њиховом даљем раду и да се до сада уочене неправилности у одлукама првостепених судова исправе.

Верујем да ће овај Билтен због значаја сентенци које су у њима објављене, као и реферата који изражавају личне ставове аутора о питањима која изазивају недоумице у судској пракси, бити од користи не само правницима који су због природе своје делатности упућени на суд, већ и свим оним лицима који свој живот настоје да ускладе са принципима правичности.

*Главни и одговорни уредник
Судија Радмила Драгичевић Дичић*

**Causa in praeteritum,
poena in futurum confertur**

– поступак се односи на прошлост,
а казна на будућност

(Улпијан)

II
СТРУЧНИ РАДОВИ

Мр Сретко Јанковић,
судија Апелационог суда у Београду

ПИСМЕНА ИЗРАДА КРИВИЧНЕ ПРЕСУДЕ У ПРАКСИ

Увод

С обзиром да је пресуда најважнија одлука коју суд доноси у кривичном поступку, Закоником о кривичном поступку (ЗКП) је прописано шта она треба да садржи и каква је структура пресуде. Како је уочено да првостепени судови чине грешке и пропусте при писменој изради првостепене кривичне пресуде, због чега долази и до честог укидања пресуда, те стога сматрам да је потребно дати неке основне напомене које могу бити од користи при изради пресуде, а пре свега указујући на конкретне грешке и пропусте које се најчешће појављују.

Имајући у виду да судови најчешће доносе пресуду којом се окривљени оглашава кривим (осуђујућа пресуда), то ће у овом раду бити речи само о тој врсти првостепене кривичне пресуде. У првом делу рада биће указано на најважније одредбе ЗКП које су значајне за писмену израду пресуде, те дате неке основне напомене о писменој изради пресуде, док ће у другом делу рада бити презентовани конкретни примери грешака и пропуста које првостепени судови чине при писменој изради пресуде.

Основне напомене о писменој изради пресуде¹

Законик о кривичном поступку у Глави XXIII (члан 350. - 362.) садржи одредбе о пресуди, с тим што је за ову тему посебно

---

¹ Видети детаљније у чланку: "Грешке и пропусти при изради првостепене кривичне пресуде", Билтен Врховног суда Србије број 2/2006 или на сајту Апелационог суда у Београду: www.ap.sud.rs где је такође постављен наведени чланак)

значајна одредба члана 361. ЗКП. Осим тога, од значаја су и одредбе члана 89. став 1. ЗКП те одредбе члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП, јер су овом "апсолутно битном повредом одредаба кривичног поступка обухваћени различити недостаци у саставу писмено израђене пресуде". Такође, треба поменути и одредбе члана 446. став 7. ЗКП, члана 521. став 4. ЗКП, члана 334. став 3. ЗКП и одредбу члана 78. став 4. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетника.

Нови ЗКП² у глави XVIII (Главни претрес и пресуда) садржи одредбе о писменој изради пресуде, а најзначајније су одредбе члана 427-429. Одредба члана 428 има назив: "Садржај писмено израђене пресуде", а у ставу 1. се наводи да писмено израђена пресуда мора потпуно да одговара пресуди која је објављена, те да мора имати увод, изреку и образложење. Увод пресуде, у суштини, треба да садржи све оно што је и до сада било прописано одредбом члана 361. став 2. старог ЗКП, с тим што новину представља то што је сада у уводу пресуде потребно навести и то "да ли је пресуде донета једногласно или већином гласова" (члан 428. став 2.), с тим што се ово односи на случајеве када је пресуду донело веће. У скраћеном поступку пресуду доноси судија појединац. Изрека пресуде садржи личне податке о оптуженом предвиђене у члану 85. став 1. ЗКП (ти подаци се нешто разликују од података који су предвиђени одредбом члана 89. став 1. старог ЗКП) и одлуку којом се оптужба одбија или се оптужени ослобађа од оптужбе или се оглашава кривим. Скоро на исти начин је прописано шта садржи изрека пресуде којом се оптужени оглашава кривим. У одредбама члана 428. став 8., 9 и 10. прописано је шта треба да садржи образложење пресуде, а разлика у односу на стари ЗКП је то што ће у образложењу пресуде којом се оптужени оглашава кривим, суд ће навести и разлоге "којим се руководио када је одлучио да изрекне казну рада у јавном интересу или одузимање возачке дозволе" (с обзиром да се ради о новим ка-

---

² Објављен у "Службеном гласнику РС" број 72 од 28. септембра 2011. године, а примењиваће се 15. јануара 2013. године, изузев у поступцима за кривична дела организованог криминала и ратних злочина где се примењује од 15. јануара 2012. године.

знама у КЗ), те разлоге којима се руководио при одузимању имовине проистекле из кривичног дела. Значајна новина садржана је у одредби члана 429. новог ЗКП а односи се на изостанак образложења или делимично образложење. За разлику од старог ЗКП, по коме се судска опомена изрицала решењем, нови ЗКП прописује да се и судска опомена изриче пресудом, а посебним одредбама о изрицању судске опомене (члан 520. став 1.) прописано је да ће се у образложењу пресуде којом је изречена та кривична санкција "изнети разлози којима се судија руководио при изрицању судске опомене". Што се тиче другостепеног поступка, одредбом члана 460. новог ЗКП прописано је шта треба да садржи образложење другостепене одлуке (пресуде или решења) и ту нема неких новина у односу на стари ЗКП. Међутим, ново је то што сада недостаци који су се углавном тицали писмене израде пресуде, а били су предвиђени као апсолутна битна повреда одредаба кривичног поступка (члан 368. став 1. тачка 11. старог ЗКП), сада углавном представљају релативно битну повреду одредаба кривичног поступка, осим када се ради о неразумљивости изреке пресуде (члан 438. новог ЗКП) .

1. Увод пресуде

Одредбом члана 361. став 2. ЗКП, прописано је шта садржи увод пресуде, а увод служи за индивидуализацију и идентификацију одлуке, тј. из њега се види "ко је одлучивао, на кога се одлука односи, шта је предмет одлучивања и у којим условима је одлучивано"³ Понекад у уводу пресуде "нема свих неопходних података а има случајева да се уносе непотребни и сувишни подаци"⁴ Значајно је да се у уводу пресуде наведе датум објављивања пресуде (посебно ако она није објављена одмах по завршетку главног претреса). У заглављу пресуде, који стоји пре увода обично се наводи назив суда који је донео одлуку, број предмета и датум доношења, а у једној пресуди у заглављу је прво наведен датум доношења а затим број предме-

---

³ М. Грубач: Кривично-процесно право процесне радње) "Службени гласник" Београд, 1996. година, страна 182

⁴ Б. Петрић: Методика, терминологија и језик одлука у кривичном поступку", "Гласник Адвокатске коморе Војводине", број 10/80.

та⁵, што не представља неку значајнију грешку, али је логичније да редослед буде обрнут. Када је у питању заглавље пресуде, у једној пресуди⁶ у заглављу су непотребно наведена три датума, а после броја предмета се наводи: "Дана 16.02.2011 започет, а дана 10.3.21011. настављен главни претрес, када је донео дана 11.3.2011. и јавно објавио". Међутим, "ако увод има неки недостатак, пресуда се не може побијати по члану 364. став 1. тачка 11. ЗКП (сада члан 368. став 1. тачка 11-С.Ј.), јер се одредба тог члана односи на изреку и образложење, а не на увод пресуде"⁷

2. Изрека пресуде

Одредбом члана 361. став 3., 4. и 5. прописано је шта треба да садржи изрека пресуде, док се одредба члана 356. ЗКП односи само на пресуду којом се оптужени оглашава кривим. Не може се унапред дати образац како треба да изгледа изрека пресуде којом се оптужени оглашава кривим, јер је то фактичко питање и зависи од конкретног случаја. Пре свега, изрека пресуде мора садржавати личне податке за оптуженог, који су прописани одредбом члана 89. став 1. ЗКП, али се у пракси срећу случајеви где се од овога одступа, па поједини подаци недостају. Када је у питању ранија осуђиваност оптуженог, у пресуди треба навести: суд који је донео пресуду (решење), број и датум пресуде (решења), кривично дело за које је осуђен кривичну санкцију која је изречена, те да ли је казна (ако је изречена) издржана. Дакле, није довољно да се само наведе "осуђиван" или "раније више пута осуђиван", а посебно ако се ни у образложењу пресуде не наведу сви помешани подаци о ранијој осуђиваности. Наведени подаци служе првостепеном суду да упозна личност оптуженог (његов ранији живот) и изврши индивидуализацију кривичне санкције те утврди да ли има услова за примену одредаба о поврату, да ли постоје услови за изрицање условне осуде, да ли треба опозвати условну осуду, да ли је могуће ублажавање казне и слично, а другостепеном суду да провери да

---

⁵ Пресуда Основног суда у Ваљеву К 1761/10 од 21.06.2011. године

⁶ Пресуда Првог основног суда у Београду К 24977/10 од 11.03.2011. године

⁷ Т. Васиљевић и М. Грубач: Коментар ЗКП, "Службени гласник", Београд, 1999. година, страна 279

ли је првостепени суд правилно и законито извршио индивидуализацију кривичне санкције.

Поред тога што изрека мора бити сажета, она мора бити потпуна, јасна и разумљива, јер у противном радиће се о битној повреди одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП. "Ако је изреком обухваћено више кривичних дела, свако од њих мора бити чињенично потпуно описано. Кривична дела у идеалном стицају треба описати заједно, а кривична дела у реалном стицају се морају описати одвојено. Када се ради о квалификованом или привилегованом облику кривичног дела у изреци се морају навести чињенице и околности које делу дају одређени облик"⁸

"Уколико изрека пресуде садржи више врста пресуде, редослед одлуке мора бити у складу са одредбама члана 361. став 3. ЗКП. Дакле, најпре се уноси одлука којом се оптужени оглашава кривим, затим којом се ослобађа од оптужбе, а док је одлука којом се оптужба одбија увек последња"⁹

У изреци пресуде се наводи пуни назив кривичног дела из закона којим је оно прописано, "уз уобичајену и општеприхваћену скраћеницу...", а на исти начин се поступа и у образложењу, с тим што се у загради наводи скраћеница, која ће се употребљавати у даљем тексту образложења"¹⁰. Уколико се ради о кривичним делима из посебних закона, која немају назив, наводи се одговарајући члан тог закона и назив закона који прописује кривично дело (нпр. кривично дело из члана 140. Закона о лековима и медицинским средствима, кривично дело из члана 154. Закона о ветеринарству) .

У судској пракси је заузет став да, уколико неке радње из састава продуженог кривичног дела нису доказане, суд оптуженог не

⁸ Ј. Павлица и М. Лутовац: Коментар ЗКП, "Југословенски завод за продуктивност рада", Београд, 1985. година, страна 486

⁹ Н. Латинковић: Методологија и систематика израде пресуде о кривичном поступку, "Билтен судске праксе" број 3/2003, Врховни суд Србије, Београд

¹⁰ Закључак са саветовања Савезног суда и врховних судова од 28. и 29.10.1994. године – С. Вуковић: Коментар ЗКП, "Пословни биро", Београд, 2002. година, страна 324

ослобађа за те радње, већ их само изостави из чињеничног описа изреке пресуде, а у образложењу наведе да оне нису доказане, те су изостављене из чињеничног описа. Када су у питању кривична дела са бланкетном диспозицијом (нпр. кривично дело угрожавања јавног саобраћаја, кривично дело повреда посебне војне службе, и др.) у изреци пресуде треба навести садржај конкретних повреда бланкетне норме, док је ближу ознаку бланкетне норме (на пример одредбе ЗООБС-а, одредбе Правила службе) довољно навести у образложењу пресуде. Одредбом члана 361. став 5. ЗКП, прописано је да се, када се ради о стицају кривичних дела, оптуженом прво утврђују појединачне казне за свако кривично дело, а онда се, у складу са одредбом члана 60. КЗ, осуђује на јединствену казну. У изреци пресуде јасно морају бити наведене и све друге одлуке: одлука о урачунавању притвора и раније казне (члан 63. КЗ), одлука о мери безбедности (нпр. одузимање предмета, члан 87. КЗ), одлука о трошковима кривичног поступка (члан 196. ЗКП), одлука о имовинско-правном захтеву (члан 206. ЗКП) и др., "сагласно одговарајућим законским одредбама, с тим што се увек мора навести законска одредба на којој се заснива одређена одлука"¹¹

3. Образложење

Одредбе члана 361. став 6-10. ЗКП, односе се на образложење пресуде. "Образложење је део одлуке у коме суд логично излаже процес њеног формирања, нарочито у погледу тумачења закона и оцене доказа. Образложење омогућује странкама да одлуку побијају правним лековима, а вишем суду да поводом правних лекова испита да ли је одлука правилна и законита"¹². Свака пресуда којом се оптужени оглашава кривим мора имати образложење, а изузетак је само прописан одредбом члана 446. став 7. ЗКП. Ако пресуда нема уопште разлога или у њој нису наведени разлози о одлучним чињеницама.... итд., постојаће битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП.

---

¹¹ Б. Петрић: *Op. cit.*

¹² М. Грубач: *op. cit.*, стр. 182

Судска пракса је створила одређену методологију у писању образложења пресуде, али редослед би требао да буде онакав како се одвија ток кривичног поступка. Пре свега, у образложењу треба прво навести: ко је овлашћени тужилац који је поднео оптужни акт, број и датум оптужног акта, лице против кога је оптужни акт поднет, назначење кривичног дела и одредбе закона којим је оно прописано, као и назначење назива тог закона, те да ли је оптужни акт (у времену од његовог подношења па до доношења пресуде) мењан или прецизиран (нпр. да ли је оптужница проширена, да ли је тужилац одустао од дела оптужнице и слично). После уводног дела у образложењу се презентира одбрана оптуженог, с тим што треба изнети суштину одбране која се тиче одлучних чињеница, без непотребних детаља. Међутим, поједини судови у образложењу пресуде прво наводе садржину доказа, а након тога презентирају одбрану окривљеног (нпр. пресуда Основног суда у Пожаревцу К 184/11 од 29.03.02011. године). Након презентирања одбране оптуженог, у образложењу се наводе докази који су изведени на главном претресу (у пракси се срећу случајеви да се у образложењу не наведу сви докази већ само неки, што није прихватљиво), те докази чије је извођење одбијено, али се разлози одбијања извођења појединих доказа наводе касније.

После овога следи "суштински и најважнији део образложења пресуде, а то је образложење изведених доказа и утврђених чињеница које представљају основ одлуке – пресуде"¹³. Дакле, у овом делу образложења суд уствари даје резултате доказног поступка у погледу одлучних чињеница, вршећи при том суштинску анализу и оцену сваког доказа појединачно и у вези са осталим изведеним доказима. Образлажући чињенични основ пресуде "суд даје анализу и оцену доказа и утврђује везу између доказа и закључака, тј., показује логичку страну образложења пресуде"¹⁴, на основу чега виши суд у жалбеном поступку проверава и контролише правилност формирања унутрашњег убеђења нижег суда. Неприхватљиво је да се у

---

¹³ Б. Петрић: *op. cit.*

¹⁴ Х. Бакаловић: Образложење првостепене осуђујуће пресуде, "Правна мисао" број 1-2/70

овом делу образложења уместо анализе и оцене доказа само препише комплетна изрека пресуде и да се само наведе констатација да је "чињенично стање утврђено као у изреци". Таква пресуда је уствари пресуда без образложења, о чему се изјаснио Врховни суд Србије у одлуци Кж.І број 662/98¹⁵. "Образложење изведених доказа (оцена доказа) и утврђених чињеница може се извршити на више начина, али је увек неопходно да се јасно види како је који доказ (било материјални било вербални) оцењен и која се чињеница тим доказом утврђује..."¹⁶. У том смислу се изјаснила и судска пракса (решење Врховног суда Србије Кж.10/04 од 27.05.2004. године)¹⁷. Овде је веома важно да суд да потпуну анализу и оцену противречних доказа, на што га обавезује и одредба члана 361. став 7. ЗКП.

У образложењу се затим наводи и оцена одбране оптуженог (да ли се она прихвата и зашто или се не прихвата и зашто). Након тога у образложењу се наводе разлози због којих суд није прихватио предлоге странака за извођење појединих доказа, те разлози због чега сведок или вештак нису непосредно саслушани на главном претресу, те је њихов исказ или налаз прочитан без сагласности странака (страница 337. ЗКП).

Следи изношење правних разлога пресуде, који се састоји у подвођењу чињеничних закључака под одговарајућу правну норму. У пракси се овај део образложења често своди само на стереотипну констатацију "...у радњама оптуженог су садржана сва битна обележја кривичног дела из члана .....", што је неприхватљиво. Нужно је да суд наведе разлоге из којих је видљиво да је утврђено чињенично стање било нужно правно квалификовати баш онако како је то учињено у изреци пресуде. Овде треба навести и разлоге нпр., зашто је суд нашао да треба применити одредбе КЗ о нужној одбрани, о покушају о саизвршилаштву, о продуженом кривичном делу, итд. Код образлагања кривице (умишљаја и нехата) није довољно наве-

---

¹⁵ С. Вуковић: Коментар ЗКП, Пословни биро Београд, 2002. година, страна 346.

¹⁶ Б. Петрић: *Op. cit.*

¹⁷ И. Симић и А. Трешњев; Збирка судских одлука из кривично-правне материје, "Службени гласник" Београд, 2005 година, страна 274

сти само да је кривично дело учињено са умишљајем или нехата, већ је суд дужан о томе дати разлоге, јер у противном постојаће битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП. Код кривичних дела квалификованих тежом последицом, потребно је посебно образложити кривицу у односу на основно кривично дело, а посебно у односу на тежу последицу. У пракси се ово често пропушта па долази до укидања пресуда по основу битне повреде из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП.

На крају образложења следи образложење одлуке о кривичној санкцији (казни), одлуке о мери безбедности, одлуке о имовинском захтеву, одлуке о трошковима кривичног поступка и др., Образложење одлуке о казни је обично најслабији део образложења пресуде, јер се код образложења користе шаблонске фразе о олакшавајућим и отежавајућим околностима које је суд ценио при одмеравању казне, без улажења у њихову суштину. Околности које се узимају у обзир при одмеравању казне обично се не проверавају, понекад се и измишљају, а има случајева да се цене одређене околности које у конкретном случају не могу имати никакав значај при одмеравању казне (нпр., "да се против учиниоца не води други кривични поступак"). У овом делу образложења нужно је навести разлоге зашто је суд нашао да казну треба ублажити, разлоге због чега суд сматра да учиниоца треба ослободити од казне, како је закључио да су испуњени услови за изрицање условне осуде, и др. Образложење одлуке о трошковима кривичног поступка често се своди само на навођење да је суд на основу одредбе члана 196. ЗКП, обавезао оптуженог на плаћање трошкова кривичног поступка, а понекад је образложење ове одлуке идентично са одлуком наведеном у изреци, па се поставља питање каква је уопште сврха оваквог образложења. Суд је дужан образложити због чега је одлучио да оптуженог делимично или у целини ослободи обавезе плаћања трошкова кривичног поступка.

Примери грешака и пропуста из првостепених пресуда

У пресуди Првог основног суда у Београду К 4895/10 од 23.02.2011. године на стр. 8 је наведено: "... донео одлуку као у дис-

позитиву пресуде", што је погрешно, јер пресуда нема диспозитив, већ изреку. Исто је наведено и у пресуди Вишег суда у Зајечару К 68/10 од 18.10.2010. године.

У пресуди Основног суда у Ваљевоу К 427/11 од 04.07.2011. године у изреци је садржана одлука у облику решења о укидању притвора за двоје окривљених и продужењу притвора за једног окривљеног (где се чак наводи и поука о праву жалбе против решења), што је погрешно, јер се о укидању или продужењу притвора одлучује посебним решењем. Такав случај је и у пресуди Основног суда у Шапцу К 2979/10 од 15.12.2010. године, где је у изреци наведено решење да се против окривљеног продужава притвор.

У више пресуда (нпр. Пресуда Првог основног суда у Београду К 10413/10 од 04.04.2011. године, пресуда истог суда К 2616/11 од 17.06.2011. година, пресуда Основног суда у Лозници К 466/10 од 30.06.2010. године) је уочено да се у изреци пресуде, код изрицања условне осуде, наводи да се утврђена казна неће извршити ако окривљени у периоду нпр. "од две године не учини ново кривично дело", из чега се не види од када се рачуна овај рок, што често није наведено ни у образложењу, па код окривљеног може створити недоумицу од када се рачуна овај рок. Стога је потребно навести нпр. "... ако у року од две године од дана правноснажности пресуде не учини ново кривично дело".

У пресуди Основног суда у Неготину К 1097/10 од 12.04.2011. године, и изреци је наведено да се окривљени осуђује на казну затвора у трајању од 3 месеца и 15 дана "која му се има рачунати од дана ступање на издржавање исте". Овај део о томе од када ће му се рачунати казна је непотребан, јер од када би се могла рачунати казна него од дана ступања на издржавање. У пресуди Основног суда у Пожаревцу К 109/10 од 10.12.2010. године у изреци је наведено да се окривљени осуђује на казну затвора, ... "коју ће издржати по правноснажности пресуде када слободе буде био лишен". Нејасно је зашто се ово наводи, када се окривљени може добровољно јавити на издржавање казне затвора без лишења слободе, односно привођења на издржавање казне. Овакав случај налазимо и у

пресуди Вишег суда у Пожаревцу К 30/10 од 29.03.2010. године. И у пресуди бившег Општинског суда у Пожаревцу К 485/07 од 22.09.2009. године за двојицу оптужених се наводи да ће казне "издржати по правноснажности пресуде", што је непотребно, јер се пресуда извршава када постане правноснажна, осим ако оптужени не затражи да буде упућен на издржавање казне пре правноснажности пресуде.

У пресуди Вишег суда у Београду К 1557/10 од 31.05.2010. године у изреци, у личним подацима за окривљеног је наведено "да је служио војни рок у трајању од 7 месеци 1991. године, када му је служење прекинуто...", а с обзиром да је окривљени рођен 1986. године, бранилац окривљеног основано указује у жалби како је окривљени могао служити војни рок са 5 или 6 година. Највероватније је да су лични подаци о служењу војног рока остали из неке друге пресуде.

Пресудом Првог основног суда у Београду К 9910/10 од 05.10.2010. године окривљени је оглашен кривим због кривичног дела крађе из члана 203. став 1. КЗ, а у изреци се наводи: "...током августа 2007. године у више наврата... од оштећеног предузећа одузимао разне покретне ствари ближе описане у потврди о привремено одузетим предметима број...". Оваква изрека пресуде је неразумљива.

Пресуда Основног суда у Бору К 228/10 од 02.03.2010. године у изреци не садржи личне податке за окривљене, који су прописани одредбом члана 89. став 1. ЗКП, па је за другоокривљеног наведено само име оца, датум рођења и адреса пребивалишта, док су за првоокривљеног, такође, дати непотпуни подаци, мада има више података (ЈМБГ, име оца, датум рођења, адреса пребивалишта и да је неосуђиван). Међутим, ни за једног окривљеног није наведено брачно стање, да ли имају деце, школска спрема, да ли су запослени и др.

У пресуди Основног суда у Зајечару К 713/10 од 01.07.2010. године у изреци, у личним подацима за окривљеног наведено је да је "осуђиван", с тим што се не наводи када, колико пута, за која кривична дела, на које казне. У образложењу пресуде се наводи да је

суд "имао у виду ранију осуђиваност, а што је утврдио увидом у извод из КЕ за окривљеног...", али се ни овде не наводе ближи подаци о осуђиваности (када, колико пута, за која кривична дела, на које казне). Претходно је наведено због чега је потребно да се ови подаци наведу у изреци пресуде, те да се анализирају у образложењу пресуде код образлагања одлуке о кривичној санкцији.

У пресуди бившег Четвртог општинског суда у Београду К 477/09 од 28.08.2009. године, у изреци се десет пута наводи "оштећена Ксенија Благојевић сада Узуновић", иако то није наведено у оптужном предлогу, где је једном наведено име и презиме оштећене а затим се наводи само "оштећена". На овај начин само се беспотребно оптерећује изрека пресуде, а како је у питању само једна оштећена није потребно стално понављати њено име.

Пресудом бившег Општинског суда у Соко Бањи К 44/09 од 05.05.2009. године окривљеном је изречена новчана казна у износу од 30.000 динара, те одређено да ће је окривљени платити у року од 60 дана од дана правноснажности пресуде, с тим што је суд пропустио да наведе да ће се новчана казна заменити казном затвора ако окривљени не плати новчану казну. Стога је Апелациони суд у Београду преиначио побијану пресуду у том делу.

У пресуди Првог основног суда у Београду К 17971/10 од 17.03.2010. године окривљеном је изречена мере безбедности "забрана управљања моторним возилом", али ни у изреци ни у образложењу није наведено на коју категорију возила се ова забрана односи, због чега је изрека пресуде неразумљива.

Изрека пресуде Основног суда у Пожаревцу К 1466/10 од 23.04.2010. године, у односу на одлуку о имовинско-правном захтеву гласи: "Оштећена А.Н. из Дубравице, за остварење евентуалног имовинско-правног захтева упућује се на парницу". Овде је нејасно зашто се наводи "евентуалног", али из образложења пресуде произлази да је оштећена изјавила да ће се о имовинско-правном захтеву изјаснити касније, што значи да није поставила имовинско-правни захтев, па је стога у изреци и није требало упућивати на парницу. У пресуди Вишег суда у Београду К 3695/10 од 27.10.2010. го-

дине у изреци је наведено."Оштећени К.Г. се ради остваривања евентуалног имовинско-правног захтева упућује на парницу", док је у образложењу наведено да је оштећени истакао имовинско-правни захтев, који ће накнадно одредити. Ако је оштећени поставио имовинско-правни захтев, зашто се онда наводи "евентуални".

У пресуди бившег Општинског суда у Великој Плани К 330/08 од 28.10.2009. године у изреци пресуде нема одлуке о имовинско-правном захтеву, док се у образложењу наводи: "Одлуку о имовинско-правном захтеву суд је донео на основу члана 206. ЗКП", па је нејасно како суд образлаже одлуку које нема у изреци пресуде.

Пресудом Вишег суда у Београду К 3452/10 од 28.12.2010. године у тачкама I и III петорица оптужених су оглашени кривим због кривичног дела разбојништва из члана 206. став 2. у вези става 1. КЗ, док се у образложењу пресуде наводи да су двојица оптужених кривично дело учинили помагањем у вези члана 35. КЗ, а радње помагања нису описане у изреци пресуде. На овај начин учињена је битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП (противречност изреке и образложења пресуде) .

У пресуди Основног суда у Ваљеву К 1546/10 од 28.09.2011. године у изреци пресуде окривљени је оглашен кривим због кривичног дела угрожавања сигурности из члана 138. став 2. КЗ, јер је угрозио сигурност пет лица, иако је оптужним актом (који није мењан у току поступка) оштећених као тужилаца окривљеном стављено на терет да је угрожавао сигурност два лица. На овај начин првостепени суд је учинио битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 368. става 1. тачка 8. ЗКП (прекорачена оптужба), због чега је првостепена пресуда укинута. У пресуди Вишег суда у Београду К 3551/10 од 01.07.2011. године није у потпуности решен предмет оптужбе, па је пресуда, између осталог, и због тога укинута, а сам првостепени суд је исто уочио приликом израде пресуде, па у пресуди наводи: "Приликом израде писменог отправака пресуде председник већа је утврдио да је веће пропустило да одлучи о кривичном делу... из члана 348. став 2. у вези става 1. КЗ..."

Пресудом Другог основног суда у Београду К 1976/10 од 28.03.2011. године окривљени је оглашен кривим због продуженог кривичног дела крађе из члана 203. став 1. у вези члана 61. КЗ, али суд није поступио у складу са одредбом члана 361. став 7. ЗКП, односно није навео којим доказима су поједине одлучне чињенице утврђене. Тако нпр. за радњу описану и тачки 1. изреке суд наводи да је окривљени приликом саслушања у истрази ову радњу признао, а с обзиром да је на главном претресу повукао признање, а других доказа није било, нејасно је на основу којих доказа је утврђено да је извршио ту радњу. Радњу описану у тачки 6 изреке окривљени је признао у истрази (да је од једне жене испред "Ц-маркета" одузео новчаник у којем је било 250 еура и 1.000 динара), што је негирао на главном претресу. Оштећена је у свом исказу навела да јој је новчаник украден у продавници "Све за 69", те да мисли да окривљени није лице које ју је покрало, па је нејасно којим доказима је утврђено да је окривљени извршио ову радњу. Осим тога, у изреци пресуде се наводи да је ова крађа извршена у продавници "Ива". Наведена пресуда је укинута због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП.

У пресуди Основног суда у Ваљеву К 2575 од 12.11.2010. године у образложењу пресуде се, између осталог, наводи: "...а кривично дело је извршила са умишљајем, тј. била је дужна и морала бити свесна да очигледно несавесним поступањем (јер није обраћала дужну пажњу и надзор у контроли примљених платних налога) може наступити тежа повреда права...". Овакво образложење је нејасно, јер се прво наводи да је окривљена кривично дело извршила са умишљајем (иако се ово кривично дело тј. несавестан рад у служби може извршити само из нехата), а затим се образлаже нехат.

Пресуда Другог основног суда у Београду К 3375/19 од 14.06.2011. године је укинута због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 10. ЗКП, јер је пресуда заснована на доказу на којем се пресуда не може заснивати, с обзиром да првостепени суд пресуду заснива на службеној белешци Другог ОЈТ, која се не може користити као доказ и која је морала бити издвојена из списка предмета. И пресуда Основног суда у Зајечару К

298/10 од 31.03.2011. године укинута је, између осталог, због тога што је првостепени суд пресуду засновао на налазу и мишљењу вештака који је дат у другом кривичном предмету. Овакву ситуацију налазимо и у пресуди Основног суда у Неготину К 796/10 од 08.11.2010. године, где је такође првостепени суд пресуду засновао на налазу и мишљењу вештака неуропсихијатра из другог кривичног предмета. У пресуди Основног суда у Зајечару К 1046/10 од 09.03.2011. године, суд чињенично стање утврђује, између осталог и на основу Извештаја ПУ Зајечар, у коме се наводи шта су оштећени и сведок рекли овлашћеним службеним лицима приликом прикупљања обавештења, што суд помиње три пута у пресуди.

У изреци пресуде Првог основног суда у Београду К 21899/10 од 24.08.2010. године је наведено да су двојицу окривљених "осуђује на казну затвора у трајању од 10 (десет) месеци...", што је наведено и у образложењу пресуде а требало је навести "у трајању од по 10 десет месеци". На ово је јавни тужилац указао у жалби, сматрајући да се ради о апсолутно битној повреди одредаба кривичног поступка из члана 368. става 1. тачка 11. ЗКП (неразумљива изрека), али је Апелациони суд у Београду нашао да се ради о релативно битној повреди поступка, односно о очигледној омашци при изрази пресуде.

У пресуди Основног суда у Лозници К 61/10 од 11. 02. 2011. године окривљеном је изречена условна осуда, тако што му је утврђена казна затвора у трајању од шест месеци са временом проверавања од једне године, за кривично дело из члана 297. став 1. у вези члана 289. став 1. КЗ, али се ни у изреци ни у образложењу не наводи да је суд применио одредбе о ублажавању казне, с обзиром да је за предметно кривично дело прописана казна затвора од једне до осам година.

У пресуди Првог основног суда у Београду К 19924/10 од 25.5.2011. године у изреци је наведено да је окривљени извршио "кривично дело напад на службено из члана 323. став 3. у вези ст. 1. и 2. КЗ", а исто тако је наведено у уводу пресуде и у образложењу на стр. 8, док је на стр. 9. наведено "кривично дело напад на службено лице из

члана..." Дакле, нигде у пресуди није наведен прави назив кривичног дела: "Напад на службено лице у вршењу службене дужности".

У пресуди Основног суда у Смедереву К 2128/10 од 24.05.2011. године образложење правне квалификације кривичног дела и виности окривљеног дати су у само једној реченици, која гласи: "У описаним радњама окривљеног стекла су се сва битна обележја кривичног дела неовлашћеног држања опојних дрога из члана 246а став 1. КЗ а које је овај окривљени учинио са обликом виности који одговара директном умишљају". Код образлагања правне оцене дела, нарочито у случајевима када је кривично дело извршено пре септембра 2009. године, судови често пропуштају да образложе који кривични закон је примењен, с обзир да је дошло до измене кривичног закона, а што је од значаја због примене блажег закона.

У пресуди Основног суда у Зајечару К 6/11 од 23.03.2011. године се наводи да је суценио одбрану окривљеног, али је "исту одбацио", што је погрешно, јер се нешто одбацује када се не улази у суштину, па стога треба навести да је судценио одбрану окривљеног, али је није прихватио, па навести разлоге због чега иста није прихваћена.

Пресуда Вишег суда у Пожаревцу К 30/10 од 29.03.2010. године садржи следеће образложење правне оцене кривичног дела: "Како је суд нашао да су обојица оптужених кривично одговорни за извршење дела која су им стављена на терет, те их је огласио кривим за иста". Овакво образложење је непотпуно, јер у истом треба навести назив кривичног дела за које је окривљени оглашен кривим и одредбу КЗ, односно није довољно да се наведе да је оглашен кривим за кривично дело "из изреке", односно за кривично дело "које му је стављено на терет".

Пресуда Основног суда у Зајечару К 571/10 од 14.06.2010. године, којом је окривљени оглашен кривим због кривичног дела насиља у породици из члана 194. став 1. КЗ, је укинута због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП, јер првостепени суд није навео разлоге на основу којих доказа је утврдио одлучну чињеницу постојање ванбрачне заједнице изме-

ђу окривљеног и оштећене, односно да ли је оштећена члан породице окривљеног у смислу одредбе члана 112. став 3. тачка 28. КЗ, с обзиром да из исказа једног сведока, који суд није ценио, произлази да окривљени и оштећена нису живели заједно, (што тврди и сам окривљени) већ да су се повремено тајно виђали. Интересантни су разлози које је првостепени суд навео у првостепеној пресуди, а неки од њих су следећи: "Да би заједница била трајнија није пресудна дужина трајања заједнице већ намера партнера за трајношћу њихове заједнице која се огледа у квалитету заједнице, почевши од емотивних, сексуалних, интелектуалних, културних, финансијских потреба исте и њиховом задовољавању. Битан услов постојања заједнице живота је и њена спољашња манифестација, тј. показивање околини да су двоје људи присни, а што се разликује од тајних веза које се базирају на сексуалној основи". Затим се наводи да из исказа сведока произлази да су они били упознати са њиховом везом, да су заједно проводили празнике, да су их посећивали на обележавању крсних слава, па се на крају наводи: ""Са правног аспекта ванбрачну заједницу не карактерише моногамија, тако да партнери немају обавезу верности".

Пресудом Вишег суда у Београду К 1789/10 од 19.02.2010. године окривљенима су изречене условне осуде, а у образложењу се наводи: "Стога суд сматра да ће се и са утврђеним казнама затвора у трајању од по осам месеци у потпуности остварити сврха кажњавања из члана 42. КЗ", а након тога се наводи да у конкретном случају "има места примени чл. 65. и 66. КЗ, па је извршење утврђених казни затвора окривљенима одложено на период од три године...". Условна осуда није казна, па се истом не може остварити сврха кажњавања, а оваква или слична формулација често се налази у првостепеним пресудама. Такође, често се у пресудама наводи да ће се условном осудом "остварити циљеви специјалне и генералне превенције", што је такође погрешно, с обзиром да се условна осуда не изриче ради остварења генералне превенције.

Пресуда Првог основног суда у Београду К 10164/10 од 16.09.2010. године укинута је због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 368. став 1. тачка 11. ЗКП. Наиме, првостепене

ни суд у пресуди није навео разлоге због чега је окривљеном ублажио казну, односно због чега му је изрекао блажу врсту казне. У конкретном случају ради се о кривичном делу из члана 322. став 3. у вези ст. 1. и 2. КЗ, за које је прописана казна затвора од шест месеци до пет година, а према одредби члана 57. став 7. КЗ, ако је за кривично дело прописана казна без назначења најмање мере (што овде није случај) уместо казне затвора може се изрећи новчана казна или рад у јавном интересу, па је нејасно како је првостепени суд окривљеном изрекао новчану казну.

Неприхватљив начин писмене израде пресуде налазимо у пресудама, које у суштини представљају копију записника о главном претресу, као што је нпр. пресуда Првог основног суда у Београду К 793/10 од 09.11.2010. године, где су презентирани искази окривљеног и сведока из истраге и са главног претреса, с тим што су у пресуди наведена и питања која су на главном претресу постављана окривљеном, представнику оштећеног и сведоцима, као и одговори који су дати поводом тих питања и сл. Исти случај имамо и у пресуди тог суда К 1732/10 од 27.01.2011. године, због чега је та пресуда написана на 51 страници, а ради се о једном окривљеном и кривичном делу клевете. Када је у питању дужина пресуда, треба водити рачуна и реченице у образложењу пресуде не буду предугачке, с обзиром да се дешава једна реченица буде на више од пола странице, па и на целој страници, а најдрастичнији пример налазимо у пресуди Првог основног суда у Београду К 15110/10 од 22.09.2010. године, где је суд цени одбрану окривљеног на стр. 18-22 (пет страница) све у једној реченици или укупно 209 редова. Ова пресуда је премашила рекорд једне раније пресуде Окружног суда у Панчеву где је једна реченица била написана у 173 реда.

Пресуда Основног суда у Зајечару К 5311/10 од 27.06.2011. године садржи следеће образложење одлуке о казни: "Од олакшавајућих околности узео је то што су породични људи а као отежавајућу што су до сада више пута осуђивани због истоверсног кривичног дела, те им је изрекао казне затвора од по две године, налазећи да су ове казне нужне и довољне да се њима оствари сврха кажњавања". Иако се ради о двојници окривљених, првостепени суд уопште не вр-

ши никакву индивидуализацију казне, с обзиром да је првооптужени осуђиван 15 пута, од чега 13 пута за кривична дела крађе и тешке крађе, док је другооптужени осуђиван шест пута, од чега четири пута за кривична дела крађе и тешке крађе. Осим тога, првооптужени је рођен 1950. године, ожењен је и отац је двоје пунолетне деце, док је другооптужени рођен 1973. године, ожењен је и отац је троје малолетне деце.

У пресуди Основног суда у Бору К 169/11 од 14.12.2011. године суд утврђује појединачне казне за три кривична дела испод минимума прописаног за та кривична дела, али се при том не позива на одредбе о ублажавању казне, да би се тек код изрицања јединствене казне позвао на одредбе члана 56. и 57. КЗ, а треба обрнуто.

Када је у питању образлагање одлуке о казни, у пресудама се често само набрајају олакшавајуће и отежавајуће околности, без оцене истих, не води се рачуна да ли је нека околност од значаја за казну, с обзиром на природу кривичног дела и сл. Тако нпр. у пресуди Првог основног суда у Београду К 22880/10 од 03.08.2011. године суд цени као олакшавајућу околност то што је окривљени отац малолетне деце, а при том губи из вида да је оглашен кривим због кривичног дела недавања издржавања из члана 195. став 1. КЗ, јер није давао издржавање за ту исту децу. У пресуди Основног суда у Смедереву 1114/11 од 22.08.2011. године суд је као олакшавајућу околност ценио чињеницу да су оштећени његови родитељи (ради се о кривичном делу насиље у породици из члана 194. став 1. КЗ), што у конкретном случају не може бити олакшавајућа околност. У пресуди Основног суда у Зајечару К 5098/10 од 08.10.2010. године суд је окривљеном ценио као олакшавајућу околност чињеницу да је отац троје деце, а ставља му се на терет кривично дело недозвољене полне радње из члана 182. став 1. КЗ, у вези члана 181. став 2. КЗ, извршено према малолетном лицу старом 15 година. У пресуди Вишег суда у Београду К 4324/10 од 04.07.2011. године суд је окривљеном ценио као олакшавајућу околност изражено кајање (изражено при давању завршне речи) иако окривљени током читавог кривичног поступка негира извршење кривичног дела. Јер, ако неко тврди да није извршио кривично дело, како онда може да изражава кајање. У пресуди истог суда К 3626/10 од 02.12.2010. године суд

окривљеном као олакшавајућу околност цени "делимично признање", иако он уопште не признаје извршење кривичног дела. У пресуди Првог основног суда у Београду К 21899/10 од 24.08.2010. године суд окривљенима цени као олакшавајућу околност да су "признали извршење кривичног дела", али с обзиром да су окривљени ухваћени на лицу места непосредно по извршењу кривичног дела, онда признање не може имати значај олакшавајуће околности. Основни суд у Пожаревцу у пресуди К 109/10 од 10.12.2010. године је једном окривљеном као олакшавајућу околност ценио "да је неожењен и без деце", што је погрешно, јер ако је олакшавајућа околност то што је неко ожењен и има децу коју издржава, не значи да је да се може ценити као олакшавајућа околност и то када је неко неожењен и без деце. С обзиром да се некада у пресудама цени као олакшавајућа околност и то што је неко разведен или је удовац, онда би свако брачно и породично стање представљало олакшавајућу околност. Исти суд у пресуди К 56/10 од 03.06.2011. године погрешно цени као отежавајућу околност "лоше држање пред судом" окривљеног, јер је подносио предлоге за делегацију и др". У пресуди Вишег суда у Београду К 77/11 од 17.05.2011. године погрешно је цењена као олакшавајућа околност "његове године живота, тј. да је реч о особи рођеној 1965. године...". Наиме, кривично дело је извршено 2010. године а окривљени је у време извршења дела имао 45 година, што се не може сврстати ни у младост ни у старост, већ представља "средње године", а ако би се то ценило као олакшавајућа околност, онда би биле које године извршиоца кривичног дела представљале олакшавајућу околност. Сличан случај налазимо и у пресуди Основног суда у Зајечару К 624/10 од 16.06.2010. године, где је као олакшавајућа околност цењено да је окривљена "особа у озбиљним годинама" (у време извршења кривичног дела имала 50 година) .

Има случајева да суд пропусти да одлучи о трошковима кривичног поступка, иако одредбе ЗКП обавезују суд да о трошковима одлучи заједно са одлуком о главној кривичној ствари. Тако нпр. у пресуди Вишег суда у Београду К 3209/10 од 15.07.2011. године је наведено: "На основу члана 194. став 2. ЗКП одлука о трошковима кривичног поступка у односу на све окривљене биће донета накнадно посебним решењем", што је погрешно, јер одлука о трошковима зависи од исхо-

да кривичног поступка, па је суд дужан да у одлуци о главној ствари одлучи ко је дужан да сноси трошкове кривичног поступка, а само ако у време одлучивања недостају подаци о висини трошкова, посебним решењем се накнадно утврђује висина трошкова. Треба напоменути да је овде и образложење одлуке о трошковима истоветно са изреком, па се поставља питање каква је сврха таквог образложења.

Када је у питању паушални износ трошкова, Правилником о накнади трошкова у судским поступцима (члан 27), паушални износ трошкова се одређује у складу са трајањем и сложености поступка и имовним стањем окривљеног у износу од 1.000 до 20.000 динара. Међутим, иако је ова одредба јасна, очигледно је да је поједине судије не познају, па се дешава да се паушални износ у пресудама утврђује у износу испод прописаног минимума, а много чешће у износу изнад прописаног максимума. Тако се у пресудама налази да се окривљени обавезује да плати паушал у износу од 25.000 динара (пресуда Вишег суда у Београду К 273/11 од 21.04.2011. године и пресуда Вишег суда у Пожаревцу К 167/10 од 15.03.2011. године), 30.000 динара (пресуда Вишег суда у Београду К 77/11 од 21.03.2011. године, пресуда Вишег суда у Пожаревцу К 30/10 од 29.03.2010. године и пресуда Првог основног суда у Београду К 1347/10 од 18.11.2010. године), а у пресуди Вишег суда у Београду К 175/11 од 06.06.2011. године окривљени је обавезан да плати паушал у износу од 50.000 динара.

Када је у питању одлука о трошковима кривичног поступка често се не прави разлика када трошкови падају на терет буџетских средстава а када су окривљеног ослобађа обавезе плаћања трошкова. Тако нпр. у пресуди Првог основног суда у Београду К 954/11 од 21.09.2011. године суд је двоје окривљених огласио кривим, а одлука о трошковима гласи: "Трошкови кривичног поступка падају на терет буџетских средстава", што је погрешно, јер трошкови падају на терет буџетских средстава у складу са одредбом члана 197. ЗКП (тј. када су донесе неку од одлука које се наводе у тој одредби), а не када је окривљени оглашен кривим. У конкретном случају, очигледно је да је суд желео да окривљеног ослободи обавезе плаћања тро-

шкова, јер у образложењу наводи да је окривљеног на основу члана 196. став 4. ЗКП ослободио обавезе плаћања трошкова.

Одлука о трошковима кривичног поступка у пресуди Основног суда у Пожаревцу К 1318/10 од 04.11.2010. године гласи: "Обавезује се окривљени да на име паушала, у корист Суда, уплати динара, у року од 15 дана...". У образложењу је наведено: "Суд је одлуку о висини паушалног износа одмерио на основу члана 193. став 2. тачка 9. ЗКП, сразмерно сложености и дужини трајања кривичног поступка...". Дакле, ни у изреци ни у образложењу пресуде се не наводи колика је висина паушалног износа.

Потребно је указати и на неке грешке при писменој изради пресуде, које се тичу употребе одређених термина, формулација и сл. које не познаје КЗ, а и на неке грешке које се тичу примене правописних правила. Тако нпр. иако КЗ из 2006. године више не познаје појам "кривична одговорност", у пресудама се још увек (дакле, након четири или пет година од почетка примене КЗ) употребљава овај термин (нпр. пресуде Вишег суда у Пожаревцу К 30/01 од 29.03.2010. године и Основног суда у Лозници К 61/10 од 11.02.2011. године), уместо да се користи термин "кривица". Поред тога, иако у појму кривичног дела у КЗ више није садржана "друштвена опасност" и овај термин се још увек користи у пресудама (нпр пресуда Вишег суда у Смедереву К 195/10 од 01.12.2010. године, где се наводи "висок степен друштвене опасности"). Када се у образложењу пресуде наводе докази често се погрешно наводи нпр. "читањем балистичког вештачења"(пресуда Првог основног суда у Београду К 21470/10 од 17.11.2010. године) или читањем неког другог вештачења. Овде треба нагласити да је вештачење радња, а доказ је налаз и мишљење вештака, па стога у пресуди треба наводити нпр. "читањем налаза и мишљења вештака саобраћајне струке".

Пресуда Вишег суда у Пожаревцу К 29/10 од 11.10.2010. године садржи низ крајње необичних и непримерених формулација и коментара, које треба избегавати при изради пресуде. Тако се нпр. наводи: "...он то срамежљиво и признаје", затим "...одбрана окривљеног је толико неумесна и неуверљива, да је готово комична..."

или "...одбрана је толико неуверљива и нелогична, да се може оценити као банална". У истој пресуди наводи се и следеће: "...таква његова одбрана и не заслужује посебан коментар. Он је толико био шокиран, уплашен и изненађен да је заборавио да то отуђи од себе, а наиван да није знао о чему се ради, а вишегодишњи је уживалац марихуане, и због толико дугог периода коришћења исте, није могао да је препозна, наиван, није знао о чему се ради. Ако је и од њега, превише је". С обзиром да су оптужени тврдили да су након лишења слободе престали да користе марихуану, првостепени суд у пресуди истиче: "...по налажењу суда и морали су да престану да је користе, јер уз оброке, марихуану нису могли да добијају на коришћење". Међутим, ту се на завршавају коментари првостепеног суда, јер се наводи и следеће: "овај оптужени је овај опијат преузима од опт. Н. Н., што све говори о његовој верзираности у овој работи", а затим додаје: "...оптужени се налазио у најбољем интелектуалном и физичком добу живота и, имајући у виду његово добру имовинску ситуацију, суд сматра да није имао, ама баш ниједног разлога да се у овако нешто упушта...". На крају су једном оптуженом цени као отежавајућу околност то што је био полицијски службеник, те додаје: "...да себи није смео да дозволи ни да помисли а камоли да се упусти у извршење ових кривичних дела, јер је његова дужност и обавеза била да се против таквих појава бори, а не да се учествује у њима... на тај начин је изиграо указано му поверење у вршењу овог одговорност посла и укаљао углед органа у коме ради, а то, с обзиром на своје године никако себи није смео да дозволи".

У пресуди Вишег суда у Београду К 3626/10 од 02.12.2010. године суд на стр. 15 наводи да докази (искази сведока) указују где окривљени живи, шта ради и сл. а онда истиче "...па имајући у виду непосредни увид суда у личност окривљеног током главног претреса, суд је закључио да су сведочења наведених сведока јасна детаљна и прецизна у погледу ових околности, те не указују на то да је окривљени извршилац наведеног кривичног дела".

У пресуди Основног суда у Зајечару К 219/11 од 05.04.2011. године на стр. 3 суд презентира исказ сведока, који наводи "да је би-

ло укупно око 15 човека". Ако је сведок тако изјавио, суд треба да се придржава правописних правила, што је овде изостало.

При изради пресуде називе појединих начела и института на латинском језику, као и друге називе на страном језику треба писати латиницом, а не као нпр. у пресуди Првог основног суда у Београду К 4006/10 од 23.12.2010. године, где је "in dubio pro geo" на стр. 8 пресуде написано ћирилицом. У пресуди бившег Општинског суда у Пожаревцу К 485/07 од 22.09.2009. године на стр. 6 "tempore criminis" написано је ћирилицом.

У пресуди Основног суда у Ваљеву К 19/10 од 16.07.2010. године на стр. 6 суд презентира исказ сведока и наводи: "... да од тог сокака па до места на коме је затекао оштећену да лежи има колико и од канцеларије 11 овог суда до семафора код главне поште". Поставља се питање да ли судије другостепеног суда, које не познају Ваљево, могу да на основу овог закључе о којој раздаљини је реч.

Закључна разматрања

У току рада у другостепеном кривичном поступку уочавају се разноврсне грешке које судови чине при писменој изради пресуде, а неке од њих су претходно истакнуте. Неке од тих грешака су последица погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања или учињених битних повреда одредаба кривичног поступка, односно погрешне примене кривичног закона, али неке грешке су последица недовољног познавања прописа којима је регулисана писмена израда пресуде и неких других прописа, те недовољне посвећености судија овом веома важном послу. Квалитет првостепене кривичне пресуде зависи од тога како је спроведен кривични поступак, да ли су правилно и потпуно утврђене све правно релевантне чињенице, да ли су правилно примењене одредбе кривичног закона и бланкетних прописа, да ли је извршен избор кривичне санкције, и др., а првенствено од стручности и способности судије да у пресуду преточи утврђене чињенице и да за сваку тачку изреке пресуде наведе јасне и аргументоване разлоге. Поред познавања одредаба ЗКП којима је регулисана писмена израда пресуде, потребно је познавање и других прописа који су од значаја

за писмену израду пресуде, те одговарајућих ставова судске праксе који могу бити значајни за писмену израду пресуде. О писменој изради пресуде треба размишљати већ од пријема оптужнице (нпр. да се прибаве подаци о личности окривљеног ако они нису претходно прибављени, тако што ће се прибавити извод из казнене евиденције, раније пресуде којима је окривљени осуђиван, и сл.), те у току самог кривичног поступка, а не да се о томе размишља тек након изрицања и објављивања пресуде.

Запажа се да се у појединим случајевима веома исцрпно презентирају одбрана окривљеног и изведени докази (искази сведока, оштећених, писмени докази) и да то представља 90% образложења, а онда се у једном пасусу или на пола странице укратко наводи да је суд "на основу изведених доказа утврдио чињенично стање као у изреци пресуде", без икакве анализе и оцене изведених доказа, а посебно оцене противречних доказа, што је заправо пресуда без образложења.

Уочено је да има случајева да суд пропусти да образложи поједине тачке из изреке пресуде, а образложења одлуке о казни и одлуке о трошковима кривичног поступка су шаблонска и стереотипна. Код одлуке о кривичној санкцији често се само набрајају олакшавајуће и отежавајуће околности, без икакве посебне анализе и оцене у којој мери су утицале на избор врсте и мере санкције, а да се понекад уопште не води рачуна да ли одређене околности уопште могу имати значај олакшавајуће или отежавајуће околности у конкретном случају, с обзиром на природу учињеног кривичног дела, околности под којима је кривичног дело учињено, ко је оштећен кривичним делом и сл.

Када је у питању образлагање одлуке о трошковима кривичног поступка често се дешава да је образложење те одлуке идентично са изреком, па се поставља питање каква је уопште сврха таквог образложења.

Многе грешке и пропусти у изради пресуде могу се уочити и исправити након пажљивог читања, нарочито ако је у изради нацрта

пресуде учествовао судијски помоћник, а пре него што судија на исту стави свој потпис.

Писмено израђена пресуда је "финални производ" рада судије у кривичном поступку а истовремено огледало његове стручности и способности у очима странака и јавности, па стога треба посветити потребну пажњу њеној изради, како би пресуда имала одговарајући "степен јасноће, разумљивости и одређености који јој даје квалитет правне сигурности и законитости".

Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду
председник Грађанског одељења за радне спорове

ЕВЕНТУАЛНА МАКСИМА У ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Кључне речи: чињенице, докази, новоте, диспозиција, преклузија, интервенцијско дејство пресуде, евентуална максима, кривица

Неке уводне напомене

Чињенице и то не све већ оне које су правно важне за примену права образују *premissae minor* доњег судског силогизма. Реч је о меродавним чињеницама за одлуку у конкретној парничној ствари. Оне као елементи одређеног догађаја у реалитету представљају чињенично стање – стање ствари. То су оне чињенице које чине садржај претпоставке диспозиције меродавне правне норме.

То чињенично стање и не мора бити потпун одраз реалитета. Закон о парничном поступку заснован је на формалној (процесној), а не на материјалној истини¹. За одлуку у конкретној парничној ствари довољно је да се образује чињенична грађа по правилима Закона а не да се утврде и све правно важне чињенице које би *in toto* одговарале стварном стању. Нека томе овде послуже два разлога:

- Диспозиција као искључиво начело у образовање чињеничне грађе осим *ex lege* изузетка. Она се материјализује дуално кроз искључиву дужност странака на изношење чињеница (терет тврђења) и предлагање доказних средстава (терет доказивања). То је оно што се у од-

---

¹ Видети одредбу члана 7. Закона о парничном поступку "Сл. гласник РС" број 72/2011). У тексту: ЗПП или Закон

редби чл. 7. Закона исказује наредбом: да су странке дужне да изнесу све чињенице на којима заснивају своје захтеве и да предложе доказе којима се утврђују те чињенице, али и показивањем онога што је на ту тему дужност суда. У том значењу и исказ из става 2 ове норме да ће суд размотри и утврди само оне чињенице које су странке изнеле и извести само доказе које су странке предложиле, ако законом није другачије прописано. Реч је о иницијативи странака у погледу образовања материјала који ће довести до одговарајуће одлуке у парници.

То начело је дуално ублажено. Томе у прилог ови разлози:

- Задржана је истражна метода кроз овлашћење суда да постављањем питања у току расправе утиче на странке да пруже потребна објашњења да би се утврдиле чињенице од којих зависи одлука о основаности захтева-аргументат из одредбе члана 313. Закона. Ова норма упућује на одредбу чл. 7. став 2. ЗПП која се односи на образовање чињеничне грађе и с тим у вези одговор на питање које је чињенице суд дужан да узме у обзир и која доказна средства може да употреби. Суд на тај начин задржава важну улогу у обезбеђењу да странке употпуне изложени чињенични материјал иако је истражна метода редукована. На то упућује одредба чл. 313. ЗПП. Према њеном садржају: Суд ће постављањем питања да се стара да се у току расправе пруже потребна објашњења, да би се утврдиле чињенице од којих зависи одлука о основаности захтева (члан 7. став 2). На тај начин расправљање о чињеницама ограничено је само на оне за примену права важне чињенице, али не све већ само оне које су странке учиниле спорним. У том смислу треба схватити и везивање одредбе члана 313. Закона за његову одредбу чл. 7. став 2.²

Суд одлучује који ће се докази извести ради утврђивања битних чињеница прописује одредба става 2. члана 229. ЗПП. Међутим, то не значи да на тај начин он има овлашћење да одређује чињенично

---

² Према одредби чл. 7. став 2. Закона: Суд ће да размотри и утврди само чињенице које су странке изнеле и да изведе само доказе које су странке предложиле, ако законом није другачије прописано.

стање. Суд не може одбити извођење одређеног доказа ако се у његовом одсуству не може са сигурношћу утврдити битна чињеница.

- Присутан *ex lege* изузетак прописан је одредбом чл. 3. став 3. Закона када диспозитивну максиму замењује официјелна максима и потврђује назначено правило.³

Странке могу, али и не морају изложити све правно важне чињенице и доказе. Све зависи од њихове одлуке. Њихов пасивизам на ту тему неће бити сметња суду да донесе одлуку. Неће, јер ће тада суд: примарно одлучити на основу понуђене чињеничне грађе и резултата насталих извођењем предложених доказа чему такође претходи потребна доказна иницијатива. За случај да одређене чињенице нису утврђене примениће се правило о терету чињеничне тврдње и доказа. Суд не може применити ово по карактеру допунско правило о терету доказивања битних чињеница када је странка предложила одговарајући доказ на ту исту околност, а суд одбио његово извођење. Не може, јер му то забрањује одредба става 1. члана 231. ЗПП која гласи: Ако суд на основу изведених доказа (члан 8.) не може да са сигурношћу да утврди неку чињеницу, о постојању чињенице примениће правила о терету доказивања.

Ово је хипотетички исказ типа: ако онда и својим садржајем показује да правила о терету доказивања могу бити употребљива само онда ако су предложени докази изведени али њихови резултати нису довели до тога да одређена чињеница са сигурношћу буде утврђена. То правило је зато неупотребљиво ако суд има на располагању од странака предложене, а не изведене доказе. Неупотребљиво и зато што пре извођења тога доказног средства суд и нема сазнање до којих ће резултата на тај начин доћи.

³ Према одредби чл. 7. Закона: Странке су дужне да изнесу све чињенице на којима заснивају своје захтеве и да предложе доказе којима се утврђују те чињенице.

Суд ће да размотри и утврди само чињенице које су странке изнеле и да изведе само доказе које су странке предложиле, ако законом није другачије прописано.

Суд је овлашћен да утврди и чињенице које странке нису изнеле и изведе доказе које странке нису предложиле, ако из резултата расправљања и доказивања произлази да странке располажу захтевима којима не могу да располажу члан 3. став 3).

Одредба става 1 члана 7. Закона који гласи: Странке су дужне да изнесу све чињенице на којима заснивају захтеве и да предложе доказе којима се те чињенице утврђују. Назначена дужност странака је у функцији расподеле улога између суда и странака у образовању чињеничне грађе и да укаже на правну последицу за случај понашања странака супротној тој дужности. У тој ситуацији примениће се правило о терету чињеничне тврдње и доказа за случај да на основу резултата изведених доказа употребом предложених и за ту намену одговарајућих доказних средстава одређена чињеница/е није утврђена. Реч је о начину доказивања чињенице и с тим у вези обавези странке на којој лежи тај терет да приложи и предложи доказна средства чијим ће се извођењем потврдити њено не/постојање. Одговор на питање на којој од странака лежи тај терет дају одговарајуће за ту прилику меродавне материјално правне норме. У том смислу се говори о терету доказивања у субјективном смислу-дужности странке да предложи одговарајуће/а доказно/а средство/а који ће довести до разумно прихватљиве вероватноће тачност у погледу (не) постојања одређене чињеничне тврдње. За случај да остане безуспешан покушај употребе одговарајућег доказног средства на задату тему, или да странка на којој је овај терет пропусти да употреби одговарајуће доказно средство (није од правно вредног значаја разлог због кога је то учинила и с тим у вези да ли је то учинила намерно или због непажње) примениће се правило о терету доказивања.

На тај начин је начело утврђивања истине замењено правилном о формалној истини и на закону заснованој одлуци која је резултат суђења чији је атрибут правично. Свакој странци дате су једнаке могућности са становишта остваривања права на приступ суду у процесном и материјалном смислу, али од њихових активности и правне вештине да благовремено изнесу све важне чињенице и употребе одговарајућа доказна средства зависи и њихов успех у *in concreto* парници.

Све то не спречава право на приступ суду нити се на тај начин онемогућава странкама да расправљају у својој ствари. Оне, са становишта правила поступка, ту могућност стварно имају. На овај начин је само санкционисано пасивно понашање странака у поступку и ни-

шта више од тога. Нико странкама не брани да на време изнесу све правно вредне чињенице за одлуку и приложе и предложе одговарајућа доказна средства. Међутим, оне то морају учинити на време или оправдати присуство извињавајућих разлога за назначени пропуст и условну преклузију с тим у вези.

Дужност странака и улога суда

Претходно је назначено да је изношење чињеничног материјала и предлагање доказних средстава осим изузетка из чл. 3. Закона искључиво у рукама странака. Тако је *ex lege* извршена расподела улога на ову тему. Нагласак је стављен на значају начела страначке диспозиције и улоге странака у формирању материјала који треба да послужи као основ за доношење судске одлуке о основаности тужбеног захтева.

Та улога се остварује већ на почетку парничног поступка. Тако тужба поред одређеног захтева у погледу главне ствари и споредних тражења мора да садржи чињенице на којима тужилац заснива захтев и доказе којима се утврђују ове чињенице-аргументат из одредбе чл. 192. став 1. Закона. *Mutatis mutandis* исто важи и за одговор на тужбу. На то подсећа одредба става 2 чл. 298. Закона која гласи: Ако тужени оспорава тужбени захтев, одговор на тужбу мора да садржи и чињенице на којима тужени заснива своје наводе и доказе којима се утврђују те чињенице.

У оба случаја употребљава се реч, мора". То је наредба упућена свакој од странака да већ у своје иницијалном поднеску наведу чињенице на којима заснива свој тужбени захтев односно излаже одбрану, али и да означе доказна средства чијим ће се извођењем те чињенице утврдити. Ова наредба је релативизирана, јер Закон не садржи норму која би санкционисала пропуст странке/а да већ у назначеним иницијалним актима наведу без остатка чињенични материјал и предложе, односно приложе одговарајућа доказна средства. Странке то могу учинити и накнадно и то:

- без ограничења на припремном рочишту, а ако се оно не одржава на првом рочишту за главну расправу;

- могу и касније али тада уз испуњени законски услов.

С обзиром на садржај тужбе и одговора на тужбу већ се тада образује одређено чињенично стање. Оно може бити потпуно или непотпуно, а у погледу свога садржаја са становишта страначких навода противречно или сагласно у целини или делом. Тако могу настати две различите ситуације.

Председник већа може у току припремања главне расправе, после пријема одговора на тужбу, да донесе пресуду ако утврди да међу странкама нису спорне чињенице и да не постоје друге сметње за доношење одлуке⁴. Ratio legis овог решења је постојање међу странкама у целини неспорног а за одлуку довољног чињеничног стања важног за примену материјалног права које тада чини сувишним одржавање расправе. Томе у прилог нека послужи као разлог изостанак потребе за предметом расправљања уз кумулативно испуњен услов садржан у завршном фрагменту става 2 чл. 291. Закона: да не постоје друге сметње за доношење одлуке. Тада се са становишта чињеничног стања доноси по карактеру неспорна пресуда а одлучивање суда је сведено на примену материјалног права, пошто је међу странкама то искључиво спорно.

У тој ситуацији неспорно чињенично стање образује *premissae minor* доњег судског силогизма

Могућа су још четири случаја када ће суд донети одлуку у меритуму у одсуству расправе о чињеничним питањима:

То су:

- признање тужбеног захтева - пресуда на основу признања (чл. 348);
- одрицање од тужбеног захтева - пресуда на основу одрицања (чл. 349);
- пресуда због изостанка под условима из одредбе чл. 351. Закона;

---

⁴ Од тога постоји изузетак када се тужба не доставља на одговор-аргументат из одредбе члана 472. ЗПП

- пресуда због пропуштања под условима из одредбе чл. 350. Закона (довољно је да је изостао одговор на тужбу па су тако неоспорене чињенице из тужбе које уз то нису у супротности са доказима које је тужилац поднео или са чињеницама које су опште познате) .

Чињенице које улазе у доњу премису судског силогизма

У одсуству назначеног дејства диспозиције и контумације које доводе до мериторног окончања поступка настаје ситуација када су назначени иницијални акти обе странке показали да је међу њима спорно чињенично стање. Тада суд са странкама расправља на ту тему. То се чини већ на припремном рочишту (односно на првом рочишту за расправу ако оно није одржано). На једном од тих рочишта се расправља о чињеничним тврдњама странака на којима оне заснивају и којима образлажу своје предлоге и захтеве-аргументат из одредбе чл. 207. Закона. Суд тада није пасиван посматрач већ има активну улогу у раздвајању спорних од неспорних чињеница. Резултат расправљања треба да доведе до селекције чињеничног стања са становишта одговора на питање о чему ће суд у даљем току поступка да са странкама расправља. То је оно што се у теорији означава као "тријажа процесног материјала" и с тим у вези утврђивање неспорних чињеница, спорних чињеница и чињеница које не треба утврђивати.⁵ На тај начин се долази до онога што ће представљати предмет доказивања.

Почетни фрагмент одредби става 2. члана 7. ЗПП гласи: Суд ће да размотри и утврди само чињенице које су странке изнеле.

Нема сметњи да се у чињенични материјал уврсте и оне чињенице које странке нису изнеле, али које су "испливале " на основу резултата изведених доказа. На тај начин се не нарушава назначено правило пошто се користе резултати до којих је суд дошао на основу доказа које су странке предложиле. Томе у прилог и садржај одредбе члана 8. Закона. У складу са овом нормом суд своје уверење на тему које ће чињенице да узме као доказане образује на основу савесне и

---

⁵ Видети: Закон о парничном поступку, Предговор Проф. др. Гордана Станковић, "Сл. гласник РС", 2011, Изворни закони и прописи, стр. 124

брижљиве оцене сваког доказа засебно, свих доказа као целине и на основу резултата целокупног поступка.

У чињенични материјал улазе: признате чињенице, законске претпоставке неоспорене чињенице и опште познате чињенице. За све њих важи иста особина. Те чињенице се по слову закона не доказују⁶. Доказују се само спорне чињенице.

Постоји и разлика с обзиром на начин на који се утврђује њихова неоспоривост. Само се признате чињенице утврђују на основу сагласних изјава парничних странака. То не важи за остале, претходно назначене чињенице које такође улазе у доњу премису судског силогизма.

Од случаја признања треба разликовати антиципативно признање. У теорији се о таквој врсти признања говори када странка у свом излагању наводи да постоји једна чињеница која иде у прилог противној странци а коју она још није изнела и заузима став да такво признање нема ефекта све до момента до када противник изнесе ту чињеницу.⁷

Признате чињенице прати још једна особина која се односи на начин њиховог настанка. С обзиром да је чињенично признање резултат слободно изражене воље странке/а у конкретној парници њен аутор је слободан и да опозове своје признање. То се може учинити у два алтернативна вида:

- чињеничном тврдњом да те чињенице не постоје;

- или изношењем чињеница које ограничавају учинак претходно правно признате чињенице. То слово закона дефинише исказом: ограничила (странка подвукао Б.Ж.) признање додавањем других чињеница - квалификовано признање. Ограничење може бити учињено изношењем чињеница које елиминишу учинак признате чињени-

---

⁶ Видети одредбу чл. 230. Закона која гласи: Не доказују се чињенице које је странка признала пред судом у току парнице, односно чињенице које није оспорила.

⁷ Видети потпуније: Проф. др. Боривоје Познић и Проф. др. Весна Ракић Водинелић, Грађанско процесно право, петнаесто измењено и допуњено издање, Савремена администрација, 1999. године, стр. 237

це не негирајући њено постојање. тако на пример по тужби купца за предају продате ствари продавац као тужени признаје чињеницу да је ствар продата и да купцу није предата али ограничава њен ефекат истичући приговор да цена није исплаћена и с тим у вези уговорену клаузулу о предаји ствари по исплати цене.

У оба случаја то се мора учинити изричито и на један од наведених начина. Међутим, ту су и маргине страначке слободе на ову тему.

Странка је слободна да да изјаву о оспоравању чињенице коју је претходно признала и то не остаје без процесног дејства на правни валидитет те чињенице. Међутим, слово закона безусловно не прихвата накнадно оспоравање као што увек не прихвата ни учињено признање чињенице (чл. 3. Закона).

Да ли ће суд у овој процесној ситуацији утврдити као постојећу признату чињеницу, њену негацију односно њено ограничено дејство зависи од резултата изведених доказа. На то упозорава одредба става 3. чл. 230. ЗПП/2011 што и није ново решење.⁸ Према тој норми: Суд ће, узимајући у обзир све околности, да оцени да ли ће да узме за признату или оспорену чињеницу коју је странка прво признала, а после потпуно или делимично оспорила или ограничила признање додавањем других чињеница.

Странка је слободна у изјави да оспори на један од назначених начина признату чињеницу али не и да на тај начин елиминише последице признања. Све тада зависи од оцене суда која долази као резултат вредновања свих околности

Опонент би овде могао да приговори, али сматрамо погрешно, да се на тај начин стимулише злоупотреба процесног права од стране несавесне странке противно праву на суђење у разумном року. Нека томе у прилог послужи аргуменат да ће та странка бити у лошијем по-

---

⁸ То исто важи и када је пуномоћник признао неку чињеницу на рочишту на коме странка није присуствовала или је неку чињеницу признао у поднеску, а странка то признање касније измени или опозове, суд ће да оцени обе изјаве у смислу члана 230. став 3. овог закона чл. 87. став 2. Закона).

ложају са становишта своје могућности да обори постојање чињенице коју је претходно сама признала, јер ће морати да учини разумно вероватним да није била у могућности да изнесе чињенице, или употреби доказе којима потврђује своје накнадно изнете чињеничне тврдње и успешно оспори признату па оспорену чињеницу или доведе до њене редукције. У тој процесној ситуацији на тој странци је по сили закона преваљен терет супротне чињеничне тврдње и доказа у односу на ону чињеницу чије је постојање претходно признала.

Чињенице које странка није оспорила

Не доказују се и чињенице које странка није оспорила. Овде слово закона уводи фикцију да је наведена а од противне странке неоспорена чињеница призната. На тај начин уведен је систем афирмативне (позитивне) литисконтестације – да пасивна странка својим држањем признаје истинитост навода противне странке. На то упућује исказ: чињенице које (противна странка - подвукао Б.Ж.) није оспорила. Није од значаја да ли је реч о тужиоцу или туженом. Одлучно је да је једна од странака навела чињеницу/е правно важне за одлучивање (позитивни услов) и да противна странка ту чињеницу/е није оспорила. То ће бити случај када се противна странка о постојању односно непостојању одређене чињенице није изјаснила.

У теорији се сматра да оспоравање чињеничних навода противне странке употребом на пример исказа: оспоравају се све чињенице наведене у тужби захтева од суда да већ на припремном рочишту, или ако оно није одржано на првом рочишту за расправу позове ту странку да се изјасни шта конкретно оспорава.⁹ Овај став не може остати без приговора. Ствар је језичког изражавања, да ли ће странка оспорити чињеничне тврдње противне странке тако што ће изрећи њихову генералну негацију - употребом исказа оспоравам све чињенице наведе у тужби или ће индивидуално оспорити сваку од тих чињеница. Треба разликовати неоспорене чињенице које носе по слову закона фикцију да су на тај начин потврђене, од оспоре-

---

⁹ Видети потпуније Закон о парничном поступку, предговор Гордана Станковић, "Службени гласник РС", 2011, стр. 97

них чињеница без навођења разлога за такву чињеничну тврдњу. Оспоравање чињеница противне странке без обзира на начин на који је то учињено (уопштено или поименично) представља њихову негацију. Томе у прилог и колоквијално значења речи оспоравати чији су синоними одрећи се, противити се, јер закон на ту тему није шта друго прописао¹⁰. Друго је питање да ли ће то оспоравање бити успешно са становишта правила о доказивању и да ли треба разјашњавати одређене околности.

Пропуштање странке која оспорава одређену чињеницу (у правом значењу чињеничну тврдњу) противне странке има за последицу нужност доказивања њеног постојања, односно непостојања. Тада долази до значаја навођење доказних средстава и њихово предлагање чији ће резултат бити доказивање те чињенице - њена потврда. Када се ради о чињеницама до којих се долази посредним закључивањем тада је на странци која чини оспоравање чињенице/а да наведе чињенице из којих по правилима логичког закључивања следи закључак о постојању њене негације. То значи да свако оспоравање чињенице чини такву чињеницу оспореном а друго је питање да ли је такво оспоравање довољно за успех те странке или она мора да у том циљу још нешто учини навођењем одговарајућих доказних средстава или других за конкретну парничну ствар нужно потребних чињеница за примену меродавних правних норми.

Остале чињенице које се не утврђују

То још није све. У чињеничну грађу улазе још две групе чињеница. То су:

а) чињенице које се односе на постојања кривичног дела и кривичне одговорности учиниоца везане за правноснажну пресуду кривичног суда којом се оптужени оглашава кривим (чл. 13.);

б) чињенице код којих је искључена могућност оспоравања. То су:

---

¹⁰ Видети: Миодраг С. Лалевић, Синоними и сродне речи српскохрватског језика, Лексикографски завод, Свезнање, Београд, без граматике и речника, 11790

- чињенице утврђене у парници странке и умешача који се придружио, - умешач тада не може да оспорава утврђено чињенично стање, као и правне квалификације садржане у образложењу правноснажне пресуде (интервенцијско дејство пресуде). осим изузетка прописаних одредбом става 2. чл. 218. Закона.

Mutatis mutandis исто важи са становишта правних последица утврђеног чињеничног стања из правноснажне судске одлуке у односу:

- на именованог претходника који је одбио да ступи у парницу када се сходно примењује одредба члана 218. овог закона-аргументат из одредбе става 4 чл. 220. Закона;

- на треће лице које је странка посредством суда обавестила о парници када она има право да се у накнадној парници о којој је обавештено лице позива на интервенцијско дејство пресуде (чл. 221. став 4).

Чињенице и интервенцијско дејство пресуде

У претходно назначеним случајевима реч је о интервенцијским последицама правноснажне судске одлуке на трећег који није странка у поступку. То је оно што се у одредби става 1. чл. 211. Закона означава исказом: умешач, а исто важи под ех леге прописаним условима и за претходника, и треће лице. Сва та лица по правилу не могу да оспоравају утврђено чињенично стање, као и правне квалификације садржане у образложењу правноснажне пресуде (интервенцијско дејство пресуде).

Назначили смо да се правило из одредбе члана 218. ЗПП сходно примењује на претходника (члан 229. став 4) и треће лице (члан 221. став 4) када је претходник без разлога пропустио да преузме парницу, или да се треће лице у њу умеша и својим учешћем користећи нападачка односно средства одбране - допринос постизању одговарајућих резултата у том поступку. Није од значаја да ли су то могли учинили као странка преузимајући парницу као претходник

или мешањем на страни једне од странака у спору након примљеног обавештења.

Законски разлог овог решења је у материјално правној повезаности странке са трећим у односу на предмет парнице који је тако повезан да се не могу занемарити ефекти судске одлуке донете између странака и на њихове односе са одређеним трећим лицем. Право да користи интервенцијске ефекте у накнадној парници има странка која је посредством суда обавестила треће лице о парници.

Нужно је да ранија парница делује на правни однос тога лица са лицима која су странке у том поступку. То лице зато својом интервенцијом има могућност да осујети успех у суштини свога противника. Није од значаја да ли то чини као умешач или као странка када ступи на њено место -*nominatio auctoris*. Садржај њихових односа делује на чињенично правна утврђења из те парнице у мери да се то дејство не може занемарити у односу на ново засновану парницу где се неко од тих лица појављује сада као странка у поступку. Због тога одбијање неког од тих лица да на један од процесно дозвољених начина интервенише у тој парници, када му је пружена могућност да то учини, не може остати без последица на његов будући положај у новој накнадно заснованој парници која је стварно само наставак претходне парнице. У тој новој парници нема субјективног идентитета, али су у њој присутни интервенцијски ефекти раније парнице. Томе у прилог то што са становишта њених учесника ранији трећи у накнадној парници је странка а њена противна странка је странка из раније парнице која је тада тражила њено учешће на неки од претходно назначених облика.

Исто важи и када умешач као странка покрене парницу против странке на чијој се је страни придружио у ранијој парници (члан 218.)

Међутим, не треба занемарити и право на приступ суду што подразумева и право странке да расправља у својој ствари. Слово закона је нашло компромис између интервенцијског ефекта и права на приступ суду у правилима која прописују случајеве у којима се губи интервенцијско дејство пресуде из раније парнице. То се у односу на умешача постиже његовим правом на приговор да је стран-

ка из раније парнице којој се придружио као умешач погрешно водила претходну парницу или да је суд пропустио да јој доставља позиве, поднеске или одлуке. Исто то на одговарајући начин вреди и у односу на друга лица која по слову закона могу да погоде исте последице.

У одредби става 3 чл. 218. Закона прописани су разлози у чијем присуству се губи интервенцијски ефекат судске одлуке и с тим у вези када странка стиче право да у својој парници расправља о чињеничним и правним питањима о којима је расправљано у претходном поступку.¹¹ То су случајеви несавесног вођења парнице који трећем сада као странци омогућавају да отклони правне ефекте те парнице и да самостално допринесе формирању чињеничне грађе у својој парници.

Изложено *mutatis mutandis* важи и у односу на именованог претходника који је одбио да ступи у парницу уместо туженог или на треће лице које је странка посредством суда обавестила о парници, а он пропустио да својим акцијама процесне и материјалне природе утиче на њен исход.

Изношење новота

---

¹¹ Према одредби става 3. чл. 218. Закона: Суд може да усвоји приговор из става 2. овог члана само ако странка из става 1. овог члана која је била умешач докаже да:

- 1) у време ступања у претходну парницу није благовремено била обавештена о парници која је претходно вођена и тиме била спречена да предузима радње које би довеле до повољнијег исхода те парнице;
- 2) је странка из парнице којој се придружила као умешач, намерно или из грубе непажње, пропустила да предузима парничне радње које би довеле до повољнијег исхода претходне парнице, а за могућност њиховог предузимања ранији умешач није знао или није могао да зна;
- 3) је странка из претходне парнице својим парничним радњама спречавала да наступи дејство радњи њеног умешача.

Ако странка из става 1. овог члана која је била умешач успе са приговором из става 2. овог члана, суд ће да дозволи да странке поново расправљају о чињеничним и правним питањима о којима је расправљено у претходној парници.

Странке су ограничене могућношћу увек безусловног изношења новота у значењу нових чињеница и предлагања и прилагања нових доказа. Поштујући одредбу члана 308. Закона изношење чињеница и предлагање доказа није више без ограничења ни у стадијуму првостепеног поступка. Безусловна употреба чињеница и доказних средстава временски је лимитирана са завршетком припремног рочишта а ако оно није одржано првог рочишта за главну расправу. По природи ствари то су оне чињенице и докази које су до тада били присутни у реалитету, јер оно што у то време не постоји не може се ни употребити.

Закон је на тај начин прихватио евентуалну максиму, али уз дозвољено одступање. Накнадна могућност изношења новота до закључења главне расправе после назначеног рочишта више није безусловна. На тај услов тврдоглаво подсећа завршни фрагменат одредбе чл. 314. Закона која гласи: само ако странке учине вероватним да без своје кривице нису могле да их изнесу, односно предложе на припремном рочишту, односно на првом рочишту за главну расправу, ако припремно рочиште није одржано.

За случај да странке тај услов не испуне накнадно употребљене новоте (чињенице и доказна средства) суд неће узети у обзир.

То је још један разлог за закључак да слово закона одступа од начела материјалне истине у корист ефикасности поступка у комбинацији са нагласком на значају начела диспозиције и савесног вођења парнице. На странкама је стављен терет да све чињенице и доказе чија им употреба иде у прилог на време изнесу до назначеног догађаја, јер ће у супротном трпети последице преклузије осим у присуству извињавајућег разлога који њихово пропуштање на ову тему чини оправданим.

То није ново решење. Слично решење било је присутно и у параграфу 243. Закона о судском поступку и грађанским правним споровима (грађански парнични поступак) од 01. августа 1985. године. Према тој норми странка је губила право на изношење новота ако суд стекне уверење да је странка изнесени навод или доказ могла истаћи раније и да је то очигледно пропустила у намери да спор

одуговлачи а допуштењем тих нових навода и доказа знатно би се отегнуло довршење парнице. У тој ситуацији суд је могао *ex offio* или по предлогу странке изрећи да такви наводи нису допуштени.

С обзиром на садржај овог параграфа санкционисано је било само оно пропуштање изношења новота које је било у функцији спречавања несавесног вођења парнице.

Назначена норма Закона је у односу на ово решење строжија јер и пропуштање изношења новота због непажње излаже истој процесној санкцији. Тако је прихваћено истозначно решење из одредбе члана 303. Закона о парничном поступку Републике Црне Горе: Странке могу у току главне расправе да износе нове чињенице и да предлажу нове доказе само ако учине вјероватним да их без своје кривице нијесу биле у могућности изнијети, односно предложити на припремном рочишту.¹²

Ово решење је у теорији оцењено као неконзистентно поштујући правило о временским границама правноснажности које се и даље према правилу из одредбе одредбе чл. 360. Закона везује за чињенично стање онакво какво је у тренутку закључења главне расправе¹³

---

¹² Видети одредбу члана 303. Закона о парничном поступку Републике Црне Горе, "Службени лист РЦГ", бр. 22/2004, 28/2005, 76/2006). У тексту: ЗПП РЦГ

¹³ Тако проф. др. Весна Ракић Водинелић у чланку: Закон о парничном поступку наводи И ово: "Треће презентирано решење ЗПП/2011 није конзистентно из више разлога. Најпре, по члану 360. став 3. ЗПП/2011, временске границе правноснажности се и даље везују за чињенично стање онакво какво је у тренутку закључења главне расправе као што је било и у ранијим верзијама ЗПП: Правноснажност пресуде везује се за чињенично стање утврђено до закључења главне расправе". То подразумева да су странке изнеле све чињенице које су наступиле до окончања главне расправе и да их је суд утврђивао за правноснажну пресуду донету на припремном рочишту релевантно време је завршетак рочишта). Промена која је у пресуђеном материјалноправном односу настала после те временске границе овлашћује тужиоца чији је захтев правноснажно одбијен да покрене нову парницу ако сматра да промена чини захтев основаним. Тако правноснажност пресуде којом је тужбени захтев одбијен као преурањен не противи се новој тужби после доспелости потраживања. "Чланак је објављен у часопису "Избор судске праксе", број 2/12, стр. 9-29

Неспорно је да је расправа једна целина, а да је овде безусловно изношење новота лимитирано на одређени временски момент у развоју парнице осим када је пропуштање на ту тему разумно прихватљиво. Претходно то се искључиво односи на оне чињенице које су присутне до неког од назначених догађаја, а не на накнадно настале чињенице у реалитету. Слово закона је у односу на те чињенице задржало могућност изношења субјективно нових чињеница које се односе на предмет спора и доказних средстава до закључења расправе, али је и поред тога у прилог суђењу у разумном року дозволило могућност губитка тога права са разлога што њихово изношење није оправдано учињено на време.

Временске границе правноснажности одређују чињенице које настану до момента закључења расправе на којој су странке под *ex lege* условима биле овлашћене износити чињенице и доказна средства. Нема правних сметњи да странке на време изложе чињеничну грађу која чини садржај спорног правног односа у целини. Слово закона спречава и дејство стварних препрека које онемогућавају остварење тог циља. То чини прописивањем правила о накнадном изношењу новота ако за пропуст на ту тему постоје оправдани разлози. Не узимају се само оне новоте када је узрок њиховог неблагоприятног изношења скривљено понашање странке. То је она разлика која разумно оправдава одсуство дискриминације у односу на процесни положај странака са становишта могућности изношења нових чињеница и доказа. Обе странке су у истом процесно правном положају и са истим могућностима. Са становишта процесних правила. Ради тога не може бити речи о неконзистентности решења из одредбе чл. 308 ЗПП/11 и прописа из одредбе чл. 360. став 3. ЗПП. Томе у прилог и то што када се у одредби чл. 360. став 3. ЗПП/11 прописује да се правноснажност пресуде везује за чињенично стање утврђено до закључења главне расправе онда се на тај начин одређује стварно постојеће стање материјално правног односа у време закључења расправе.

Друго је питање да ли се овим решењем нарушава јединство расправе у циљу санкционисања непажљивог односа странака према сопственој парници тако што су оне тада лишене могућности да

употребе чињенице и доказе за које су знале или могле знати али исте нису благовремено употребиле.

Разлог да се употребом евентуалне максиме *ab initio* оптерећује поступак изношењем свих доказа и чињеница не користи. Ствар је законодавца да ли ће у прилог заштите суђења у разумном року спречити пасивно понашање странака у својој ствари и истовремено им дати једнаке могућности да на време изнесу чињенице и доказе са којима располажу. Уводећи и правило о могућности накнадног изношења новота заштићен је процесни положај савесне странке која је без своје кривице пропустила да на време изнесе новоте.

Lege ferenda се може приговорити да се на тај начин странка која се је пасивно понашала у погледу изношења чињеница и предлагања доказних средстава излаже правним последицама преклузије исказане у могућности условне употребе новота и с тим у вези да је на њу преваљен на њу терет да докаже разумно оправдано пропуштање да то учини на време. Може се приговорити и да је странка која такву могућност нема изложена процесној грађанскоправној санкцији немогућности употребе новота. Међутим *lege lata* закон не награђује пасивизам странке као начин њеног односа према сопственој парници. Битно је да су са становишта услова за остваривање својих права у конкретној парници странке доведене у равноправан положај. Свака разлика није дискриминација јер се у датој процесној ситуацији разлика појављује не као последица неједнаких *ex lege* прописаних услова већ због различитог понашања странака према својим процесним правима и дужностима у сопственој парници.

Врсте новота

Сматрамо да треба разликовати појам нове чињенице у два значења: субјективно нове чињенице и ново настале чињенице. О субјективно новим чињеницама ради се и када је у употреби разлог за понављање поступка прописан одредбом члана 426. став 1. ЗПП. На то подсећа исказ из ове норме: када странка сазна за нове чињенице, или нађе или стекне могућност да употреби нове доказе на основу којих је

за странку могла да буде донета повољнија одлука да су те чињенице или докази били употребљени у ранијем поступку. Тај разлог да би био успешно употребљен нужно је да се предлагачу ништа не може приговорити у погледу његовог пасивизма са становишта одредбе члана 314. Закона. За случај да је он због последица преклузије безуспешно покушао да користи те чињенице и доказе у стадијуму првостепеног поступка био би лишен могућности њихове употребе и у поступку по назначеном ванредном правном леку.

Треба разликовати још један вид деловања евентуалне максиме. Ради се о ситуацији нове главне расправе када важи правило из одредбе става 3. члана 398. ЗПП - странке могу да износе нове чињенице и предлажу нове доказе о истом захтеву, само ако учине вероватним да без своје кривице нису могли да их изнесу, односно предложе, односно ако подносилац жалбе није био странка или није имао положај странке (умешач) до укидања пресуде, осим ако законом није другачије прописано.

Овде се новоте односе на све оне чињенице и доказе који су постојали до закључења главне расправе из које потиче укинута судска одлука.

Изношење новота ни тада није безусловно већ је потребно да постоји исто разумно оправдање за пасивизам на ову тему. Оно има два вида У првом случају делује изложено правило о кривици, па разлози с тим у вези *mutatis mutandis* важе и овде. Други разлог који по слову закона оправдава накнадно изношења новота је последица чињенице што подносилац жалбе није био странка у поступку, или није имао положај умешача. Законски разлог овог решења је заштита њиховог процесног положаја због чињенице неучествовања у поступку до доношења укинуте судске одлуке и с тим у вези заштити њиховог права да расправљају у својој ствари.

Губитак права на изношење новота у стадијуму првостепеног поступка се примарно односи на оне чињенице које су постојале до неког од назначених граничника а које странка својим пропустом није на време употребила осим у случају из одредбе става 3. члана 398. ЗПП

Временски настале нове чињенице у току трајања првостепеног поступка после припремног рочишта или првог рочишта за главну расправу ако припремно рочиште није одржано странка по природи ствари пре није могла употребити па нема сметњи да то учини накнадно. У односу на ове накнадно настале чињенице нема словом закона прописаних процесних сметњи за њихову употребу до закључења главне расправе. Такве су на пример чињеница исплате дуга у току парнице која се води по тужби чији се захтев односи на његово потраживање. Слово закона у односу на те чињенице и доказе у овом стадијуму поступка не поставља додатни услов за њихову употребу.

Друго је питање када странка пропусти да чињенице настале у време трајања првостепеног поступка пропусти да истакне до закључења главне расправе. Тада у односу на могућност њихове употребе делује по карактеру истоврсно правило о условној преклузији прописано одредбом члана 372. ЗПП.¹⁴

О кривици

Нагласак је на појму кривице. Реч је о кривици странке да на време употреби новоте. У том значењу и хипотетички исказ употребљен у одредби чл. 314. ЗПП који гласи: ако странке учине вероватним да без своје кривице нису могле да их изнесу, односно предложе (чињенице и доказе-подвукао Б.Ж.).

Кривица као психички однос за расуђивање способне странке према новотама није степенована нити издвојен неки њен посебан облик. Слово закона користи родни појам кривице. То значи да је без значаја да ли је пасивизам странке/а у погледу изношења новота последица намере или непажње, као што није од значаја ни само њихово степеновање. Кривица странке искључује могућност накнадног, у доцњи изношења новота. Странка зато мора учинити вероватним да у пар-

---

¹⁴ Према одредби члана 372. ЗПП У жалби не могу да се износе нове чињенице и представљају нови докази, осим ако подносилац жалбе учини вероватним да без своје кривице није могао да их изнесе, односно предложи до закључења главне расправе. У жалби не могу да се истичу материјалноправни приговори

ници на ову тему није намерно или због непажљивог понашања пропустила да на време изнесе чињенице и приложи и предложи доказе. То ће бити увек у случају када странка учини разумно вероватним да није имала на време сазнање о њиховом постојању. У тој ситуацији чињенице и докази су постојали, али их странка није на време изнела зато што није имала сазнање о њиховом постојању. Тада није од значаја што су те чињенице и докази стварно били присутни у реалитету. Тако на пример ако је странка поседовала одређену исправу тада се она не може позивати на одсуство кривице што исту није на време употребила као доказно средство само због тога што је превидела њено постојање¹⁵. Међутим, ако није имала сазнање о постојању те исправе већ је то накнадно сазнала тада нема сметњи да је употреби у року трајања првостепеног поступка па и у жалби под условима из одредбе члана 372. став 1. ЗПП.

Да би странка могла успешно да користи нове чињенице и нове доказе потребно је и да ове новоте није могла без своје кривице раније употребити. То је оно што слово закона означава исказом да учини вероватним да их без своје кривице није могла употребити. На тај начин терет тврдње и доказа за задоцнелу употребу новота је на странци која се је на њих позвала. Исказ: учинити вероватним значи доказати да је разумно оправдано било пропуштање странке да на припремном рочишту а ако није није одржано на пр-

¹⁵ О кривици у истоврсној ситуацији води рачуна и ова судска одлука: Пошгујући одредбу члана 7. Закона о парничном поступку на коју се позива и жалба на странкама је било да приложе и предложи доказе. Ради тога када је тужена страна предложила да се изведе доказ прегледом снимака видео надзора за назначене дане на основу којих је сачињен назначени Извештај референта видео надзора тада тужилац не може успешно истицати у поступку по жалби околност да видео снимци нису прегледани и позивати се на од стране тужиоца приложени видео запис. Ово зато што је сам тужилац својим процесним понашањем, противљењем да се изведе назначени доказ утицао да суд тај доказ не изведе и да своју одлуку заснује на назначеном извештају референта видео надзора. Странке одређују свој однос према доказима не само њиховим предлагањем и прилагањем већ и противљењем да се одређени докази изведу па зато противљење странке овде тужиоца да се прегледа видео запис целине догађаја не може му бити од користи нити тужилац може у жалби основано накнадно тражити у суштини преглед снимка видео надзора. (Необјављена Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж1. 697/12 од 22.02.2012. године)

вом рочишту за главну расправу изнесе све правно важне чињенице и доказна средства.

О томе са становишта субјективног односа пасивне странке према новим чињеницама и доказима говори и ова судска одлука: "По тужби за повраћај амбалаже односно исплату њене вредности, првостепени суд је одбио захтев налазећи да је основан тужеников приговор застарелости. У жалби тужилац истиче да је тужени лице на које се примењује општи рок застарелости од 10 година будући да се ради о трговинској радњи. Како се чланом 496а ЗПП предвиђа да се у привредним споровима у жалби могу износити нове чињенице, предлагати нови докази, само ако жалилац учини вероватним да их без своје кривице није могао изнети односно предложити до закључења главне расправе, а у конкретном случају тужилац није доказао да чињенице на које се позива у жалби није могао без своје кривице изнети до закључења главне расправе, то према налажењу Вишег привредног суда сходно члану 496а ЗПП није могао да их износи ни у жалби. Из датог образложења Виши привредни суд у Београду је потврдио првостепену пресуду и одбио жалбу тужиоца."¹⁶

Слово закона употребљава хипотетички исказ: ако (странке-подвукао Б.Ж.) учине вероватним да без своје кривице нису могле да их изнесу, односно предложе на припремном рочишту, односно на првом рочишту за главну расправу (нове чињенице и доказе-подвукао Б.Ж.) На тај начин дозвољено је странкама да свој процесни пасивизам оправдају разумно вероватним разлозима. То је мањи степен сигурности са становишта разлога који оправдавају пропуштање али није сведен само на чињеничну тврдњу. Та тврдња за случај да је од противне странке оспорена мора бити вероватно оправдана а то значи доведена до одређеног степена извесности. Оправданост пропуштања странке да раније – на време изнесе употребљене новоте вреднује се у сваком конкретном случају. Странка која износи новоте дужна је да изнесе чињенице које оправдавају таво њено понашање. Није довољно само изношење паушалне тврдње типа исказа: нисам био у могућности да

---

¹⁶ Из одлуке Вишег привредног суда у Београду, Пж. 6486/99 од 08.12.1999. године која је објављена у Судској пракси Paragraf Leksa

пре употребим одређену чињеницу, односно доказно средство. У тој процесној ситуацији та странка је лишена да употреби те чињенице и доказе и као разлог за предлог за понављање поступка у смислу одредбе чл. 426. став 1. тачка 10. Закона¹⁷.

Када суд супротно слову закона у чињеничну базу судске одлуке уврсти новоте (нове чињенице и/или употреби нова доказна средства којима су утврђене чињенице које без њих не биле потврђене) чини битну повреду одредаба парничног поступка из одредбе чл. 374 став 1. Закона која за случај да буде од утицаја на доношење законите и правилне пресуде води њеном укидању.

За случај да суд стекне уверење да је странка није била у стању да раније употреби чињенице и доказна средства тада неће деловати назначена преклузија. У супротном пасивизам странака имаће за последицу њихову немогућност употребе назначених новота у конкретној парници.

Чињенице које странка на време није употребила или разумно оправдала свој пасивизам на ту тему остају зато изван правно вредног утицаја.¹⁸

---

¹⁷ Према тој норми: странка сазна за нове чињенице или нађе или стекне могућност да употреби нове доказе на основу којих је за странку могла да буде донета повољнија одлука да су те чињенице или докази били употребљени у ранијем поступку

¹⁸ О томе се изјашњава ова судска одлука која је актуелна за нашу тему и ако се односи на поступак по жалби. Та одлука гласи: Жалбени наводи туженог, који се односе на чињеницу да тужилац није доставио записник о изведеним радовима, те записник о извршеној примопредаји извршених радова, као и наводи туженог да никада није примио фактуру која је основ тужиочевог потраживања, а да доспелост дуга зависи од пријема исте, се први пут износе у жалби. У привредним споровима, међутим, нове чињенице и нови наводи могу се износити у поступку по жалби, на основу члана 485. ЗПП, само ако жалилац учини вероватним да их без своје кривице није могао изнети, односно предложити до закључења главне расправе. Како у конкретној жалби жалилац није учинио вероватним да наводе које први пут истиче у жалби није без своје кривице могао изнети до закључења главне расправе, то исти жалбени наводи нису дозвољени, па их, стога, у поступку по жалби, овај суд није ни разматрао. Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 12635/2010 од 21.07.2011. године). Ова одлука је објављена у Судској Пракси Paragraf Leksa.

Закључак

Употреба чињеница и доказа је по слову закона добила и временско ограничење у парничном поступку. То у упоредном праву није ново решење. Његов законски разлог је остваривање суђења у разумном року. После словом закона одређених догађаја није искључена њихова употреба али само ако је пропуштање изношења новота резултат разумно оправданих разлога. Овде је реч о чињеницама које се постојале у време одржавања припремног рочишта или првог рочишта за главну расправу. Новоте накнадно настале у току трајања првостепеног поступка измичу назначеној преклузији до његовог окончања. Од тога треба разликовати могућност изношења новота на новој расправи после првог укидања судске одлуке по жалби и њихову употребу у жалби. Тада такође делује условна преклузија и на новој расправи после укидања судске одлуке и то у односу на све оне чињенице и доказе које су постојали до закључења раније главне расправе.

Александра Босијоковић Недељковић,
виши стручни сарадник у Апелационом суду у Београду

**ИЗДРЖАВАЊЕ МАЛОЛЕТНОГ ДЕТЕТА
ОД СТРАНЕ РОДИТЕЉА КОЈИ ЈЕ НЕЗАПОСЛЕН
И БЕЗ ИМОВИНЕ
– СПОРНЕ СИТУАЦИЈЕ У СУДСКОЈ ПРАКСИ**

**А. Увод – појам и законска дефиниција (института) издржавања
малолетног детета од стране родитеља**

Обавеза родитеља да издржавају своју децу је основна дужност у вршењу родитељског права. Она проистиче из породичних односа и израз је породичне солидарности, те је као таква, императивно регулисана одредбом закона којима се уређује област породичноправних односа (тзв. "законско издржавање").¹ Према члану 154. ставу 1. Породичног закона РС, издржавање деце је одређено као законско право детета, а према одредби члана 73. истог закона као право и дужност родитеља. Обавеза родитеља да издржавају малолетну децу се састоји у обезбеђивању материјалних услова за подизање деце. Садржина те обавезе одређена је кроз садржину родитељског права², и она је иста и за брачну, ванбрачну и усвојену децу. У теорији, према М. Почучи, то подразумева **обезбеђивање одговарајућих материјалних средстава за исхрану деце, одевање, издатке за њихов смештај, за васпитање и образовање, трошкове одговарајуће неге и лечења за случај болести детета, као и материјал-**

---

¹ Реч је о термину који је уобичајено прихваћен у правној литератури за издржавање брачног, односно ванбрачног супружника и сродника, због тога што су ови случајеви издржавања уређени законским нормама, за разлику од облигације издржавања која свој извор има у уговору (пр. уговор о доживотном издржавању) или једностраном правном послу (пр. завештање). Видети, Лексикон грађанског права: општи део грађанског права, стварно право, ауторско право, право индустријске својине, лично право, грађанско процесно право, аутори текстова Сима Аврамовић и др., главни уредник Обрен Станковић, Београд, Номос, 1996, стр. 217-218.

² Члан 69-72. Породичног закона РС

них средстава које малолетном детету треба да обезбеде право на одмор, игру, рекреацију, учешће у културном и уметничком животу.³ Рађањем деце, родитељи су преузели на себе обавезу да децу подигну и они ту обавезу морају извршавати јер од издржавања зависи животни опстанак детета. Због тога су дужни предузети посебне напоре ради стицања потребних средстава, и док су живи не може им престати обавеза издржавања према малолетном детету⁴, чак ни онда када је престало родитељско право⁵. Примарни карактер обавезе издржавања малолетног детета произилази и из законске одредбе где је регулисано да малолетно дете има првенство у редоследу давања издржавања, ако има више поверилаца законског издржавања.⁶ Родитељи су дужни не само да малолетном детету обезбеде неопходно издржавање, тј. издржавање којим ће подмити најнужније потребе, већ и потребе за једним животом који могу стварно да му пруже, имајући у виду своје имовинске могућности, чак и преко стандарда средине у којој дете живи⁷, а изричито је законом прописано да потребе детета треба да прате стандард родитеља⁸. Дужност родитеља да издржавају своје малолетно дете (децу) је заједничка и подељена⁹ обавеза. Заједничка, у смислу равноправног односа оба родитеља према детету, а подељена јер сваки родитељ дугује онај део средстава који одговара његовим могућностима, при чему се због императивног карактера обавезе један од родитеља не може ослободити обавезе позивајући се на околност да други родитељ може у целини удовољити издржавању детета. Малолетно дете примарно право на издржавање остварује од родитеља, али под околностима из закона, има право на издржавање и од других крвних сродника у правој усходној линији ако родитељи нису живи или немају довољно средстава за издржавање.¹⁰

---

³ Видети, Почуча Милан, Издржавање малолетног детета од стране родитеља, Педагошка стварност, бр. 1-2/2011, Нови Сад, стр. 49.

⁴ Члан 187. став 2. Породичног закона РС

⁵ Члан 81. став 4, члан 82. став 2. Породичног закона РС

⁶ Члан 166. став 4. Породичног закона РС

⁷ Видети, Почуча, 2011, стр. 50.

⁸ Члан 162. став 4. Породичног закона РС

⁹ Члан 166. став 5. Породичног закона РС

¹⁰ Члан 154. став 2. Породичног закона РС

Родитељи су дужни да издржавају дете у складу са својим могућностима, као и остали дужници законског издржавања, а према критеријумима прописаним у члану 160. став 3. Породичног закона РС. Могућности родитеља, међутим, не процењују се на начин на који се то чини када су у питању неки други облици законског издржавања, већ се сматра да су родитељи увек дужни, макар и по цену жртвовања сопствених потреба да обезбеде издржавање свом малолетном детету.¹¹ У том смислу, и родитељи који су незапослени дужни су да дају издржавање малолетној деци, сем уколико се утврди да немају довољно средстава за издржавање. На то упућује и одредба члана 160. став 3. Породичног закона, где је уређено да се могућности дужника издржавања процењују у односу на његове приходе и имовину, али и могућности за запослење и стицање зараде. Међутим, у ситуацији када су родитељи незапослени и без имовине, судови се суочавају са низ практичних проблема приликом поступања у парницама за издржавање – почев од тога како утврдити њихове могућности да дају издржавање, па до тога шта могу учинити да се обезбеди и реализација истих. Циљ овог рада је да анализира специфичности ове обавезе у ситуацији када је родитељ незапослен и без имовине, како би се уз помоћ теоријских разматрања и репрезентативних примера судске праксе уочили начини за њихово превазилажење.

Б. Спорна питања у судској пракси

1. Специфичности законске обавезе издржавања малолетног детета када је родитељ незапослен и без имовине

Чланом 160. став 1. Породичног закона РС прописано је да се издржавање и одређује према потребама повериоца и могућностима дужника издржавања, а ставом 3. исте одредбе да могућности дужника издржавања зависе од његових прихода, могућности за запослење и стицање зараде, његове имовине, његових личних потреба, обавезе да издржава друга лица те других околности од значаја за одређивање издржавања. У складу са претходно цитираном законском одредбом, **могућности дужника издржавања се не ограничавају само на његове**

¹¹ Видети, Драшкић Марија, Породично право и права детета: нови Породични закон Србије: пракса Европског суда за људска права у области породичног права, 5. издање, Београд: Правни факултет Универзитета: "Службени гласник", 2009, стр. 381.

приходе и имовину, већ и на његове објективне могућности да остварује приходе. Тако, по М. Почучи "...околност да је обвезник издржавања незапослен и без сопствене имовине, не ослобађа га да доприноси издржавању малолетног детета, када се ради о младом и за рад способном човеку."¹² Овакво становиште присутно је и у судској пракси. "Само на основу чињенице да дужник издржавања није у радном односу, не може се узети да он нема могућности да даје издржавања, већ се морају узети у обзир његове стварне могућности да радом на својој имовини или код других лица, оствари зараду не само ради задовољења сопствених потреба, него и потреба издржаваног лица".¹³ "Судови су у проведеном поступку ... имали у виду чињеницу да је тужени незапослен. Међутим, та околност га не ослобађа обавезе да доприноси издржавању свог малолетног детета. Тужени је млад човек, у пуној физичкој и радној снази, па је у обавези да обезбеди новчана средства и омогући свом детету минимум издржавања и задовољи основне његове месечне потребе."¹⁴ "Родитељ је дужан да доприноси издржавању малолетног детета, а ако то није могуће, дужан је да повећаним напорима и допунским радом обезбеди средства за издржавања, у ком циљу мора да активира све своје снаге и оствари макар и минималан приход било каквим радом за испуњавање своје законске обавезе, па је без значаја околност што је незапослено лице у могућности запослења."¹⁵ Из претходно наведеног, произилази да је на дужнику издржавања терет доказивања чињенице да је у немогућности да доприноси издржавању малолетног детета, али да је на њему терет доказивања и свих осталих околности које утичу на процену његових могућности да даје издржавања. "Тужени родитељ као законски дужник обавезе издржавања малолетне деце сноси терет доказивања чињеница које се тичу непостојања основа и висине обавезе издржавања."¹⁶ "Од утицаја је на одређивање обавезе туженог, као обвезника издржавања и његова обавеза законског издржавања других лица, али тужени, на коме је била обавеза доказивања ове чињенице (члан 7. и 220.

---

¹² Почуча, стр. 51.

¹³ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж2 192/10 од 10.03.2010. године

¹⁴ Пресуда Врховног касационог суда Рев 146/11 од 17.02.2011. године

¹⁵ Пресуда Врховног суда Србије Рев. 251/08 од 02.04.2008. године

¹⁶ Пресуда Врховног суда Србије Рев 1113/07 од 09.05.2007. године

*ЗПП-а) није доставио доказе о постојању овакве своје законске обавезе, нити је то суд успео да прибави по службеној дужности.*¹⁷

Међутим, поставља се питање да ли је чињеница да је дужник издржавања млад и радно способан сама по себи довољна за утврђење обавезе дужника издржавања. По проф. С. Панову, тумачење правног стандарда "могућности за стицање зараде" указује да "... суд неће дефинисати висину његове алиментационе обавезе према чињеници реалне зараде, већ према критеријуму пропуштене зараде, тј. према могућностима да се стекне зарада."¹⁸ Слично тумачење произишло је и из формулације претходно важећег Закона о браку и породичним односима ("Службени гласник СРС", бр. 22/80 са каснијим изменама и допунама), који је у члану 310. став 3. регулисао да ће приликом оцењивања могућности лица које је дужно да даје издржавања суд узети у обзир сва његова примања и стварне могућности да стиче зараду, те је и судска пракса по овом закону признавала обавезу незапосленог лица да доприноси издржавању малолетне деце, али уз навођење својеврсног "оправдања" због чега је у обавези да то чини. Тако, "... околност да је један родитељ незапослен и без сопствене имовине, не ослобађа га обавезе да доприноси издржавању малолетне деце. Кад такав родитељ живи у домаћинству које се бави организовано пољопривредном производњом, њему је пружена могућност да радом у пољопривредној производњи обезбеди средства како за сопствену егзистенцију, тако и за део потреба нужних за издржавање малолетне деце."¹⁹ "Лице које се налази на издржавању казне затвора дужно је да доприноси издржавању своје малолетне деце ако је, с обзиром на уштеђевину, приходе од имовине или друге приходе, у могућности да даје издржавање."²⁰

Мишљења сам, да је такво тумачење ипак непримењиво на данашње околности живота у Србији, због великог броја незапослених лица и рада "на црно", али да се могућности дужника издржавања мо-

¹⁷ Пресуда Врховног касационог суда Рев 252/12 од 21.03.2012. године

¹⁸ Панов Слободан, Породично право, Београд: Правни факултет Универзитета: Службени гласник, 2008, стр. 555.

¹⁹ Врховни суд Србије, Гж 732/84

²⁰ Врховни суд Србије, Гж 724/85

рају процењивати у односу на његове реалне опције да стиче додатну зараду у средини у којој живи (наводећи које послове може да обавља – нпр. физичке "за надницу" или на грађевини, чишћење кућа, чување деце и слично. Тако, према истраживању "Блица", на најједноставнијим пословима као што су чишћење, паковање, дељење летака за сат рада може да се оствари зарада између 130,00 и 150,00 динара, за физичке послове, селидбе или кошење траве дневно се може зарадити између 1.600,00 и 2.000,00 динара, за чување деце или старих и болесних људи месечно 20-30.000,00 динара²¹). У том смислу, суд нарочиту пажњу мора посветити саслушању дужника издржавања у својству парничне странке, примењујући истражно начело у мери која му је потребна како би утврдио околности под којима живи, начин на који се издржава и могућности да стиче додатну зараду. Такође, суд је дужан да на погодан начин утврди и колике приходе на овај начин дужник издржавања може да оствари, где може искористити и друга доказна средства (сагласно истражном начелу) прибављајући извештаје о његовом имовном стању од органа које воде овакву врсту евиденције (као што је евиденција пореске управе), и др. У сваком случају, **првостепени суд је дужан да образложи због чега је лице које је незапослено и без имовине у могућности да доприноси издржавању малолетног детета и са којим износом**, примењујући у томе истражно начело у мери у којој оно знатно не погоршава положај малолетног детета – повериоца издржавања. Одлуке које се у погледу овога не могу извршити некада више отежавају положај малолетног детета, и суд је дужан да и о томе води рачуна приликом одлучивања, будући да малолетно дете за издржавање које не могу да му пруже родитељи има право да се обрати сродницима, под условима из члана 154. став 2. Породичног закона.

Још једна од специфичности одређивања издржавања у овим околностима јесте што га из разлога целисходности **увек треба одређивати у фиксном износу**, сходно овлашћењу из члана 162. став 1. Породичног закона РС, о чему се недвосмислено изјашњава и судска пракса. "Тужени није лице које остварује стална месечна примања, па би одређивање висине издржавања у проценту од редовних месечних

---

²¹ "Блиц магазин" бр. 5590 од 08.09.2012. године

примања било неправично према издржаваним лицима и противно циљу законског издржавања.²² Иако је према наведеној законској норми поверилац овлашћен да бира начин како ће се одредити издржавање (у фиксном месечном новчаном износу или у проценту од редовних месечних новчаних примања дужника издржавања), треба узети да у алиментационим парницама у којима се као тужилац појављује дете (или као поверилац издржавања, ако се о издржавању одлучује уз одлуку о вршењу родитељског права) суд није везан захтевом за пресуду, већ може да одлучује и преко тужбеног захтева, што је овлашћење које изричито произилази из члана 281. Породичног закона РС.²³ Судска пракса, међутим, стоји на становишту да суд није везан висином тужбеног захтева за издржавање, али јесте начином, јер је начин право избора тужиоца – повериоца издржавања.

Обавеза издржавања малолетног детета не престаје на исти начин као остале законске обавезе издржавања из Породичног закона РС. Изричито је наведеним законом предвиђено у члану 167. став 2. да издржавање може да престане када поверилац издржавања стекне довољно средстава за издржавање, и када дужник издржавања изгуби могућност за давање издржавања или давање издржавања постане за њега очигледно неправично, осим ако поверилац издржавања није малолетно дете. Ова друга ситуација указује да је ради заштите интереса малолетног детета закон установио **обавезу родитеља да доприноси његовом издржавању, чак и кад изгуби могућност за то или давање издржавања постане за њега очигледно неправично**, те не може тражити да се ослободи ове обавезе са образложењем да му то угрожава егзистенцију или егзистенцију других лица које је дужан да издржава, па чак и друге малолетне деце. *"Првостепени суд је закључио ... да тужена није у обавези да исплати наведени износ на име доприноса за издржавање малолетног детета за период од подношења тужбе до пресуђења, јер је оценио да тужена то не би могла да сноси, а да не угрози егзистенцију ма-*

²² Пресуда Врховног касационог суда Рев 3508/10 од 08.12.2010. године

²³ Мандић Љубица, Поступак у парницама за издржавање, Научна конференција "Новине у породичном законодавству", Ниш: Правни факултет, Центар за публикации, 2006, стр. 219

лолетне деце о којима се стара, као и сопствену егзистенцију ... Како из чињеничног стања произилази да тужена није издржавала малолетно дете од престанка заједнице са тужиоцем, првостепени суд је погрешно применио материјално право, имајући у виду да је чланом 8. став 1. Породичног закона прописано да је издржавање право и дужност чланова породице одређеним овим законом."²⁴ Ове околности, међутим, утичу на висину досуђеног издржавања, јер је чланом 160. став 3. Породичног закона РС прописано да на процену могућности дужника издржавања утичу и његове личне потребе и обавезе да издржава друга лица.

2. Примена института "минималне суме издржавања"

У пракси се показала посебно проблематичном примена правног института "минимална сума издржавања" у ситуацији када је родитељ - давалац издржавања незапослен и без имовине.

Минимална сума издржавања је предвиђена чланом 160. став 1. Породичног закона РС као један од критеријума за одређивање издржавања. Ставом 4. исте одредбе дефинисано је да минимална сума издржавања представља суму коју као накнаду за храњенике односно за лица на породичном смештају периодично утврђује министарство надлежно за породичну заштиту, у складу са законом. Решењем Министарства рада и социјалне политике бр. 338-00-00003/2012/09 од 28. августа 2012. године, које се примењује од 1. септембра 2009. године утврђено је да ова накнада износи 22.278,00 динара. Наведеном законском одредбом минимална сума издржавања је на посредан начин предвиђена као критеријум за одређивање издржавања, као сума о којој суд мора да води рачуна приликом одређивања.

У судској пракси се као спорно појавило питање, **да ли су судови овлашћени да одређују издржавање у износу мањем од минималне суме издржавања.** Ово питање је посебно актуелно у ситуацији када је родитељ незапослен и без имовине, где наведени критеријум може да буде у супротности са могућностима таквог родитеља да даје издржавање.

---

²⁴ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж2 536/12 од 13.06.2012. године

По проф. Драшкић, увођењем критеријума "минималне суме издржавања" судови су добили "... упутство да приликом одређивања висине законског издржавања воде рачуна да оно не буде мање од онога што грађанима мора да обезбеди држава на основу социјалних давања која су најсличнија издржавању. Разуме се, дужник издржавања увек има могућност да докажује да су потребе повериоца издржавања мање него што је то уобичајено, односно да су приходи дужника издржавања недовољни да задовоље критеријум минималне суме издржавања"²⁵ Заступљено је и становиште које полази од језичког тумачења института "минималне суме издржавања" - да је то сума испод које се не могу одредити потребе издржаваног лица. "Практична вредност овог критеријума јесте у томе што код утврђивања потреба повериоца издржавања, ако је поверилац нпр. дете, суд никако не би могао да утврди потребу за издржавањем која је мања од минималне коју држава прописује и признаје деци без родитељског старања која су смештена у хранитељске породице"²⁶ У пракси поступања првостепених судова, критеријум минималне суме издржавања има веома велики утицај на пресуде које се доносе из ове области, тако да се најчешће као потребе издржаваног лица одређује износ који је чланом 160. став 4. Породичног закона РС предвиђен као минимална сума издржавања, а обавеза дужника издржавања као половина ове суме. Такво поступање судова је погрешно, због тога што се приликом одређивања издржавања не примењују остали критеријуми садржани у члану 160. овог закона, а који налажу да се сваком случају издржавања приступа индивидуално, што је становиште које је заузела и судска пракса судова који поступају по правним лековима. "*Минимална сума издржавања представља корективни фактор за утврђење укупног износа за задовољење месечних потреба издржаваног лица, а не основица у односу на коју се одређује висина обавезе даваоца издржавања*"²⁷

Из свега наведеног, може се закључити да се **издржавање ипак може одредити у мањем износу него што то предвиђа мини-**

²⁵ Драшкић, 2009, стр. 359.

²⁶ Вујовић Ранка, Право на законско издржавање, Научна конференција "Новине у породичном законодавству", Ниш: Правни факултет, Центар за публикације, 2006, стр. 186.

²⁷ Пресуда Врховног суда Србије Рев. 2545/08 од 01.10.2008. године

мална сума издржавања, било да се потребе издржаваног лица утврде у мањем износу, било да се дужникова обавеза одреди испод минималног процента (у смислу члана 162. став 2. Породичног закона РС) у односу на овај износ. Терет доказивања наведених чињеница, свакако је на дужнику издржавања и суд не би могао да овде примењује истражно начело јер се тиме штити интерес родитеља – дужника издржавања, а не малолетног детета. Једина ситуација у којој би дужникова обавеза могла да буде потпуно одређена критеријумом минималне суме издржавања, чак и у ситуацији када је незапослен и без имовине, јесте ако не пружи никакав други доказ за оцену његових могућности да даје издржавање, под условом да потребе издржаваног лица нису веће од наведеног износа.

3. "Преузимање" обавезе издржавања од стране осталих крвних сродника

Већ је претходно наведено, да је чланом 154. став 2. Породичног закона РС предвиђено да малолетно дете има право на издржавање од других крвних сродника у правој усходној линији ако родитељи нису живи или немају довољно средстава за издржавање. У судској пракси се поставило као спорно питање **да ли има места примени "преузимања" обавезе издржавања од стране осталих крвних сродника у ситуацији када је родитељ незапослен и без имовине.**

Дужност сродника у правој усходној линији да издржавају малолетну децу је супсидијарне природе у односу на родитеље – само у ситуацији када родитељ није у могућности да даје издржавање. У том смислу, оцена да ли су сродници у правој усходној линији дужни да издржавају малолетну децу процењује се према критеријумима из члана 160. Породичног закона, на основу којих се одређује и издржавање. *"Стављањем у међусобни однос потреба деце и могућности родитеља може се закључити да ли родитељи имају довољно средстава за издржавање малолетне деце. При томе ће суд узети у обзир не само њихову зараду и могућности за стицање зараде, већ и оно што су неосновано пропустили да зараде."*²⁸ Ипак, примена само ових критеријума у

---

²⁸Пресуда Врховног касационог суда Рев 2784/10 од 13.05.2010. године

условима високе незапослености не даје довољно прецизне смернице како судови треба да поступају. Мишљења сам да се кроз оцену да ли родитељи имају довољно средстава за издржавање малолетне деце мора ценити и њихов однос са прецима, који се позивају за издржавање, па да ситуација у којој постоји одређени облик зависности (где родитељу средства за издржавање у потпуности обезбеђују преци или где ради у оквиру породичне заједнице у којој се сва имовина води на претке, а за то не прима зараду) може довести до оцене да је родитељ без средстава за издржавање, будући да му средства за издржавање обезбеђују лица која такође могу бити позвана на издржавање малолетне деце, а чиме му олакшавају материјални положај и омогућавају да не мора да се радно ангажује зарад обезбеђивања средстава за сопствено издржавање. Уосталом, чланом 160. став 3. Породичног закона РС остављена је могућност да суд у сваком конкретном случају оцени да је од значаја за одређивање издржавања и околност која наведеном одредбом није изричито наведена као критеријум на основу кога се процењују могућности даваоца издржавања, те да је наведена околност од значаја за примену одговорности предака уместо родитеља – дужника издржавања.

Одредбе о дужности предака да издржавају малолетну децу уместо родитеља ипак треба рестриктивно тумачити, будући да је обавеза родитеља примарна. Због карактера своје обавезе, они не могу одговарати солидарно са родитељима, али могу одговарати заједно са њима за износ издржавања који родитељ није у могућности да даје, а ради подмирења потреба малолетног детета. Обавеза предака по овом основу такође се одређује на основу потреба малолетног детета и њихових могућности, али је законско решење нешто блаже према њима као дужницима издржавања, јер у том случају не важи одредба о нивоу стандарда из члана 162. став 3. Породичног закона која је ограничена само на родитеље. То значи да преци, као дужници издржавања, нису дужни да издржавају малолетно дете угрожавајући свој егзистенцијални минимум.

4. Кривичноправне и грађанскоправне санкције услед неиспуњења обавезе законског издржавања малолетног детета

Основни проблем код заштите права малолетне деце на издржавање од родитеља са којим не живе није остваривање права на

судску заштиту, већ практична реализација судских одлука о томе. Ово је нарочито изражено у ситуацији када је родитељ незапослен и без имовине, пошто не постоји начин да се доспеле обавезе издржавања изврше принудним путем на дужниковој имовини. Иако решавање овог проблема подразумева акцију државе која ће обухватити координирано поступање свих државних органа који у својој надлежности имају заштиту малолетне деце, и судови у свом поступању ипак имају инструменте којима могу утицати на несавесне родитеље да испуњавају ове своје обавезе.

У пракси, најчешће се на ситуацију када родитељ не плаћа досуђено издржавање за своје малолетно дете реагује **кривичноправном заштитом**. То указује "... да значај овог права није само у имовинском интересу, већ да постоји и шири, друштвени интерес да се на тај начин заштите поједина лица, пре свега деца или други чланови породице који нису способни да се самостално издржавају".²⁹ Чланом 195. Кривичног законика РС ("Службени гласник РС", бр. 85/2005 са каснијим изменама и допунама) прописано је у ставу 1. да ко не даје издржавање за лице које је по закону дужан да издржава, а та дужност је утврђена извршном судском одлуком или извршним поравнањем пред судом или другим надлежним органом, у износу и на начин како је то одлуком односно поравнањем утврђено, казниће се новчаном казном или затвором до две године, ставом 2. да се неће казнити учинилац дела из става 1. овог члана ако из оправданих разлога није давао издржавање, ставом 3. да ће се ако су услед дела из става 1. овог члана наступиле тешке последице за издржавано лице учинилац казнити затвором од три месеца до три године, а ставом 4. да ако изрекне условну осуду, суд може одредити обавезу учиниоцу да измири доспеле обавезе и да уредно даје издржавање. Основне карактеристике овог кривичног дела су: да је у питању законска обавеза издржавања која припада брачним и ванбрачним супружницима, деци, родитељима и другим сродницима, да се радња кривичног дела остварује у недавању издржавања³⁰ и да постоји извршна судска одлука или из-

---

²⁹ Лазаревић Љубиша, Коментар Кривичног законика Републике Србије, Београд: Савремена администрација, 2006, стр. 552.

³⁰ Према Коментару проф. Лазаревића, раније је радња овог кривичног дела била прописана као "избегаване давања издржавања" што није обухватало свако недавање,

вршно поравнање пред судом или другим надлежним органом којим је утврђена обавеза за издржавање. Дело добија тежи облик ако су услед недавања издржавања наступиле тешке последице за издржавано лице. Са аспекта притиска на дужника издржавања, посебно је значајан став 4. ове одредбе где се уз изрицање условне осуде може одредити и обавеза учиниоца да измири доспеле обавезе и уредно даје издржавање, што, ако не испуни у предвиђеном року, може представљати основ за опозив условне осуде³¹. У свом поступању кривични суд је у потпуности везан обавезом дужника издржавања из пресуде којом је она утврђена и околност да је окривљени незапослен и без имовине не утиче на постојање кривичног дела. *"Навод изнет у жалби окривљеног да због здравственог стања, оштећеног слуха, није могао да нађе одговарајући посао је без икаквог значаја због тога што се радња овог кривичног дела састоји у недавању издржавања, па је ирелевантно да ли је окривљени свесно избегавао да даје издржавање или није био у могућности да то чини."*³² Како је у питању дело које се гони по службеној дужности, и парнични суд је дужан да јавном тужиоцу пријави његово извршење ако са њега сазна током вођења поступка, јер према члану 222. став 1. Законика о кривичном поступку ("Службени лист СРЈ", бр. 70/2001 са каснијим изменама и допунама) сви државни органи, органи територијалне аутономије или органи локалне самоуправе, јавна предузећа и установе дужни су да пријаве кривична дела за која се гони по службеној дужности, о којима су обавештени или за која сазнају на други начин. Ова обавеза парничног суда је посебно наглашена, јер и према члану 6. став 1. Породичног закона РС свако је дужан да се руководи најбољим интересом детета у свим активностима које се тичу детета, а ставом 2. је предвиђено да држава има обавезу да предузима све потребне мере за заштиту детета од занемаривања, од физичког, сексуалног и емоционалног злостављања те од сваке врсте експлоатације.

па чак ни одбијање испуњења обавезе издржавања, већ намера да избегава ову обавезу. Сада је за постојање дела ирелевантно да ли то учинилац чини свесно или није објективно у могућности да то чини. Видети, Лазаревић, 2006, стр. 552.

³¹ *"Када условна осуда обухвата и дужност испуњавања одређене обавезе, неиспуњење те обавезе може довести до опозивања условне осуде."* Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, Кж1 5211/10 од 21.10.2010. године

³² Пресуда Окружног суда у Чачку, Кж 189/08 од 21.03.2008. године

Санкција за родитеља који избегава да издржава дете може да буде и **лишење родитељског права**. Чланом 81. Породичног закона РС предвиђено је у ставу 1. да родитељ који злоупотребљава права или грубо занемарује дужности из садржине родитељског права може бити потпуно лишен родитељског права. Грубо занемаривање родитељских дужности постоји када родитељ уопште не брине о детету, нити подмирује неке његове основне животне потребе. Законодавац је у ставу 3. наведене одредбе само примера ради навео неке конкретне поступке родитеља који су јасан основ за потпуно лишење родитељског права, те је у тачки 3. предвиђено да родитељ грубо занемарује дужности из садржине родитељског права, између осталог, и ако избегава да издржава дете (тачка 3). Релевантно је, међутим, само скривљено понашање родитеља, а на шта указује и формулација "избегавање издржавања". Наведена оцена свакако се може односити и на родитеља без запослења. Штавише, како се могућности незапосленог родитеља за давање издржавања процењују према могућностима за запослење и стицање зараде, а које је суд у пресуди која служи као основ издржавања дужан да конкретизује, како је претходно наведено, релативно се лако може оценити да ли је искористио све своје потенцијале како би обезбедио средства за издржавање, или је неосновано пропустио прилику за то. Рецимо, ако је млад, здрав и радно способан, а одбија да се бави физичким пословима, свакако се може сматрати да "избегава да даје издржавање".

Анализирајући одредбу члана 81. став 3. тачка 3. Породичног закона РС може се поставити питање ко даје оцену када родитељ "избегава да издржава дете"?! Иако је чланом 270. Породичног закона РС предвиђено да је пре него што донесе одлуку о заштити права детета или о вршењу, односно лишењу родитељског права, суд дужан да затражи налаз и стручно мишљење од органа старатељства, породичног саветовалишта или друге установе специјализоване за посредовање у породичним односима, мишљења сам да ово питање не спада у домен оцене органа из претходне законске одредбе јер је правне природе, па је о њему дужан да се "изјасни" суд, узимајући у обзир налаз и стручно мишљење из члана 270. Породичног закона РС у делу у коме оцењује да ли ће то бити у најбољем интересу малолетног детета. Оцену о ово-

ме суд ће донети на основу свих релевантних чињеница утврђених у току поступка, нарочито применом истражног начела из члана 205. Породичног закона РС, а неке од релевантних чињеница, сем утврђења колико дужник издржавања није испуњавао ову своју обавезу, могу да буду и да ли је због тога кривично осуђиван.

Може се поставити и питање од каквог значаја би било спровођење овог поступка на дужника издржавања, коме чак и када буде лишен родитељског права и даље остаје дужност да издржава дете.³³ Али ако пођемо од опште дужности коју налаже члан 6. став 1. Породичног закона РС, да је свако дужан да се руководи најбољим интересом детета у свим активностима које се тичу детета, можда питање практичног ефекта примене овог института не треба ни постављати. Свако је дужан да примени све што је у његовој надлежности да се оствари најбољи интерес детета, а спровођење овог поступка је један од ретких начина како и парнични судови могу заштитити права детета од родитеља који га занемарују.

В. Закључак

Иако је циљ овог рада био да првенствено укаже на специфичности примене у пракси одредби о издржавању Породичног закона РС у ситуацији када је дужник издржавања родитељ који је незапослен и без имовине, анализом су понуђена и нека решења за проблеме који су уочени. Може се рећи да су **основни проблеми у пракси првостепених судова настајали око одређивања обавезе издржавања јер нису довољно образложене могућности таквог лица да оствари средства за издржавање, свдећи његову обавезу на неки део износа који је одређен као минимална сума издржавања, а најчешће на његову половину**. Мишљења сам да се тиме доводи до ситуације да се родитељи оптерећују износима које, врло често, нису у могућности да плате, а што је још битније, нису у могућности ни да буду наплаћени принудним путем, у извршном судском поступку - резултат тога је велики број обавеза издржавања која остају неиспуњене.

---

³³Члан 81. став 4. и члан 82. став 2. Породичног закона РС

Парнични суд би морао да учествује у решавању овог проблема пре свега тако што би се активније укључио у руковођење поступка за издржавање, реално сагледавајући могућности родитеља – дужника издржавања да остварују зараду, те обавезно конкретизујући послове које могу да предузимају, како би такве пресуде могле касније да послуже као основ за предузимање других мера за родитеље који неосновано не извршавају ову своју обавезу. Законска могућност да се и сродници у правој усходној линији обавежу да сnose трошкове издржавања малолетне деце који су њихови унуци, прауници и сл. требало би да буде предмет ригорозне оцене свих појединачних околности, међу којима је и међусобна економска упућеност родитеља на наведене претке, будући да је управо један од најчешћих разлога због чега таква лица не желе да обезбеде приходе чињеница да их још издржавају родитељи и други преци. И на крају, деловање суда не сме да се завршава доношењем одлуке о издржавању, већ је неопходно и да предузима све што је у његовој надлежности да обезбеди да се такве обавезе заиста и извршавају. Будући да обавља контакт са странкама, суд је често на "извору информација" о неиспуњењу, па чак и избегавању давања издржавања, на шта може и мора да реагује иницирањем поступака на које је указано. Све обавезе које је држава преузела ради заштите права детета преузео је и суд, као њен орган и тек таквим спровођењем судских поступака постигло би се да и поступање судова буде, заиста, у "најбољем интересу детета".

СУДСКА ПРАКСА

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

Кривично процесно право

ПРЕУЗИМАЊЕ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА

Када се против окривљеног води кривични поступак због кривичног дела насилничког понашања из члана 344. став 2. у вези са ставом 1. Кривичног законика, изјава оштећеног да се придружује кривичном гоњењу не значи да је он преузео кривично гоњење за кривично дело лаке телесне повреде из члана 122. став 1. Кривичног законика.

Из образложења:

Првостепени суд на страни б образложења пресуде наводи да суд није везан правном квалификацијом из оптуженог акта, већ утврђеним чињеницама, из којих произлазе битна обележја кривичног дела лака телесне повреде из члана 122. став 1. Кривичног законика, из ког разлога је изменио правну квалификацију кривичног дела које је оптужним актом јавна тужба окривљеном ставила на терет, а за чију измену су били испуњени услови и у погледу овлашћеног тужиоца, имајући у виду да се оштећени придружио кривичном гоњењу окривљеног. Наиме, када се има у виду овакво образложење остало је потпуно нејасно на који начин првостепени суд закључује да има овлашћеног тужиоца за кривично дело из члана 122. став 1. Кривичног законика, које дело се гони по приватној кривичној тужби, поготово када се има у виду да је јавни тужилац до краја кривичног поступка остао овлашћени тужилац, те и поднео жалбу на првостепену пресуду. По мишљењу другостепеног суда, а имајући у виду чињеницу да у току поступка не могу да егзистирају паралелно два тужиоца, то су дати разлози нејасни.

Истовремено, по оцени Апелационог суда у Београду, одредбом члана 61. ЗКП је прописано у којим и под којим условима оштећени може да преузме кривично гоњење, те сама чињеница да се оштећени придружио кривичном гоњењу, не може говорити у прилог томе да је у конкретном случају и преузео кривично гоњење, тим пре што јавни тужилац у току овог кривичног поступка није одустао од кривичног гоњења за кривично дело из члана 344. став 2. у вези са ставом 1. Кривичног законика, која је оптужним актом окривљеном и стављено на терет.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 4876/11 од 11. новембра 2011. године - пресуда Првог основног суда у Београду К. бр. 24908/10 од 06. јуна 2011. године)

*Аутор сентенце: мр Сретко Јанковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ЈЕМСТВО

"Приликом одлучивања о предлогу за одређивање јемства суд се не може упуштати у законитост и правилност правоснажног решења о одређивању притвора."

Из образложења:

Првостепеним решењем одбијен је предлог бранилаца окривљеног да се мера притвора замени мером јемства.

Браниоци окривљеног у изјављеној жалби, оспоравајући закључак првостепеног суда навели су да је притвор према окривљеном одређен јер му није било могуће уручити позив за главни претрес заказан за дан 14. децембар 2010. године, на адреси познатој суду у улици В. Б. бр. 1/6, међутим, према стању у списима предмета констатовано је да је окривљени приступио у суд дана 14. априла 2008. године и саопштио референту да је његова адреса промењена и да је његова нова адреса у улици П. С. 36/6.

Ови наводи бранилаца окривљеног су у суштини неосновани, будући да у конкретном случају предмет одлучивања другостепеног суда није законитост одређивања притвора према окривљеном, будући да је решење којим је окривљеном продужен притвор постало правоснажно.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 2362/12 од 22. јуна 2012. године – решење Првог основног суда у Београду К. бр. 4420/10 од 04. јуна 2012. године)

*Аутор сентенце: Марина Барбир,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

**ОБУСТАВА ПОСТУПКА ЗБОГ РАНИЈЕ ИЗРЕЧЕНЕ
ВАСПИТНЕ МЕРЕ
(Члан 78. став 2. ЗМ)**

Целисходно је кривични поступак према малолетнику обуставити када је у току реализација раније изречене васпитне мере.

Из образложења:

Првостепеним решењем према малолетнику је на основу члана 78. став 2. ЗКП обустављен кривични поступак из разлога целисходности, јер је из извештаја надлежног Центра за социјални рад утврђено да је према малолетнику у току реализација раније изречене васпитне мере појачан надзор органа старатељства.

Против наведеног решења жалбу је изјавио јавни тужилац са предлогом да се побијано решење преиначи и малолетнику изрекне "строжија васпитна мера". Апелациони суд је након разматрања списка са побијаним решењем и жалбом нашао да је жалба јавног тужиоца неоснована, а решење првостепеног суда правилно. Како из списка предмета (посебно Извештаја надлежног центра за социјални рад) произлази да је према малолетнику у току реализација раније изречене васпитне мере, која даје позитивне ефекте и очекиване резултате (ранија васпитна мера је изречена због кривичног дела које је малолетник

извршио после деча за које је предметни поступак обустављен), то и по налажењу Апелационог суда не би било целисходно према малолетнику поново изрећи исту или строжију васпитну меру.

(Решење Апелационог суда у Београду Кжм. бр. 17/12 од 26. марта 2012. године – решење Вишег суда у Смедереву Км. бр. 83/11 од 19. јануара 2012. године).

*Аутор сентенце: Славка Михајловић,
судија Апелационог суда у Београду*

МАЛОЛЕТНО ЛИЦЕ КАО СВЕДОК

Уколико се појави сумња да малолетно лице, које треба саслушати у својству сведока у кривичном поступку, није способно да схвати значај права да не мора да сведочи, суд је дужан да путем вештачења утврди ту чињеницу.

Из образложења:

Дајући у образложењу решења разлоге за свој закључак првостепени суд наводи да како је одредбом члана 98. став 3. ЗКП прописано да малолетно лице која с обзиром на узраст и душевну развијеност није способно да схвати значај права да не мора сведочити не може се саслушати као сведок, осим ако је то сам окривљени захтевао и како приликом саслушања у својству сведока Ј.М. дана 27. марта 2009. године у тренутку када је она имала навршених 15 година живота, није прибављено мишљење психолога на околност да ли је она, с обзиром на свој узраст и душевну развијеност, способна да схвати значај права да не мора сведочити, већ је саслушана иако то окривљени нису захтевали, то је првостепени суд издвојио из списка предмета наведени записник о саслушању сведока мал. Ј.М.

Међутим, основани су жалбени наводи јавног тужиоца да је првостепени суд непотпуно утврдио чињенично стање, с обзиром да је применио одредбе члана 98. став 3. ЗКП, а да претходно уопште

није утврдио да ли је сведок мал. Ј.М., с обзиром на свој узраст и душевну развијеност у време давања спорног исказа била способна да схвати значај права да не мора да сведочи. Наиме, првостепени суд је био у обавези да на адекватан начин, путем вештачења од стране педагога, утврди способност или неспособност сведока, па тек да потом издвоји из списка предмета записник о саслушању овог сведока, уколико се то покаже оправданим и потребним. Наиме, уколико је првостепени суд имао сумње, а с обзиром на узраст и душевну развијеност мал. сведока Ј.М., у њену способност да схвати значај права да не мора сведочити, то је морао да исто утврди на адекватан начин, како је то напред наведено.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 4020/11 од 08. децембра 2011. године - решење Вишег суда у Београду К. бр. 1283/10 од 09. септембра 2011. године)

*Аутор сентенце: мр Сретко Јанковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ОБУСТАВА ПОСТУПКА ЗБОГ СМРТИ ОКРИВЉЕНОГ

Ако окривљени умре након заказивања главног претреса, решење о обустави кривичног поступка суд доноси на основу одредбе члана 217. ЗКП, а не на основу одредбе члана 274. став 1. тачка 2. ЗКП.

Из образложења:

По оцени овога суда основано се у жалби јавног тужиоца истиче да се првостепени суд у побијаном решењу позива на члан 274. став 1. тачка 2. ЗКП, очигледно налазећи да постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење, будући да у образложењу решења првостепени суд наводи да се из МКУ за матично подручје Смедеревска Паланка утврђује да је окривљени З. С. преминуо 13. јануара 2011. године.

Међутим, одредбе наведеног члана могу се применити у скраћеном поступку само пре заказивања главног претреса. Како у конкретном случају главни претрес је заказан у три наврата, што се утврђује увидом у списе предмета, то без обзира да ли је исти одржан или одложен, првостепени суд није могао да донесе решење позивајући се на одредбу члана 274. став 1. тачка 2. ЗКП, већ је требало да донесе решење којим се обуставља кривични поступак услед смрти окривљеног, сходно одредби члана 217. ЗКП.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 1384/11 од 12. маја 2011. године - решење Основног суда у Смедереву К. бр. 3465/10 од 22. марта 2011. године)

*Аутор сентенце: мр Сретко Јанковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ЧИТАЊЕ ИСКАЗА СВЕДОКА
(Члан 309. ст. 3. и 4. ЗКП)

Читање исказа сведока без одлуке ванрасправног већа у ситуацији из члана 309. став 3. ЗКП, не представља битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 368. став 2. ЗКП, уколико се странке на претресу сагласе да се исти читају.

Из образложења:

Наводе окривљеног и његовог браниоца којима се побија првостепена пресуда због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 368. став 2. ЗКП, са образложењем у жалби да је првостепени суд без одлуке ванрасправног већа прочитао исказе сведока и тиме повредио одредбе члана 309. ст. 3. и 4. ЗКП, веће овог суда оцењује као неосноване, јер се из списка види да је тачно да је председник већа Вишег суда на главном претресу прочитао исказе сведока Д.П., М.М., М.С. и М.М., али тек након што су се присутни бранилац окривљеног, окривљени и заменик јавног тужиоца сагла-

сили са читањем исказа ових сведока, те након читања њихових исказа није било предлога за њиховим непосредним саслушањем.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 2621/11 од 28. децембра 2011. године – пресуда Вишег суда у Неготину К. бр. 63/10)

*Аутор сентенце: Слађан Лазих,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

ПОНАВЉАЊЕ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

У случајевима када је у правноснажним пресудама (једној или више њих), казна већ била одмерена по прописима о стицању, при изрицању укупне казне по тим пресудама, у неправом понављању кривичног поступка, за основицу се не узимају јединствене казне које су у њима изречене, већ казне које су у њима утврђене за појединачна кривична дела.

Из образложења:

Побијаном пресудом, првостепени суд је у неправом понављању кривичног поступка, преиначио правноснажне пресуде и осуђеном из истих узео као утврђене казне, између осталог и јединствену казну затвора, те га је осудио на јединствену казну затвора у коју се има урачунати време проведено у притвору и на издржавању казне затвора по тим пресудама.

Апелациони суд у Београду је поводом изјављене жалбе а по службеној дужности, укинуо побијану пресуду и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење.

Првостепени суд је правилно закључио да су у конкретном случају испуњени законски услови за неправом понављање кривичног поступка, међутим, погрешно је, применио одредбе из члана 405. став 1. тачка 1. ЗКП, чл. 60. и 62. КЗ приликом спајања казни

када је из правноснажне пресуде узео као утврђену јединствену казну затвора.

Наиме, у случајевима када је у правноснажним пресудама (једној или више њих), казна већ била одмерена по прописима о стицају при изрицању укупне казне по тим пресудама за основицу се не узимају јединствене казне које су у њима изречене, већ казне које су у њима утврђене за појединачна кривична дела, пошто би у супротном, када би се из правноснажне пресуде узела као утврђена јединствена казна затвора, фактички за иста кривична дела два пута биле примењене одредбе о стицају.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 119/12 од 14. фебруара 2012. године – пресуда Првог основног суда у Београду К. бр. 585/11 – Кв. бр. 4262/11 од 13. октобра 2011. године).

*Аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

ИЗРИЦАЊЕ ВАСПИТНИХ МЕРА

(Члан 78. став 3. ЗМ)

Васпитне мере према малолетницима се изричу у форми решења, а само казна малолетничког затвора се изриче пресудом.

Из образложења:

Првостепеном пресудом малолетници су оглашени кривим и према једном од њих је на основу члана 21. ЗМ изречена васпитна мера Упућивање у васпитно поправни дом, због кривичног дела тешка телесна повреда из члана 121. став 3. у вези са ставом 2. КЗ. Истом пресудом је према осталим малолетницима на основу чл. 20. и 40. ЗМ изречена васпитна мера Упућивање у васпитну установу, због кривичног дела учествовање у тучи из члана 123. КЗ.

Против наведене пресуде жалбе су изјавили браниоци малолетника и неки малолетници по свим законским основима, при том

посебно истичући да се према малолетницима који су у време суђења били пунолетни није могла изрећи васпитна мера Упућивање у васпитну установу.

Апелациони суд је након одржаног претреса (пошто је једанпут пресуда била укинута), делимичним уважавањем жалби и по службеној дужности, преиначио побијану пресуду тако што је, сходно члану 78. став 3. ЗМ, донео одлуку којом је према малолетницима, изрекао одговарајуће законом прописане васпитне мере. При том је, то учинио у форми решења, наводећи у изреци само врсту васпитне мере која је изречена и њено најкраће и најдуже трајање, док је у образложењу наведен чињенични опис и правна квалификација извршених кривичних дела.

Поред тога што је првостепени суд приликом доношења своје одлуке погрешно применио форму тј. супротно члану 78. став 3. ЗМ, погрешно је применио и чланове 20. и 40. ЗМ када је према малолетницима, који су у међувремену, још у току првостепеног поступка постали пунолетни, због кривичног дела учествовање у тучи из члана 123. КЗ, изрекао васпитну меру Упућивање у васпитну установу. Јер, члан 40. став 2. ЗМ прописује да се пунолетном лицу које је кривично дело извршило као малолетник а у време суђења није навршило 21 годину, може изрећи одређена и одговарајућа васпитна мера и то: васпитна мера посебне обавезе из члана 14. ЗМ, васпитна мера појачаног надзора од стране органа старатељства из члана 17. ЗМ, или мера упућивања у васпитнопоправни дом из члана 21. ЗМ, а из разлога прописаних у члану 28. ЗМ казна малолетничког затвора.

Како су у конкретном случају жалбе изјавили само малолетници и њихови браниоци, (дакле жалбе изјављене само у корист малолетника), док је жалба јавног тужиоца изостала (који је једини овлашћен да изјави жалбу и у корист и на штету малолетника), то је Апелациони суд, уважавањем жалби и по службеној дужности, преиначио побијану пресуду и донео решење којим је према малолетнику, који је кривично дело тешка телесна повреда из члана 121. став 3. у вези са ставом 2. КЗ извршио у доба млађег малолетства, изрекао васпитну меру Упућивање у васпитнопоправни дом (члан

21. ЗМ), док је према малолетницима који су у време суђења постали пунолетни, за кривично дело учествовање у тучи из члана 123. КЗ изрекао васпитну меру Појачан надзор органа старатељства (члан 17. ЗМ), при чему се овим малолетницима из напред наведених разлога, није могла изрећи строжа васпитна мера, нити задржати она која је изречена од стране првостепеног суда.

(Решење Апелационог суда у Београду Кжм1 бр. 21/12 од 03. јула 2012. године - решење Вишег суда у Пожаревцу Км. бр. 1/11 од 30. јануара 2012. године)

*Аутор сентенце: Славка Михајловић,
судија Апелационог суда у Београду*

ИСКАЗ МАЛОЛЕТНОГ ОШТЕЋЕНОГ

(Члан 154. ЗМ)

Судска одлука се не може засновати на исказу малолетног лица оштећеног кривичним делом које је саслушано без присуства пуномоћника.

Из образложења:

Првостепеним решењем према малолетнику је, на основу члана 13. ЗМ, изречена васпитна мера Судски укор, због извршеног кривичног дела угрожавање сигурности из члана 138. КЗ. Против наведеног решења жалбу је изјавила законски заступник малолетника, због свих законом прописаних разлога, са предлогом да се побијано решење укине или преиначи и поступак према малолетнику обустави. Апелациони суд је по одржаној седници већа и размотрио целокупних списа са побијаним решењем и жалбом, нашао да се због битне повреде кривичног поступка првостепено решење мора укинути.

Наиме, из списка предмета произлази да је првостепени суд, одлучне чињенице на којима је засновао своју одлуку, утврдио из исказа малолетног лица оштећеног кривичним делом, а које је једи-

но у припремном поступку пред судијом за малолетнике саслушано без присуства пуномоћника. Уз то, из записника о саслушању од 20. децембра 2011. године није јасно да ли је саслушању малолетне оштећене (рођена 2000. године) присуствовао законски заступник, или евентуално стручно лице, обзиром на својства личности и узраст малолетног лица. Како је првостепени суд приликом саслушања малолетног оштећеног лица поступио супротно одредбама члана 154. ЗМ, којима је прописано, да малолетно лице као оштећени мора имати пуномоћника већ од првог саслушања окривљеног (одредба се примењује и у поступку према малолетницима) и да пуномоћник мора бити из реда адвоката који је стекао посебна знања из области права детета и кривичноправне заштите малолетних лица, то је побијано решење морало бити укинито и предмет враћен на поновно суђење.

(Решење Апелационог суда у Београду Кжм1 бр. 8/12 од 29. фебруара 2012. године - Решење Вишег суда у Неготину Км. бр. 28/11 од 29. децембра 2011. године)

*Аутор сентенце: Славка Михајловић,
судија Апелационог суда у Београду*

Кривично материјално право

ПРЕКОРАЧЕЊЕ НУЖНЕ ОДБРАНЕ

Нужна одбрана је она одбрана чији је основни смисао да неутралише напад и подразумева делатности нападнутог лица усмерене на одбијање напада и заштиту угроженог добра, она треба да је истовремена са нападом, а право на одбрану настаје од момента започињања напада, па све док он траје, али је могућа и у ситуацији предстојећег напада, када из понашања лица које би могло предузети напад несумњиво произилази намера за напад, односно кад оно предузима одређене делатности које по објективној процени указују да напад само што није започео па у поступку треба поуздано утврдити да ли је таква одбрана истовремена са нападом, да ли је била непходно потребна, дакле нужна да се одбије истовремени противправни напад, односно да ли је то одбрана без које се не би могло заштити угрожено добро, а да се при томе не повреди добро нападача, као и да ли је интензитет одбране прилагођен физичким способностима, односно средствима која је нападач употребио у нападу.

Из образложења:

Ожалбеном пресудом окривљени је оглашен кривим за извршење кривичног дела убиство у покушају из члана 113. КЗ у вези члана 30. КЗ прекорачењем граница нужне одбране у вези члана 19. став 3. КЗ, у стицају са кривичним делом недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из члана 348. став 4. у вези са ставом 1. КЗ, за које му је првостепени суд утврдио појединачне казне затвора и потом га осудио на јединствену казну затвора у трајању од 4 године, у коју се применом одредбе члана 63. КЗ урачунава време које је провео у притвору.

На ову пресуду благовремено су изјавили жалбе јавни тужилац, којом пресуду побија и због погрешно утврђеног чињеничног стања, налазећи да оптужени није деловао у прекорачењу нужне одбране, већ је по ставу из жалбе тужиоца пиштољем нишанио директно у оштећеног док је овај прилазио његовим колима.

Жалбу је изјавио и бранилац оптуженог, који у својој жалби пак наводи да се из самог диспозитива и образложења ожалбене пресуде јасно може закључити да је у конкретном случају реч о школском примеру нужне одбране, с обзиром на разлоге које првостепени суд даје у погледу средства односно оруђа које је оштећени имао код себе критичном приликом, наводећи да се управо због оруђа – секире, која је својим димензијама таквог карактера да је истом могао бити озбиљно повређен окривљени јер је реч о секири металног сечива дужине 13 сантиметара, као и због чињенице да је оштећени њоме гађао у правцу возила окривљеног, а потом се и затрчао ка возилу у којем се налазио оптужени са предметном секиром у руци.

Апелациони суд је размотрио уложене жалбе и пресуду са целокупним списима предмета испитао у смислу њихових навода и налази да се ради о врло кратком временском интервалу од момента када је напад отпочео (при чему се мисли на први напад када је секира бачена на возило којим је управљао оптужени), а нема доказа да је окривљени тај напад скривио, да је окретање возила и потезање пиштоља окривљени предузео у циљу да тај противправни нескривљени напад отклони од себе и истовремено док тај напад траје у континуитету потеже пиштољ до чијег опаљења није могло доћи при чему је првостепени суд правилно закључио и о томе дао јасне и прихватљиве разлоге на страници 26 образложења пресуде, да је окривљени при датим околностима предузео радње у циљу отклањања напада које нису биле адекватне по свом интензитету, да тај противправни напад од оштећеног и избегне, позивајући се на одредбу члана 19. став 3. КЗ.

По ставу Апелационог суда у конкретном догађају, окривљени је по започетом нападу, дакле у тренутку када је оштећени бацио

на његов аутомобил секиру која је остала на асфалту, окренуо своје возило и вратио се ближе месту где је секира била на асфалту и није изашао из возила и покушао да се, рецимо, физички обрачуна са оштећеним док још није изашао из дворишта и прескакањем ограде стигао до секире, те исту подигао и поново њоме напао окривљеног, односно није покушао да из возила изиђе и покуша стићи до секире која је на асфалту, већ је из свог возила узео пиштољ који је претходно већ имао у касети испод седишта, репетирао га у два наврата, чиме по оцени Апелационог суда, интензитет његове одбране није био прилагођен средству које је оштећени имао, а како то правилно закључује првостепени суд у образложењу своје пресуде, те по ставу другостепеног суда, радња коју је предузео није била нужна, односно неопходно потребна да се њоме заштити његово угрожено добро, односно одбије истовремени противправни напад, па је кривично дело извршио у прекорачењу нужне одбране.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 121/12 од 10. маја 2012 године - пресуда Вишег суда у Београду К. бр. 56 / 11 од 21. јула 2011 године)

*Аутор сентенце: Нада Хаџи-Перић,
судија Апелационог суда у Београду*

ЗАСТАРЕЛОСТ ИЗВРШЕЊА НОВЧАНЕ КАЗНЕ ЗАМЕЊИВАЊЕМ ИСТЕ СА КАЗНОМ ЗАТВОРА

Радње које је суд предузео у циљу принудне наплате новчане казне на коју је окривљени осуђен, не могу прекинути рок застарелости извршења те казне.

Из образложења:

Побијаним решењем, осуђеном је новчана казна од 40.000 динара, замењена казном затвора у трајању од 40 дана.

Апелациони суд у Београду је уважавањем жалбе осуђеног, преиначио побијано решење, тако што је због релативне застарелости извршења казне, обуставио поступак извршења.

Наиме, Кривичним закоником, који је ступио на снагу 1. јануара 2006. године, у члану 51. став 2, прописано је да "ако осуђени не плати новчану казну у одређеном року, суд ће новчану казну заменити казном затвора.." из наведеног прописа, јасно произилази да се од ступања на снагу кривичног законика, новчана казна на коју је осуђен окривљени, принудно не наплаћује, тако да радње које је предузео суд у циљу принудне наплате а које се по закону не предузимају, не могу прекинути рок застрелости извршења казне.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 3720/11 од 16. новембра 2011. године - решење Основног суда у Лозници Кв. бр.255/11 од 18. октобра 2011. године)

*Аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ

За изрицање казне рад у јавном интересу, нису од утицаја услови за извршење те казне.

Из образложења:

Побијаним решењем, осуђеној је новчана казна замењена казном затвора.

Апелациони суд у Београду је уважавањем жалбе осуђене, укинуо побијано решење и предмет вратио првостепеном суду на поновно одлучивање.

Наиме, доносићи предметно решење првостепени суд у побијаном решењу указује да је прибавио извештај Министарства правде, Управе за извршење кривичних санкција о могућности извршења казне рада у јавном интересу од 14.12.2011. године из кога произилази да

се до сада нису стекли сви потребни услови за отварање канцеларије за алтернативне санкције, те да нема могућност извршавања казне рада у јавном интересу, као ни условне осуде са заштитним надзором, те имајући у виду такав извештај, као и чињеницу да окривљена Јанковић Ружа из Боговине није платила наведену новчану казну у износу од 140.000,00 динара у року од 90 дана од дана правноснажности пресуде што је утврђено увидом у списе предмета и контролник наплате, првостепени суд је у смислу члана 51. став 2. Кривичног законика новчану казну у износу од 140.000,00 динара заменио казном затвора на тај начин што је за сваких започетих 1.000,00 динара новчане казне одредио један дан казне затвора.

Наведени разлози дати у побијаном решењу нејасни су из разлога што у смислу члана 52. у вези са чланом 43. Кривичног законика, рад у јавном интересу егзистира као казна у систему кривичних санкција у складу са позитивним домаћим правом, те чињеница из извештаја Министарства правде, Управе за извршење кривичних санкција о могућности извршења наведене казне проистиче да се до сада нису стекли сви потребни услови за отварање канцеларије за алтернативне санкције, те да не постоје могућности извршавања казне рада у јавном интересу као ни условне осуде са заштитним надзором, нису околности које су одлучујуће приликом доношења одлуке у предметном случају.

Наиме, одредбом члана 52. став 4. Кривичног законика прописано је да приликом изрицања казне рада у јавном интересу суд ће имати у виду сврху кажњавања, узети у обзир врсту учињеног кривичног дела, личност учиниоца, као и његову спремност да обавља рад у јавном интересу, јер се рад у јавном интересу не може изрећи без пристанка учиниоца, и то су критеријуми које суд приликом доношења предметне одлуке треба да цени, а околност да ли су се стекли сви потребни услови за отварање канцеларије за алтернативне санкције, те да ли постоји могућност извршавања казне рада у јавном интересу или не, у конкретном случају нису околности које су од утицаја на доношење предметне одлуке будући да предметна казна егзистира у домаћем позитивном кривично-правном систему, те у том смислу ако су испуњени услови за њено изрицање, околност да се нису стекли усло-

ви за извршавање казне рада у јавном интересу није релевантна и иста околност не може ићи на штету окривљене.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 255/12 од 31. јануара 2012. године - решење Основног суда у Зајечару Кв. бр.441/11 од 20. децембра 2011. године)

*Аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

**ОСЛОБАЂАЊЕ ОД КАЗНЕ УЧИНИОЦА КРИВИЧНОГ ДЕЛА
НЕОВЛАШЋЕНО ДРЖАЊЕ ОПОЈНИХ ДРОГА
ИЗ ЧЛАНА 246. СТАВ 1. КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА**

Учинилац кривичног дела из члана 246. став 1. КЗ, сходно одредбама из члана 246. став 5. КЗ, може се ослободити од казне у ситуацији када открије од кога ја набављао опојну дрогу и када је то оправдано с обзиром на све околности које су од значаја за кривичну санкцију.

Из образложења:

Апелациони суд у Београду је уважавајући жалбу браниоца окривљеног преиначио првостепену пресуду тако што је окривљеног применом одредби чланова 58. и 246. став 5. КЗ ослободио од казне за извршено кривично дело из члана 246. став 1. КЗ.

Наиме, основани су жалбени наводи браниоца окривљеног да првостепени суд није адекватно ценио чињеницу да је окривљени открио од кога је набављао опојну дрогу. Одредба члана 246. став 5. КЗ предвиђа могућност ослобођења од казне учиниоца овог кривичног дела у случају откривања од кога набавља опојну дрогу. Имајући у виду да из сведочења радника Четвртог одељења УКП произилази да је окривљени активно учествовао у акцији полиције током лишења слобде и идентификовања лица која је определио као лица од којих је куповао опојну дрогу, односно да из списка предмета произилази да је

окривљени током кривичног поступка открио лица од којих је набавио опојну дрогу, то су испуњени законом прописани услови да се окривљени у конкретном случају ослободи од казне. Стога је Апелациони суд у Београду уважавањем жалбе браниоца окривљеног преиначио побијану пресуду и окривљеног због кривичног дела из члана 246. став 1. КЗ, за које је оглашен кривим првостепеном пресудом, сходно члану 58. и 246. став 5. КЗ, ослободио од казне.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 672/12 од 19. априла 2012. године - пресуда Вишег суда у Београду К. бр. 4113/10 од 20. фебруара 2011. године)

*Аутор сентенце: Александра Симић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

КРИВИЧНО ДЕЛО НЕОВЛАШЋЕНО ДРЖАЊЕ ОПОЈНИХ ДРОГА

Радњу извршења кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1. Кривичног законика не представља ушмркавање опојне дроге.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Београду, К.бр. 3974/10 од 28. марта 2011. године, окривљена В.С. оглашен је кривом због извршења једног кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246. став 1. Кривичног законика, за које кривично дело је осуђена на казну затвора у трајању од 3 (три) године, у коју казну ће јој се урачунати време проведено у притвору почев од 26. августа 2010. године, када је лишена слободe, па надаље. Према окривљеној је наведеном пресудом изречена мера безбедности одузимање предмета – опојне дроге хероина у количини од 6,18 грама. Истом пресудом окривљени Д. С. оглашен је кривим због извршења једног кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1. Кривичног законика, за које му је претходно

утврђена казна затвора у трајању од 3 (три) месеца, и због једног кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога из члана 247. став 1. Кривичног законика, за које му је претходно утврђена казна затвора у трајању од 6 (шест) месеци, па је суд окривљеног осудио на јединствену казну затвора у трајању од 7 (седам) месеци. Према окривљеном Д.С. изречена је мера безбедности одузимања предмета – 1 путничког возила, марке "Passat", регистарских ознака ПО 657-21. Окривљена В.С. и окривљени Д.С. су ослобођени обавезе плаћања трошкова кривичног поступка и паушала.

Против наведене пресуде, благовремено су жалбе изјавили:

- јавни тужилац Вишег јавног тужилаштва у Београду, Кт.бр. 872/10 од 23. маја 2011. године, због одлуке о кривичној санкцији, са предлогом да Апелациони суд у Београду, преиначи побијану пресуду, на тај начин што ће окривљеној В.С. и окривљеном Д.С. изрећи строжије казне по закону,

- бранилац окривљене В.С. због повреде кривичног закона, са предлогом да Апелациони суд у Београду преиначи побијану пресуду, на тај начин што ће окривљену В.С. огласити кривом због извршења кривичног дела омогућавање уживања опојних дрога из члана 247. Кривичног законика и за кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а Кривичног законика, и

- бранилац окривљеног Д.С. због битне повреде одредаб кривичног поступка, погрешно утврђеног чињеничног стања, погрешне примене материјалног права и одлуке о казни и мери безбедности, са предлогом да Апелациони суд у Београду, побијану пресуду укине и предмет врати првостепеном суду на поновно одлучивање, или да пресуду преиначи у погледу одлуке о казни, тако што ће окривљеном Д.С. изрећи блажу кривичну санкцију и ослободити га мере безбедности.

Бранилац окривљене В.С. је изјавио и одговор на жалбу јавног тужиоца Вишег јавног тужилаштва у Београду, у ком је предложио да Апелациони суд у Београду, одбије као неосновану жалбу јавног тужиоца.

Након одржане седнице већа, на којој је размотрио списе предмета, заједно са побијаном пресудом, жалбама као и одговором

на жалбу и предлогом Апелационог јавног тужиоца у Београду, Апелациони суд у Београду је нашао да је првостепени суд оценом свих изведених доказа током поступка, правилно утврдио чињенично стање, односно правилно је утврдио да је окривљена В.С. предала окривљеном Д.С. један пакетић опојне дроге хеорина у коме се налазило око 1 грам опојне дроге, у смеши са кофеином и парацетамолом, а који хероин су окривљени Д.С. и окривљена В.С. заједно конзумирали ушмркавањем на "Југопетроловој" пумпи. Међутим, по налажењу овог суда из напред утврђеног чињеничног стања произилази да у радњама окривљеног Д.С. се не стичу битна обележја кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а Кривичног законика, а што је првостепени суд погрешно закључио у побијаној пресуди. Наиме, код чињенице да су окривљени Д.С. и окривљена В.С. ушмркавали предметни хероин, по налажењу овог суда се не може бранити став о томе да је окривљени Д.С. неовлашћено држао у мањој количини за сопствену употребу предметни хероин, имајући у виду да код њега хеорин није нити пронађен нити од њега одузет, већ је дрога претходно ушмркана, а како конзумирање наркотика, односно ушмркавање хеорина у смислу Кривичног законика се не сматра радњом извршења било ког кривичног дела, то је у конкретном случају, по налажењу Апелационог суда у Београду, правилном применом закона, побијана пресуда морала бити преиначена и окривљени Д.С. ослобођен од оптужбе, да је извршио кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а Кривичног законика услед недостатка доказа, поводом жалбе његовог браниоца, а по службеној дужности.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1.бр. 3146/11 од 22. марта 2012. године - пресуда Вишег суда у Београду, К.бр. 3974/10 од 28. марта 2011. године)

*Аутор сентенце: Стојан Петровић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

**КРИВИЧНО ДЕЛО ОБЉУБА СА ДЕТЕТОМ ИЗ ЧЛАНА 180,
СТАВ 1. КЗ, У ПОКУШАЈУ, У ВЕЗИ СА ЧЛАНОМ 30. КЗ
И КРИВИЧНО ДЕЛО НЕДОЗВОЉЕНЕ ПОЛНЕ РАДЊЕ
ИЗ ЧЛАНА 182. СТАВ 2. КЗ**

Кривично дело недозвољене полне радње из члана 182. став 2. КЗ постоји кад се под одређеним околностима врше неки други полни акти, односно радње, које не значе обљубу или са њом изједначен чин, који се предузимају ради задовољења полног нагона, али на начин који се не може подвести под радњом обљубе или њом изједначеног чина, па је основно у поступку разграничити питање умишљаја окривљеног у односу на предузете радње.

Из образложења:

Првостепеном пресудом окривљени је оглашен кривим за извршење једног продуженог кривичног дела обљубе са дететом у покушају из члана 180. став 1. КЗ у вези са чланом 61. КЗ у вези са чланом 30. КЗ и једног продуженог кривичног дела недозвољене полне радње из члана 182. став 2. КЗ у вези са чланом 180. став 1. КЗ у вези са чланом 61. за која је, пошто су му утврђене појединачне казне затвора, осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 4 године и 10 месеци.

На ову пресуду изјавили су жалбе надлежни тужилац, побијајући пресуду због одлуке о кривичној санкцији и браниоци окривљеног који својом жалбом пресуду побијају из свих законских разлога.

Апелациони суд је нашао да је изрека ове пресуде противуречна сама себи а да су разлози које је првостепени суд дао у образложењу пресуде нејасни, противуречни и нису засновани на правилној оцени доказа изведених у овом поступку, због чега је и кривични закон погрешно примењен, због чега је иста укинута.

Наиме, кривично дело обљуба са дететом из члана 180. став 1. КЗ врши онај ко изврши обљубу или са њом изједначен чин са дететом и дело је свршено извршењем обљубе над малолетним лицем млађим од 14 година, односно продирањем мушког полног органа у женски полни орган или вршењем сличног полног чина. Покушај

овог кривичног дела је могућ, али оцена суда да ли је дело свршено или остало у покушају зависи од оцене момента када је предузета радња у циљу продирања до момента започињања продирања мушког полног органа у женски полни орган. Чин изједначен са обљубом је као алтернативна радња извршења овог кривичног дела предвиђена инкриминацијом овог кривичног дела и сходно теорији и судској пракси, ова радња као алтернативна радња извршења кривичног дела се у најширем смислу цени као противприродни блуд под којим се подразумева задовољење полног нагона на неприродан начин.

Кривично дело недозвољене полне радње из члана 182. став 2. КЗ чини онај ко под условима из члана 180. став 1. КЗ изврши неку другу полну радњу и постоји када се под одређеним околностима врше неки полни акти, односно радње које не значе обљубу или са њом изједначен чин, а који се предузимају ради задовољења полног нагона. Оне значе задовољење полног нагона али на начин који се не може подвести под појмом обљубе или њом изједначеног чина и ово кривично дело је свршено извршењем недозвољене полне радње а сходно кривичноправној теорији треба имати у виду да ово дело често може представљати "предигру" за вршење других кривичних дела против полне слободе, а за њихово разграничење основно је утврдити садржину умишљаја, односно основно је разграничити да ли умишљај окривљеног обухвата само вршење недозвољених полних радњи или пак обухвата и чин обљубе.

Како ове околности нису правилно утврђене и о томе првостепени суд у образложењу пресуде није дао правилне разлоге, предметна пресуда је укинута.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 5141/11 од 8. марта 2012 године - пресуда Вишег суда у Београду К. бр. 52 /11 од 24. марта 2011. године)

*Аутор сентенце: Нада Хаџи-Перић,
судија Апелационог суда у Београду*

ВРЕДНОСТ УТАЈЕНЕ СТВАРИ

У појам вредности утајене ствари не улази неплаћена закупнина.

Из образложења:

Првостепеном пресудом окривљени АА оглашен је кривим због извршења кривичног дела утаје из члана 207. став 3. у вези са ставом 1. КЗ и осуђен на казну затвора у трајању од седам месеци. Против наведене пресуде жалбу је изјавио Први основни јавни тужилац у Београду, предлажући да Апелациони суд у Београду укине побијану пресуду и предмет врати на поновно суђење.

Између осталог, према стању у списима предмета произилази да првостепени суд није на поуздан начин утврдио вредност наводно утајене ствари, а која околност има карактер одлучне чињенице у конкретном случају, будући да је вредност утајене ствари утврдио искључиво на основу исказа оштећеног, иако за такву машину – дизел агрегат, засигурно постоје писмени докази о набавној вредности а о вредности у време извршења кривичног дела, могуће је извршити вештачење, при чему је нејасно због чега првостепени суд прихвата опредељени износ утајене ствари који опредељује оштећени, када произилази да је у тако обрачунату вредност – имовинско-правни захтев од 10.000,00 евра оштећени урачунао и уговорену, а неплаћену закупнину, која представља цивилни плод наведене ствари и чије неплаћање је предмет неког другог поступка, а не кривичног, док је од утицаја на квалификацију радњи окривљеног само вредност утајене ствари.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 2124/12 од 21. маја 2012. године – пресуда Првог основног суда у Београду К. бр. 549/11 од 08. јуна 2011. године)

*Аутор сентенце: Марина Барбир,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

ОДУЗИМАЊЕ И УНИШТЕЊЕ СЛУЖБЕНОГ ПЕЧАТА И СЛУЖБЕНОГ СПИСА

Кривично дело одузимање и уништење службеног печата и службеног списка из члана 328. став 1. Кривичног законика не може се извршити у односу на службени спис и печат приватног предузећа, већ само у односу на службени печат и спис државног органа, предузећа, установе или другог субјекта које врши јавна овлашћења.

Из образложења:

Међутим, Апелациони суд у Београду је увидом у списе предмета утврдио да се кривично дело одузимање и уништење службеног печата и службеног списка из члана 328. став 1. Кривичног законика може извршити само према државном органу, предузећу, установи или другом субјекту који врши јавна овлашћења или се код њих налази, а из чега произлази да приватно предузеће, односно субјект који не врши јавна овлашћења не може бити оштећено извршењем предметног кривичног дела. У прилог оваквог става овога суда иде и чињеница да се цитирано кривично дело налази у глави 29 Кривичног законика чији су објект заштите управо државни органи. Како наведена околност према оцени овога суда представља битан елемент кривичног дела из члана 328. став 1. Кривичног законика у вези са неспорном чињеницом да оштећени као тужилац ТПП "Центроисток" а.д. Бор није државни орган, предузеће, установа или други субјект који врши јавна овлашћења, то је Апелациони суд у Београду нашао да из чињеничног описа дела које је окривљеном у овом поступку стављено на терет не произлазе околности цитираног кривичног дела, односно да дело за које је окривљени М. Ј. оптужен по закону није кривично дело.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 1745/11 од 09. јуна 2011. године - пресуда Основног суда у Бору К. бр. 394/10 од 11. новембра 2010. године)

*Аутор сентенце: мр Сретко Јанковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**КРИВИЧНО ДЕЛО НЕДОЗВОЉЕНА ПРОИЗВОДЊА,
ДРЖАЊЕ, НОШЕЊЕ И ПРОМЕТ ОРУЖЈА
И ЕКСПЛОЗИВНИХ МАТЕРИЈА ИЗ ЧЛАНА 348. КЗ**

Ручна бомба-сузавац, не представља оружје у смислу члана 2. тачка 1. до 4. Закона о оружју и муницији и стога не може бити предмет извршења кривичног дела недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из члана 348. КЗ.

Из образложења:

Побијаном пресудом, окривљени је на основу члана 355. тачка 1. ЗКП, ослобођен од оптужбе да је извршио кривично дело недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из члана 348. став 2. у вези са ставом 1. КЗ.

Пресудом Апелационог суда у Београду, одбијена је као неоснована жалба јавног тужиоца и потврђена је првостепена пресуда.

Наиме, првостепени суд је на основу изведених и правилно оцењених свих доказа, ближе означених у образложењу побијане пресуде, а у склопу изнете одбране окривљеног, на несумњив начин утврдио да ручна бомба – сузавац чије се држање окривљеном ставља на терет не представља оружје у смислу члана 2. тачка 1. до 4. Закона о оружју и муницији, због чега њено држање не представља радњу извршења кривичног дела из члана 348. став 2. у вези са ставом 1. Кривичног законика, већ да исто, обзиром да се ради о посебном оружју из тачке 5, члана 2. Закона о оружју и муницији евентуално може у смислу члана 35. истог закона бити предмет прекршајног поступка. На наведени правилан закључак првостепеног суда најпре упућује налаз и мишљење судског вештака балистичара који је у свом налазу навео да предметна ручна бомба садржи експлозивно пуњење од неколико грама, које служи да би се распршило хемијско пуњење и да то експлозивно пуњење због мале количине нема спољне ефекте, већ само служи за разбијање омотача, а да предметно хемијско пуњење подразумева хемијске материје и средства која служе само за привремено, односно краткотрајно онеспособља-

вање људи, које не наноси штету по здравље људи, тако да предметна бомба – сузавац представља средство принуде, а не оружје које је намењено за трајно онеспособљавање људи и не изазива штетне последице по здравље људи, због чега се не може сврстати у оружје предвиђено тачкама 3. и 4. члана 2. Закона о оружју и муницији. Такође, судски вештак је у свом налазу и мишљењу навео да предметна хемијска ручна бомба представља несмртоносно оружје, те да се иста може сврстати у категорију посебног оружја у смислу члана 2. тачка 5. Закона о оружју и муницији. Правилно закључује првостепени суд да на овај закључак упућује извештај о прегледаној ручној бомби – сузавцу Полицијске бригаде – чете за противдиверзиону заштиту од 24. августа 2008. године у коме је дато мишљење да се предметна ручна бомба – сузавац користи као бомба у специјалне намене, намењена за привремено онеспособљавање људи за борбу и друге активности, као и за угушивање немира.

Дакле, имајући у виду све напред наведено и то да је одредбом члана 2. тачка 3. Закона о оружју и муницији прописано да је гасно оружје оружје које избацује или испушта гасове и друге супстанце штетне за здравље, то је правилан закључак првостепеног суда да предметна ручна бомба – сузавац, чије се држање окривљеном ставља на терет не представља оружје у смислу члана 2. тачка 1. до 4. Закона о оружју и муницији.

Стога је правилно правилно првостепени суд на основу одредбе члана 355. тачка 1. ЗКП окривљеног ослободио од оптужбе да је извршио кривично дело недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из члана 348. став 2. у вези са ставом 1. Кривичног законика, јер дело које је предмет оптужбе није кривично дело.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 4708/11 од 25. октобра 2011. године – пресуда – пресуда Првог основног суда у Београду К. бр. 2713/11)

*Аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

**КРИВИЧНО ДЕЛО НАВОЂЕЊЕ
НА ОВЕРАВАЊЕ НЕИСТИНИТОГ САДРЖАЈА
ИЗ ЧЛАНА 358. СТАВ 1. КЗ**

Предаја путне исправе службенику станице граничне полиције приликом преласка граничног прелаза која припада другој особи и одазив, односно легитимисање на име те особе приликом прозивке од стране надлежног службеника истом приликом, не представља радњу извршења кривичног дела навођење на оверавање неистинитог садржаја из члана 358. став 1. КЗ.

Из образложења:

Ожалбеном пресудом окривљени је оглашен кривим за извршење кривичног дела навођење на оверавање неистинитог садржаја у покушају из члана 358. став 1. у вези са чланом 30. КЗ и за исто осуђен на казну затвора у трајању од три месеца.

На ову пресуду благовремено је уложио жалбу окривљени, чијим је усвајањем Апелациони суд укинуо пресуду првостепеног суда и предмет вратио на поновно суђење.

Како је радња овог кривичног дела навођење довођењем у заблуду надлежног органа да донесе одлуку о оверавању исправе, записника или књиге, лажним приказивањем чињеничног стања, односно чињеница које су садржане у тој исправи, записнику или књизи, а за кривицу извршења овог кривичног дела је потребан умишљај који обухвата свест да се надлежни орган довођењем у заблуду наводи на оверавање нечег неистинитог, да је исправа као објекат радње извршења овог кривичног дела права по пореклу али неистинита по садржини, односно не одражава право стање оних чињеница на које се односи, по оцени Апелационог суда у конкретном случају у радњама окривљеног нема елемената бића овог кривичног дела већ прекршаја.

У предметној кривичноправној ствари из одбране окривљеног и изведених доказа произилази да је узео пасош на име НН лица под бројем који је наведен у изреци и који не гласи на његово име и то на два-три дана пре него што је покушао да пређе гранични прелаз

Келебија, у намери да са том путном исправом пређе границу и отпутује у Аустрију, да је на граничном прелазу предао ту путну исправу овлашћеном лицу и када су прозвали име тог лица на чије је име гласио пасош, он се јавио али је приликом контроле утврђено да тај пасош не припада њему.

Одредбом члана 2. став 2. Закона о путним исправама је регулисано да је путна исправа јавна исправа која држављанину Републике Србије служи за прелазак државне границе ради путовања и боравка у иностранству и за повратак у земљу, а одредбом члана 3. истог закона, да држављанин Републике Србије има право на путну исправу под условима који су прописани овим законом, да може имати само једну путну исправу исте врсте и да исправу сме да користи само лице на чије име је издата.

Главом 9, односно казним одредбама Закона о путним исправама, и то одредбом члана 50. став 2. је прописано да ће се новчаном казном од 3.000-30.000,00 динара, или казном затвора до 30 дана казнити за прекршај ко своју путну исправу да другом да се са њом послужи или се туђом путном исправом послужи као својом, па с обзиром на одредбе овог законика, а имајући у виду чињенице које произилазе из одбране овде окривљеног, као и изведених доказа у овој кривичноправној ствари, оцена је Апелационог суда у Београду да се у радњама окривљеног не стичу елементи бића кривичног дела навођење на оверавање неистинитог садржаја у покушају из члана 358. став 1. у вези са чланом 30. КЗ, већ елементи прекршаја из поменутог члана 50. став 2. Закона о путним исправама.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 6454/11 од 13. марта 2011. године - пресуда Основног суда у Смедереву К. бр. 850/11 од 29. августа 2011. године)

*Аутор сентенце: Нада Хаџи-Перић,
судија Апелационог суда у Београду*

**КРИВИЧНО ДЕЛО ТРГОВИНА ЉУДИМА
ИЗ ЧЛАНА 388. КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА**

У понашању окривљеног које се састоји у задржавању личних докумената оштећене која је страни држављанин и вршењем насиља над њом уз претње, а све у циљу експлоатације оштећене која се састоји у просјачењу које оштећена врши у корист окривљеног, при чему је окривљени свестан свог дела и хоће његово извршење, стичу се обележја кривичног дела трговине људима из члана 388. став 1. КЗ.

Из образложења:

Побијаном пресудом окривљени је оглашен кривим због кривичног дела трговине људима из члана 388. став 1. КЗ и за исто осуђен на казну затвора у трајању од седам месеци у коју се има урачунати време проведено у притвору и изречена му је мера безбедности протеривања странаца са територије Републике Србије са трајањем од десет година, с тим да се време трајања рачуна од дана правноснажности пресуде а време проведено у затвору не урачунава у време трајања ове мере.

Апелациони суд у Београду је одбио као неосноване жалбе Вишег јавног тужиоца у Београду и браниоца окривљеног и потврдио првостепену пресуду.

Правилна је оцена првостепеног суда да је окривљени задржао личне исправе оштећене управо у циљу њеног држања и вршења притисака на њу да просјачи, имајући у виду да је оштећена страни држављанин и да није могла да напусти Републику Србију без личних докумената, а без обзира на чињеницу што иста разуме и говори српски језик. У прилог наведеном говори и то да је из исказа оштећене такође утврђено да је окривљени, поред задржавања личних исправа оштећене, предузимао и друге алтернативно прописане радње извршења предметног кривичног дела тако што је силом, претњом и злоупотребом односа зависности и тешких прилика оштећене, исту држао у циљу просјачења. Наиме, из исказа оштећене произилази да је окривљени два месеца након уласка у Републи-

ку Србију почео да је присиљава да проси како би имали од чега да живе јер су били у тешкој материјалној ситуацији, тако што јој је претио и тукао је свакодневно по целом телу употребљавајући у ту сврху поред осталог и бакарну жицу, алуминијумску цев и кабал за струју, односно тако што ју је доводио испред зграде где је требало да проси и чекао је преко пута улаза у зграду ради преузимања новца, па се изјављеним жалбама неосновано истиче како неспорно постојање насиља окривљеног према оштећеној није у узрочној вези са држањем оштећене у циљу просјачења.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 6471/11 од 09. фебруара 2012. године и пресуда Вишег суда у Београду К. бр. 3780/10 од 06. септембра 2011. године).

*Аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

САДРЖИНА РЕШЕЊА О ПРИВРЕМЕНОМ ОДУЗИМАЊУ ИМОВИНЕ

Код привременог одузимања имовине проистекле из кривичног дела, за закључак да постоји опасност да ће касније одузимање такве имовине бити отежано, односно онемогућено, поред осталог, нужно је дати разлоге из којих се види у чему се састоји та опасност.

Из образложења:

Побијаним решењем усвојен је захтев Тужилаштва за организовани криминал за привремено одузимање имовине од окривљеног.

Апелациони суд у Београду, Посебно одељење, је уважавањем жалбе пуномоћника окривљеног, укинуо побијано решење и предмет вратио првостепеном суду на поновно одлучивање.

Наиме, имајући у виду законску одредбу члана 21. став 2. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, којом је прописано шта све захтев за привремено одузимање имовине мора да садржи, као и чињеницу да би се могло одлучивати о привременом одузимању имовине проистекле из кривичног дела, потребно је да буду испуњени одређени материјални и формални услови, односно да од материјалних услова мора да постоји основана сумња у постојању имовине проистекле из кривичног дела и опасност да ће касније одузимање такве имовине бити отежано или онемогућено, то Апелациони суд налази, да првостепени суд доносећи побијано решење није навео јасне разлоге на основу којих је закључио, да постоји опасност да ће касније одузимање такве имовине бити отежано, односно онемогућено, већ је само навео да постоји опасност не образлажући у чему се иста састоји, на шта се основано указује у жалби пуномоћника.

(Решење Апелационог суда у Београду, Посебно одељење Кж2. По1. бр. 369/11 од 04. јануара 2012. године - решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење Пои-По1 бр. 48/11 - К-По1 бр. 249/11 од 30. новембра 2011. године).

*Аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

ПОЈАМ ТРЕЋЕГ ЛИЦА ПО ЗАКОНУ О ОДУЗИМАЊУ ИМОВИНЕ ПРОИСТЕКЛЕ ИЗ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Треће лице може бити физичко или правно лице на које је пренета имовина за коју постоји основана сумња да је проистекло из кривичног дела.

Из образложења:

Решењем Другог основног суда у Београду усвојен је захтев Другог основног јавног тужилаштва у Београду за привремено одузимање имовине, па је привремено одузета имовина од окривљеног

и трећег лица и забрањено отуђење и оптерећене непокретности и стварних права, ближе описаних у првостепеном решењу. Против овог решења жалбу је изјавио бранилац окривљеног и пуномоћник трећег лица – адв. Д.Р., због свих законом утврђених разлога, са предлогом да се исто преиначи и, као потпуно неоснован, одбије захтев Другог основног јавног тужилаштва у Београду за привремено одузимање имовине.

Апелациони суд у Београду је одржао седницу већа, на којој је размотрио спис предмета, заједно са побијаним решењем и жалбом, па је након оцене жалбених навода и предлога, као и предлога јавног тужиоца Апелационог јавног тужилаштва у Београду, нашао да жалбу треба уважити, а побијано решење укинути, пошто садржи битне повреде одредаба кривичног поступка, које га чине неразумљивим и противречним, а нема ни разлоге о одлучним чињеницама, па се не може недвосмислено закључити да ли је оправдано привремено одузимање горе наведне имовине, или не.

Тако, првостепено решење је, поред осталог, неразумљиво у делу који се односи на треће лице Д.Ч. Наиме, Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, врло јасно и прецизно дефинише појам "трећег лица" – физичко, или правно лице на које је пренета имовина за коју постоји основана сумња да је проистекла из кривичног дела, при чему неопходан само објективан услов - да је имовина пренета. Станови који су побијаним решењем привремено одузети од Д.Ч. не само да на њу нису пренети, већ се не ради ни о њеној имовини, обзиром да је у изреци побијаног решења експлицитно наведено да се ради о имовини предузећа чији је она "стопостотни власник". Према важећој регулативи (Закону о привредним друштвима и другим прописима), имовина која је у власништву предузећа, не представља истовремено и имовину власника предузећа, или оснивача и том имовином може располагати само предузеће, а не и власник, или оснивач, па Д.Ч. без обзира што је власник предузећа, није истовремено и власник станова који су имовина предузећа. Стога, у образложењу побијаног решења првостепени није дао јасно објашњење, због чега сматра да у конкретном поступку Д.Ч. може да има статус трећег лица.

Поред тога, на овај начин је дошло и до погрешне примене материјалног права, па самим тим до повреде закона, јер су станови наведени у другом ставу изреке побијаног решења могли да се привремено одузму само од поменутог предузећа, под условом да утврди да исто може бити "треће лице" у смислу Закона о одузимању имовине, односно да су ти станови на њега пренети, што је требало ценити у контексту одговарајућег решења о одобрењу за градњу у спису.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж2 1430/12 од 21. маја 2012. године - решење Другог основног суда у Београду ПОИ. бр. 3/12 од 28. марта 2012. године)

*аутор сентенце: Жак Павловић,
виши судијски сарадник у Апелационом суду у Београду*

ЧЛАН 21. ЗАКОНА О ОДУЗИМАЊУ ИМОВИНЕ ПРОИСТЕКЛЕ ИЗ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Да би се применио институт привременог одузимања имовине из члана 21. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, неопходно је да се остваре три кумулативно постављена услова, од којих је један - постојање опасности да ће имовина, за коју се основано сумња да је проистекла из кривичног дела, бити отуђена, уништена, сакривена, или на други начин измењена.

Из образложења:

Решењем Другог основног суда у Београду усвојен је захтев Другог основног јавног тужилаштва у Београду за привремено одузимање имовине па је привремено одузета имовина од окривљеног и трећег лица и забрањено отуђење и оптерећене непокретности и стварних права, ближе описаних у првостепеном решењу.

Против овог решења жалбу је изјавио бранилац окривљеног и пуномоћник трећег лица – адв. Д. Р, због свих законом утврђених разлога, са предлогом да се исто преиначи и, као потпуно неоснован, одбије захтев Другог основног јавног тужилаштва у Београду за привремено одузимање имовине.

Апелациони суд у Београду је одржао седницу већа, на којој је размотрио спис предмета, заједно са побијаним решењем и жалбом, па је након оцене жалбених навода и предлога, као и предлога јавног тужиоца Апелационог јавног тужилаштва у Београду, нашао да жалбу треба уважити, а побијано решење укинути, пошто садржи битне повреде одредаба кривичног поступка, које га чине неразумљивим и противречним, а нема ни разлоге о одлучним чињеницама, па се не може недвосмислено закључити да ли је оправдано привремено одузимање горе наведне имовине, или не.

Наиме, да би се применио институт привременог одузимања имовине, поред осталог, мора да постоји опасност да ће имовина, за коју се основано сумња да је проистекла из кривичног дела, бити отуђена, уништена, сакривена, или на други начин измењена. Доношењем решења о привременом одузимању исте, фактички се отклања та опасност, а тиме и опасност за "неометано" вођење поступка трајног одузимања те имовине. Притом, опасност да би касније одузимање имовине било отежано или онемогућено, мора бити конкретна и јасно одређена, поткрепљена реалним чињеницама, које морају створити јасно убеђење о постојању те опасности.

У конкретном случају првостепени суд није на одговарајући начин образложио одлучне чињенице везане за то да би евентуално касније трајно одузимање предметне имовине било отежано, или онемогућено. Наиме, своје закључке по овом питању, првостепени суд образлаже фактичким чињеницама - да се окривљени бави продајом станова, да је против њега у току кривични поступак и да предузеће које је у власништву његове супруге има у власништву велики број станова, односно имовину која је већег обима. Међутим из тога се не види, због чега у конкретном случају постоји опасност да би касније одузимање имовине евентуално било отежано, или

ономогућено и због чега се то не би могло спречити привременом забраном отуђења предметних непокретности, као што је то тужилаштво и тражило у предметном захтевом.

(Решење Апелационог суда у Београду Кж2 бр. 1430/12 од 21. маја 2012. године - решење Другог основног суда у Београду ПОИ. бр. 3/12 од 28. марта 2012. године)

*Аутор сентенце: Жак Павловић,
виши судијски сарадник у Апелационом суду у Београду*

**ЗАКОН О ОДУЗИМАЊУ ИМОВИНЕ ПРОИСТЕКЛЕ
ИЗ КРИВИЧНОГ ДЕЛА
ПРИХОДИ ОКРИВЉЕНОГ КОЈЕ ЈЕ ОСТВАРИО
У ИНОСТРАНСТВУ**

Законити приходи окривљеног, поред оних које је остварио у Републици Србији, јесу и они које је окривљени остварио у иностранству.

Из образложења:

Побијаним решењем првостепени суд усвојио је захтев Тужилаштва за организовани криминал за привремено одузимање имовине од окривљеног.

Апелациони суд у Београду, Посебно одељење је уважавањем жалбе браниоца окривљеног, укинуо побијано решење и предмет вратио првостепеном суду на поновно одлучивање.

Основано се у изјављеној жалби истиче да се за сада не могу прихватити закључци из побијаног решења да је приликом процене законито стечених прихода окривљеног и трећег лица, суд утврдио да окривљени, као и треће лице, нису обвезници пореза на доходак грађана на територији Републике Србије, а имајући у виду Извештај Министарства унутрашњих послова, Дирекција полиције, Управе криминалистичке полиције, Службе за борбу против организованог

криминала, јединице за финансијске истраге од 09. марта 2011. године. Наиме, првостепени суд при том није ценио документацију коју је доставио пуномоћник окривљеног и трећег лица, везану за законита примања окривљеног и то да окривљени уредно плаћа своје законом прописане обавезе, али у Црној Гори, јер је за Републику Србију он страни држављанин, а да је са својом уштеђевином коју је имао у црногорској "Комерцијалној банци" у Подгорици, дана 26. јула 2007. године, у Централном регистру Привредног суда у Подгорици регистровао једночлано друштво са ограниченом одговорношћу "ЛВ" Пљевље, да је једини оснивач и лице овлашћено за заступање истог, те да је на основу наведене регистрације привредног друштва окривљени пријављен на осигурање и обвезник је плаћања доприноса. Такође, нису цењени ни наводи да је окривљени у 2008. години добио на лутрији Црне Горе износ од 31.000,00 евра, о чему су радници исте, обоје из Пљеваља, дали изјаве да су исплатили окривљеном на руке, горе наведени износ, а званичном провером у сваком тренутку може се утврдити, јер је премија добијена од званичне државне лутрије Црне Горе. Дакле, ови докази који су проверљиви нису цењени од стране првостепеног суда нити су о њима дати разлози.

(Решење Апелационог суда у Београду, Посебно одељење КЖ 2 По1 бр. 123/2012 од 26. марта 2012. године - решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење, Пои – По 1 бр. 5/12 - К-По1 број 249/11 од 01. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

Правно схватање

МЕСНА НАДЛЕЖНОСТ СУДА У ПОСТУПКУ ПО РЕГРЕСНОМ ЗАХТЕВУ

Месна надлежност суда према месту наступања штетне последице, у поступку о регресним захтевима по основу накнаде штете против регресних дужника, одређује се према месту где је штетна последица наступила за оштећеног.

Образложење

Одредбом члана 45. став 1. ЗПП ("Службени гласник РС" број 125/04 и 111/09), прописано је да је за суђење у споровима због вањуговорне одговорности за штету, поред суда опште месне надлежности, надлежан и суд на чијем је подручју штетна радња извршена и суд на чијем је подручју штетна последица наступила. Сходно ставу трећем овог члана, одредба става првог примењиваће се и у поступку о регресним захтевима по основу накнаде штете против регресних дужника. Одредба члана 44. ст. 1. и 3. ЗПП ("Службени гласник Републике Србије" број 72/11), је истоветне садржине.

Плаћањем накнаде штете оштећеном лицу у случајевима предвиђеним чланом 99. став 2. тач. 1. и 2. Закона о осигурању имовине и лица, односно чланом 76. став 2. тач. 1. и 2. Закона о обавезном осигурању у саобраћају, Удружење (Гарантни фонд) је извршило своју законску обавезу. Исплатом накнаде, по самом закону на Удружење (Гарантни фонд) прешла су сва права оштећеног до висине исплаћеног износа накнаде, камате и трошкова. То право Удружење (Гарантни фонд), остварује регресним захтевом, сходно члановима 104. став 2. и 105. став 2. Закона о осигурању имовине и

лица, односно члановима 91. став 2. и 92. став 3. Закона о обавезном осигурању у саобраћају. Регресно потраживање Удружења (Гарантног фонда) је законска облигација – прелаз права са оштећеног на исплатиоца по члану 939. Закона о облигационим односима (законска персонална суброгација), а не право на накнаду штете која је "проузрокована у његовим фондovima".

Са изложеног следи:

а) да је право регреса Удружења (Гарантног фонда) према власнику неосигураног моторног возила изведено из права оштећеног којем је из средстава Гарантног фонда накнађена штета проузрокована употребом таквог возила;

б) да се лице према којем је Удружење истакло регресни захтев може бранити свим приговорима које би могло истицати и према штетнику – власнику неосигураног моторног возила, што значи и приговором месне надлежности;

ц) да Удружење (Гарантни фонд) нема самостално право на накнаду штете према власнику неосигураног моторног возила, јер би то значило да у истом случају постоје две штете – једна коју је штетник причинио оштећеном и друга коју је причинио средствима Гарантног фонда, што је немогуће.

Због тога, одредбу члана 45. став 3. (чл. 44. став 3), Закона о парничном поступку ваља тумачити тако да Удружење (Гарантни фонд) које је оштећеном исплатило накнаду штете има право да тужбу са регресним захтевом по основу накнаде штете, поред суду опште месне надлежности, поднесе и суду где је штетна последица наступила за оштећеног.

Одредбом члана 53. став 1. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља ("Службени лист СФРЈ" број 43/82 и 72/82 и "Службени лист СРЈ" број 46/96), прописано је да у споровима о вануговорној одговорности за штету надлежност домаћег суда постоји ако та надлежност постоји по одредбама члана 46. и чл. 50.-52. тог закона, или ако је штета настала на домаћој територији. Одредба става првог тог члана примењује се и у споровима против

заједнице осигурања имовине и лица ради накнаде штете трећим лицима на основу прописа о непосредној одговорности те заједнице, као и у споровима у регресним захтевима по основу накнаде штете против регресних дужника (члан 53. став 2. закона).

Ове одредбе предвиђају само правила по којима се одређује надлежност домаћег суда. Ако је на основу тих правила домаћи суд надлежан, стварна и месна надлежност тог суда утврђује се на основу норми унутрашњег права. То значи да се у регресним тужбама по основу накнаде штете са страним елементом за које је надлежан домаћи суд, месна надлежност домаћег суда одређује на основу члана 44. став 3. у вези става 1. сада важећег ЗПП, односно по члану 45. став 3. у вези става 1. раније важећег ЗПП.

(Правно схватање усвојено на седници Грађанског одељења одржаној 12. марта 2012. године)

Закључак

РАЗГРАНИЧЕЊЕ СТВАРНЕ НАДЛЕЖНОСТИ ИЗМЕЂУ СУДА ОПШТЕ НАДЛЕЖНОСТИ И ПРИВРЕДНИХ СУДОВА У СПОРОВИМА ПО ТУЖБАМА ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКТА ПРОТИВ ДРУГИХ ПРАВНИХ ЛИЦА ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ ЗБОГ НЕЗАКОНИТОГ РАДА ОРГАНА ПРАВНОГ ЛИЦА

За суђење у споровима по тужбама привредних субјеката против других правних лица ради накнаде штете због незаконитог рада органа правног лица стварно је надлежан суд опште надлежности.

Образложење:

У пракси судова опште надлежности поставило се као спорно питање стварне надлежности у споровима поводом захтева за накнаду штете привредних субјеката против других правних лица (Републике Србије), због незаконитог рада државног органа.

Стварна надлежност суда опште надлежности прописана је чл. 22. ст. 2. Закона о уређењу судова, а привредног суда одредбом чл. 25. ст. 1. тачка 1. истог Закона. Основни суд у првом степену према одредбама чл. 22. ст. 2. Закона у првом степену суди у грађанскоправним споровима ако за поједине од њих није надлежан други суд. Привредни суд у првом степену према одредбама чл. 25. ст. 1. тачка 1. Закона суди у споровима између домаћих и страних привредних друштава, предузећа, задруга и предузетника и њихових асоцијација (привредни субјекти), у споровима који настану између привредних субјеката и других правних лица у обављању делатности привредних субјеката, па и када је једна од странака у

овим споровима физичко лице, ако је са странком у односу материјалног супарничарства.

У одредби чл. 25. ст. 1. тачка 1. Закона о уређењу судова јасно је разграничена стварна надлежност између основних и привредних судова. Законодавац је парничне странке сврстао у две групе, у првој су привредни субјекти у коју спадају и предузетници, а у другој су остала правна лица. За спорове између привредних субјеката увек је стварно надлежан привредни суд без обзира на предмет спора. У споровима у којима је једна странка привредни субјект, а друга друго правно лице, привредни суд је стварно надлежан за суђење само у спору који је настао у обављању делатности привредног субјекта. Стварна надлежност привредног суда у овим споровима се утврђује на основу субјективно – објективног критеријума који је био прописан и у чл. 15. ст. 1. тачка а раније важећег Закона о судовима, одредницом међусобни привредни односи.

Овакав став изражен је у закључку Грађанског одељења Врховног касационог суда од 04.10.2010. године, који у међувремену није измењен.

У спору по тужби привредног субјекта против другог правног лица, Републике Србије, ради накнаде штете због незаконитог рада државног органа спор је грађанскоправне природе јер је настао у вези са вршењем јавне власти тужене, будући да је тужбени захтев заснован на тврдњи да надлежни орган тужене није поштовао законом прописану процедуру и материјалноправна овлашћења приликом вршења јавне власти, чиме је тужиоцу проузрокована штета. Стога у овим споровима спор није настао у обављању делатности тужиоца као привредног субјекта, па је за суђење стварно надлежан суд опште надлежности.

(Закључак са седнице Грађанског одељења Апелационог суда у Београду одржан дана 24. септембра 2012. године)

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

Парнични поступак

СУКОБ НАДЛЕЖНОСТИ

Виши суд се не може огласити стварно ненадлежним у парници у којој је прихватио стварну надлежност од основног суда и наставио са извођењем доказа, без обзира што тужилац касније определи вредност предмета спора из надлежности основног суда.

Из образложења:

"Према стању у списима утврђено је да је тужила у тужби навела предност предмета спора, а Виши суд у Београду није, након што се Први основни суд у Београду огласио ненадлежним и доставио списе, изазвао сукоб надлежности, већ је заказивао рочишта за главну расправу и изводио доказе, из чега произлази да је прихватио своју надлежност у овој правној ствари. Зато се сада, у овој фази поступка, Виши суд није могао огласити ненадлежним, без обзира што је тужила определила вредност спора на 35.000 евра у динарској противвредности. Из свега наведеног произлази да приликом поступања у овом парничном поступку није проверена тачност вредности предмета спора, на начин прописан одредбом члана 34. став 3. Закона о парничном поступку, па Виши суд у Београду, у фази главне расправе у којој се налазио предметни спор, није могао да утврђује нову вредност предмета спора, нити је тужила у овој фази поступка могла да мења вредност предмета спора, који се односи на предметни стан, па Виши суд у Београду није могао да се у току трајања главне расправе, када је отпочео поступак извођења доказа, огласи стварно ненадлежним за поступање у овој парници,

само на основу новоозначене вредности предмета спора, у ситуацији када није изазвао сукоб надлежности након доношења решења Првог основног суда у Београду, којим се исти огласио ненадлежним за поступање у овој правној ствари."

(Решење Апелационог суда у Београду Р. бр. 8/12 од 26. јануара 2012. године)

*Аутор сентенце: Весна Митровић,
судија Апелационог суда у Београду*

ИНИЦИЈАЛНИ АКТ

Када у брачном спору покренутом тужбом за развод брака тужени супружник до закључења главне расправе изричито изјави да не оспорава основаност тужбеног захтева услед чега се сматра да су супружници поднели предлог за споразумни развод брака, то изјава тужене дата након смрти тужиоца (по доношењу пресуде о разводу брака, а пре њене правноснажности) којом повлачи дату сагласност за развод брака не утиче на промену иницијалног акта односно постојање тужбе због чега наследници тужиоца могу продужити већ започети поступак у циљу доказивања основаности тужбе за развод брака.

Из образложења:

Поступак у овој правној ствари је покренут тужбом за развод брака која је вољом тужене у смислу члана 348. став 3. раније важећег Закона о браку и породичним односима преименована у споразумни предлог за развод брака. У ситуацији када је тужена повукла своју изјаву односно одустала од споразумног предлога за развод брака након сазнања о смрти мужа, тада се у процесном смислу активира иницијални акт односно тужба. Ово стога што датом изјавом о одустанку од споразумног предлога за развод брака тужена није могла својом вољом да мења и утиче на вољу тужиоца који је поднетом тужбом тражио развод брака јер би у супротном значило да

би тужена практично својом изјавом исходвала повлачење тужбе коју тужилац није повукао. Стога има места наставку започетог поступка од стране правних следбеника покојног тужиоца у циљу доказивања основаности тужбе за развод брака.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж2 бр. 994/11 од 2. новембра 2011. године)

*Аутор сентенце: Данијела Парезановић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

НЕУРЕДНА ТУЖБА

Околност да уз тужбу нису достављени докази којима се утврђује истинитост чињеница на којима је заснован тужбени захтев, не указује на неуредност тужбе која би имала за последицу њен одбачај, али може бити од значаја за одлуку о основаности тужбеног захтева.

Из образложења:

"...У поступку претходног испитивања тужбе, првостепени суд је оценио да је тужба неуредна, јер тужилац није доставио доказ у виду штампаног извода интернет страница из којих се несумњиво може утврдити интернет адреса на којој су спорне изјаве објављене, нити је могуће утврдити датум објављивања изјаве, датум давања изјаве тужене Н.К. или датум достављених информација од стране поменуте новинске агенције. Поред наведеног, према ставу првостепеног суда, тужба није прецизно опредељена по ком догађају тужилац потражује нематеријалну штету, па уколико је потражује по оба догађаја, није определио који износ потражује за изјаву тужене Н.К., а који износ за саопштење ФЗХО као ни да ли је првотужена изјаву од 13.03.2009. године дала као физичко лице или као функционер друготуженог. Из свих ових разлога, првостепени суд је, премењујући одредбу члана 103. став 6. ЗПП-а, одбацио тужбу тужиоца као неуредну.

Основано се жалбом тужиоца указује да је побијано решење донесено уз битну повреду поступка из члана 361. став 2. тачка 12. ЗПП-а, јер изрека побијаног решења противречи датим разлозима и стању у списима, а засновано је и на погрешној примени члана 103. у вези члана 187. Закона о парничном поступку.

Наиме, одредбом члана 187. став 1 ЗПП-а, који је цитирао и првостепени суд, прописано је да тужба, поред осталог, мора да садржи одређени захтев у погледу главне ствари и споредних тражења, чињенице на којима тужилац заснива захтев и доказе којима се утврђују ове чињенице.

Имајући у виду тужбене наводе које је првостепени суд интерпретирао у побијаном решењу, као и постављен тужбени захтев у коме је опредељен како основ, тако и висина накнаде нематеријалне штете која је предмет тужбеног захтева, погрешан је закључак првостепеног суда да је таква тужба неуредна, односно да по таквој тужби суд не може да поступа, да би применио санкције прописане чланом 103. став 6. ЗПП-а. Супротно ставу првостепеног суда, Апелациони суд налази да тужба, којом је покренута ова парница, садржи све оно што је потребно да би суд по њој могао да поступа, јер је тужилац у тужби навео чињенице на којима заснива тужбени захтев, предложио је доказе којима се утврђују ове чињенице, уколико су спорне међу странкама, а тужба садржи и одређен захтев како у погледу главне ствари, тако и у погледу споредних тражења. Чињеница да тужилац није доставио доказ у виду штампаног извода интернет странице из које се несумњиво може утврдити тачна интернет адреса на којој су спорне изјаве објављене и из које се не може утврдити датум објављивања спорних изјава, због чега првостепени суд сматра поднету тужбу неуредном, нису разлози који указују на неуредност тужбе, већ од тих чињеница зависи основаност тужбеног захтева, с обзиром да је терет доказивања истинитости чињеница наведених у тужби на тужиоцу. Тужилац је предложио у тужби доказе за истинитост својих чињеничних навода, а на суду је да у доказном поступку, на основу оцене предложених и изведених доказа, применом члана 8. ЗПП-а, утврди истинитост тих навода, од чега зависи и основаност тужбеног захтева. Остала питања, која пр-

востепени суд наводи у образложењу побијаног решења, су питања везана за постојање пасивне легитимације на страни тужених и од значаја су за одлуку о основаности тужбеног захтева и нису процесна сметња за даљи ток парнице, с обзиром да је предметна тужба достављена туженом на одговор, чиме је парница у овој правној ствари, сагласно члану 197. став 1. ЗПП-а почела да тече..."

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж. бр. 14614/10 од 28. септембра 2011. године)

*Аутор сентенце: Јасминка Станојевић,
судија Апелационог суда у Београду*

ОДНОС ОСНОВНОГ И ЕВЕНТУАЛНОГ ТУЖБЕНОГ ЗАХТЕВА

Да би био предмет засебног одлучивања евентуални тужбени захтев се мора разликовати у квалитативном смислу речи од основног, јер ако се само квантитативно разликују у количини ствари или у висини новчаног износа тада постоји само један захтев странке о коме суд треба да одлучи без обзира на предложену формулацију тужбеног захтева.

Из образложења:

Наиме, у предложеном петитуму одлуке о тужбеном захтеву тужилац предочава суду и супротној страни како треба да гласи одлука суда о траженој правној заштити. Тај елемент тужбе је факултативног карактера и он служи суду да евентуално изведе закључак о захтеву тужиоца уколико он тај захтев није истакао у реферату тужбе. У овом случају тужила је суштински поставила три захтева; један захтев се односи на утврђење сувласничког удела на кући и помоћним зградама у Ул..., другим захтевом од тужене се тражи да изда исправу по основу које ће се тужила књижити као сувласник предметне куће у земљишне и друге јавне књиге, док се трећим захтевом од тужене тражи да трпи издвајање сувласничког удела у ко-

рист тужиље. Приликом формулисања првог захтева тужиља очигледно није била сигурна да ли јој по наведеном основу припада 1/2 или 37/100 идеалних делова наведене непокретности, па је због тога одлучила да основним захтевом тражи утврђење права сусвојине на 1/2 идеална дела предметне непокретности, а евентуалним захтевом исто то само са мањим аликвотним-идеалним уделом. Преостала два захтева тужиље је затим кумулативно везала за основни тј. евентуални захтев.

Међутим, како се за евентуални захтев претпоставља да се он квалитативно разликује од основног захтева и како у овом случају није било потребе да тужиља истиче евентуални захтев када је он већ садржан у основном, то је првостепени суд требао да занемари тако формулисан петитум тужбеног захтева и да у поступку расправља о захтеву тужиље који је она квалификовала као основни, као и о преостала два захтева. Тиме би првостепени суд правилно идентификовао предмет свог одлучивања и не би направио грешку због које изрека побијане пресуде противречи сама себи и стању списка.

Наиме, да је првостепени суд пажљиво прочитао тужбу и на њу правилно применио процесне норме које регулишу елементе тужбе као и институт евентуалног захтева, он би сигурно закључио да је сувишно и непотребно истицање евентуалног захтева и да се његова одлука о праву сусвојине тужиље има кретати у границама суштинског захтева тужиље да је она сувласница 1/2 идеалних делова на предмету ванбрачне тековине. Да је тако схватио предмет свог одлучивања, првостепени суд би закључио да се суштински не разликују основни и евентуални захтев тј. да је у питању један захтев; у оквиру кога би затим одлучио да ли је тужиља сувласник предметне непокретности и колико износи њен сувласнички удео, па уколико би нашао да је њен аликвотни удео мањи од траженог (1/2 идеална дела) суд би делимично усвојио захтев тужиље. Дакле, првостепени суд је морао да пође од тога да је у захтеву тужиље за утврђење 1/2 идеална дела садржан њен захтев за утврђење мањег сувласничког удела на истој ствари и да се због несигурности тужиље (у висину њеног сувласничког права) или због неког другог разлога не може јединствен захтев делити на два дела, и затим доводити у однос основног и евентуалног захтева (јер се

тако успостављен однос супроставља правилу логике да је мање садржано у већем). Првостепени суд се није држао наведеног правила него је одлучио да пресуди о предложеном петитуму што је по налажењу овог суда довело до противречности изреке пресуде са суштинским захтевом тужиље тј. са стањем списка. Осим тога, изрека пресуде противречи сама себи, јер неоснованост дела тужбеног захтева води доношењу одлуке којом се тужбени захтев делимично усваја, а не одбијању основног и усвајању евентуалног захтева.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж. бр. 4353/11 од 09. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Пана Марјановић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

ПРОЦЕСНА ЗАЈЕДНИЦА

Тужбом за утврђење ништавости уговора о деоби непокретности до правноснажности решења о наслеђивању морају бити обухваћени сви законски наследници преминуле уговорне стране.

Из образложења:

Тужиља тужбом тражи да се утврди да је ништав и да не производи правно дејство уговор о деобе непокретности стечене у брачној заједници који су закључили отац тужиље, а муж тужене, сада пок. М. Л. И овде тужени, чији потписи су оверени 28. јула 2010. године пред Основним судом у В. Сада пок. М.Л. је иза себе оставио законске наследнике супругу, овде тужену и три кћерке, овде тужиљу и Љ.Р. и Р.В.

Полазећи од стања у списима и то да се тужбом тражи утврђење ништавости предметног уговора, правилно је првостепени суд закључио да су у конкретном случају морали као нужни и јединствени супарничари учествовати сви законски наследници сада пок. М. Л, тј. Као странке у поступку морају бити обухваћене и Љ.Р. и

Р.В, кћерке сада пок. М. Ј, то је правилна одлука првостепеног суда којом је одбијен као неоснован захтев тужиље за утврђење ништавости уговора о деоби непокретности стечене у брачној заједници, јер као тужени нису означени сви законски наследници пок. М.Ј.

Наиме, у спору ради утврђења ништавости уговора морају учествовати обе уговорне стране, односно сви законски наследници уговорних страна, с обзиром на правно дејство утврђења ништавости сходно одредби члана 104. Закона о облигационим односима. У конкретном случају једна од уговорних страна је у међувремену преминула (сада пок. М.Ј.), па како је одредбом члана 8. став 1. Закона о наслеђивању одређен круг могућих потенцијалних законских наследника и прописано да оставиоца, између осталих, наслеђују његови потомци и брачни и његов брачни друг, те како је сада пок. М.Ј. иза себе од законских наследника оставио супругу, овде тужену, и три кћерке, тужиљу Г.Ј, Ј.Р. и Р.В, то правилно закључује првостепени суд да су иста лица, с обзиром на предмет спора, нужни и јединствени супарничари и да су сва лица, као потенцијални наследници, морала бити обухваћена тужбом. С тим у вези неосновани су наводи жалбе којима се указује да оставинска расправа још није готова и да се не зна да ли ће се Ј.Р. и Р.В, као кћерке оставиоца, прихватити наслеђа и бити оглашене за наследнике иза сада пок. М.Ј, с обзиром на то да по налажењу Апелационог суда за процесну легитимацију странке у поступку није битно постојање правноснажног решења о наслеђивању у којем је наведено ко су наследници оставиоца и у којим уделима је расправљена заоставштина оставиоца.

(Предсуда Апелационог суда у Београду Гж. бр. 4490/11 од 16. децембра 2011. године)

*Аутор сентенце: Тамара Шуковић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

Стварно право

ПРИНЦИП РЕЦИПРОЦИТЕТА

Принцип реципроцитета подразумева реципрочно поступање у остваривању права заштите имовине физичких и правних лица пред судовима и другим државним органима Држава сукцесора.

Из образложења:

"... Законом о потврђивању Споразума о питањима сукцесије, који је потписан 29.06.2001. године у Бечу ("Службени лист СРЈ - Међународни уговори" бр. 6/02) а ступио на снагу 02.06.2004. године у члану 1. Прилога Г прописано је да ће приватна својина и стечена права грађана или других правих лица СФРЈ бити заштићена од стране држава сукцесора у складу са одредбама овог прилога. Чланом 2. овог Прилога прописано је да права на покретну и непокретну имовину која се налази на територији државе сукцесора и на коју су грађани или друга правна лица СФРЈ имали право на дан 31.12.1990. године биће призната, заштићена и враћена у првобитно стање од стране те државе у складу са утврђеним стандардима и нормама међународног права и то независно од националности, држављанства, боравишта или пребивалишта таквих лица. Међутим, одредбом члана 7. Прилога Г Споразума о сукцесији, прописано је да ће сва физичка и правна лица из сваке Државе сукцесора на основу реципроцитета, имати иста права приступа судовима, административним већима и телима те Државе и других Држава сукцесора с циљем остваривања заштите њихових права. Сагласно томе, реципроцитет подразумева и реципрочну примену Прилога Г споразума непосредно, па у конкретном случају није било места примени одредаба Прилога Г јер таквог реципроцитета нема од стране Репу-

блике Хрватске као Државе сукцесора, са чије територије је тужилац-противтужени као правно лице које захтева признавање права на предметном стану по основу правног следбеништва лица са седиштем на територији бивше СФРЈ, које је било уписано као носилац права коришћења на предметном стану у друштвеној својини.

Принцип правног реципроцитета, у конкретном случају подразумева реципрочно поступање у остваривању права заштите имовине предузећа Републике Србије пред судовима и другим државним органима Републике Хрватске. Судови у Републици Хрватској не примењују директно Споразум о сукцесији, у споровима у којима правна лица, која имају седиште у Републици Србији, као тужиоци, траже остваривање права на имовину по одредбама Прилога Г Споразума о сукцесији, одлажући његову примену до закључивања билатералног уговора са Републиком Србијом из чега произилази да у односу на директну примену Прилога Г Споразума о сукцесији нема ни фактичког реципроцитета..."

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 4290/10 од 19. октобра 2011. године)

*Аутор сентенце: Драгана Маринковић,
судија Апелационог суда у Београду*

СУСЕДСКО ПРАВО

Власник парцеле над коју су се надвиле гране стабла са суседне парцеле може позвати власника да их уклони, па ако овај то не учини у разумном року који му је оставио власник парцеле, уколико му гране сметају овлашћен је да их сам посече и задржи за себе, у ком случају нема право на накнаду штете.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је власник катастарске парцеле 15609/1 која се целом дужином граничи са суседном кат.парцелом 15598 власништво туженог. На парцели туженог, одмах до дрвене ограде, налази се засед багремовог дрвећа. На парцели тужи-

оца дуж међе са парцелом туженог налазе се три зграде и то стамбено-економски објекат, (дужине око 19 метара), свињац (дужине око 12 метара) и сењак (дужине око 16 метара). Према налазу вештака грађевинске струке на објектима тужиоца нема причињене штете од багрема из дворишта туженог и то на северо-западној страни, а оштећења која постоје су незнатна и настали су услед старости објекта, услед материјала од којег су објекти грађени, те услед тога што нису изведени сви неопходни радови приликом изградње свих објеката, нарочито хоризонтална изолација, услед чега долази до влажења објеката, да влага на плафону у стамбено-економском објекту није настала услед багремовог дрвећа, те да и у делу где багремово грање прелази у двориште тужиоца исто не додирује објекте тужиоца, односно кровове, што указује да исто није узрок недостатка црепа на појединим местима, да на пољопривредном објекту где су поломљени црепови и где пар црепова недостаје уопште нема багремовог дрвећа, те да на објектима тужиоца нема трагова гребања од багремова туженог. Даље је увиђајем суда на лицу места утврђено да је један део багрема посечен пре изласка суда на лицу места, а по налогу комуналне инспекције.

Имајући у виду овако потпуно и правилно утврђено чињенично стање, које овај суд у свему прихвата као такво, те одредбе чл. 42. ст. 1. и 2. Закона о основама својинскоправних односа, правилно је првостепени суд применио материјално право и то одредбе чл. 156. Закона о облигационим односима, када је одбио тужбени захтев тужиоца, правилно налазећи да багремова стабла која се налазе на парцели туженог нису извор опасности од кога прети знатнија штета тужиоцу, односно да иста стабла нису узрок настанка било какве штете на објектима тужиоца. За своју одлуку првостепени суд је дао потпуне и јасне разлоге које је у свему прихватио и овај суд као другостепени.

Наводима жалбе тужиоца, по налажењу овог суда, не доводи се у сумњу правилност и законитост побијане пресуде. Ово стога што је првостепени суд правилно из налаза и мишљења судског вештака грађевинске струке утврдио да багремова стабла на парцели туженог нису узрок настанка штете на објектима тужиоца, јер се влага на истима јавља услед тога што није урађена хоризонтална изолација, а недостатак неколико црепова и неколико разбијених црепова нису проузроковале

гране багрема које прелазе у парцелу тужиоца. Осим тога све примедбе из жалбе тужиоца на налаз овог вештака била су предмет оцене првостепеног суда, па је по налажењу овог суда, правилно првостепени суд одбио као сувишан предлог за вештачење преко вештака шумарске струке. Ово посебно стога што сходно правилима суседског права (параграф 282. Српског грађанског законика), која се примењују по основу Закона о неважности правних прописа донетих пре 06. априла 1941. године и за време непријатељске окупације, од 25.10.1946. године, власник парцеле над коју су се надвиле гране стабала са суседне парцеле може позвати власника да их уклони, па ако овај то не учини у разумном року који му је оставио власник парцеле, уколико му гране сметају овлашћен је да их сам посече и задржи за себе, у ком случају нема право на накнаду штете, те је стога без утицаја на другачију одлуку у овој правној ствари вештачење пеко вештака шумарске струке на околност пречника посечених стабала и грана, евентуалне реконструкције њихове дужине и правца пружања посеченог грања у двориште тужиоца, посебно што је утврђено да на објектима тужиоца нема трагова гребања од стране грана багрема, које се налазе на парцели туженог.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж. 1441/11 од 02. марта 2012. године)

*Аутор сентенце: Мирјана Грујичић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

СЕКВЕСТРИРАНА ИМОВИНА

У погледу пријављивања, евидентирања и враћања секвестрирана имовина има исти правни статус као и имовина одузета применом прописа о национализацији, аграрној реформи, конфискацији или других прописа донетих након 09.03.1945. године.

Из образложења:

Пок. П. К. стрељан је 27.10.1944. године од стране припадника партизанског покрета, без одлуке суда и спроведеног поступка, а његова имовина је конфискована. Међутим, одлуком о конфискацији имо-

вине пок. П. К. није била обухваћена и парцела број 1473 КО Л., већ је правноснажним закључком Среског суда у Л. П 190/45 од 22.01.1947. године имовина пок. Ј. К. (између осталог и спорна непокретност) стављена под секвестар и предата на управу Одсеку народне имовине Окружног народног одбора у Ш.. Правноснажним решењем Окружног суда у Ш. Рех 2/06 од 07.12.2006. године сада пок. П. К. је рехабилитован и утврђено је да су закључак Среског суда у Ш. Р 97/46 од 23.03.1946. године, измењен и допуњен закључком истог суда Р 97/46 од 28.11.1946. године, као и свака друга одлука државног органа којима је извршена конфискација његове имовине, ништави од тренутка доношења и да су ништаве све њихове правне последице. Тужилац је син и једини законски наследник пок. П. К.

...Наиме, тужбени захтев заснован је на тврдњи да спорне непокретности никада нису биле конфисковане већ да су биле под секвестром, односно да је у складу са одредбама Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације ("Службени лист ДФЈ", 40/45 и 70/45) спорна имовина привремено одузета и стављена под контролу државне управне, као имовина која би могла доћи под удар конфискације, а ради заштите јавних интереса. Како поступак конфискације никада није спроведен, није постојао правни основ за пренос права својине на секвестрираним непокретностима у корист државе, нити су оне могле постати друштвена својина, те тужилац тврди да му као једином законском наследнику пок. П. К. припада право својине на наведеним непокретностима.

Законом о пријављивању и евидентирању одузете имовине ("Службени гласник РС", бр. 45/2005), важећим у време првостепеног пресуђења, уређен је поступак пријављивања и евидентирања имовине, која је на територији Републике Србије одузета без накнаде тржишне вредности или правичне накнаде применом прописа и аката о национализацији, аграрној реформи, конфискацији, секвестрацији, експропријацији и других прописа донетих и примењених после 09.03.1945. године. Чланом 9. истог закона између осталог је прописано да ће правни основ и права у погледу враћања имовине или обештећења по основу одузете имовине пријављене по одредбама овог закона, као и поступак по захтеву за остваривање права на повраћај одузе-

те имовине или обештећење за ту имовину, бити уређени посебним законом. Посебан закон којим се уређује право на накнаду штете и право на повраћај имовине пријављене и евидентирани у складу са одредбама Закона о пријављивању и евидентирању одузете имовине у време доношења првостепене пресуде није био донет. Из наведених законских одредби следи да је поступком пријављивања и евидентирања, између осталог, обухваћена и имовина која је одузета применом прописа о секвестрацији, те да ће тужиочево право на повраћај одузете имовине, односно право на обештећење за ту имовину, бити уређено посебним законом. Независно од чињенице да у првостепеном поступку није утврђено по ком правном основу је држава стекла право располагања спорном имовином, неспорно је да је у међувремену својину на овој имовини стекао тужени, уписом у јавну књигу, а на основу правних послова подобних за стицање права својине. Правилно је стога првостепени суд закључио да у овом случају нема места примени Закона о основама својинскоправних односа већ да у смислу одредбе чл. 9. Закона о пријављивању и евидентирању одузете имовине тужилац своја права у погледу одузете имовине може да оствари према одредбама посебног закона. Неосновано се стога жалбом указује на погрешну примену материјалног права у погледу правних последица секвестрације. У погледу пријављивања, евидентирања и враћања секвестрирана имовина, према цитираним законским одредбама, има исти правни статус као и имовина одузета применом прописа о национализацији, аграрној реформи, конфискацији или других прописа донетих након 09.03.1945. године. Стога тужилац свој захтев за враћање секвестриране имовине не може заснивати на општим прописима о враћању ствари које се без правног основа налазе у државини других лица, већ је у погледу остваривања својих права упућен на посебан пропис.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2598/11 од 05. јула 2012. године)

*Аутор сентенце: Нада Борђевић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

Облигационо право

ТУМАЧЕЊЕ УГОВОРА

Правила о тумачењу уговора се не могу применити на ништаве уговоре.

Из образложења:

"Првостепени суд своју одлуку заснива и на члану 100. Закона о облигационим односима, којим су прописана правила о тумачењу уговора, иако утврђује да су спорни уговор и предуговор ништави. Из наведене законске одредбе произлази да се могу тумачити само пуноважни уговори, који треба да произведу одређено правно дејство, па је нејасно зашто првостепени суд спорни уговор тумачи у корист тужилаца, а ипак утврђује да је исти ништав".

(Решење Апелационог суда у Београду Гж. бр. 92/12 од 12. јануара 2012. године)

*Аутор сентенце: Весна Митровић,
судија Апелационог суда у Београду*

РАСКИД УГОВОРА О ЗАКУПУ УСЛЕД НЕДОСТАКА ПРЕДМЕТА ЗАКУПА

Закупац нема право на раскид уговора о закупу уколико су му недостаци ствари која је предмет уговора били познати у тренутку закључења уговора, или је њихова природа таква да му нису могли остати непознати.

Из образложења:

Тужени тврди да је своју уговорну обавезу предаје пословног простора тужиоцу извршио у уговореном року тако што се иселио и тужиоцу предао кључеве, стога је и тужилац био у обавези да туженом плаћа закупнину у складу са уговором о закупу, без обзира на чињеницу што у закупљеном пословном простору није отпочео са обављањем делатности, обзиром да о коришћењу закупљеног пословног простора одлучује купац, а не закуподавац. Међутим, код чињенице да у спорном пословном простору није било техничких услова за организовање игара на срећу, остаје спорно да ли су недостаци због којих је тужилац раскинуо уговор у часу закључења уговора били познати закупцу или му нису могли остати непознати и да ли су се евентуалним преправкама могли отклонити. Права закупца у случају када ствар која је предмет закупа има недостатке регулисана су одредбом члана 578. ЗОО, и у том случају, уколико је природа недостатка таква да се не може отклонити, купац може, по свом избору, раскинути уговор или захтевати снижење закупнине (чл. 578. став 1. ЗОО). Када се недостатак може отклонити без већих незгода за закупца, а предаја ствари у одређеном року није битан састојак уговора, купац може захтевати од закуподавца или отклањање недостатка у примереном року или снижење закупнине (чл. 578. став 2. ЗОО). У сваком случају купац има право на накнаду штете (чл. 578. став 4. ЗОО). Међутим, сходно одредби чл. 574. ЗОО, закуподавац не одговара за недостатке закупљене ствари који су у часу закључења уговора били познати закупцу или нису могли остати непознати. Такође, према општим правилима о последицама раскида уговора, раскидом су обе стране ослобођене својих обавеза, изузев обавезе на накнаду евентуалне штете. Ако је једна страна извршила уговор потпуно или делимично, има право да јој се врати оно што је дала. Ако обе стране имају право захтевати враћање датог, узајамна враћања врше се по правилима за извршење двостраних уговора. Свака страна дугује другој накнаду за користи које је у међувремену имала од онога што је дужна вратити, односно накнадити (члан 132. ЗОО). Међутим, у случају да су недостаци спорних просторија тужиоцу били познати у тренутку закључења уговора, или је њихова природа таква да му нису могли остати непознати, тужилац не би имао право на раскид уговора у смислу чл. 578. ЗОО. У том

случају, закључени уговор о закупу би престао отказом од стране закупца, што подразумева и другачије правне последице престанка уговора.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж 14442/10 од 02. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Нада Борђевић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

НЕНОВЧАНО ПОТРАЖИВАЊЕ И ЗАТЕЗНА КАМАТА

Поверилац неновчаног потраживања нема право на затезну камату у случају доцње у испуњењу дужникове обавезе.

Из образложења:

Као поверилац неновчане обавезе, тужилац нема право на законску затезну камату, која према чл. 277. ст. 1. ЗОО претпоставља доцњу у испуњењу новчане, не и неновчане обавезе, због чега се овде не могу применити правила новчаних облигација.

Тужилац би у случају да се определио за раскид уговора уместо за пријем неблагоприятног испуњења уговорне обавезе имао право на повраћај новчаних средстава, право на затезну камату без обзира на то да ли је претрпео какву штету због дужникове доцње и право на разлику до потпуне накнаде штете уколико би штета коју је претрпео због дужниковог задоцњења била већа од износа који би добио на име затезне камате (чл. 278. ЗОО). Међутим, у ситуацији када је примио неблагоприятно испуњење обавезе, тужилац нема право на затезну камату на дати новчани износ као да је раскинуо уговор, већ је у обавези да докаже постојање и висину штете, због чега су неосновани наводи жалбе о праву тужиоца на затезну камату.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж. бр. 2652/12 од 16. маја 2012. године)

*Аутор сентенце: Наташа Радоњић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

ЗАСТАРЕЛОСТ ПОТРАЖИВАЊА НАКНАДЕ ШТЕТЕ ЗА ПРЕТРПЉЕНЕ ФИЗИЧКЕ БОЛОВЕ

За рачунање рокова застарелости релевантно је трајање физичких болова које оштећени трпи од повређивања у континуитету, до завршетка лечења. Повремени болови које оштећени након тога трпи у одређеним околностима (приликом напора, промене времена или спонтано) не могу продужити рокове застарелости.

Из образложења:

У погледу накнаде штете због претрпљених физичких болова, првостепени суд правилно налази да рокови застарелости почињу тећи од престанка физичких болова, али погрешно налази да рок није протекао зато што тужилац и сада повремено трпи физичке болове. За рачунање рокова застарелости релевантно је трајање физичких болова које оштећени трпи од повређивања у континуитету, до медицинског санирања повреде. Повремени болови које оштећени након тога трпи у одређеним околностима (приликом напора, промене времена или спонтано) не могу продужити рокове застарелости. По налазу вештака др К., тужилац је трпео физички бол услед тегоба због обољења дигестивног тракта и услед две хируршке интервенције. Трајање и интензитет болова су процењени збирно, па се за сада не може закључити ког интензитета и трајања су били континуирани физички болови у вези сваке хируршке интервенције и када су престали, не може се оценити да ли се повремени јаки болови приликом колика, столица и упала односе на период пре или после хируршких интервенција и због тога се не може испитати када је штета у овом виду настала, а самим тим ни да ли су рокови застаревања из чл. 376. ст. 1. и 2. ЗОО протекли пре подношења тужбе или не.

(Из пресуде Апелационог суда у Београду Гж 13845/10 од 09. маја 2012. године)

*Аутор сентенце: Зинаида Здјелар, виши судијски сарадник
Апелационог суда у Београду*

ЗАСТАРЕЛОСТ ПОТРАЖИВАЊА УТВРЂЕНЕ НАКНАДЕ ЗА НАЦИОНАЛИЗОВАНУ ИМОВИНУ

Потраживање утврђене правичне новчане накнаде за национализовану имовину, било да је одређена од стране органа управе или судском одлуком, застарева у року из члана 379. Закона о облигационим односима који се односи на потраживања утврђена пред судом или другим надлежним органима.

Из образложења:

"...У поступку пред првостепеним судом је утврђено да је правном претходнику тужиоца 1959. године национализована непокретност к.п. 5191, површине 0.10,34 ха, да је 1960. године изузета из поседа ранијег сопственика, да је на тој парцели тужени изградио стамбену зграду, као и да је за ову непокретност одређена накнада, али да она није исплаћена. Утврђујући да су на поменутој парцели пре изузимања из поседа ранијег сопственика, постојали и стамбени и помоћни објекти, као и воћни засади, првостепени суд је оценом налаза и мишљења вештака који су у овом поступку ангажовани утврдио вредност ових непокретности и тако утврђен износ, побијаном пресудом досудио тужиоцу, као накнаду за национализовану и изузету имовину. При том је оценио да ово потраживање тужиоца није застарело, јер према ставу првостепеног суда национализација је оригинарни начин стицања својине на изузетом земљишту, па с обзиром да се ради о својини, право на накнаду за изузето земљиште не застарева.

Оцењујући наводе жалбе и пазећи на правилну примену материјалног права по службеној дужности, Апелациони суд налази да се наведени закључак првостепеног суда у погледу приговора застарелости предметног потраживања, заснива на погрешној примени материјалног права, због чега у досадашњем поступку нису утврђене све релевантне чињенице за правилну оцену овог приговора а тиме и за закониту одлуку у овој парници. Закон о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта ("Службени лист ФНРЈ" бр. 52 од 31.12.1958. године) је прописивао и поступак за одређивање накнаде за национализовану имовину, одређујући да решење о висини накнаде

доноси или надлежни орган управе или се она одређује од стране суда по правилима ванпарничног поступка. Потраживања већ утврђене правичне накнаде за национализовану имовину, било да је она одређена од стране органа управе или судском одлуком, застарева по члану 379. Закона о облигационим односима који се односи на потраживања утврђена пред судом или другим надлежним органима и застарни рок према овој законској одредби износи десет година.

Сагласно наведеном, у поступку је требало утврдити којом одлуком и када је утврђена накнада за имовину која је национализована правном претходнику тужиоца и да ли је од правноснажности те одлуке протекао рок из наведене законске одредбе у коме се могла тражити исплата утврђене накнаде..."

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2324/11 од 24. новембра 2011. године)

*Аутор сентенце: Јасминка Станојевић,
судија Апелационог суда у Београду*

ЗАСТАРЕЛОСТ НОВЧАНОГ ПОТРАЖИВАЊА СУПРУЖНИКА

У случају када супружник има право да захтева исплату новчаног потраживања које представља вредност предмета домаћинства који су након престанка заједнице живота у браку били у државини другог супружника, потраживање застарева у општем року застарелости (десет година), с тим да застарелост почиње тећи тек по истеку три године од дана престанка заједнице живота у браку.

Из образложења:

"...Код утврђених чињеница, да предметне покретне ствари на које се односи новчано потраживање представљају заједничку имовину странака у смислу члана 171. став 1. Породичног закона РС јер су

стечене радом у току трајања заједнице живота странака, да странке нису извршиле споразумну деобу заједничке имовине и да се предметне ствари налазе у државини туженог од престанка брачне заједнице па до данас, то је правилно првостепени суд закључио, да је тужени у смислу члана 185. истог Закона стекао искључиву својину на тим стварима са правом да се урачунају у његов удео. Наведеном одредбом прописано је да предмети домаћинства на којима један супружник након престанка заједнице живота у браку има државину у трајању од најмање 3 године припадају му у искључиву својину са урачунавањем у његов удео. То значи да тужиља по протеклу 3 године, након престанка заједнице живота, не може тражити деобу тих ствари као заједничке имовине у смислу члана 177. наведеног закона, већ има право да захтева да јој се додели већи удео у другим покретним стварима, а ако таквих ствари нема или вредност тих ствари није довољна може захтевати исплату у новцу. Такво новчано потраживање застарела у општем року застарелости из члана 371. Закона о облигационим односима којим је прописано да потраживања застаревају за 10 година, ако законом није одређен неки други рок застарелости. Застарелост почиње тећи првог дана после дана када је поверилац имао право да захтева испуњење обавезе, ако законом за поједине случајеве није што друго прописано (члан 361. Закона о облигационим односима), а застарелост наступа када истекне последњи дан законом одређеног времена (члан 362. истог Закона). У конкретном случају општи рок застарелости предметног потраживања није истекао до дана подношења тужбе јер је застарелост почела тећи тек по истеку 3 године од дана престанка заједнице живота у браку, када је тужиља имала право да захтева исплату у новцу на име вредности ствари које су стечене у заједници...."

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж. бр. 6882/10 од 15. јуна 2011. године)

*Аутор сентенце: Драгана Маринковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ПРАВНА ПРИРОДА ПРАВА НА НОВЧАНУ НАКНАДУ У СЛУЧАЈУ РЕКВИЗИЦИЈЕ

Реквизиција представља правно регулисан друштвени однос између државе и осталих лица (физичких и правних) у оквиру кога законодавац признаје право држави да врши привремено одузимање покретних ствари у циљу одбране земље, док власницима одузетих ствари признаје право на новчану накнаду.

Из образложења:

Одлучујући о праву тужиоца, првостепени суд је прво приступио квалификацији правног односа у оквиру кога је истакнут захтев за исплату новчано исказане вредности. По схватању првостепеног суда парничне странке се налазе у односу штетника и оштећеног лица и по мишљењу истог суда тај однос почива на претпостављеној штети, коју је законодавац имао у виду када је регулисао право државе да спроводи реквизицију и њену обавезу да власницима (привремено одузетих покретних ствари) плаћа новчану накнаду. Међутим, тако дато образложење првостепеног суда не може се прихватити са становишта института накнаде штете, јер тај правни институт (као услов за деликтну одговорност) претпоставља елеменат противправности деликтне радње којом је проузрокована штета. У радњама органа тужене нема обележја противправног понашања, напротив ти органи су имали овлашћење да (за потребе одбране земље) од тужиоца привремено одузму предметно возило; за узврат тужилац је стекао субјективно право да тражи исплату новчане накнаде. По својој природи то право тужиоца представља законску облигацију тј. правно регулисан друштвени однос између државе и осталих лица (физичких и правних) у оквиру кога законодавац признаје право држави да врши реквизицију, док власницима привремено одузетих ствари признаје право на новчану накнаду. С обзиром да је у питању законска облигација и како субјективно право из тог односа (према одредби чл. 371. ЗОО) застарева у општем року застарелости од 10 година, то је првостепени суд погрешно применио материјално право када је са становишта одредбе чл. 376. ЗОО усвојио истакнути приговор застарелости и одбио као неоснован захтев

тужиоца. Најзад, услед погрешне примене материјалног права чињенично стање је неправилно и непотпуно утврђено. Наиме, првостепени суд је пропустио да утврди чињенице које се тичу висине постављеног захтева, тако да овај суд нема основа да преиначи пресуду првостепеног суда и одлучи о захтеву тужиоца. Иако је на ту околност првостепени суд извео доказ вештачењем и у образложењу пресуде констатовао да је ценио писани налаз и мишљење вештака и његово усмено изјашњење, тај доказ је са становишта овог суда остао суштински неоцењен, јер првостепени суд није навео чињенице које је утврдио његовом оценом, тако да Апелациони суд није у могућности да преиспита чињеничне закључке првостепеног суда који се тичу висине захтева тужиоца.

Осим тога, правна квалификација првостепеног суда је неприхватљива са становишта језичког тумачења правних норми које регулишту институт реквизиције. Наиме, када уређује имовински аспект реквизиције тј. субјективно право власника одузетих ствари на исплату новчаног износа, законодавац користи појам новчане накнаде, а не појам накнаде штете. Стога није било разлога да првостепени суд путем историјског тумачења утврђује правнополитичке разлоге којим се руководио законодавац приликом регулисања овог правног института, већ је на основу језичког тумачења могао да утврди право значење појма новчане накнаде, које се по схватању овог суда своди на право тужиоца да захтева исплату дуга, а не накнаде штете. Дакле, језичко тумачење појма новчане накнаде и утврђивање његовог правног значења је још један аргумент који говори у прилог схватања да субјективно право тужиоца произилази из законске облигације и да је приговор застарелости тог потраживања требало ценити са аспекта одредбе члана 371. ЗОО.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж. бр. 5987/11 од 31. јула 2012. године)

*Аутор сентенце: Пане Марјановић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

ОДГОВОРНОСТ ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ ПРОСТЕКЛЕ ИЗ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Када је оштећени правноснажном осуђујућом пресудом кривичног суда упућен да имовинскоправни захтев оствари у парничном поступку, парнични суд не може одбити захтев за накнаду штете проистекле из тог кривичног дела због недостатка пасивне легитимације.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоци Ј. и М.Н. су родитељи сада пок. Р.Н., тужиља Д.Н. је супруга, а тужилац мал. М.Н. је син пок. Р.Н.. Пок. Р.Н. радио је у предузећу "М" ДОО из Ш., чији је власник и директор био тужени. Пок. Р. Н. није имао закључен уговор о раду, у предузећу туженог је радио непријављен. Дана 14.10.2003. године пок. Р.Н. је машина за израду навоја захватила руку и повукла га према осовини, услед чега је задобио повреде од којих је преминуо. Правноснажном пресудом Окружног суда у Ш. К 46/06 од 12.06.2007. године тужени је оглашен кривим због извршења кривичног дела тешко дело против опште сигурности из чл. 288. став 4. у вези чл. 280. став 3. у вези става 2. Кривичног законика. Предузеће чији је власник био тужени је 2006. године ликвидирано у стечајном поступку.

На потпуно и правилно утврђено чињенично стање погрешно је првостепени суд применио материјално право, налазећи да за штету коју су тужиоци претрпели у складу са одредбом чл. 174. ЗОО може бити одговорно само предузеће туженог, као власник опасне ствари (машине за израду навоја), а не тужени као физичко лице, због чега је тужбени захтев одбијен као неоснован.

По оцени Апелационог суда, овакав закључак првостепеног суда не може се прихватити. Одредбом чл. 13. Закона о парничном поступку прописано је да је у парничном поступку суд у погледу постојања кривичног дела и кривичне одговорности учиниоца везан за правноснажну пресуду кривичног суда којом се оптужени оглашава кривим. У овом случају, правноснажном осуђујућом пресудом

Окружног суда у Ш. К 46/06 од 12.06.2007. године утврђена је кривична одговорност туженог због извршења кривичног дела тешко дело против опште сигурности. Истом пресудом, у смислу чл. 206. ст. 2. ЗКП-а, оштећени Л. Н. је упућен да имовинскоправни захтев оствари у парничном поступку.

Према одредбама чл. 201. ст. 1. и 2. Законика о кривичном поступку, имовинскоправни захтев који је настао услед извршења кривичног дела расправиће се на предлог овлашћених лица у кривичном поступку ако се тиме не би знатно одуговлачио овај поступак. Овај захтев се може односити на накнаду штете, повраћај ствари или поништај одређеног правног посла. У кривичном поступку, приликом испитивања оштећеног као сведока, суд је дужан да му постави питање да ли жели да имовинскоправни захтев оствари у кривичном поступку (чл. 103. став 4. ЗКП-а), као и да, пре него што је имовинскоправни захтев постављен, у кривичном поступку прикупи доказе и извиди шта је потребно за одлучивање по захтеву (чл. 205. став 1. ЗКП-а). Такође, суд је дужан да прикупи податке чије утврђивање касније не би било могуће или би било знатно отежано (чл. 205. став 2. ЗКП-а). Захтев за накнаду штете у кривичном поступку може бити управљен само према окривљеном, који за штету проистеклу из кривичног дела одговара по основу кривице. Према томе, одговорност за накнаду штете у кривичном поступку установљена је искључиво на страни окривљеног (извршиоца кривичног дела) који је штету причинио. Одредбама Законика о кривичном поступку такође је предвиђено и да оштећени (лице чије је лично или имовинско право кривичним делом повређено или угрожено) може да бира да ли ће овај захтев остваривати у кривичном или парничном поступку. Како је грађанскоправна одговорност по правилу шира од кривичноправне, кривични суд ће оштећеног упутити да захтев остварује у парничном поступку и у случају када донесе пресуду којом се окривљени ослобађа од оптужбе или којом се оптужба одбија или кад решењем обустави кривични поступак.

Имајући у виду наведене законске одредбе, не може се прихватити становиште првостепеног суда да тужени у овом случају није пасивно легитимисан, обзиром да за накнаду штете по основу објективне

одговорности треба да одговара предузеће као правно лице, а не тужени као физичко лице. Одговорност у кривичном поступку расправља се по принципима субјективне одговорности, а лице које је извршило кривично дело одговорно је и за штету проистеклу из тог кривичног дела. Да је о имовинскоправном захтеву расправљано у кривичном поступку, одговарао би искључиво тужени као извршилац кривичног дела (а не предузеће које у том поступку није нити може бити странка), па је тужени пасивно легитимисан и у парничном поступку.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2645/10 од 17. новембра 2011. године)

*Аутор сентенце: Нада Борђевић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

ШТЕТА ЗБОГ НЕКОРИШЋЕЊА СТВАРИ

Сувласник не може захтевати накнаду штете због некоришћења ствари уколико није тражио предају у судржавину.

Из образложења:

Тужбеним захтевом тужила, као сувласник непокретности захтева од тужених, као корисника непокретности накнаду штете због изгубљене добити, обрачунатој према висини тржишне закупнине станова. Из исказа тужиле несумњиво произлази да није тражила предају у судржавину непокретности, нити је покретала поступак деобе или уређења начина коришћења. Према чл. 154. ст. 1. Закона о облигационим односима, ко другоме проузрокује штету, дужан је накнадити је, осим уколико докаже да је штета настала без његове кривице. Будући да се тужила није обраћала туженима са захтевом за предају у судржавину, нити на други начин показала намеру да врши своје право сусвојине на непокретности, нема противправности у поступку тужених, као услова за накнаду штете, супротно наводима жалбе. Тужила би имала право на накнаду штете само у случају да је утврђено да је штета настала као последица

противправне радње или пропуштања штетника. С обзиром на то да тужени нису спречили тужиљу у коришћењу непокретности, јер она предају у суддржавину није ни тражила, тужени нису ни могли проузроковати штету тужиљи због некоришћења непокретности. Код таквог стања, жалбени наводи којима се истиче да тужени неовлашћено користе спорне станове нису од утицаја.

Поред тога, тужиља није пружила доказе да је штету претрпела, како правилно налази првостепени суд, а супротно наводима жалбе. У смислу чл. 189. ст. 3. ЗОО, измакла корист је добитак који се могао основано очекивати према редовном току ствари или према посебним околностима, а које је спречено штетниковом радњом или пропуштањем. У смислу чл. 15. став 3. Закона о основама својинско-правних односа, за предузимање послова који прелазе оквир редовног управљања, у које између осталог спада и издавање целе ствари у закуп, потребна је сагласност свих сувласника. Првостепени суд правилно оцењује да није доказано да је између свих сувласника (којих укупно има 10) постојала сагласност о издавању спорних станова у закуп правилно налазећи да, у тој ситуацији, добит од закупнине није измакла корист која се могла основано очекивати, а која је спречена радњама тужених. Код правилне оцене да тужбени захтев за накнаду штете није основан, правилно је одбијен предлог тужиље за одређивање вештачења на околност висине штете, супротно наводима жалбе.

(Из пресуде Апелационог суда у Београду Гж. бр. 649/11 од 12. јануара 2012. године)

*Аутор сентенце: Зинаида Здјелар,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

НАКНАДА НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ ЗБОГ НЕОСНОВАНОГ ЛИШЕЊА СЛОБОДЕ

Јединствени вид штете за душевне болове због неоправдане осуде, односно неоснованог лишења слободе, везује се само за душевне болове настале због повреде права слободе и због повреде части и угледа, док се за остале видове нематеријалне

штете које је оштећено лице трпело због неоснованог лишења слободе, досуђује посебна накнада за сваки вид ове штете.

Из образложења:

"Тужилац је правноснажном пресудом Окружног суда у П. ослобођен оптужбе да је извршио кривично дело убиство из члана 47. став 2. тачка 4. КЗ РС у вези члана 22. КЗ СРЈ и кривично дело убиство у покушају из члана 47. став 2. тачка 4. КЗ РС у вези члана 19. и 22. КЗ СРЈ, а у притвору је укупно био 711 дана. Према налазу и мишљењу вештака медицинске струке, специјалисте хирургије, код тужиоца су, пре пријема у Окружни затвор, констатоване повреде због којих је трепе болове у трајању и интензитету ближе наведеном у налазу вештака, а због неоснованог лишења слободе, временског трајања првог притвора и поновног одређивања другог притвора и његовог временског трајања, трпео је страх одређеног трајања и интензитета, због чега је код тужиоца дошло до измене психичке и емоционалне равнотеже и хроничних емоционалних тегоба, што је проузроковало умањење животне активности за 20%, које се манифестује на начин ближе наведен у налазу вештака специјалисте судске психијатрије и специјалисте клиничке психологије. Тужилац је својим тужбеним захтевом тражио накнаду нематеријалне штете за више видова те штете, и то за душевне болове због повреде угледа, части, слободе и права личности настале неоснованим лишењем слободе и одређивањем притвора и неоснованим покретањем кривичног поступка, као и за физичке болове, страх и душевне болове због умањења животне активности, с тим што је за сваки вид накнаде штете определио посебан износ. Првостепени суд је досудио износ од 4.977.000,00 динара за претрпљене душевне болове због повреде угледа, части, слободе и права личности, настале неоснованим лишењем слободе, одређивањем притвора и неоснованим покретањем кривичног поступка, док је за разлику до траженог износа за овај вид накнаде нематеријалне штете, као и за физичке болове, страх и душевне болове због умањења животне активности, одбио тужбени захтев као превисоко опредељен, сматрајући да досуђени износ представља јединствену накнаду за све видове нематеријалне

штете коју је тужилац претрпео. Међутим, овакав став првостепеног суда се не може прихватити.

Душевни болови због неоправдане осуде, односно неоснованог лишења слободе представљају јединствени вид штете који обухвата све штетне последице нематеријалне штете везане за личност оштећеног, проистекле из неоправдане осуде, односно неоснованог лишења слободе, а за ову штету се досуђује један износ накнаде, при чијем одмеравању суд узима у обзир све околности случаја. То значи да се јединствени вид штете везује само за душевне болове настале због повреде права слободе и због повреде части и угледа, имајући у виду да физичка слобода, схваћена као слобода кретања, по својој суштини представља различито лично право у односу на част, достојанство и углед, при чему достојанство и част представљају моралне вредности човека који означавају однос према самом себи и однос друштва према човеку. Према томе, повреда части и угледа представља последицу повреде слободе, и зато има оправдања да се досуди јединствена накнада. Али, оштећено лице може због неоснованог лишења слободе трпети и физичке болове и страх као последицу тортуре у притвору, односно затвору, што оправдава досуђивање накнаде и за те видове нематеријалне штете. Уколико је због акта тортуре то лица претрпело штету у виду умањења животне активности, оно има право и на накнаду штете за душевне болове настале умањењем животне активности. Према томе, остали видови нематеријалне штете, као што су физички бол, страх, душевни болови због умањења животне активности, су посебни видови нематеријалне штете за које се досуђује посебна накнада за сваки вид ове штете, а не јединствена накнада, заједно са накнадом нематеријалне штете за душевне болове због повреде права слободе, угледа и части и достојанства личности. С обзиром на наведено, и сама изрека побијане пресуде је неразумљива и противречи сама себи, пошто се у ставу првом изреке досуђује накнада за претрпљене душевне болове због повреде угледа, части, слободе и права личности, као и због неоснованог покретања кривичног поступка, а у ставу другом се за све тражене видове накнаде нематеријалне штете тужбени захтев одбија, при чему се не наводе посебно појединачни износи тра-

жене накнаде нематеријалне штете за сваки вид те штете. При томе, побијана пресуда не садржи разлоге због чега је одбијен тужбени захтев за накнаду нематеријалне штете за физичке болове, страх и умањење животне активности, када из налаза и мишљења вештака произлази да је тужилац трпео и те видове нематеријалне штете. Због свега наведеног жалба тужиоца је морала бити усвојена, а жалба тужене делимично усвојена, и пресуда укинута у ставу првом и ставу другом изреке".

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж. бр. 994/12 од 29. марта 2012. године)

*Аутор сентенце: Весна Митровић,
судија Апелационог суда у Београду*

Породично право

ЗАЈЕДНИЧКА ИМОВИНА ЧЛАНОВА ПОРОДИЧНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Да би се нека имовина сматрала заједничком имовином чланова породичне заједнице потребно је да она буде резултат заједничког рада супружника или ванбрачних партнера и њихових сродника и да је стечена у време трајања заједнице живота. Деоба заједничке имовине се исцрпљује утврђењем сувласничког односно суповерилачког удела.

Из образложења:

Изрека побијане пресуде је противречна а разлози о одлучним чињеницама које се односе на трајање породичне заједнице и допринос стицалаца нису јасни што представља битну повреду одредаба парничног поступка из чл. 361. став 2. тачка 12. ЗПП на коју жалба туженог указује. Због погрешне примене материјалног права чињенично стање није правилно утврђено.

Према стању у списима тужилац и тужена су засновали ванбрачну заједницу 04. јуна 1989. године, тужена је тада била ученица и њих двоје су становали у изнајмљеном стану. У село су се преселили 1992. године, а по тужиочевим наводима и након тога су у Б. држали као закупци једну собу. Првостепени суд утврђује да је породична заједница са сродницима тужене заснована истовремено са ванбрачном заједницом. Овакви разлози су супротни садржини списка предмета.

По одредби из чл. 195. став 1. ПЗ који се на спорни правни однос примењује на основу чл. 357. став 2. ПЗ заједничку имовину чланова породичне заједнице представља она имовина коју су заједно са супружницима, односно ванбрачним партнерима заједничким радом

стекли чланови њихове породице у заједници живота. Да би се нека имовина сматрала заједничком имовином чланова породичне заједнице потребно је да она буде резултат заједничког рада супружника или ванбрачних партнера и њихових сродника и да је стечена у време трајања заједнице живота. Управо због тога је битно да се у поновном поступку разјасни када су тужилац и тужена Д. засновали породичну заједницу са сродницима тужене и које покретне и непокретне ствари су стечене заједничким радом чланова породичне заједнице.

Деоба заједничке имовине се у смислу чл. 195. ст. 3. у вези чл. 177. ПЗ исцрпљује утврђењем сувласничког удела, после тога сувласинци у смислу чл. 14, 15. и 16. Закона о основама својинско-правних односа споразумно или у посебном судском поступку уређују своје сувласничке односе и спроводе деобу. Правичност и економичност напред наведеним одредбама ПЗ нису предвиђене као разлози из којих се право својине може, по избору тужиоца, трансформисати у облигационо право.

Стога ће првостепени суд у поновном поступку отклонити наведне недостатке који се првенствено односе на супарничарску заједницу странака тако што ће испитати ко је правни следбеник преминулог члана породичне заједнице, затим ће утврдити када је породична заједница заснована и између којих лица и при том ће имати у виду да породична заједница подразумева заједницу живота и економску заједницу. У широј породичној заједници постоји подела рада тако што сваки члан домаћинства ради одређене послове и на тај начин омогућава другим члановима да се посвете неком другом послу. Сви облици рада и сарадње се вреднују и при одлучивању о величини доприноса у стицању одређене ствари није одлучујуће ко је од чланова домаћинства конкретно учествовао у стварању те ствари, а ко је у оквиру породичне заједнице радио на неком другом послу. Фактичко је питање и од околности сваког конкретног случаја зависи како ће се вредновати поједини облици рада и сарадње у оквиру шире породичне заједнице. Удео у заједнички стеченој имовини се израчунава тако што се најпре утврди вредност заједнички стечене имовине, од те вредности се одузме учешће посебне имовине појединих чланова породичне заједнице и учешће материјалне

базе и разлика тих вредности је резултат заједничког рада стицалаца. Та вредност се дели на чланове породичне заједнице сразмерно њиховом доприносу. Члановима породичне заједнице који су учествовали материјалном базом или улагањем посебне имовине се на процењену вредност радног доприноса додаје допринос по основу учешћа материјалне базе или посебне имовине, збир тих вредности се ставља у однос са укупном вредношћу заједнички стечене имовине и тако се израчунава сувласнички удео. Члану породице који у стицању учествује само радом удео се утврђује тако што се процењена вредност његовог радног доприноса стави у однос са укупном вредношћу заједнички стечене имовине.

(Решења Апелационог суда у Београду Гж 7489/10 од 20. октобра 2011. године)

*Марина Јакић,
судија Апелационог суда у Београду*

ЛИШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

Одлука суда којом се један родитељ лишава родитељског права не може бити заснована на налазу и стручном мишљењу органа старатељства који је уједно и странка у поступку.

Из образложења:

Предмет тужбеног захтева је потпуно лишење родитељског права тужене М.Ђ. над малолетним сином Н.Ђ. Тужбу за лишење родитељског права поднео је Центар за социјални рад Љубовија.

Првостепени суд је, одлучујући о испуњености услова за потпуно лишење родитељског права тужене над дететом малолетним Н.Ђ., пошао од навода тужбе и налаза и стручног мишљења органа старатељства – Центра за социјални рад Љубовија, овде тужиоца, који је достављен уз тужбу, не изводећи друге доказе и закључио да су се испунили услови из члана 81. Породичног закона РС да се ту-

жена потпуно лиши родитељског права, односно да је од стране тужене дошло до грубог занемаривања родитељске дужности, те потпуно лишио тужену у вршењу родитељског права над малолетним Небојшом Турђевићем.

Међутим, овакав закључак првостепеног суда се не може прихватити, јер је првостепени суд починио битну повреду одредаба парничног поступка из члана 361. став 1. ЗПП, јер је неправилно применио одредбу из члана 253. ЗПП, а то је било од утицаја на доношење законите и правилне одлуке, а на шта се основано жалбом тужене указује.

Наиме, како је тужбу за потпуно лишење родитељског права на основу члана 264. став 2. Породичног закона РС поднео орган старатељства – Центар за социјални рад Љубовија, то су основани наводи жалбе тужене да првостепени суд у конкретном случају није могао да своју одлуку заснује на налазу и стручном мишљењу овог органа старатељства, већ су постојали услови за искључење овог органа старатељства сходно члану 253. у вези са чланом 66. став 1. ЗПП, а који се примењује сходно члану 202. Породичног закона РС, због чега је и укинута првостепена пресуда.

У поновном поступку првостепени суд ће отклонити напред наведену битну повреду одредба парничног поступка, те у смислу члана 384. став 2. ЗПП допунити доказни поступак и расправити питања на која је указано овим решењем, ценећи и жалбене наводе, при чему ће превасходно, у смислу члана 270. Породичног закона РС затражити налаз и мишљење од другог органа старатељства, породичног саветовалишта или друге установе специјализоване за посредовање у породичним односима, те утврдити да ли тужена својим понашањем грубо занемарује дужности из родитељског права.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж. бр. 1011/11 од 07. новембра 2011. године)

*Аутор сентенце: Тамара Шуковић,
виши судијски помоћник Апелационог суда у Београду*

**СУПРУЖАНСКО ИЗДРЖАВАЊЕ
И ОЧИГЛЕДНА НЕПРАВДА**

Досуђивање издржавања супружнику који је без оправданог разлога напустио брачну заједницу представља очигледну неправду.

Из образложења:

Супружници су дужни да воде заједнички живот те да се узајамно поштују и помажу (чл. 25. Породичног закона). Тужила и тужени су брачни супружници, а према стању у списима ниједна од странака није поднела тужбу за развод брака. Тужила тврди да је брачну заједницу напустила након што је тужени физички на њу наслрнуо, као и да је том приликом интервенисала полиција. Међутим, осим исказа саме тужиље, у списима нема доказа на основу којих би се могао утврдити разлог престанка заједнице живота. Тужени се у време када је тужба за издржавање поднета тешко разболео а његово здравствено стање је такво да му је неопходна стална нега и помоћ, коју му тренутно пружа његова сестра. Тужени тврди да је тужила напустила брачну заједницу како би избегла законску и моралну обавезу да се стара о тешко покретном супружнику, тим пре што су странке још увек у браку. Напуштање немоћног супружника без оправданог разлога противно је наведеној одредби Породичног закона и етичким правилима, па би досуђивање супружанског издржавања на терет остављеног супружника који је у тешкој ситуацији представљало очигледну неправду. Стога је утврђивање разлога због којих је престала заједница живота странака од значаја за правилно пресуђење у овој парници.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж2 бр. 508/12 од 24. маја 2012. године)

*Аутор сентенце: Нада Борђевић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

Наследно право

НИШТАВОСТ АЛОГРАФСКОГ ЗАВЕШТАЊА

За пуноважност алогографског завештања није од значаја ко је сачинио његов текст, тако да то може учинити и лице које ће касније бити сведок сачињавања тог завештања.

Из образложења:

"...Одредбом члана 85. Закона о наслеђивању прописано је да завешталац који зна да чита и пише може завештање сачинити тако што ће пред два сведока изјавити да је већ сачињено писмено прочитао, да је то његова последња воља и потом се на писмену својеручно потписати. Сведоци се истовремено потписују на самом завештању, а пожељно је да се назначи њихово својство сведока. Сагласно наведеној законској одредби, за пуноважност ове врсте тестаментa потребно је да га завешталац сам напише или да другом издиктира садржину завештања, да то завештање прочита, да га призна за своје и да завештање потпише, при чему је неопходно присуство два сведока за време његовог признања завештања за своје и његовог својеручног потписивања завештања. Алогографско завештање завешталац не мора да својеручно напише и по правилу ову врсту завештања по казивању завешталаца саставља друго лице, веома често и адвокат. Како се ради о једној врсти техничког посла, за пуноважност завештања није од значаја ко је сачинио текст завештања, па то може бити и лице које је заинтересовано за садржину завештања, а и лице које ће касније бити сведок сачињавања завештања. Из тих разлога су без утицаја су наводи жалбе тужиоца, који су истицани и у току поступка, да су тестаментални, односно сведоци оспореног завештања међусобно блиска лица (супружници), као и

да је лице, адвокат који је сачинио текст завештања, истовремено и сведок завештања..."

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1367/11 од 19. октобра 2011. године)

*Аутор сентенце: Јасминка Станојевић,
судија Апелационог суда у Београду*

УСМЕНО ЗАВЕШТАЊЕ И ИЗУЗЕТНЕ ПРИЛИКЕ

Дугогодишња болест завештаоца не може се подвести под појам изузетних прилика као услова за пуноважност усменог завештања.

Из образложења:

Правилно је првостепени суд закључио да је тужбени захтев основан с обзиром да нису постојале изузетне прилике које би спречиле сада пок. А.С. да сачини завештање с обзиром да је реч о вишегодишњем болеснику те да је сада пок. А.С., према исказима сведока, у тренутку када је саопштила своју последњу вољу била потпуно свесна као и наредног дана у болници па како дуготрајна болест тестатора не спада у изузетне прилике, а оставиља је била писмена, образована и свесна те је могла да сачини писмено завештање, судско завештање, својеручно завештање односно да своју последњу изјаву воље у неком од законом предвиђених облика који не подразумевају постојање изузетних прилика као услов за своју пуноважност, то је првостепени суд правилно одлучио када је усвојио тужбени захтев, дајући за своју одлуку ваљане разлоге, које прихвата и овај суд.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж. бр. 7282/11 од 02. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце Наташа Радоњић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

Медијско право

ИСКЉУЧЕЊЕ ОДГОВОРНОСТИ НОВИНАРА, ГЛАВНОГ УРЕДНИКА И ОСНИВАЧА ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ

Када је објављена информација део исказа сведока који је верно пренет из судског поступка, новинар, главни уредник и оснивач јавног гласила не одговарају за штету ако је информација неистинита или непотпуна.

Из образложења:

Правилном оценом изведених доказа је утврђено да је 16.03.2011. године у дневним новинама "П.", на страни 10, у оквиру рубрике "Х." објављен текст са насловом "Нова имена на списку: Н. и Р." и поднасловом "Листа имена политичара које полиција треба да саслуша у вези са политичком позадином атентата на Ђинђића биће проширена". У тексту је између осталог наведено: "...лидер ЛДП-а изјавио је да је Н. био чест гост у кући Д.С. у Шилеровој улици, поред З.Ш., А.Т. и Р.Б., и да су он, Т. и Б. били покровитељи А.С. и М.Б., који су наследили Г.П. и З.М. на челним местима државне безбедности после побуне ЈСО". Спорна изјава је део сведочења Ч.Ј. 2005. године пред посебним одељењем Окружног суда у Београду, на суђењу за атентат на премијера Зорана Ђинђића. Тужилац је поводом исте изјаве против Ч.Ј. поднео приватну кривичну тужбу 29.06.2005. године Општинском суду у Б. у поступку К 822/05, у ком је на записнику од 20.12.2007. године окривљени Ч.Ј. навео да је изјаву дао без намере да клевете тужиоца и извинио се приватном тужиоцу. На истом главном претресу приватни тужилац је одустао од кривичне тужбе и кривични поступак против Ч.Ј. због кривичног дела клевете из чл. 92. ст. 2. у вези ст. 1. КЗ РС је обустављен. Тужена Д.Ч. је аутор текста у дневним новинама "П.", тужени О.М. је одговорни уредник рубрике "Х." у дневним новинама "П.",

тужени "П.Н. и М." Друштво за издавање новина и магазина д.о.о. је оснивач дневних новина "П."

Није спорно да је изјаву која се цитира у тексту дао Ч.Ј. приликом сведочења у судском поступку. Тужилац је тврдио да садржина изјаве није тачна, али није истицао да изјава није верно пренета. У поступку К 822/05 Ч.Ј. није оповргао да је дао такву изјаву и навео је изворе информације. Изјава је цитирана без коментара, без придруживања аутора текста изјави и без упуштања у оцену њене истинитости. Будући да је изјава верно пренета из судског поступка, тужени нису дужни да провере истинитост информације и не одговарају за штету ако је информација неистинита или непотпуна, по чл. 82 Закона о јавном информисању. У тој ситуацији није од значаја да ли је информација подобна да повреди част и углед тужиоца.

Супротно становишту првостепеног суда, тужени нису дужни да знају да је тужилац поводом спорне изјаве против Ч.Ј. водио кривични поступак, нису били дужни да контактирају тужиоца као ни Ч.Ј. Осим тога, у кривичном поступку давалац изјаве се извинио и навео да није имао намеру да клевете тужиоца, али није изјавио да спорна информација није тачна. Евентуалне нове околности и деманти изјаве, тужилац је имао могућности да изнесе у одговору на информацију. Тема текста је предкривични поступак који се води у вези са политичком позадином атентата на премијера Зорана Ћинђића. Аутор текста Д.Ч. је у исказу навела да је повод тексту, између осталог, кривична пријава адвоката С.П. Општепозната чињеница је да је тема актуелна, да је од неспорног интереса за јавност и да је у тесној вези са суђењем за атентат. Очекивано је да се у писању о овом догађају медији позивају на ток окончаног суђења. Зато се не може узети да је протек времена између давања изјаве и њеног објављивања учињен у циљу и са намером да се тужиоцу проузрокоје штета. Поновно објављивање спорне информације је узроковано актуелним околностима и оправданим интересом јавности. Осим тога, тужилац је у време објављивања текста носилац државне и политичке функције (посланик у Народној скупштини) и његово право на заштиту приватности је ограничено по чл. 9. Закона о јавном инфор-

мисању. Из наведених разлога побијана одлука је преиначена одбијањем тужбеног захтева.

(Из пресуде Апелационог суда у Београду Гж. бр. 4765/12 од 23. јула 2012. године)

*Аутор сентенце: Зинаида Здјелар,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

"СМС" ПОРУКА КАО ИЗВОР ИНФОРМАЦИЈЕ

"Смс" порука не може се сматрати поузданим извором информација јер не гарантује идентитет пошиљаоца. Ради провере порекла и истинитости информације садржане у "смс" поруци, стандард новинарске пажње налаже да се ступи у контакт са особом од које изјава наводно потиче.

Из образложења:

Из изведених доказа произлази да је ауторка текста о спорним изјавама тужиље сазнала из "смс" поруке. Број телефона са ког су поруке послате је у именуку ауторке текста заведен као тужиљин, али га ауторка текста није користила око 5 година. Ауторка текста је до објављивања позивала тај број телефона, али се нико није јављао. И поред тога, објављен је текст у ком су изјаве садржане у "смс" порукама приписане тужиљи. Оваквим поступањем прекршена је обавеза новинарске пажње прописана чл. 3. Закона о јавном информисању. "Смс" порука не може се сматрати поузданим извором информација, јер не гарантује идентитет пошиљаоца. Није неуобичајено да корисници услуга мобилне телефоније мењају бројеве телефона, а поруку може да откуца и пошаље било ко, а не само власник броја. Из потврде телефонског оператера произлази да је почев од 7 месеци пре објављивања текста власник предметног телефонског броја треће (правно) лице. Ради провере порекла и истинитости информације садржане у "смс" поруци, стандард новинарске пажње

подразумева да се ступи у контакт са особом од које изјава наводно потиче.

Објављивањем спорног чланка тужиљи је приписана изјава којом износи мишљење о свом бившем супругу са елементима увреде и изјава којом се коментарише емотивни живот њене ћерке. Изјаве су објављене као цитат тужиљиних навода, у првом лицу. Приписивањем тужиљи изјава које није дала, повређен је њен идентитет као право личности. Другоме се не могу приписивати изјаве, мишљење и идеје које нису његове, без обзира на садржај. Измишљени интервју је атак на идентитет, подобан да проузрокоје штету, чиме су се стекли услови за накнаду по чл. 79. Закона о јавном информисању, како је правилно нашао првостепени суд, а супротно наводи ма жалбе тужених.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж. 778/12 од 09. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Зинаида Здјелар,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

Ауторско право и сродна права

ИСПИТИВАЊЕ СЛИЧНОСТИ ЗНАКОВА И ПАЖЊА ПРОСЕЧНОГ ПОТРОШАЧА

Приликом утврђивања да ли између знакова који се односе на означавање исте врсте производа постоји сличност мора се поћи од њиховог укупног изгледа – стилизације и комбинације боја и слова знака, као и боја позадине робе – амбалаже, те да ли коришћење таквог знака код просечног потрошача те врсте робе може довести истог у заблуду, без обзира да ли је заблуда и стварно настала.

Из образложења:

Према разлозима првостепене пресуде тужилац, као произвођач чаја против дијабетеса, је са Предузећем за трговину и услуге "V.D." доо, као продавцем, чији је законски заступник овде тужени, закључио уговор о пословно техничкој сарадњи у погледу пласмана чаја против дијабетеса. Уговором је констатовано да предузеће "V.D." доо има искључиво право и обавезе у погледу пласмана производа, да ће се пласман производа вршити у форми телевизијске продаје, а обавеза тужиоца је да обезбеди производ према претходно договореном квалитету и количини. Тужени је 04.05.2005. године поднео захтев за признање жига – знак "H.V. Therapy" са класом робе 3,5 и 30. Број пријаве је 521/05. Дана 19.05.2005. године тужилац је поднео захтев за признање жига – знак "H.V." са класом робе 3,5 и 30, која пријава је заведена под бр. 605/05.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је закључио да су се испунили услови из члана 80. и 81. Закона о жиговима ("Службени гласник РС" бр.104/2009), због чега је усвојио захтев тужиоца и тужиоца огласио за подносиоца пријаве за

признање жига под бројем Ж-2005-0521 од 04.05.2005. године, односно огласио за носиоца права на жигу "H.V. THERAPY".

Наиме, према одредби члана 81. Закона о жиговима физичко или правно лице које у промету користи знак за обележавање робе а за који је друго лице поднело пријаву или га регитровало на своје име за обележавање исте или сличне робе може тужбом тражити да га суд огласи за подносиоца пријаве, односно носиоца жига ако докаже да је тај знак општепознат у смислу члана 6. БИС Париске конвенције о заштити индустријске својине, за обележавање његове робе пре него што је тужени поднео пријаву или регитровао жиг. Да би тужилац успео са својим захтевом у смислу цитиране одредбе потребно је да докаже да је његов знак истоветан или битно сличан знаку, односно жигу туженог, да знак означава робу која је истоветна или битно слична, као и да је сличност таква да може да створи забуну код просечног потрошача у промету у погледу произвођача тих производа (стандард који Закон прописује је "пажња просечног потрошача"). Такође, тужилац треба да докаже да је свој знак користио пре него што је тужени поднео пријаву за признање жига, као и да је реч о знаку који служи за обележавање оне врсте робе за коју је пријављен жиг туженог, односно да је знак тужиоца општепознат. Закон о жиговима у члану 80. поставља и претходни услов за подизање овакве тужбе који се односи на понашање туженог приликом пријаве жига – да је пријава поднета противно начелу савесности и поштења.

Имајући у виду наведено, преурањен је закључак првостепеног суда да су се испунили услови из члана 81. Закона о жиговима обзиром да првостепени суд није дао јасне и конкретне разлоге на који начин знак туженог доводи или може довести до забуне просечног потрошача предметне робе. У конкретном случају знаци "H.V. Therapy" и "H.V." односе се на означавање исте врсте производа – чаја против шећерне болести, па је за закључивање о постојању истоветности, односно битне сличности, било потребно размотрити све елементе оба знака, водећи рачуна и о стилизацији и комбинација боја и слова, те боји амбалаже робе, али на тај начин да анализа тих елемената мора обухватити какав укупан утисак оста-

вља употребљени знак у односу на пажњу просечног потрошача (под "пажњом просечног потрошача" подразумева се оно што се уочи "на први поглед"), односно може ли знак изазвати забуну у промету, без обзира да ли је заблуда и стварно настала, јер у конкретном случају заправо стилизација слова представља елемент жи-га чије се признање тражи.

Са наведеног, укинута је пресуда првостепеног суда и предмет враћен на поновно суђење.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж. бр. 636/11 од 19. октобра 2011. године)

*Аутор сентенце: Тамара Шуковић,
виши судијски помоћник Апелационог суда у Београду*

Радно право

Правна схватања

I

Правилно је означена странка када је у питању самостална трговинска радња и слични облици организовања када је као странка наведен предузетник, а ознака радње после имена предузетника.

Ознака радње и других сличних облика организовања који немају својство правног лица па и када је после тога означен њихов власник односно предузетник, није правилно означена странка.

Образложење:

Радња нема својство правног лица. У тој ситуацији одговара предузетник у смислу одредбе члана 7. Закона о предузетницима ("Службени гласник РС", бр. 54/89, 9/90, "Службени гласник РС", бр. 19/91, 46/91, 31/93, 39/93, 53/93, 67/93, 48/94, 53/95, 35/2002, 101/2005). На то упућује садржај ове норме која гласи: За обавезе које проистекну у обављању делатности радње, оснивач одговара целокупном својом имовином. Ради тога и пошто странка може бити само физичко и правно лице осим словом закона одређених изузетака а овде се о томе не ради – аргуменат из одредбе члана 73. ЗПП ("Службени гласник РС" број 125/2004 и 111/09), у вези члана 506. став 1. новог ЗПП ("Службени гласник РС" број 72/2011), а идентична је и одредба члана 74 новог ЗПП. странка је правилно означена у овој ситуацији када је прво наведено име предузетника па онда радње чији је он власник. Томе у прилог и то што се у реги-

стар привредних субјеката уписује предузетник а не радња. Ба то упућује одредба чл. 4. став 1. тачка 1. Закона о регистрацији привредних субјеката ("Службени гласник РС", бр. 55/2004, 61/2005, 111/2009) која гласи: У Регистар се региструју: предузетник.

За случај када предузетник није означен као странка ради се о недостатку на страни странке што се исказује као повреда одредаба парничног поступка из чл. 361. став 2. ЗПП ("Сл. гласник РС" број 125/04 и 111/09) у вези чл. 506. став 1. новог ЗПП ("Сл. гласник РС" бр. 72/2011), а истозначна је и повреда поступка из чл. 374. став 2. тач. 9. новог ЗПП.

(Правно схватање усвојено на седници Грађанског одељења за радне спорове одржаној 27. фебруара 2012. године)

II

Неизабрани судија који није искористио други део годишњег одмора за 2009. годину има право на накнаду штете због неискоришћеног годишњег одмора, ако после доношења одлуке о неизбору није донето решење о коришћењу преосталог годишњег одмора

Образложење:

Судија који се нашао у овој ситуацији је остварио право на годишњи одмор и на основу слова закона дозвољено извршио слободан избор да тај годишњи одмор користи у деловима - чл. 43. Закона о раду ("Сл. гласник РС" број 24/05...). Остварио је, јер је у тој 2009. години имао годину дана рада. Исто тако у време одлуке о времену коришћења годишњег одмора он није знао нити могао знати за одлуку о његовом неизбору. Ради тога он не може сносити штетне последице само због чињенице што није изабран. На његовој страни нема долозног понашања.

Ради се о оствареном праву на одмор на основу рада за годину дана рада па зато он не може бити лишен новчаног износа као

вредности накнаде штете због тога што му материјализација тога права није омогућена. Нормативни основ за овај закључак садржан је зато у одредби чл. 172. у вези чл. 154. став 1. ЗОО.

Томе у прилог и ови разлози:

Његов послодавац је Република Србија чији је надлежни орган после донете одлуке о избору судија од 25.05.2009. године био у сазнању да неизабраном судији треба без одлагања омогућити остваривање права на преостали годишњи одмор доношењем решења на ту тему. Ово зато што је тада било извесно да тај судија неће бити у могућности да оствари накнадно у 2010. години право на годишњи одмор јер ће се наћи у статусу судије који још само лимитирано време прима накнаду у смислу одредбе чл. 101. став 2. Закона о судијама ("Сл. гласник РС" 116/2008...).

Да је послодавац донео на време решење о коришћењу неискоришћеног дела годишњег одмора за 2009 годину судија коме је престала дужност са 31.12.2009. године искористио би годишњи одмор у целисти, а потом за остали период остварио право на накнаду до 30.06.2010. године. Поступајући супротно послодавац није поштовао:

- остварено право судије на годишњи одмор;
- извесну чињеницу да судија који се је нашао у овој ситуацији је лишен могућности да у наредној 2010. години искористи други део годишњег одмора;
- да је решење о коришћењу годишњег одмора у "рукама" надлежног органа послодавца (овде је послодавац Република Србија чији је орган донео о престанку његове судске функције;
- када би се прихватило супротно схватање послодавац би се обогатио без основа за вредност неостварене накнаде за преостали део годишњег одмора;
- неизабрани судија није према редовном току ствари могао очекивати да неће бити изабран па му се не може приписати одређење да други део годишњег одмора користи у наредној години;

Неизбор није његова кривица већ последица редукције у потребном, броју судија, а поред тога његове последице делују у будуће а не ретроактивно у односу на стечена права каквог је карактера остварено са становишта услова а не реализовано право на годишњи одмор.

(Правно схватање усвојено на седници Грађанског одељења за радне спорове одржаној 27. фебруара 2012. године).

III

Послодавац у случају поремећаја у пословању утврђеног општим актом или уговореног као разлог за одлагање исплате доспеле зараде запосленима не може у различито време вршити њену исплату у зависности од тога да ли су одређени запослени закључили "поравнање" када у његовом садржају нису присутна међусобна попуштања

Образложење:

1. Према одредби чл. 104. ст. 2. и 3. Закона о раду ("Сл. гласник РС", бр. 24/05...): Запосленима се гарантује једнака зарада за исти рад или рад исте вредности који остварују код послодавца. Под радом исте вредности подразумева се рад за који се захтева исти степен стручне спреме, иста радна способност, одговорност, физички и интелектуални рад.

У складу са овом нормом сви запослени имају за једнак рад исту зараду и зараду исте вредности. То подразумева и исто време исплате остварене зараде. У том значењу и одредба става 1. чл. 110. овог закона, која када се ради о времену исплате зараде све запослене доводи у једнак положај. То важи и у погледу рока у коме мора бити исплаћена зарада а најкасније до краја текућег месеца за претходни месец.

2. Разлика у роковима исплате зараде мора бити разумно оправдана јер у супротном представља дискриминацију. То важи и онда када послодавац без одлагања исплати зараду запосленима који су закључили споразум а истовремено и у односу на исти период то не учини запосленима који су одбили да тај споразум закључе. Тада се ради о различитом поступању у истим стварима.

Тако се поступа супротно одредби чл. 16. Закона о забрани дискриминације ("Сл. гласник РС" 22/09) јер се нарушавају једнаке могућности за уживање под једнаким условима свих права у области рада. Не могу се само због чињенице што су закључили споразум у коме се не препознаје попуштање ти запослени у погледу рокова исплате зараде довести у привилиговани положај у погледу исплате зараде осталих запослених, само због те чињенице што они тај споразум нису закључили. Исто важи и у односу на запослене који су закључили поравнање, јер сви запослени под истим условима остварују право на зараду, па и када се ради у погледу рокова за њену исплату, а послодавац не може користити своје прилике у виду поремећаја у пословању да би приморао запослене на попуштање

3. Разлика у поступању мора бити разумно оправдана. Такав карактер нема поступање послодавца који у различито време исплаћује зараду запосленима у ситуацији неоспорно присутног поремећаја у пословању који је прописан нормом општег акта у значењу из одредбе чл. 8. ЗОР или уговором о раду као разлог за одлагање исплате зараде и то оправдава закљученим поравнањем из чијег садржаја се не препознаје попуштање. У примени истог разлога одлагања исплате зараде послодавац мора да поступа на исти начин. Он не може у реалитету одредити на описани начин различито време исплате зараде само због чињенице што су запослени прихватили понуду уговорених услова исплате зараде, па и онда када има попуштања. То је супротно одредби чл. 1089. Закона о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, "Службени лист СРЈ", бр. 31/93, 22/99, 23/99, 35/99, 44/99) која гласи: Уговором о поравнању лица између којих постоји спор или неизвесност о неком правном односу, помоћу узајамних попуштања прекидају спор, односно уклањају неизвесност и одређују своја узајамна права и обавезе.

(Правно схватање усвојено на седници Грађанског одељења за радне спорове одржаној 3. јула 2012. године)

IV

Запослени повреду свога права из радног односа отклања предлогом за измену појединачног правног акта који је заснован на примени опште правне норме за коју је одлуком Уставног суда утврђено да је несагласна Уставу и закону.

Када је запослени пропустио у поступку прописаном одредбом чана 61. Закона о Уставном суду да тражи измену појединачног правног акта тада је о његовом праву дефинитивно решено првобитно донетим појединачним актом независно од тога што се исти заснива на дефектној општој правној норми.

Државни службеник измену решења који је донет после ступања на снагу Закона о државним службеницима¹ којим је одлучено о његовим правима обавезама и одговорностима као заполоног може тражити искључиво у управном поступку у коме је тај акт донет, а његова контрола као коначног акта може се вршити у управном спору

Образложење:

Ретроактивне учинке одлуке Уставног суда слово закона редуцира поштујући: затечено стање и то што је у примени права поштована поузданост у позитивну општу правну норму која је зато примењена у решењавању одређеног правног односа. Није довољно прописати правну сигурност као постулат већ она мора бити и остварена. Ради тога у овом случају слово закона прописује строжије услове за отклањање негативних ефеката опште правне норме са утврђеним нормативним недостатком одлуком Уставног суда. На тај начин је дат допринос заштити свршене и материјализоване правне ситуације пре дана објављивања одлуке Уставног суда. Све то је довело до ограничавања повратног дејства одлука Уставног суда. Тада се измена у односу на затечено стање такође може остварити, али не увек и безусловно. Ограничење се не постиже само прописивањем забране ретроактивно-

---

¹ Закон о државним службеницима ("Службени гласник РС", бр. 79/2005, 81/2005, 83/2005, 64/2007, 67/2007, 116/2008, 104/2009)

сти већ и услова под којима је она правно допуштена али уз ограничавајуће дејство. Није прописана забрана повратног дејства одлуке Уставног суда са овом темом, али је редукција остварена приписивањем услова за њено повратно дејство. На то упућује и завршни фрагмент одредбе става 2. члана 61. Закона који гласи: ако од достављања појединачног акта до подношења предлога или иницијативе за покретање поступка није протекло више од две године. На тај начин је посредно и прописано да је искључена могућност отклањања повреде права ако је од достављања појединачног правног акта до подношења предлога или иницијативе протекло више од две године. На тај начин дат је приоритет протеклу времена у односу на повређено право због примене дефектне опште правне норме када је реч о раније насталим и свршеним правним ситуацијама. То наговештава постојање *ex lege* прописаних посебних услова када је реч о повратном дејству назначене одлуке Уставног суда. Ти услови морају бити кумулативно остварени да би се отклонила назначена повреда права. Они су дефинисани:

- применом правила преклузије узимајући као правну важну чињеницу протек времена;

- и правилном о потреби за додатном акцијом коју треба да изврши лице кога су погодили негативни ефекти примене опште правне норме која није прошла уставну контролу а примењена је на његов *in concreto* случај.

На то подсећа и одредба чл. 61. Закона о Уставном суду. Према тој норми: Свако коме је повређено право коначним или правноснажним појединачним актом, донетим на основу закона или другог општег акта, за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности с Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима или законом, има право да тражи од надлежног органа измену тог појединачног акта, у складу са правилима поступка у коме је појединачни акт донет.

Предлог за измену коначног или правноснажног појединачног акта, донетог на основу закона или другог општег акта, за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међу-

народним уговорима или законом, може се поднети у року од шест месеци од дана објављивања одлуке у "Службеном гласнику Републике Србије", ако од достављања појединачног акта до подношења предлога или иницијативе за покретање поступка није протекло више од две године.

Кључни искази из садржаја ове норме су:

- повређено право коначним или правноснажним појединачним актом;
- на основу закона или другог општег акта;
- одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности (закон или други општи акт - подвукао Б.Ж.) с Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима или законом;
- право да се тражи од надлежног органа измена тог појединачног акта;
- и у складу са правилима поступка у коме је појединачни акт донет.

Прва три исказа индетификују лице чије је право повређено, узрок те повреде – општа правна норма са назначеним утврђеним недостатком, појединачну правну норму којом је та повреда исказана док остали искази показује правни пут у коме се може остварити заштита повређеног права и правно средство које мора употребљено у том циљу.

Појам појединачни правни акт у значењу из садржаја ове правне норме представља правни акт који садржи или ствара појединачну правну норму². То могу бити на пример управни акти (решење) или судски акти.

Предлог за његову измену је дозвољено правно средство чији је циљ да се у поступку у коме је тај акт и донет накнадно независно

---

² У овом значењу тај појам је дефинисао и проф. др. Радомир Лукић: Увод у право, Научна књига, Београд, 1972 године, стр.25

од његове правноснажности исти уклони из правног саобраћаја, али не његовом касацијом већ изменом. То је разлика у правом значењу ових појмова, јер се поништава појединачни правни акт који је контра легем а изменом акта се врши његово усаглашавање са правним поретком тако што се доноси нови појединачни правни акт, али тако што ће у примени права изостати дефектна општа правна норма за коју је то утврђено одлуком Уставног суда. У правној теорији се сматра да би повреда подзаконским актима треба бити строжије санкционисана од повреде устава законом.³

Право да се тражи измена правноснажног појединачног правног акта који је захваћен назначеним недостатком значи правну моћ да се употреби правнозаштитни захтев на ту тему. То се чини у форми предлога за измену појединачног правног акта и мора бити учињено у словом закона одређеном времену. На тај начин како је то већ образложено уводи се ограничење временског карактера. То је законско ограничење пошто је у законској норми одређено време у коме се може поднети предлог за измену коначног или правноснажног појединачног акта, донетог на основу закона или другог општег акта, за који је одлуком Уставног суда утврђено да није у сагласности са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима или законом.

Тај рок је дефинисан дуално пошто се назначени предлог може поднети у року од шест месеци од дана објављивања одлуке у "Службеном гласнику Републике Србије", ако од достављања појединачног акта до подношења предлога или иницијативе за покретање поступка није протекло више од две године. На тај начин одређен је двојни објективни рок и то:

- рок од две године од дана од достављања појединачног акта до подношења предлога или иницијативе;
- рок од шест месеци од дана објављивања одлуке у службеном гласнику.

---

³ Видети Ратко Марковић: Уставно право, Правни факултет, Београд, 2012., стр. 572

Оба ова рока морају бити испоштована, јер у супротном наступају правне последице преклузије - губитак права схваћеног као правна моћ да се коришћењем назначеног правног средства оствари заштита повређеног права. То је још један про на околност законом прописаних рестриктивних разлога за измену појединачног правног акта који је донет основу дефектне опште правне норме.

У њеном присуству пропуштања назначеног рока лице чије је право повређено остаће без правно дозвољене могућности да отклони правне последице настале повредом због примене дефектне опште правне норме.

Не може се прихватити супротно правно схватање: да лице у ситуацији када је донета одлука Уставног суда којом је оглашена дефектном општа правна норма и не треба да подноси предлог за измену појединачног поравног акта који је донет на основу њене примене. Заштита се по овом схватању може успешно остварити на основу непосредне примене Устава.

Сматрамо да се овом становишту може основано приговорити из разлога:

1. На тај начин се занемарује дејство правноснажних појединачних правних аката до тада донетих и присутних у правном саобраћају, у потпуности материјализованих и с тим у вези већ настале свршене правне ситуације остварене њиховом применом;

2. Непопштује се одредба чл. 61. Закона која прописује поступак, правно средство и рок у коме се може извршити измена појединачног правног акта донетог на основу опште правне норме са назначеним недостатком;

3. Словом закона и Устава није прописано правило о аутоматској и безусловној анулацији аката као правној последици утврђеног дефекта опште правне норме већ је прописано да се поправљање тих мана мора спровести у одговарајућој процедури када је реч о повратном дејству одлуке Уставног суда. Од тога постоји изузетак када појединачни правни акт није донет.

Када је лице чије је право повређено због примене дефектне опште правне норме пропустило да у словом закона прописаном року поднесе предлог за измену појединачног правног акта донетог на основу те норме наступају правне последице преклузије. То лице губи право да тражи накнадно назначену измену појединачног правног акта и истовремено губи могућност да употребом одговарајућег правног средства оствари свој правно заштитни захтев и отклони негативне учинке које је у односу на његово субјективно право произвела примена назначене опште правне норме. Тада у односу на то лице ситуација дефинитивно постаје свршена.

4. Овде би опонент могао да приговори да нема потребе тражити измену појединачног правног акта и да се то остварује захтевом за отклање правних последица насталих његовом применом. Када се то тврди тада се занемарује дество правноснажног појединачног правног акта који и ако је донет на основу дефектне опште правне норме и даље егзистира у правном саобраћају. То значи и и нужност да се лица на која се односи тај акт понашају по његовом наређењу. То су они дужни да чине све док се тај акт не измени у *ex lege* одређеној процедури.

Правнозаштитни захтев за отклање повреде права који није праћен изменом појединачне правне норме која садржи супротну одлуку о том праву судара се са становишта примене права са у тој ситуацији неотклоњивом правном сметњом. Она се исказује у забрани надлежном органу коме је поверено одлучивање о том захтеву да супротно реши правну ствар од начина на који је она већ решена тим актом. Надлежни орган који одлучује о захтеву за заштиту права поштујући право мора у доњу премису силогизма узети тај правноснажни појединачни правни акт јер га на то приморава неопорена претпоставка о његовој процесној и материјалној законитости. То истовремено значи забрану његове контроле изван зато *ex* одређеног поступка.

Тврдити да је тај акт заснован на дефектној општој правној норми значи занемарити чињеницу да он носи својство правноснажности и да је *in toto* материјализован. Тај акт је законита правна

норма док се у одговарајућој процедури супротно не утврди и тај акт измени. О томе се у теорији правилно примећује и ово: "Ако би се међутим у испитивању незаконитости ишло у крајност, па се акти непрекидно и без краја подвргавали том испитивању, дошли би у опасност да се не могу примењивати, они морају бити сигурни да примењују један законит акт, закониту норму".⁴

Уклањање појединачног правног акта је нужно, али се то мора учинити у законом прописаној процедури, јер се не може дозволити са становишта примене права постојање антиномија, а о томе је реч када се због непоштовања слова закона дозволи присуство правноснажног појединачног правног акта којим је одлучено о одређеном праву односно његовом обиму и истовремено у поступку издејствује супротно том акту позитивна одлука надлежног органа по правнозаштитном захтеву за новчану или натуралну реституцију. О томе се изјашњава и ова одлука Уставног суда: "Имајући у виду да се у конкретном случају ради о питањима која се односе на утврђивање новчане накнаде на име разлике у висини зараде која је подносиоцима захтева исплаћена и зараде која би им припадала као и момента од када им то право припада, Уставни суд је оценио да се штетне последице у конкретном случају могу отклонити у конкретном случају актом послодаваца. Ако послодавац одбије да то учини штетне последице примене општих аката за које је одлуком Уставног суда утврђено да нису у сагласности са Уставом и законом могу се отклонити и у поступку пред надлежним судом у смислу члана 195. став 1. Закона о раду ("Службени гласник РС", број 24/05, 61/05 и 54/09) с обзиром на то да се ради о потраживању из радног односа".⁵

---

⁴ Др Радомир Лукић, Увод у право, Научна књига, Београд, 1972., стр. 298

⁵ Необјављена Одлука Уставног суда У-1616/2010 од 21.03.2012. године. Томе у прилог и ова Одлука Уставног суда када је Уставни суд управо због чињенице да се отклањање последица повреде права насталих применом одредбе члана 88. став 1. тачка 1. Закона о избору народних посланика за коју је утврђено да није сагласна са Уставом није могло извршити изменом појединачног правног акта одлучио да овим лицима накнади штету: „На основу изложеног Уставни суд је утврдио да су се стекли услови прописани чланом 58. у вези са чланом 57. Закона о поступку пред Уставним судом и правном дејству његових одлука за доношење одлуке Уставног суда којом ће се одредити начин отклањања последица повреде права насталих при-

Од тога треба разликовати случај када је изостала појединачна правна норма тада се не може захтевати измена појединачне правне норме. То су оне ситуације када појединачни правни акт није ни донет већ је повреда права извршена материјалним актом донетим на основу опште правне норме са назначеном маном.

У случају када је благовремено поднет предлог за измену појединачног правног акта донетог на основу назначене опште правне норме тада са становишта примене права могу настати две ситуације:

1) Када је по назначеном захтеву извршена измена појединачне правне норме њеним усаглашавањем са валидном одговарајућом општом правном нормом и тај нови акт извршен. На тај начин су истовремено елиминисане последице настале деловањем измењеног акта. Поправљање је извршено али не применом правила о накнади штете већ у поступку усклађивања појединачне правне норме са меродавним правом.

У тој ситуацији нема основа за грађанскоправну одговорност аутора појединачне правне норме. На супротан закључак не утиче чињеница што је он предходно користио општу правну норму за коју је накнадно одлуком Уставног суда утврђено да носи нормативну ману и да је због тога била присутна у стварности правна чињеница умањења имовине или спречавања њеног повећања на страни лица кога погађа тај акт.

Овде недостаје основ грађанскоправне вануговорне одговорности. Нема проузроковања штете као правне чињенице пошто нема противправне, недозвољне радње аутора појединачног правног акта због примене у поступку његовог доношења назначене дефектне опште правне норме. По природи ствари нема ни објективне одговор-

---

меном одредбе члана 88. став 1. тачка 1. Закона о избору народних посланика за коју је утврђено да није сагласна са Уставом. На основу изнетог Уставни суд је одлучио да се последице отклоне накнадом штете коју су подносиоци захтева претрпели услед лишавања посланичких мандата рачунајући од дана престанка функције до дана до којег би има припадала одговарајућа права да су остали на тој функцији. "Одлука Уставног суда У. бр. 358/03 од 05.02.2004. године

ности по принципу узрочности у значењу из одредбе чл. 173. Закона о облигационим односима.⁶

Аутор појединачног правног акта није кулпно одговорна особа пошто у време када је у поступку доношења појединачног правног акта или извршене правне радње применио општу правну норму није био утврђен њен нормативни недостатак. У његовом понашању зато нема противправног дела које правни поредак неприхвата. Нема, јер се је у тој ситуацији у поступку доношења појединачног правног акта њен аутор понашао по диспозицији тада важеће опште правне норме.

Лице које се понаша сагласно праву не ствара основ за своју грађанско правну одговорност. Он делује у границама права па се за чињеницу причињене штете не везује настанак његове грађанско правне одговорности. О томе се у теорији наводи и ово: "Према томе проузоровање штете представља и данас људску радњу, тј. деликт (недозвољену противправну људску радњу), али само уколико потиче од противправног понашања лица".⁷

До повреде права је дошло у поступку примене опште правне норме, али је то понашање лица било у то време извршено у складу са правилима садржаним у тада важећој општој правној норми.

Тада би се могло говорити само о погрешној примени права- опште правне норме са становишта вредновања њеног односа према норми јаче правне снаге, али то је по правилу изван надлежности аутора појединачне правне норме. Поступање у складу са позитивним општим актима не представља кршење већ примену права. Погрешна примена права не води закључку да је орган незаконито поступао. Друго је питање да ли у конкуренцији између аката различите правне снаге требало да примени акт јаче правне снаге али то је питање примене права.⁸

⁶ О противправној недозвољеној радњи као проуроковању штете говоре аутори др. Живомир С. Ђорђевић и Др. Владан С. Станковић у књизи Облигационо право, Општи део, Научна књига, Београд, 1987., стр.349

⁷ Исти извор, стр. 349

⁸ О томе говори и ова с обзиром на свој садржај и сада актуелна судска одлука у воду примене Одлуке Уставног суда У бр.164/2005 од 16.06.2005. године која гла-

Томе у прилог и то што је примењена позитивна општа правна норма која је тада биле просторно, временски и персонално важећа па се зато и није могла одбити њена примена. Противправност би постојала да је поступљено супротно.

Према вредносном критеријуму криво поступа онај који себи допушта понашање које треба да избегне. Међутим, аутору појединачног правног акта ништа се ни применом овог мерила не може замерити, јер је он у време његовог доношења поштовао тада важећу општу правну норму⁹. Он примену те опште правне норме није могао да избегне, јер да је то учинио поступио би на противправан начин, а не сагласно праву.

Поред тога примена дефектне опште правне норме у поступку доношења појединачног правног акта и не мора довести до повреде права, ако и у њеном одсуству следи иста одлука о праву.

То су били и разлози да се у одредби чл. 61. став 1. Закона употреби исказ: има право да тражи од надлежног органа измену тог појединачног акта, у складу са правилима поступка у коме је појединачни акт донет.

си: "При томе овде се не ради о накнади штете како је то погрешно закључио у ожалбеној пресуди првостепени суд. Ово са разлога што се незаконито поступање државних органа може исказати само кроз кршење, а не и у примени права. Поступање у складу са позитивним подзаконским актима не представља кршење већ примену права. Погрешна примена права не води закључку да је орган незаконито поступао. Друго је питање да ли у конкуренцији између аката различите правне снаге тужена страна требало да примени акт јаче правне снаге али то је питање примене права. Ради тога такво поступање тужене се не може квалификовати као деликтна радња која има за последицу накнаду штете применом правила из одредбе члана 172. у вези 154. ЗОО. Међутим и законит рад органа тужене може довести до повреде права неиспуњењем облигације као у конкретном случају због погрешне примене односно непримене цитиране норме Закона о судијама и Закона о јавном тужилаштву а што је имало за последицу исплату плату тужиљи од стварно припадајуће" (Пресуда Окружног суда Гж1.1624/07 од 11.05.2007. године

⁹ Уколико уговором није другачије одређено или законом прописано обавеза накнаде штете представља скривљено понашање починиоца. Ако је штета настала као последица радње која се починиоцу не може приписати у кривицу, оштећени по правилу нема право на накнаду. У том случају важи принцип *casus a nullo preestatur*. Кривица је дакле основ и услов одговорности за штету". Јаков Радишић: Облигационо право, Номос, Београд, 2006, страна 214.

Нагласак је на измени појединачног правног акта у поступку у коме је донет, што упућује на закључак да се поправљаје извршава од његовог доносиоца и на тај наћин у истом амбијенту отклањају негативни учинци настали применом опште правне норме од самог аутора акта његовом изменом.

Када дефектна општа правна норма није материјализована у појединачном правном акту већ у одговарајућих радњи из који се састоји примена права тада и нема потребе да се захтева назначена измена. Нема, јер се не може тражити измена појединачне правне норме која није ни донета. У тој ситуацији поправљање се врши елиминацијом последица насталих таквим понашањем – например обрачуном и исплатом нање исплаћене плате. Остваривање поправљања се врши у складу са изреченим из одговарајуће одлуке Уставног суда и не постиже се у тој ситуацији изменом појединачног правног акта већ одговарајућом реституцијом.¹⁰

О правима и дужностима државних службеника одлучује се у управном подступку у процедури прописаној одредбом члана 140-153. ЗДС а против коначног акта може се водити управни спор. Ради тога ако је решење које се заснива на дефектној правној норми донето у процедури прописаној овим законом тада се његова измена у смислу одредбе чл. 61. Закона о Уставном суду може искључиво

---

¹⁰ О томе у теорији и ово схватање и ако не без примедби у погледу основа обавезе: "По другом гледишту које је после расправе добило убедљиву већину оштећени нису преклудирани не само због стварне надлежности редовног суда у спору за накнаду штете (члан 1. ЗПП) и одредби Закона о Уставном суду из којих не произилази губитак права на накнаду штете, већ и због проблема какав захтев треба поставитим и који правни акт изменити. Закон о Уставном суду у овом случају говори о појединачном правном акту. Тај акт би могло бити решење у писаном облику са правном поуком и потписом овлашћеног лица. Али њега нема. Обрачун плате (и писмене исправе уз исплату) није решење јер не садржи све елементе нужне за постојање управног акта. Исплата плате је материјални акт (материјална операција) управног карактера па за остваривање накнаде штете, као што је то једнодушном ставу теорије није нужно њихово побијање у посебном поступку нити би одређена одлука била предходна условљавајућа предпоставка за остваривање права. (Предраг Трифуновић Одговорност државе за грешке органа-нека спорна питања - Чланак је објављен у Билтену судске праксе број 2, Београд 2008, Врховни суд Србије број 2/2008 стр. 215/216.

тражити у том поступку. Суд у парници зато не може контролисати тај акт нити одлучити о томе да ли је правилан акт којим се тражи његова измена. У овом амбијенту суд одлучује искључиво о новчаном потраживању и везан је правноснажним решењима донетим по правилима управног поступка

(Правно схватање усвојено на седници Грађанског одељења за радне спорове одржаној 18. октобра 2012. године)

V

Свако новчано потраживање запосленог из радног односа досуђено правноснажном судском одлуком улази у имовину повериоца и стога неспровођење извршења судске одлуке којом је то потраживање досуђено представља повреду права на мирно уживање имовине.

Неће се застајати у извршним поступцима који се односе на наплату новчаних потраживања из радног односа утврђених извршним исправама против дужника, субјекта приватизације у реструктурирању.

Извршни поступци који се односе на наплату новчаних потраживања из радног односа утврђених извршним исправама против дужника, субјекта приватизације у реструктурирању где је донет закључак о застоју наставиће се и окончати.

Образложење:

У пресуди Р. Качапор и других подносиоци представке против Србије од 15. јануара 2008. године, Европски суд за људска права је констатовао:

- да се извршење пресуде коју је суд донео мора сматрати саставним суђења према члану 6. Европске конвенције о заштити људских права;
- да се кашњење у извршењу пресуде може оправдати у посебним околностима, али да то не сме бити тако да угрожава суштину права запослених;

- да пропуст државе да изврши правноснажне пресуде донете у корист подносиатељки представки, представља мешање у њихово право на мирно уживање имовине, предвиђено чланом 1. Протокола број 1, и да је дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције као и до повреде члана 1. Протокола број 1 и подносиатељкама у зависности од дужине периода неизвршења доделио накнаду нематеријалне штете на терет државе у износима ближе означеним у тој пресуди као и трошкове поступка.

Европски суд за људска права је исти став изразио и у пресуди Влаховић против Србије (представка број 42619/04) од 16. децембра 2008. године и Црнишанин и друге подносиатељке представке против Србије. У предмету Црнишанин и друге подносиатељке представке против Србије. Европски суд за људска права, полазећи од релевантног домаћег права – Закона о приватизацији са изменама ("Службени гласник РС", број 38/01...123/07), утврдио је да је тужена држава дужна да из сопствених средстава исплати подносиатељкама представки износе који су додељени правноснажним домаћим пресудама донетим у њихову корист, поред нематеријалне штете на име правичног задовољења.

Извршни поступци поводом којих је Европски суд за људска права донео наведене пресуде против Републике Србије, вођени су против дужника друштвених предузећа која су се налазила у поступку приватизације, а у односу на које је Агенција за приватизацију донела одлуку о реструктурирању.

Уставни суд Републике Србије је одлуком Уж 122/2009 од 21. јануара 2010. године, усвојио уставну жалбу В.С, изјављену због повреде права на суђење у разумном року зајемченог чланом 32. став 1. Устава Републике Србије и повреде права на имовину зајемченог чланом 58. став 1. Устава у извршном поступку који се води у предмету Четвртог општинског суда у Београду И. бр. 1182/05, утврдио право подносиоца уставне жалбена накнаду нематеријалне штете и наложио Првом основном суду у Београду, Народној банци Србије, Одељењу за принудну наплату и другим државним органима и организацијама које учествују у извршном поступку да предузму неопходне мере како би се извршни по

ступак у предмету И. бр. 1182/05 окончао у најкраћем могућем року. Уставни суд констатује да је однос Четвртог општинског суда и Народне банке Србије однос државних органа интерног карактера и као такав изван утицаја подносиоца уставне жалбе, да је он учинио све што је у његовој моћи да убрза извршни поступак и на тај начин што се више пута писменим ургенцијама обраћао и суду и Народној банци за спровођење извршења. Уставни суд сматра да је неспровођење извршења у конкретном случају узроковано пре свега актима односно радњама Народне банке Србије и Агенције за приватизацију, али и Општинског суда који није делотворно поступао у извршном поступку, на којима је стога и одговорност за неизвршавање правноснажне пресуде којом је утврђено новчано потраживање подносиоца уставне жалбе. Уставни суд се позива и на одлуке Европског суда за људска права у пресудама Влаховић против Србије, Качапор и други против Србије у којима је изражен став, да у случају када је утврђено да је држава, због аката и радњи својих органа, одговорна за неизмирени дуг подносиоцу уставне жалбе, она се не може позивати на недостатак средстава дужника као оправдање за неокончање извршног поступка. При томе одговорност Народне банке за неспровођење извршења у конкретном случају, Уставни суд налази у непоштовању законских обавеза у извршном поступку и прекиду поступка извршења безправног основа и противно налогу суда. Агенција за приватизацију и Народна банка Србије, нису предузели све неопходне мере и радње прописане законом да би се извршила правноснажна пресуда суда, у периоду дужем од четири године, оцена је суда да то представља и повреду права на мирно уживање имовине стечене пресудом, која је зајемчена одредбом члана 58. став 1. Устава. Уставни суд подсећа да свако новчано потраживање досуђено правноснажном судском одлуком улази у имовину повериоца и да стога неспровођење извршења судске одлуке којом је то потраживање досуђено представља повреду права на мирно уживање имовине зајемчено чланом 58. став 1. Устава Републике Србије. Поступајући по жалбама извршних дужника субјеката приватизације у поступку реструктурирања, изјављеним против решења о извршењу ради намирења новчаних потраживања утврђених правноснажним судским одлукама, Виши суд у Крагујевцу је ове жалбе одбио и потврдио првостепена решења о извршењу са образложењем да је суд

дужан да извршном повериоцу омогући остварење свог права у разумном року сходно члану 18.

Устава Републике Србије и члану 6. став 1. Европске конвенције о људским правима, као и члану 1. Протокола број 1. уз Европску конвенцију. Људска и мањинска права зајемчена Уставом непосредно се примењују (члан 18. став 1. Устава). Уставом се јемче и као таква непосредно примењују људска и мањинска права зајемчена опште прихваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима. Законом се може прописати начин остваривања ових права само ако је то Уставом изричито предвиђено или ако је то неопходно за остварење појединог права због његове природе, при чему закон ни у ком случају не сме да утиче на суштину зајемченог права (став 2). Одредбе о људским и мањинским правима тумаче се у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење (став 3). Људска и мањинска права зајемчена Уставом могу законом бити ограничена ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права (члан 20. став 1. Устава). Достигнути ниво људских и мањинских права не може

То је био разлог да Врховни касациони суд заузме ово Правно Схватање: **Извршни поступци који се односе на наплату новчаних потраживања из радног односа утврђених извршним исправама против дужника, субјекта приватизације у реструктурирању, неће се прекидати. Прекинути поступци ће се наставити и окончати** (*сентенца правног схватања верификована 24. фебруара 2011. године, а образложење 25. марта 2011. године - Билтен Врховног касационог суда, број 1/2011, Intermex*).

У присуству ових разлога независно од одредбе чл. 9. Закона о извршењу и обезбеђењу ("Службени гласник РС", бр. 31/2011, 99/2011) нема услова за застој поступка. Та норма гласи: Одредбе других закона које прописују прекид или одлагање извршног поступка неће се примењивати.

вати у извршном поступку који се спроводи по предлогу за извршење ради наплате новчаног потраживања из радног односа.

У случају из става 5. овог члана суд ће застати са извршним поступком, у складу са одредбама Закона о парничном поступку.

Нема и зато што је застој могућ само у складу са ЗПП ("Сл. гласник РС", бр. 72/2011). Услов за примену застоја у извршном поступку да је то прописано законом - аргуменат из одредбе члана 227 став 1. ЗПП. Закон о приватизацији ("Сл. гласник РС", бр. 38/2001... и 93/2012) не познаје застој већ само прекид поступка приватизације (чл. 14, чл. 25а) Одредба чл. 20ж овог Закона која наводи до доношења одлуке о окончању реструктурирања не може против субјекта приватизације спроводити принудно извршење овде је неприменљива у присуству предходних разлога.

Нема јер су правне последице исте (као у односу на раније решење о прекиду извршног поступка) пошто се запослени као извршни поверилац спречава да оствари своје потраживање пошто суд извршења застаје са извршним поступком и тако за одређено време *de facto* одлаже извршење. На тај начин се задира у право на имовину извршног повериоца и поступа супротно суђењу у разумном року.

Томе у прилог и то што је циљ извршног поступка намирење поверилаца а на овај начин се то спречава.

Није од значаја облик заустављања поступка извршења већ да ли је то учињено из разумно прихватљивих разлога и у складу са заштитом права на имовину. Пошто застој поступка има исту последицу: да се не спроводи извршење заузето Правно схватање Врховног касационог суда *mutatis mutandis* важи и у овом случају.

Свако новчано потраживање досуђено правноснажном судском одлуком улази у имовину повериоца и стога неспровођење извршења судске одлуке којом је то потраживање досуђено представља повреду права на мирно уживање имовине.

Радно право

Сентенце

ПОСТУПАЊЕ СУПРОТНО НАЛОГУ ПОСЛОДАВЦА

Запослени поступа супротно наредби послодавца када и поред забране директора и упозорења да на то није овлашћен присуствује скупштини зависног друштва као његов представник.

Из образложења:

Тачком 25. Уговора о раду утврђена је обавеза запосленог да обавља послове по налогу непосредног руководиоца. Тужилац је поступио супротно овој дужности, јер и ако је 05.11.2004. године имао обавезу да у 11,00 часова по налогу генералног директора се појави у његовој канцеларији и достави извештај о раду скупштини зависног предузећа "Е" ДОО и био обавештен да не може учествовати у раду Скупштине "Е", јер није изабран од стране органа туженог тужилац не само што није приступио 05.11.2004. године у канцеларију генералног директора и поднео назначени извештај већ је тога дана присуствовао Скупштини назначеног друштва у својству представника туженог и ако за то није имао овлашћење. На тај начин тужилац се понашао тако да не може да настави рад код послодавца што је отказни разлог из одредбе члана 101 став 1. тачка 4. тада важећег Закона о раду ("Службени гласник РС" број 70/2001 и 73/2001). Ово са разлога што је дужност запосленог да извршава своје радне обавезе и с тим у вези поступа по налогу непосредног руководиоца а у датој ситуацији тужилац се понашао супротно стандарду очекиваног понашања запосленог и није по-

штовао налог директора. Испољио је самовољу не само неподношењем извештаја директору и непоступањем по његовом налогу већ и зато што је присуствовао назначеној Скупштини "Е" и ако је био упозорен да не може то учинити са разлога јер није овлашћени представник туженог.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 5214/11 од 11. јануара 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ИЗГУБЉЕНА ЗАРАДА И НЕСПОСОБНОСТ
ОШТЕЋЕНОГ ЗА ОБАВЉАЊЕ
ПОЉОПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ**

Запослени као оштећени има право на накнаду штете када због неспособности за обављање пољопривредних радова које је обављао ван радног времена трпи штету у изгубљеној заради.

Из образложења:

Према одредби члана 195. став 2. Закона о облигационим односима ако повређени због потпуне или делимичне способности за рад губи зараду одговорно лице је дужно плаћати повређеном одређену новчану ренту као накнаду штете.

Поштујући ову правну норму изгубљена зарада се испољава у виду губитка зараде због немогућности оштећеног да оствари приходе које је остваривао до повређивања или због губитка у имовини услед плаћања ангажовања радне снаге за обављање послова које је пре обављао а због последица повреде то више не може да чини. Овде се штета састоји у изгубљеној добити због немогућности обављања пољопривредне делатности. Првостепени суд је утврдио да због неспособности тужиоца за обављање пољопривредних радова он трпи штету у изгубљеној заради у вредности како је то утврђено

у усвајајућем делу става један и два изреке побијане пресуде када се ради о новчаној ренти. При томе новчани износи доспели до 31.12.2011. године.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 5132/11 од 11. јануара 2012 године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ОСНОВИЦА ЗА ОБРАЧУН ОТПРЕМНИНЕ

У основицу за обрачун отпремнине због остваривања права на пензију улази искључиво зарада коју је запослени примио за последњи месец пре одласка у пензију у коме је радио а не и износ накнаде штете по основу неоствареног права на годишњи одмор који је такође у том месецу примио пошто се у основицу за обрачун отпремнине не може кумулирати за исти период и плата и накнада штете због неискоришћеног годишњег одмора као што се не могу кумулирати ни плата и накнада за годишњи одмор.

Из образложења:

Наиме, према одредби члана 264. Закона о извршењу кривичних санкција ("Службени гласник РС" број 85/2005) прописано је да лицу коме се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем припада по оствареном праву на пензију отпремнина у петоструком износу плате примљене за последњи месец пре одласка у пензију.

Поштујући ову правну норму основица за обрачун отпремнине представља петоструки износ плате примљене за последњи месец пре одласка у пензију.

Међу странкама је неспорно у овој парничној ствари било да је последњи месец пре одласка тужиоца у пензију јуни месец 2009. године као и да је тужиоцу обрачуната и исплаћена отпремнина

према вредности петоструког износа плате остварене у месецу јуну 2009. године.

По схватању овога суда у основицу за обрачун отпремнине тужиоцу не може ући вредност исплаћене накнаде штете по основу неискоришћеног годишњег одмора у истом месецу – јуну 2009. године. Ово са разлога што је тужиоцу код основица за обрачун отпремнине ушла остварена плата за 30 дана месец јуни 2009. године.

Тачно је да тужена страна није омогућила тужиоцу остваривање права на годишњи одмор за 2009. годину, и да му је износ по основу накнаде штете из тог основа исплаћен. Међутим, тужилац не може код одређивања основице за обрачун отпремнине користити истовремено и плату и накнаду штете за неискоришћени годишњи одмор за 2009. годину. Не може, јер он по природи ствари у том месецу који је претходио месецу у коме остварује право на отпремнину је радио и остварио плату. Пошто се у основицу за обрачун отпремнине не може кумулирати за исти период и плата и накнада штете због неискоришћеног годишњег одмора као што се не могу кумулирати ни плата ни накнада за годишњи одмор следи да је тужена страна тужиоцу правилно обрачунала и исплатила отпремнину по основу остваривања права на пензију. Не може, јер када запослени за одређени период ради он остварује плату а не накнаду за годишњи одмор и у време док користи годишњи одмор остварује накнаду плате, а не плату.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 1129/12 од 29. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПОНИШТЕНО РЕШЕЊЕ О ОТКАЗУ УГОВОРА О РАДУ
ОД СТРАНЕ ПОСЛОДАВЦА И ОДЛУКА СУДА
ПО ТУЖБЕНОМ ЗАХТЕВУ ЗА ЊЕГОВ ПОНИШТАЈ**

Када је послодавац поништио решење о отказу уговора о раду запосленом тада се не одлучује у меритуму већ се тужба одбацује.

Из образложења:

Међутим, у поступку доношења ожалбене пресуде учињена је битна повреда одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 12. ЗПП на шта се основано указује жалбом тужиље. Наиме, у правној ситуацији када је поништено решење о отказу тада не постоји предмет тужбеног захтева па се у тој ситуацији тужба одбацује а не одлучује у меритуму како је то поступио и првостепени суд доносећи одлуку садржану у ставу један изреке ожалбене пресуде. Ради тога побијана пресуда се из овог разлога заснива на битним повредама одредаба парничног поступка из чл. 361. став 2. тач. 12. ЗПП у везио чл. 506. став 1. новог ЗПП.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 1020/12 од 29. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПРАВО НА ДЕЛОТВОРНУ ОДБРАНУ И УПОЗОРЕЊЕ
У ПРОЦЕДУРИ ОТКАЗА**

Онемогућено је право на делотворну одбрану када запосленом није достављено упозорење а као разлог за отказ је наведено да запослени својом кривицом учини повреду радне обавезе односно не поштује дисциплину или да је његово понашање такво да не може да настави рад код послодавца.

Из образложења:

Наиме, према одредби члана 180. ст. 1. и 2. Закона о раду ("Службени гласник РС" број 24/05...) послодавац је дужан да пре

отказа уговора о раду у случају из члана 179. тач. 1. – 6. овог закона запосленог писменим путем упозори на постојање разлога за отказ уговора о раду и да му достави рок о најмање пет радних дана од дана достављања упозорења да се изјасни на наводе из упозорења.

Упозорење из наведеног члана послодавац је дужан да наведе основ за давање отказа, чињенице и доказа који указују на то да су се стекли услови за отказ и рок за давање одговора на упозорење.

Поштујући ову правну норму у ситуацији када тужена страна тужиоцу није доставила назначено упозорење онемогућено је право тужиоца на делотворну одбрану и с тим у вези да се брани од изнетих налога. Ради тога и пошто је достава упозорења и остављање рока за изјашњење материјална претпоставка за законит отказ, правилан је закључак из ожалбене пресуде да су оспорени појединачни правни акти незаконити и зато осуђени на поништај како је то правилно закључио и првостепени суд у ожалбеној пресуди.

Ово и са разлога што су употребљени разлози у решењу без броја од 02.03.2009. године по садржају такви да представљају разлоге из члана 179. тач. 2. и 3. Закона о раду – ако запослени својом кривицом учини повреду радне обавезе односно не поштује дисциплину или ако је његово понашање такво да не може да настави рад код послодавца. Томе у прилог и то што се тужиоцу приписује у образложењу назначеног решења да је неодговорно и неквалитетно обављао послове, напуштао без оправданог разлога радно место током јануара 2009. године и више од 15 дана неоправдано одсуствовао са посла у фебруару 2009. године од 07.02. па до 23.02.2009. године а своје одсуство није оправдао.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 907/12 од 14. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПРАВО НА ДЕЛОТВОРНУ ОДБРАНУ
И ДОСТАВА УПОЗОРЕЊА УЗ РЕШЕЊЕ О ОТКАЗУ
УГОВОРА О РАДУ ЗАПОСЛЕНОМ**

Када је запосленом достављено упозорење уз решење о отказу уговора о раду тада му је онемогућено остваривање права на одбрану.

Из образложења:

Истина, тужени је у поступку приложио упозорење али то упозорење тужиоцу није достављено.

Томе у прилог и то да је тужилац у свом исказу навео да осим акта којим му се уручује моментални отказ није примио било какав други писмени акт, али и имајући у виду исказ сведока Д. Ћ. у делу који гласи: да је послала тужиоцу радну књижицу, да се та пошиљка вратила.

Ради тога овај суд примећује да нема доказа да је тужиоцу достављено упозорење а нема доказа да је тужилац одбио да потпише његов пријем односно да је исто било истакнуто на вратима Ау.п. што се наводи у образложењу побијаног решења.

То потврђује и тужени када у одговору на тужбу наводи: "Међутим, када се тужилац више дана неоправданог одсуствовања појавио дана 23.02.2009. године код А.П. туженог у Земуну то је тужени покушао да уручи акт туженом под називом "моментални отказ" али тужилац исти акт није хтео да прими. Како се тужилац и сутрадан 24.02.2009. године није појавио на рад код туженог то је тужени на вратима Аутогас пумпе у Земуну истакао упозорење пред отказа уговора о раду број 11/2006 од 06.05.2006. године и Анекс број 1 од 20.12.2007. године са напоменом да се на исто упозорење може изјаснити у року од 5 дана од дана истицања упозорења. Дакле, тужиоцу је нуђен моментални отказ али не и упозорење које је по наводи-ма из одговора на тужбу само објављено на вратима А.п. у Земуну. Да би ова достава била уредна било је нужно да се покуша достава упозорења по правилима у непосредној личној достави а на шта упућује одредба члана 185. ст. 2, 3. и 4. Закона о раду према којим

нормама решење се мора доставити лично у просторијама послодавца односно на адресу пребивалишта или боравишта запосленог, а ако послодавац запосленом није могао да достави решење дужан је да о томе сачини белешку и да изврши његову објаву на огласној табли а да се достава сматра извршеном 8 дана од дана објављивања – сматра се достављеним.

Решење о отказу је од 02.03.2009. године па и да је претходно покушана достава преко огласне табле да би достава била правно вредна а није и тада би било повређено право тужиоца на одбрану с обзиром да је решење без броја донето 02.03.2009. године а да до тога датума по природи ствари не само да није могао истећи рок да се упозорење сматра достављеним (упозорење је од 24.02.009. године) а није могао истећи ни рок од 5 дана за делотворну одбрану рачунајући од датума када се сматра да је достављање извршено.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 907/12 од 14. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

НАПЛАТА ПУТАРИНЕ

Запослени на пословима инкасанта у поступку наплате путарине поступа супротно дужностима када није наплатио тачну цену путарине возачима шесте категорије возила, показивао возачима нетачну цену коју треба да плате, а исправне рачуне бацао у корпу.

Из образложења:

Наиме, према одредби члана 179. став 1. тачка 2. Закона о раду ("Службени гласник РС" број 24/05...) послодавац може запосленом да откаже уговор о раду ако за то постоји оправдани разлог који се односи на његово понашање – ако запослени својом кривицом

учини повреду радне обавезе утврђену општим актом или уговором о раду. Према Анексу уговора о раду број 112-03-481/08-1 од 15.05.2008. године отказ уговора о раду у смислу члана 12. став 12. тачка 4. алинеја 1. је повреда Правилника о обављању послова накнаде за употребу пута или путног објекта број 953-03-2393 од 14.03.2008. године у виду неиздавања или неправилног издавања признаница учеснику у саобраћају.

У датој ситуацији тужилац је у продуженом виду извршио ову повреду радне обавезе обзиром да је у дане 01.08.2008, 07.08.2008, 16.08.2008. године у већем броју случајева ближе описаних у садржају оспореног решења показивао возачима возила шесте категорије папир на коме је била написана цена од 15 еура уместо регуларне цене од 13 еура, наплаћивао возачима возила шесте категорије цену од 15 еура уместо регуларне цене од 13 еура, није враћао кусур и није давао рачун возачу као на пример возачу возила шесте категорије регистарских ознака КФБ78 коме је показао папир са ценом, возач прочитао он.беш. (15 еура) инкасант казао да је возач дао 15 еура, инкасант није вратио кусур и није дао рачун возачу и у случајевима када је уместо да да рачун возачима исти баца у корпу.

На тај начин тужилац је поступио супротно Правилнику о обављању послова наплате и посебне накнаде за употребу пута или путног објекта. Наиме, његовом одредбом члана 21. тачка 4. тачка 2. тачка 2. тачка 2. је прописано да инкасант врши наплату путарине тако што приликом доласка возила на наплатно место утврђује визуелно категорију возила и уноси тај податак преко тастатуре у рачунару, затим (затворени систем наплате) узима картицу од учесника у саобраћају и убацује је у читач картица а у отвореном систему потврђује категорију. Након појаве цене на екрану укуцава тачан примљени износ новца од учесника у саобраћају а по пријему целокупног износа новца потврђује наплату и издаје признаницу о извршеној наплати путарине учесника у саобраћају. Уколико учесник у саобраћају не преузме признаницу инкасант је дужан да исту поништи цепањем преко пола а исту баци у корпу за отпатке одмах пошто возило прође механичку баријеру. У сваком случају пре одређивања категорије следећег возила које долази на наплатно место.

Тужилац је поступио супротно овим дужностима, јер није наплатио тачну цену путарине возачима шесте категорије возила показивао је возачима нетачну цену коју треба да плате, а исправне рачуне је бацао у корпу. На тај начин тужилац је поступио и супротно дужностима која је имао као запослени на пословима инкасанта а које су дефинисане чланом 2. назначеног Анекса уговора о раду према чијем садржају је он дужан да обавља послове везане за наплату накнаде а те послове је дужан да обавља према правилима и да наплату врши по утврђеној а не вишој цени.

Тужилац је био свестан недозвољености назначених радњи и хтео њихово извршење, што одређује његов субјективни однос као њихово намерно извршење.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 697/12 од 22. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПРОТИВЉЕЊЕ ПРОТИВНЕ СТРАНКЕ ИЗВОЂЕЊУ
ПРЕДЛОЖЕНОГ ДОКАЗА И ЊЕНО УКАЗИВАЊЕ
У ЖАЛБИ ДА ТАЈ ДОКАЗ НИЈЕ ИЗВЕДЕН**

Када се је странка противила извођењу предложеног доказа од стране противне странке тада она не може у жалби основано инсистирати на значају чињенице што тај доказ није изведен.

Из образложења:

Поштујући одредбу члана 7. Закона о парничном поступку на коју се позива и жалба на странкама је било да приложе и предложе доказе. Ради тога када је тужена страна предложила да се изведе доказ прегледом снимака видео надзора за назначене дане на основу којих је сачињен назначени Извештај референта видео надзора тада тужилац не може успешно истицати у поступку по жалби околност да видео снимци нису прегледани и позивати се на од стране тужио-

ца приложени видео запис. Ово зато што је сам тужилац својим процесним понашањем, противљењем да се изведе назначени доказ утицао да суд тај доказ не изведе и да своју одлуку заснује на назначеном извештају референта видео надзора. Странке одређују свој однос према доказима не само њиховим предлагањем и прилагањем већ и противљењем да се одређени докази изведу па зато противљење странке овде тужиоца да се прегледа видео запис целине догађаја не може му бити од користи нити тужилац може у жалби основано накнадно тражити у суштини преглед снимка видео надзора.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 697/12 од 22. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

КЛАУЗУЛА СПОРАЗУМА О ОТПУШТАЊУ КАМАТЕ

**Обавезује клаузула споразума према чијем је садржају за-
послени после доспелости исплате зараде отпустио потражи-
вање по основу камате, а послодавац се са тиме сагласио.**

Из образложења:

Пошто је у одредби члана 3. Споразума о исплати заосталих зарада и дневница постигнута сагласност уговорних страна да се Ђ. Р. одриче потраживања по основу камате на заостала примања из члана 1 овог споразума тада се та клаузула не може занемарити, јер представља отпуштање дуга који је у време закључења овог споразума доспео. Ради тога основано се поставља питање да ли би тужилац могао тражити камату на назначени износ пре рока одређеног чланом 2 назначеног споразума за испуњење обавезе из тог основа. О томе ожалбена пресуда није водила рачуна па је и чињенично стање остало непотпуно утврђено а на околност када је доспела обавеза из назначеног споразума те да ли је тужилац тражио поништај споразума о исплати заосталих зарада и дневница број 601 од 02.02.2009. године. За случај да је то пропустио да учини првостепени суд би у решењу овог спорног одно-

са по тужбеном захтеву тужиоца био везан његовим садржајем па и у погледу клаузуле из члана 3 која се односи на отпуштање дуга. На све ово указала је основано жалба туженог наводом да су тужени и тужилац закључили споразум о исплати новчаних потраживања и да су исти потписали на основу своје слободне воље а да споразум обавезује потписнике и да није јасно становиште суда да је споразум без утицаја на обавезу исплате камате.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 671/12 од 14. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПОНАШАЊЕ СУПРОТНО СТАНДАРДУ ПОНАШАЊА
РАЧУНОПОЛАГАЧА И НЕЗАКОНИТО
РАСПОЛАГАЊЕ СРЕДСТВИМА**

Запослени је остварио и биће незаконитог располагања средствима и није се понашао као рачунопологач када је скупили производ маркирао као производ који се плаћа по нижој цени, наплатио тако погрешно означени артикал по нижој цени и тај артикал запакован у пакет потом однео у део процеса рада где он извршава своје радне обавезе.

Из образложења:

Наиме, према одредби члана 179. став 1. тачка 2. Закона о раду ("Службени гласник РС" број 24/05....) послодавац може запосленом да откаже уговор о раду ако за то постоји оправдани разлог који се односи на његово понашање: ако запослени својом кривицом учини повреду радне обавезе утврђену општим актом или уговором о раду. Даље је одредбом члана 53. тач. 3. и 4. Колективног уговора код послодавца прописано да послодавац може запосленом да откаже уговор о раду ако запослени својом кривицом учини повреду радне обавезе и то неизвршавањем или несавесно, немарно или благовремено вршење радних обавеза или незаконито располагање средствима.

У овој материјално правној ситуацији тужилац је извршио назначене повреде радне обавезе и то тако што је дана 16.12.2009. године у објекту број 704 С. на одељењу деликатеса изрезао 160 грама скупљег производа Суви пршут Котекс по цени од 1918,90 динара/килограм и исти означио као јефтинији производ – Француска салама са поврћем Топола по цени од 297,90 динара (овом радњом је тужилац остварио несавесно вршење радних обавеза) а радњом плаћања тога погрешно означеног артикла по нижој цени биће дела незаконитог располагања средствима.

Тужилац је као рачунопологач био дужан да се понаша са пажњом леги артис. Међутим, он тако није поступио, јер је скупљи производ (Суви говеђи пршут Котекс) маркирао као француску саламу са поврћем. Међутим, наплаћујући тако погрешно означени артикал по нижој цени и пакујући тај артикал у пакет који је потом однео у део процеса рада где он извршава своје радне обавезе, тужилац је остварио и биће незаконитог располагања средствима.

При томе није од значаја што пакет са купљеним артиклом назначеним начином описаног самопослуживања тужилац није изнео из продајног објекта. Битно је да је он тај артикал оставио на свом одељењу и депоседирао га из одељења деликатеса и на тај начин лишио туженог његове државине. Томе у прилог и то што се је он према том артиклу понашао као према својој купљеној роби на претходно описани начин (преношењем пакета са тим артиклом у своје одељење).

Свака од ових радњи је сама по себи довољан разлог за отказ уговора о раду из претходно назначеног разлога који се односи на понашање запосленог. При томе правилно закључује првостепени суд да није од значаја што тужилац није ову робу однео кући јер је тужилац на описани начин учинио повреду неизвршавања и несавесног и неблаговременог извршавања радне обавезе незаконитог располагања средствима и продајом робе по нижим ценама.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 526/12 од 08. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**РАДНА СПОСОБНОСТ И СПОСОБНОСТ ДО БИТНОГ,
АЛИ НЕ И БИТНО**

Када је запосленом смањена способност до битног али не битно тада је за вредновање одбијања запосленог да изврши безбедоносни задатак тада је од значаја да ли је он био радно способан, због догађаја и психичког стања у коме се је нашао у датој ситуацији да изврши безбедоносни задатак.

Из образложења:

Наиме, тачно је да је према Налазу и мишљењу вештака утврђено да је способност тужиоца смањена до битног али не и битно, што утврђује и првостепени суд у ожалбеној пресуди (став 2. на страни 6 њеног образложења). Ради тога када првостепени суд у даљем тексту образложења побијане пресуде изводи из тога погрешан закључак да тужилац није био способан да схвати значај и да управља својим поступцима тада тај исказ који је и по схватању овог суда погрешно употребљен не може водити укидању ожалбене пресуде. Ово са разлога што је одлучно да ли је тужилац у време када је добио назначени безбедоносни задатак био радно способан за борбене задатке на К. или не. С обзиром на утврђено тужилац за извршење тих безбедоносних задатака није био способан, а поред тога нема доказа да је тужена страна поступила у складу са чланом 59. став 1. Закона о заштити на раду. У присуству ових разлога одбијање тужиоца да поступи по назначеној наредби ради извршења безбедоносних задатака било је оправдано и не може зато бити основа за његов допринос сопственој штети.

Навод жалбе да се тужилац ни пре ни после спорног догађаја није психијатријски лечио нити психолошки саветовао у присуству претходних разлога је без значаја. Тужилац није психички оболела особа али је због догађаја и психичког стања у коме се је због тога нашао у датој ситуацији био радно неспособан да изврши безбедоносни задатак а тужени са становишта медицинских разлога и доказа супротно није потврдио.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 5260/12 од 18. јануара 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ИЗГУБЉЕНА ЗАРАДА

Изгубљена зарада се испољава у виду губитка зараде због немогућности оштећеног да оствари приходе које је остваривао до повређивања или због губитка у имовини услед плаћања ангажовања радне снаге за обављање послова које је пре обављао а због последица повреде то више не може да чини.

Из образложења:

Поштујући ову правну норму изгубљена зарада се испољава у виду губитка зараде због немогућности оштећеног да оствари приходе које је остваривао до повређивања или због губитка у имовини услед плаћања ангажовања радне снаге за обављање послова које је пре обављао а због последица повреде то више не може да чини. Овде се штета састоји у изгубљеној добити због немогућности обављања пољопривредне делатности. Првостепени суд је утврдио да због неспособности тужиоца за обављање пољопривредних радова он трпи штету у изгубљеној заради у вредности како је то утврђено у усвајајућем делу става један и два изреке побијане пресуде када се ради о новчаној ренти. При томе новчани износи доспели до 31.12.2011. године.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 5132/11 од 11. јануара 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ИЗМЕНА УГОВОРЕНИХ УСЛОВА РАДА, ЗЛОУПОТРЕБА ПРАВА И ВИШАК ЗАПОСЛЕНИХ

Ради се о злоупотреби права, када послодавац запосленом понуди измену уговорених услова рада премештањем на друге послове за које зна да ће непосредно после тога бити укинута и запослени зато постати вишак.

Из образложења:

По становишту овога суда, када послодавац због престанка потребе за радом запосленог на одређеним пословима има могућност да запосленог распореди на други одговарајући посао, тада је он дужан да примени правила о измени уговорених услова рада у смислу члана 171. став 1. тачка 1. Закона о раду, а не правила која се односе на утврђивање вишка запослених.

Ради тога, правилан је закључак из ожалбене пресуде да код туженог у време када је тужиоцу отказан уговор о раду, није престала потреба за извршиоцем у набавној служби на радном месту транспортног радника и да у тој ситуацији тужени тужиоцу није могао отказати уговор о раду, а ангажовати два радника из одељења експедиције на радно место транспортног радника, иако ти запослени нису били обучени за обављање које гравитира утврђивању тужиоца вишком, тужени тужиоцу учинио понуду измене уговорених услова рада, ради премештаја са послова транспортног радника на послове референта средстава и опреме за личну заштиту, тада је очигледно да је тужени већ у време те понуде знао да ће тужилац бити вишак јер је непосредно после тога дошло до укидања назначених послова (Анекс Уговора о раду, који је заведен под бројем 1406 је од 25.08.2008. године а назначени послови референта средстава и опреме за личну заштиту укинута су Правилником о организацији и систематизацији послова од 22.09.2008. године). У тој ситуацији по схватању овога суда ради се о очигледној злоупотреби права, јер послодавац не може запосленом понудити измену уговорених услова рада премештањем на друге послове за које зна да ће непосредно после тога бити укинута. То је други разлог због кога је оспорено решење незаконито, а побијена пресуда правилна и на закону заснована.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 1769/12 од 16. маја 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**УГОВОР О РАДУ, КОЛЕКТИВНИ УГОВОР,
МИНИМАЛНА ЗАРАДА И БЛАНКЕТНА НОРМА**

У ситуацији када је уговором о уређивању права обавеза и одговорности који је запослени закључио са послодавцем прописано да запослени и послодавац прихватају да се на сва права обавезе и одговорности која нису уређена овим уговором примењују одређене одредбе колективног уговора, следи да су норме Колективног уговора код послодавца постале саставни део уговореног на основу бланкетне норме уговора о раду.

Из образложења:

Наиме, према одредби члана 44. Колективног уговора код послодавца запослени има право на минималну зараду за стандардни учинак и пуно радно време.

Послодавац је дужан да запосленом исплати минималну зараду у случају да послује са губитком или да има поремећај у пословању док није у могућности да исплаћује зараде по овом колективном уговору.

Ради тога и у ситуацији када је уговором о уређивању права обавеза и одговорности који је тужилца закључила са туженим послодавцем прописано да запослени и послодавац прихватају да се на сва права обавезе и одговорности која нису уређена овим уговором примењују одређене одредбе Колективног уговора, следи да су ове норме Колективног уговора код послодавца постале саставни део уговореног. То даље значи да је послодавац на основу назначених норми био овлашћен да тужилци исплаћује минималну зараду за време поремећаја у пословању, јер је тако уговорено.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 2937/2012 од 30. маја 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ОПШТИ АКТ У ЗНАЧЕЊУ ИЗ ОДРЕДБЕ ЧЛАНА 8, СТАВ 1.
ЗАКОНА О РАДУ ("Службени гласник РС" бр. 24/05...)
И ПРАВО НА РЕГРЕС И ДОДАТАК ЗА ИСХРАНУ**

Када је у општем акту прописано да се у цени радног часа урачунава и вредност по основу регреса и додатка за исхрану у току рада и то вредносно исказано тада запослени не може посебно остварити право на додатак за исхрану и регрес јер је то право остварио кроз вредност обрачунатих и исплаћених часова рада.

Из образложења:

Наиме, према одредби члана 2. Анекса колективног уговора за Јавно предузеће Железнице Србије од 08.08.2006. године прописано је да се члан 57. мења и гласи: запослени има право на зараду која се састоји од зараде за обављени рад и време проведено на раду примања за исхрану у току рада и примања за регрес за коришћење годишњег одмора док је у његовој одредби члана 5. прописано да се у вредност једног радног часа за обрачун и исплату зараде из ст. 1. и 2. овог члана укључена месечна вредност за исхрану у току рада и вредност 1/12 регреса за коришћење годишњег одмора сведена на један радни час.

Поштујући ову правну норму следи да је тужена кроз вредност једног радног часа за обрачун и исплату зараде урачунат и додаток за исхрану и регрес. Ради тога неосновано тужилац потражује посебно исплату новчаних износа из ових основа.

Према одредби члана 118. став 1. тач. 5. и 6. Закона о раду ("Службени Гласник РС" број 24/05...) запослени има право на накнаду трошкова у складу са општим актом и уговором о раду и за исхрану у току рада и за регрес за коришћење годишњег одмора.

Поштујући ову правну норму следи да запослени остварује право на накнаду трошкова за исхрану у току рада и регрес за коришћење годишњег одмора у складу са општим актом и уговором о раду. Ради тога када је у општем акту прописано да се у цени радног часа урачунава и вредност по основу регреса и додатка за исхрану у току рада и то вредносно исказано као у конкретном случају

тада запослени не може посебно остварити право на додатак за исхрану и регрес јер је то право као у конкретном случају остварио кроз вредност обрачунатих и исплаћених часова рада.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 3342/12 од 27. јуна 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ОДГОВОРНОСТ ПОСЛОДАВЦА ЗА ШТЕТУ, НЕИСПРАВАН ШАХТ И САЗНАЊЕ ОШТЕЋЕНОГ

За настанак штете искључиво је одговоран оштећени који и ако је знао да постоји опасност од пада у отворени шахт који је био видно обележен о томе није водила рачуна.

Из образложења:

Наиме, према одредби члана 154. став 1. ЗОО, ко другоме проузрокује штету дужан је накнадити је уколико докаже да је штета настала без његове кривице.

Поштујући ову правну норму да би се конституисала грађанско правна одговорност туженог послодавца за штету у конкретном случају, било је нужно да постоји узрочно последична веза између радње чињења односно нечињења послодавца односно лица за које он одговара и штете настале на страни тужиље.

У конкретном случају та узрочна веза није остварена јер је до штете на страни тужиље дошло независно од делатности послодавца. Ово са разлога што није у надлежности туженог послодавца да одржава шахт, како је то правилно закључио првостепени суд, наводећи при томе и другу правну важну чињеницу да је шахт био обележен картонима и даскама, како би се указало на његову неисправност, а што је тужиљи било познато (чињенично утврђење у поступку доношења ожалбене пресуде).

Ради тога остварен је самосталан разлог који искључује одговорност тужене стране јер не само што не постоји адекватна узрочност између делатности туженог и штете на страни тужиље, већ је штета резултат непажљивог кретања тужиље, која иако је знала да је шахт необележен, није о томе водила рачуна, па је тако дошло до њеног пада у овај шахт.

Навод жалбе тужиље који се позива на одредбу члана 164 Закона о раду и тврди да је послодавац дужан да накнади штету запосленом коју он претрпи на раду или у вези са радом, овде је правно погрешно. Ово са разлога што се за накнаду штете одговара по правилима о грађанско правној одговорности за накнаду штете, а овде не постоји узрочно-последична веза између радњи чињења односно нечиња послодавца и штете која је настала на страни тужиље. За настанак штете искључиво је одговорна сама тужиља која и ако је знала да постоји опасност од пада у отворени шахт који је био видно обележен о томе није водила рачуна. Последица тога је и њен пад у шахт. Тужиља се је у датој ситуацији понашала како не иоле пажљив човек, па је зато искључиво одговорна за сопствену штету насталу због тога. У ситуацији када је тужиља знала да је шахт неисправан и као такав видљиво означен била је дужна да се пажљиво креће и да о томе води рачуна. Не може тужиља своје непажљиво понашање, које је узрок њеног пада у шахт, превалити на туженог послодавца а супротно наводима жалбе.

Код изложеног не може се код изложеног прихватити ни навод жалбе да је до повреде тужиље дошло у вези са радом и да је тужиља у датој ситуацији поступала са довољном пажњом. Навод жалбе с тим у вези да тужиља није могла да очекује неисправност шахта на плочнику, занемарује да је тужиља знала да је тај шахт неисправан.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 2488/12 од 16. маја 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПРАВО НА СРАЗМЕРАН ГОДИШЊИ ОДМОР
И ВРЕМЕ ПРОВЕДЕНО НА РАДУ**

Лице чији је радни стаж у једној години мањи од онога који је потребан за стицање права на пун одмор има за ту годину право на плаћени одмор у сразмери са дужином радног стажа те године.

Из образложења:

На овако правилно и потпуно утврђено чињенично стање првостепени суд је правилно применио материјално право у погледу одлуке садржане у побијаном делу изреке ожалбене пресуде. Наиме, према одредби члана 4. ст. 1. и 2. Конвенције број 132 о плаћеном годишњем одмору ревидирана 1970. године (ратификована Законом о ратификацији Конвенције број 132 о плаћеном одмору – Службени лист СФРЈ број 52/73) лице чији је радни стаж у једној години мањи од онога који је потребан за стицање права на пун одмор предвиђен у претходном члану има за ту годину право на плаћени одмор у сразмери са дужином радног стажа те године.

Првостепени суд је у складу са овом нормом Конвенције број 132 о плаћеном годишњем одмору тужилји и досудио накнаду штете због неискоришћеног годишњег одмора водећи рачуна о одлучној чињеници да тужилја у 2008. години је радила до 31.01.2008. године и с тим у вези тужилји делимично усвојио тужбени захтев као у ставу један изреке побијане пресуде (ова пресуда је правноснажна у том делу).

Пошто тужилја нема право на накнаду штете за неискоришћени годишњи одмор према вредности пуног износа накнаде за годишњи одмор то је правилна и негативна одлука садржана у ставу два изреке побијане пресуде којом је одбијен захтев тужилје за накнаду штете из тог основа као и захтев за уплату назначених доприноса.

Правилна је и негативна одлука о камати која као споредно потраживање дели судбину главног потраживања.

Погрешно жалба инсистира да право на плаћени годишњи одмор сразмерно проведеном времену на раду припада запосленом само када први пут заснује радни однос. То не произилази из те правне норме. Одредба члана 4. Конвенције број 132 гласи: "Лице чији је радни стаж у једној години мањи од онога који је потребан за стицање права на пун одмор предвиђен у претходном члану имаће за ту годину право на плаћени одмор у сразмери са дужином радног стажа те године".

Израз година у тачки један овог члана означава календарску годину или било који други период исте дужине који одреде надлежне власти или одговарајући органи у дотичној земљи. Дакле, кључне речи у слову ове норме су: радни стаж у једној години, мањи од онога који је потребан за стицање права на пун одмор, и право на плаћени одмор у сразмери са дужином радног стажа те године. Нигде се у слову ове норме не спомиње оно што цитира жалба: "Запослено лице које стекне право на плаћени одмор завршетком минималног радног стажа према домаћем законодавству добија по престанку запослења плаћени одмор у сразмери са дужином стажа за који није добијен такав одмор или накнаду уместо њега или противвредност у форми кредита за одмор.

Поред тога позивање жалбе на одредбу члана 68 Закона о раду ("Службени гласник РС" број 24/05 и 61/05 и 54/09) правно је без значаја и то не само са целине изнетих разлога него што би било и противно циљу због којег се одобрава право на годишњи одмор да запослени који у години дана рада ради само месец дана оствари право на пун годишњи одмор као и запослени који у тој години ради годину дана рада.

Овај суд примећује што је навео и у решењу Гж1.3777/11 од 03.11.2011. године да је у пресуди Апелационог суда у Београду Гж1. 2019/11 од 19.05.2011. године био заузет супротан став али налази да је ради тога на седници Грађанског одељења за радне спорове од 27.10.2011. године усвојено правно схватање које се исказује и у овој пресуди да запослени који у години у којој остварује право на годишњи одмор нема годину дана рада нема право на пун годишњи одмор већ на сразмеран годишњи одмор према времену рада у тој години. Зато су назначени наводи жалбе као и позивање на одредбу

члана 72. Закона о раду без значаја за другачију одлуку у овој парничној ствари.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 2197/12 од 26. априла 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ПОЧЕТАК ЗАСТАРЕЛОСТИ ПОТРАЖИВАЊА НАКНАДЕ ШТЕТЕ ЗБОГ НЕЗАКОНИТОГ ОТКАЗА

Застарелост потраживања накнаде штете због незаконитог отказа почиње тећи правноснажности пресуде којом је решење о отказу уговора о раду поништено.

Из образложења:

Навод жалбе да тужила у поступку који је водила пред Четвртим општинским судом у Београду по предмету П1.854/99 није ставила сагласно одредби става 4. члана 191. Закона о раду захтев за накнаду штете правно је без значаја. Тужила је такав захтев поставила у тужби којом је засновала ову парницу 16.06.2008. године и пре истека рока застарелости потраживања применом правила из одредбе члана 376. ЗОО. При томе почетак застарелости у смислу одредбе члана 361. ЗОО – када застарелост почиње тећи рачуна се од доспелости а тужила је могла да тражи накнаду штете у виду изгубљене зараде тек у време када је назначена пресуда Четвртог општинског суда у Београду П1.бр.854/99 од 21.03.2006. године постала правноснажна и извршна (ова пресуда је постала правноснажна 31.10.2007. а извршна 28.12.2007. године). Ради тога рок застарелости потраживања није протекао супротно наводима жалбе туженог.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 2720/12 од 20. јуна 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПРЕУЗЕТИ ОПШТИ АКТ ОД ПОСЛОДАВЦА
ПРЕТХОДНИКА И ЊЕГОВА ПРИМЕНА**

Преузети општи акт од послодавца предходника примењује се најмање годину дана од дана промене послодавца а престаје пре истека тог рока на начин прописан законом.

Из образложења:

Исто тако у правној ситуацији када тужени послодавац не закључи нови уговор односно не донесе правилник о раду у значењу из члана 8 Закона о раду тада се преузети општи акт примењује и за даљи период (под условом да није истекао рок на који је тај општи акт закључен или да је послодавац следбеник закључио нови општи акт у значењу из одредбе члана 8. став 1. ЗОР што све овде није случај). Тужени послодавац је Правилник о раду донео 05.10.2009. године и одредио у члану 147. став 2. његову примену 8 дана од дана објављивања на огласној табли па је за цео период до тада (а то значи и за период потраживања тужилаца) био у важности назначени Колективни уговор. То исто важи за уговор о раду да његове измене под условима из одредбе чл. 171. и 172. Закона о раду.

Овај суд зато сматра да је погрешан правни став жалбе да су се одредбе "позајмљеног Колективног уговора" могле на обрачун зараде једино примењивати од 15.04.2008. закључно са 15.04.2009. године. Ово и зато што су оне преузимањем инкорпориране у аутономно право послодавца којима се уређују права обавезе и одговорности запослених до доношења новог општег акта или до истека времена на које је преузети колективни уговор закључен. То је последица примене назначене норме ЗОР у погледу важења колективних уговора и посебно преузетих општих аката од послодавца предходника.

Ради тога правилан је даљи закључак из ожалбене пресуде где је у периоду на који се односи потраживање тужиоца био на снази назначени Колективни уговор а његовом применом с обзиром на остварени рад тужиоца правилан је закључак из ожалбене пресуде

да је тужени тужиоцу дужан да исплати мање исплаћене износе зараде применом правила из одредбе члана 295 ЗОО.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 4668/12 од 29. августа 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПРАВО НА ТЕРЕНСКИ ДОДАТАК, ОПШТИ АКТ
У ЗНАЧЕЊУ ИЗ ОДРЕДБЕ ЧЛАНА 118, СТАВ 1, ТАЧКА 4. ЗА-
КОНА О РАДУ ("Службени гласник РС", бр. 24/05...)
И ЗАТЕЧЕНИ ОПШТИ КОЛЕКТИВНИ УГОВОР
("Службени гласник РС", бр. 22/97, 21/98, 53/99, 12/00, 31/01)**

Када је општим актом у складу са одредбом члана 118 став 1. тачка 4. Закона о раду ("Службени гласник РС", број 24/05...) уређено право на теренски додатак тада нема основа за примену одговарајуће одредбе затеченог Опште колективног уговора ("Службени гласник РС", бр. 22/97, 21/98, 53/99, 12/00, 31/01) независно од тога што није истекао рок из одредбе става 2. члана 284. став 2. назначеног закона.

Из образложења:

Наиме, према одредби члана 118. став 1. тачка 4. Закона о раду ("Службени гласник РС", број 24/05...) запослени има право на накнаду трошкова у складу са општим актом и уговором о раду и то за смештај, исхрану за рад и боравак на терену ако послодавац није запосленом обезбедио смештај, исхрану и накнаде.

Даље је одредбама чл. 3.-6. Анекса 1. Појединачног колективног уговора прописано да се запосленом који је засновао радни однос за рад на градилишту обезбеђује уколико за то постоје могућности смештај и исхрана као и накнада за рад на градилишту, да та накнада зависи и од удаљености градилишта од седишта фирме одно-

сно Велике Плана према табели (од 30-100 километара 0,7 % од 100-200 километара, 0,8 од 200-300 километара, 0,9 и преко 300 километара 1А1, па се за сваку категорију према Т1 из члана 4 утврђује коефицијент К1 који се множи у смислу накнаде за рад на градилишту и да управни одбор доноси одлуку о висини основице накнаде за рад на градилишту за одређени временски период, да се висина накнаде добија множењем са коефицијентима К1 из табеле Т1 и да тако добијена вредност накнаде за рад на градилишту се множи коефицијентима К2 из табеле Т2 и добијена вредност је коначна. Такође су у табели Т2 прописани услови који су обезбеђени на градилишту са припадајућим коефицијентима К2 зависно од тога да ли је на градилишту обезбеђен смештај, смештај 1 топли оброк 0,9, смештај 2 топла оброка 0,8, смештај и 3 топла оброка 0,7 и обезбеђен хотелски пансион 0,6.

Поштујући ове правне норме и с обзиром на чињенично утврђење из ожалбене пресуде да је тужени тужиоцима обрачунао теренски додаток у складу са колективним уговором и овим анексом нема основа за примену одредбе члана 30. а Општег колективног уговора ("Службени гласник РС" број 22/97 и 37/00) за период потраживања тужилаца у делу којем је усвојен њихов тужбени захтев. Нема ни примену правила из одредбе члана 8. Закона о раду. Наиме, према тој норми колективни уговор и правилник о раду не могу да садрже одредбе којима се запосленом дају мања права и утврђују повољнији услови од права из услова утврђених законом. Међутим, код одмеравања, да ли се или не назначеним Анексом Колективног уговора код послодавца запосленом дају мања права од права утврђених Општим колективним уговором првостепени суд је занемарио одредбу члана 118. став 1. тачка 4. Закона о раду ("Службени гласник РС", број 24/05). Према којој норми за одређивање вредности накнаде трошкова за рад и боравак на терену је меродавно да ли је послодавац запосленом обезбедио смештај и исхрану или се о томе не ради као и услови прописани општим актом. Назначена норма Општег колективног уговора не прави разлику полазећи од ових елемената ни разлику на околност врсте градилишта са становишта његове удаљености од седишта послодавца па се погрешно тврди да

је одредба члана 30. а Општег колективног уговора повољнија за запосленог од назначених норми анекса колективног уговора код послодавца. Супротно ради се о контрарној норми одредби чл. 118. став 1. тачка 4. ЗОР јер не води рачуна о назначеним елементима индивидуализације теренског додатка и о томе да се општим актом у значењу из одредбе члана 8. ЗОР одређују услови за остваривање овог права. Ради тога се ради о норми Општег колективног уговора која је у супротности са ЗОР у погледу садржаја претпоставке диспозиције (услова) за остваривања овох права. Одредба члана 118. тач. 4. ЗОР прописује услове за остваривање овог права а то чини и назначени Анекс што није случај са одредбом члана 30а Општег колективног уговора. Ради тога та норма Општег колективног уговора се не може применити на основу одредбе члана 284. став 1. ЗОР, па зато ни продужити своје дејство за период из става 2. ове норме.

Пошто је тужени тужиоцима обрачунао и исплатио теренски додаток за период потраживања у усвајајућем делу изреке у складу са анексом колективног уговора код послодавца у целости је испунио облигацију из овог основа према тужиоцима због чега је побијана пресуда преиначена и тужбени захтев тужилаца одбијен као неоснован. Ово толико пре што се према налазу и мишљењу вештака утврђује да је тужилац Марковић Саша имао смештај на терену а делимично превожен до места рада, такође је имао и храну на месту рада на терет послодавца. То исто важи и у односу на тужиоца Јермија Милића који је имао смештај на терену. Ово ни применом правила о повољнијем пропису јер назначени услови о којима води рачуна Анекс редукују трошкове запосленог које треба да покрије износ по основу теренског додатка.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 3767/12 од 05. септембра 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ ПОВРЕДЕ ЧАСТИ И УГЛЕДА,
УКИНУТО РЕШЕЊЕ О УДАЉЕЊУ СА РАДА
И ОДГОВОРНОСТ ЗА ТЕЖУ ПОВРЕДУ РАДНЕ ОБАВЕЗЕ**

Укинуто решење о удаљењу са рада није основ за накнаду штете због повреде части и угледа када је у дисциплинском поступку утврђена одговорност запосленог за повреду радне обавезе, а тај поступак није вођен злонамерно и шиканозно у циљу повреде угледа и части запосленог.

Из образложења:

У побијаној пресуди, првостепени суд је погрешно применио материјално право у односу на део тужбеног захтева тужиоца који се односи на накнаду нематеријалне штете настале услед повреде части и угледа, а због незаконитог удаљења са рада, већ је поступак спроведен у свему у складу са законом. Ово из разлога што је у дисциплинском поступку утврђено да тужилац јесте учинио тежу повреду радне обавезе, која му је стављена на терет и која је предвиђена одредбом члана 109. став 1. тачка 6. Закона о државним службеницима, те му је изречена и дисциплинска мера за тежу повреду дужности из радног односа- забрана напредовања четири године (чл. 110. став 2. тачка 2. истог закона). Како у конкретном случају није било незаконитог поступања органа туженог, јер је дисциплински поступак правноснажно окончан изрицањем дисциплинске казне тужиоцу, а ни сам поступак није вођен злонамерно, то не постоји ни основ за досуђивање накнаде нематеријалне штете тужиоцу због повреде угледа и части.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 4149/12 од 10. августа 2012. године)

*Аутор сентенце: Љиљана Бакић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

**ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ,
ОПАСНА СТВАР И КРИВИЦА ТРЕЋЕГ ЛИЦА**

Искључива одговорност трећег лица ослобађа од одговорности послодавца као власника опасне ствари (локомотиве у покрету).

Из образложења:

Супротно наводима жалбе, правилно је првостепени суд закључио да у конкретном случају тужени није одговоран за насталу штету. Наиме, неспорно је да је на пружном прелазу дана 18.03.2010. године дошло до судара између локомотиве којом је управљао тужилац као машиновођа и путничког возила марке "Застава 101" којим је управљао Т.С. Локомотива представља опасну ствар, јер према својим особинама и употребом када је у покрету представља повећану опасност како за оног ко њоме управља тако и за ширу околину и да је тужени власник локомотиве као опасне ствари. Међутим, у конкретном случају, супротно наводима жалбе, узрок штете није неисправност локомотиве као опасне ствари, нити њена својства и употреба, већ је узрок недозвољена радња и с тим у вези кривица трећег лица, власника моторног возила марке "Застава 101" који је у кривичном поступку и оглашен кривим за тешко дело против безбедности јавног саобраћаја и осуђен на казну затвора, јер је возилом прелазио пругу иако је била спуштена рампа на пружном прелазу, због чега је и дошло до судара. Пошто је један од разлога за ослобађање од одговорности власника опасне ствари одговорност трећег лица – када штета потиче из узрока који се налази изван ствари – члан 177. Закона о облигационим односима, то нема основа за одговорност туженог као власника опасне ствари. Узрок штете није локомотива као опасна ствар већ искључиво радња трећег лица возача путничког возила коју он није могао предвидети нити отклонити. Ово тим пре што је поменути пружни пролаз био обезбеђен полубраницима и светлосним сигналним знацима када се и не очекује пролаз возилима, а тужилац је био обучен за безбедан рад на који

начин је тужени поступао у свему у складу са законом и правилима о безбедности.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 2939/11 од 29. августа 2011. године)

*Аутор сентенце: Оливера Вујчић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

**ОДГОВОРНОСТ ПОСЛОДАВЦА КАО ОРГАНИЗАТОРА
СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ,
ИГРАЊЕ ОДБОЈКЕ**

Играње одбојке као и друге спортске активности, као обавезна обука због наглих промена положаја тела, брзине кретања и могућег пада представљају опасну делатност па је остварена претпоставка узрочности када у случају повреде запосленог при вршењу те активности одговара послодавац као њен организатор.

Из образложења:

Супротно наводима жалбе правилно је првостепени суд закључио да је тужена одговорна да тужиоцу накнади насталу нематеријалну штету по принципу објективне одговорности. Ово код чињенице да је до повреде тужиоца дошло приликом вршења планиране обавезне вежбе, на одбојкашком терену у касарни "Т" приликом судара са другом особом, којом приликом је задобио повреду десног колена оквалификовану као тешка телесна повреда. Назначена радња, играње одбојке као и друге спортске активности, управо због наглих промена положаја тела, брзине кретања и могућег пада што је конкретан случај, представљају опасну делатност, како то правилно закључује и првостепени суд. Због тога је у конкретном случају остварена претпоставка узрочности, јер сви напред набројани елементи чине да конкретна активност, носи повећан ризик од повре-

ђивања. Зато за случај повреде одговара тужена као организатор те делатности.

Имајући у виду наведено без утицаја су наводи жалбе да је до повреде тужиоца дошло без кривице тужене, случајним контактом између тужиоца и другог саиграча. Када то тврди жалба занемарује да је тужена страна организатор опасне делатности – играња одбојке као вида остваривања обавезне и планиране физичке обуке тужиоца. Ради тога тужена сноси ризик који може настати у вези вршења те делатности, а не тужилац како то тврди жалба.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 2591/11 од 29. августа 2012. године)

*Аутор сентенце: Оливера Вујчић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

ИЗМЕНА УГОВОРЕНИХ УСЛОВА РАДА, ТРАЈНИ ПРЕМЕСТАЈ И ПРИВРЕМЕНА ПОТРЕБА ПОСЛА

Када постоји привремена потреба посла тада послодавац не може запосленог преместити на неодређено време на те послове док се за то не стекну услови.

Из образложења:

Поред тога правилно првостепени суд закључује да је тужбени захтев тужиље основан и из разлога што тужилца није могла бити распоређена на ново радно место на неодређено време, обзиром да у време понуде нису наступили измењени услови рада, исти су наступили касније, повећањем броја извршилаца са 1 на 2 која измена је извршена на основу Одлуке Генералног директора тужене заведене под бројем 834 од 10.03.2008. године (понуда је учињена дана 07.02.2008. године). То значи да у време понуде и премештаја није постојало слободно радно место пошто је на те послове већ био распоређен један извршилац, колико је било и у то време предвиђено извршилаца на тим пословима. То што је Оливера Савић Ранчић би-

ла на породилском одсуству то је био разлог за понуду и премештање извршиоца на одређено време, а не на неодређено време као у конкретном случају. Ради тога неосновано тужени то правда чињеницом, а како је то и наведено у самом Анексу, да је било неопходно извршити попуњавање упражњеног радног места због одласка запослене Оливере Ранчић на породилско одсуство у периоду од 07.02.2008.- 06.02.2009. године. Међутим, и у ситуацији да је било потребе да се попуни упражњено радно место на коме је био запослен само 1 извршилац, што је неспорно, ради организације посла, то је могло бити учињено само распоређивањем тужиле и потписивањем Анекса на одређено време све до измене Правилника, а након измене Правилника и на неодређено време што указује на потребу процеса рада. Зато је правилан закључак првостепеног суда да учињена понуда пре донете Одлуке о повећању броја извршилаца и измене Правилника чини овај Анекс о распореду тужиле на неодређено радно време незаконитим.

При наведеном без утицаја су наводи из жалбе којима се указује да се измена по овој одлуци врши од 01.01.2008. године, јер у тренутку понуде није дошло до повећања броја извршилаца, па самим тим ни до измене уговорених услова рада. Уколико је постојала потреба ради замене одсутног радника у циљу обављања ових послова то је могло бити учињено само распоређивањем тужиле на одређено време, а не на неодређено и то ретроактивном изменом Правилника. Све ово правилно закључује и првостепени суд.

Све наведено имајући у виду одредбу члана 171. став 1. Закона о раду којом је прописано да послодавац може запосленом да понуди измену уговорених услова рада ради премештаја на други одговарајући посао, због потреба процеса и организације рада.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж.1 бр. 4169/10 од 30. маја 2012. године)

*Аутор сентенце: Оливера Вујчић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

**ДОДЕЉЕНИ СТАН У МЕСТУ РАДА, ИЗВРШЕЊЕ УГОВОРА
О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ РОДИТЕЉА
И НАКНАДА ТРОШКОВА ПРЕВОЗА**

Када послодавац додели стан запосленом у месту рада и на тај начин елиминира узрок настанка трошкова превоза тада запослени који се је нашао у тој ситуацији не може због потребе издржавања родитеља и с тим у вези путовања у њихово место становања остварити од послодавца покриће тих трошкова, јер је тада реч о путовању које је последица личне потребе запосленог и његове дужности према родитељима али не и о трошку у вези доласка на рад.

Из образложења:

Према одредби члана 41. став 1. Општег колективног уговора послодавац је дужан да запосленом накнади повећане трошкове који су у функцији извршења послова и с тим у вези накнади трошкове превоза у јавном саобраћају ради одласка на рад и повратка са рада према критеријумима за остваривање овог права утврђених посебним односно Појединачним колективним уговорима. Сврха накнаде трошкова превоза је накнада повећаних трошкова који су у функцији извршења послова.

Право је запосленог на слободан избор места становања, али када он определи место становања и по том основу добије одговарајући стан у месту рада које замени за већи стан, касније тај стан прода и купи други стан све у истом месту рада тада он не може успешно остварити право на накнаду трошкова превоза независно од чињенице што је остварио у извршењу уговора о доживотном издржавању путовање у друго место рада (В.) код родитеља.

Не може, јер је приватна ствар тужиоца да ли ће или не закључити уговор о доживотном издржавању и у његовом извршењу остварити путовање у В. или не. Међутим, то му не даје право на накнаду с тим у вези насталих трошкова на терет туженог. Неспорна је обавеза деце да се старају о својим родитељима али то не значи да трошак који они имају с тим у вези пада на терет туженог. Сврха

накнаде трошкова превоза је да се запосленом обезбеде трошкови за долазак на рад од места становања. Ради тога када послодавац додели стан запосленом у месту рада и на тај начин елиминише узрок настанка трошкова превоза тада запослени који се је нашао у тој ситуацији не може због чињенице потребе издржавања родитеља и с тим у вези путовања у њихово место становања остварити од послодавца покриће тих трошкова. Ово зато што су та путовања последица личне потребе тужиоца и његове дужности према родитељима али не и трошак у вези доласка на рад. Ово у конкретном случају и зато што је центар животних односа тужиоца у већем делу периода била Л. – место рада (деца су била на школовању и цело време живели у Л. где су остваривали здравствену заштиту као и супруга, а тужилац је био пријављен у Дому здравља Л., а и други стан је продат, из истог се иселио дана 24.06.2002. године).

Право на слободу избора места становања не значи и преваљивање трошкова насталих с тим у вези на послодавца када је он тужиоцу обезбедио на његов захтев одговарајући стан и када је тужилац коначно продао тај стан у ул. Д. П.Ш. бр. и иселио се по његовом исказу из тог стана јуна 2002. године.

У овој парници тужилац потражује накнаду трошкова од 06.10.1998. године до 31.05.2003. године. Када првостепени суд у ожалбеној пресуди наводи да је тужилац пре 20 година добио стан и да тужиоцу не може ускратити право да се жени, ствара породицу и негује родитеље те да мења место становања занемарује да се искључењем права на накнаду то не чини и да је тужилац у току извршења уговора о доживотном издржавању прво заменио додељени му стан за већи стан, потом тај стан продао и купио други стан у Лазаревцу из кога се иселио јуна 2002. године. Све то показује и вољу тужиоца да живи и ради у Лазаревцу независно од његовог путовања у Ваљево. Зато је трошак у вези тог путовања његова лична ствар.

Право је и дужност деце да издржавају своје родитеље, али словом закона није прописано да то чине на терет средстава послодавца већ на терет личних средстава.

Ради тога овде се не ради о повреди назначених права и дужности тужиоца да издржава своје родитеље, да се жени и да мења место становања већ о томе да у ситуацији када послодавац обезбеди стан запосленом у месту рада тај запослени не може на терет послодавца остварити накнаду трошкова превоза до другог места (В.) где је по исказу тужиоца он ноћивао. Ово зато што је стварни центар животних односа до јуна 2002. године тужиоца био у Ј. где су му деца била на школовању и наставила да се школују у том месту и после овог датума, а такође тужилац је користио здравствене услуге Дома здравља Ј. и то како он тако и чланови његовог домаћинства.

(Пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 бр. 5261/10 од 18. јуна 2012. године)

*Аутор сентенце: Оливера Вујчић,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

РАД НА ОДРЕЂЕНО ВРЕМЕ И НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ ИЗГУБЉЕНЕ ЗАРАДЕ

Када је право на рад професионалног војника остваривано закључивањем уговора о раду на одређено време, право на накнаду штете због изгубљене зараде постоји ако би уговор о раду био обновљен да није наступио штетни догађај.

Из образложења:

Није спорно да је тужена одговорна за штету проистеклу из повређивања тужиоца у смислу одредаба о објективној одговорности због вршења опасне делатности и по основу одговорности послодавца за штету коју претрпи запослени на раду и у вези са радом. У смислу чл. 195. ст. 2. ЗОО, одговорно лице дугује накнаду штете због изгубљене зараде, уколико је губитак зараде последица потпуне или делимичне неспособности за рад узроковане повређивањем. Узрочно последична веза између повређивања и изгубљене зараде постоји уколико се основано могло очекивати да би оштеће-

ни остварио изгубљену зараду према редовном току ствари, или према посебним околностима, да није спречен повређивањем односно наступањем радне неспособности, сходно чл. 189. став 3. ЗОО.

Тужилац је остваривао зараду као војник по уговору на одређено време, који је обнављан у периоду преко 10 година. У образложењу наредбе којом се тужилац разрешава војне службе од 27.10.2006. године је наведено да је на основу налаза више војно лекарске комисије о ограниченој способности тужиоца за службу у војсци односно неспособности за дужност коју тужилац обавља, престала могућност за обнављање уговора. Међутим, услед пропуста у примени Закона о војсци Југославије и оцени изведених доказа, остало је спорно да ли би, с обзиром на потребе попуне војске, године живота и радног стажа тужиоца, војностручну оспособљеност, искуство и владање, тужиоцу био обновљен уговор, да није дошло до повређивања. Ову околност потребно је ценити како са аспекта личних карактеристика тужиоца тако и узимањем у обзир других лица у тужиочевој позицији. Имајући у виду потребу војске у 2006. години за закључивањем уговора на одређено време са лицима тужиоачеве војностручне оспособљености, обнављање уговора другим лицима у тужиочевој позицији, радни стаж и досадашње дужности тужиоца у војсци, његове године живота, војностручну оспособљеност и физичку спремност пре повређивања, мишљење надређених о раду тужиоца, потребно је оценити да ли би се основано могло очекивати да би тужиоцу био обновљен уговор за 3 године, да није наступила ограничена способност тужиоца за службу у војсци СЦГ, односно неспособност за дужност коју тужилац обавља, услед повређивања у служби тужене.

(Решење Апелационог суда у Београду Гж. бр. 15957/10 од 01. марта 2012. године)

*Аутор сентенце: Зинаида Здјелар,
виши судијски сарадник Апелационог суда у Београду*

Уставне одлуке из области радног права

РАЗУМАН РОК, ЗАКОНОМ ПРОПИСАНО ВРЕМЕ ТРАЈАЊА ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА И ЗНАЧАЈ ПРЕДМЕТА

Од значаја за одговор на питање да ли је суђење било у разумном року је законом прописано време трајања поступка у парници из радног односа, а на значај предмета утиче када се ради о решавању о законитости престанка њиховог радног односа, као и о накнади штете у виду изгубљене зараде.

Из образложења:

Ипак, при утврђивању разумног временског трајања судског поступка, Суд је пошао од чињенице да поступак зависи од низа чињилаца и мора се проценити у сваком појединачном случају, према његовим специфичним околностима. Сложеност чињеничних и правних питања у конкретном предмету, понашање подносиоца уставне жалбе као странке у поступку, поступање надлежних органа власти, конкретно судова који воде поступак, као и природа постављеног захтева, односно значај предметног права за подносиоца уставне жалбе су основни чиниоци који утичу и на оцену дужине парничног судског поступка и одређују да ли је тај поступак окончан у оквиру разумног рока или не.

Испитујући наведене критеријуме за утврђивање повреде права на суђење у разумном року у конкретном случају, Уставни суд је из приложене документације, закључио да је у овом парничном предмету било нешто сложенијих правних и чињеничних питања која су захтевала обимнији и дуготрајнији доказни поступак, јер је у тужби истакнуто више тужбених захтева (утврђивање законитости отказа уговора о уређивању права, обавеза и одговорности, враћање на рад, накнада штете у виду изгубљене зараде).

Предмет спора је несумњиво био од изузетног значаја за подносиоце уставне жалбе, јер се њиме, у суштини, решавало о законитости престанка њиховог радног односа, као и о накнади штете у виду изгубљене зараде.

Основни разлог дугом временском трајању парничног поступка је неделотворно и недовољно ефикасно поступање како Општинског суда, тако и Основног суда у В.. Наиме, након подношења тужбе 27. јула 2004. године, прво рочиште за главну расправу је одржано 10. децембра 2004. године – након пет месеци. Уставни суд указује да је одредбом члана 122. став 3. Закона о раду из 2001. године, који је важио у време подношења тужбе, било прописано да се радни спор правноснажно окончава у року од шест месеци од дана покретања спора. Иако цитирана одредба Закона о раду не установљава императивни рок за окончање поступка, поступање Општинског суда у В., који тек након пет месеци од подношења тужбе у парници из радног односа, одржава прво рочиште за главну расправу, се не може сматрати ефикасним.

(Одлука Уставног суда Србије Уж. бр. 1008/2009 од 20. октобра 2011. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ОВЛАШЋЕЊЕ УПРАВНОГ ОДБОРА И ПРАВИЛНИК О ПЛАТАМА, ЗАРАДЕ И ПЛАТЕ

Управни одбор завода за јавно здравље нема овлашћење за доношење правилника о платама.

Из образложења:

Запослени у здравственим установама примају за свој рад плате, а не зараде, а што значи да се плате као накнаде за рад запо-

сленима не могу исплаћивати према правилницима, већ искључиво на основу Закона о платама у државним органима.

Из изложених одредаба Закона о платама у државним органима и јавним службама и Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама произлази, по оцени Уставног суда, да Управни одбор Завода за јавно здравље Ваљево није имао овлашћење за доношење оспореног Правилника, будући да Закон о платама у државним органима и Уредба, која је донета на основу овог закона, предвиђају да запослени у здравственим установама примају за свој рад плате, а не зараде, а што значи да се плате као накнаде за рад запосленима не могу исплаћивати према правилницима, већ искључиво на основу Закона о платама у државним органима и јавним службама и одговарајуће уредбе (идентичан став о спорним уставно-правним питањима Уставни суд је шире образложио у својој Одлуци број ИУо-62/2008 од 8. децембра 2011. године).

Полазећи од наведеног, Уставни суд је оценио да је оспорени Правилник у целини несагласан са законом, а тиме и са уставним принципом хијерархије домаћих општих правних аката из члана 195. став 1. Устава Републике Србије.

С обзиром на то да је у току претходног поступка правно стање у предмету потпуно утврђено и прикупљени подаци пружају поуздан основ за одлучивање, као и да се иницијативом оспорава уставност и законитост одредаба Правилника којима се регулишу питања о којима Уставни суд већ има заузет став, Уставни суд је у овој правној ствари одлучио без доношења решења о покретању поступка, сагласно одредби члана 53. став 2. Закона о Уставном суду ("Службени гласник РС", број 109/07).

Одлука Уставног суда Србије Број Уо. бр. 68/2009 од 22. децембра 2011. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ОВЛАШЋЕЊЕ УПРАВНОГ ОДБОРА
У ЗДРАВСТВЕНИМ УСТАНОВАМА ЗА ДОНОШЕЊЕ
ОПШТЕГ АКТА О ПЛАТАМА**

Управни одбор здравствене установе нема овлашћење за доношење правилника о платама будући да Закон о платама у државним органима и Уредба, која је донета на основу овог закона, предвиђају да запослени у здравственим установама примају за свој рад плате, а не зараде.

Из образложења:

Законом о раду ("Службени гласник РС", бр. 24/05 и 61/05) на основу кога је донет оспорени Правилник, прописано је: да се права, обавезе и одговорности из радног односа, односно по основу рада, уређују овим законом и посебним законом, у складу са ратификованим међународним конвенцијама, колективним уговором и уговором о раду, а правилником о раду, односно уговором о раду – само када је то овим законом одређено (члан 1.); да се одредбе овог закона примењују и на запослене у државним органима, органима територијалне аутономије и локалне самоуправе, јавним службама, ако законом није друкчије одређено (члан 2. став 2.)

Законом о платама у државним органима и јавним службама ("Службени гласник РС", бр. 34/01 и 62/06) уређен је начин утврђивања плата, додатака, накнада и осталих примања, поред осталих и за запослене у јавним службама које се финансирају из буџета Републике, аутономне покрајине, јединицама локалне самоуправе, као и за запослене у јавним службама које се финансирају из доприноса за обавезно социјално осигурање (члан 1. тач. 3. и 4.), а плате се одређују множењем основице са коефицијентом са могућношћу додатка на плату. Према члану 3. Закона, основицу за обрачун плата утврђује Влада, а сагласно члану 4. Закона, коефицијент изражава сложеност послова, одговорност, услове рада и стручну спрему. Одредбом члана 8. став 1. овог закона, Влада је овлашћена да својим актом утврђује коефицијенте за обрачун и исплату плата, па је у реализацији овог законског овлашћења донела Уредбу о коефицијенти-

ма за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама ("Службени гласник РС", бр. 44/01, 15/02, 30/02, 32/02, 69/02, 78/02, 61/03, 121/03, 130/03, 67/04, 120/04, 5/05, 26/05, 81/05, 105/05, 109/05, 27/06, 32/06, 58/06, 82/06, 106/06, 10/07, 40/07, 60/07, 91/07, 106/07, 7/08, 9/08, 24/08, 26/08, 31/08, 44/08, 54/08, 108/08, 79/09, 25/2000, 91/2000, 20/11 и 65/11). У одредби члана 2. тачка 13. Уредбе утврђени су коефицијенти за обрачун и исплату плата запослених у здравственим установама.

Из изложених одредаба Закона о платама у државним органима и јавним службама и Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама произлази, по оцени Уставног суда, да Управни одбор Завода за јавно здравље В није имао овлашћење за доношење оспореног Правилника, будући да Закон о платама у државним органима и Уредба, која је донета на основу овог закона, предвиђају да запослени у здравственим установама примају за свој рад плате, а не зараде, а што значи да се плате као накнаде за рад запосленима не могу исплаћивати према правилницима, већ искључиво на основу Закона о платама у државним органима и јавним службама и одговарајуће уредбе (идентичан став о спорним уставно-правним питањима Уставни суд је шире образложио у својој Одлуци број ИУо-62/2008 од 8. децембра 2011. године).

Полазећи од наведеног, Уставни суд је оценио да је оспорени Правилник у целини несагласан са законом, а тиме и са уставним принципом хијерархије домаћих општих правних аката из члана 195. став 1. Устава Републике Србије.

(Одлука Уставног суда Уо. бр. 68/2009 од 22. децембра 2011. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**РАЗЛИЧИТИ НАЧИНИ ОБЕЗБЕЂИВАЊА СРЕДСТАВА
ЗА РАД ДОМА ЗДРАВЉА И ПОСТОЈАЊЕ ОСНОВА
ЗА РАЗЛИЧИТО УТВРЂИВАЊЕ НАКНАДА ЗА РАД
("ЗАРАДА") ПОЈЕДИНИХ КАТЕГОРИЈА ЗАПОСЛЕНИХ
У СТОМАТОЛОШКОЈ ЗДРАВСТВЕНОЈ ЗАШТИТИ
У ЈЕДНОМ ИСТОМ ПРАВНОМ ЛИЦУ (ДОМУ ЗДРАВЉА)**

Различити начини обезбеђивања средстава за рад дома здравља не могу представљати основ за различито утврђивање накнада за рад ("зарада") појединих категорија запослених у стоматолошкој здравственој заштити у једном истом правном лицу (дому здравља).

Из образложења:

Према оцени Суда, начин стицања средстава за рад стоматолошке службе у оквиру дома здравља не може бити релевантан критеријум за уређивање питања начина обрачуна и исплате зарада запослених у овом организационом делу дома здравља, будући да Закон о платама у државним органима и јавним службама и Уредба која је донета на основу овог закона предвиђају да запослени у здравственим установама (па и у стоматолошкој здравственој заштити) примају за свој рад плате, а не зараде, што значи да се плате као накнаде за рад запосленима не могу исплаћивати према правилицима, већ искључиво према Закону о платама у државним органима и јавним службама и одговарајућој Уредби. Стога, Уставни суд оцењује да различити начини обезбеђивања средстава за рад Дома здравља не могу представљати основ за различито утврђивање накнада за рад ("зарада") појединих категорија запослених у стоматолошкој здравственој заштити у једном истом правном лицу (дому здравља). Из наведеног, по оцени Суда, произлази да околност да здравствени радници пружају стоматолошке услуге које нису утврђене као право из обавезног здравственог осигурања не може мењати карактер накнаде за рад на коју, у складу са одговарајућим одредбама Устава Републике Србије, потврђеним међународним уговорима (Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, Ревидирана Европска социјална повеља, конвенције Међу-

народне организације рада бр. 100 и 111) и другим одговарајућим међународним документима, као и релевантним законима Републике Србије, имају право здравствени радници запослени у домовима здравља, па и запослени у стоматолошкој служби ових установа. Суд, такође, налази да никакав акт (инструкција, налог или упутство) Министарства здравља не може представљати ваљани правни основ за доношење Правилника којим се уређују елементи, начин обрачуна и исплате зарада одређеним категоријама запослених у здравственој стоматолошкој служби у дому здравља.

Полазећи од изложеног, Уставни суд је утврдио да оспорени Правилник у целини није у сагласности са законом, а овакву оцену је засновао на анализи начелних правних питања у овој правној ствари не улазећи, при томе, у оцену појединих решења садржаних у оспореном Правилнику са становишта навода и разлога изнетих у поднетој иницијативи, јер, по оцени Суда, не могу бити од утицаја на другачије одлучивање овог суда.

(Одлука Уставног суда Уо. бр. 16/2008 од 8. децембра 2011. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**НАДЛЕЖНОСТ ВЛАДЕ, ПРАВА ОДРЕЂЕНЕ КАТЕГОРИЈЕ
ЛИЦА И АКТ КОЈИ НИЈЕ ДОНЕТ РАДИ ИЗВРШАВАЊА
ЗАКОНА, ОДНОСНО РАЗРАДЕ ОДНОСА
УРЕЂЕНОГ ЗАКОНОМ**

Влада, као орган извршне власти, доношењем оспореног акт није овлашћена да уређује права одређених категорија лица (неизабрани судија на накнаду плате) и услови под којима се та права остварују и престају јер се не ради о акту који је донет ради извршавања закона, односно којим се подробније разрађује однос уређен законом.

Из образложења:

Полазећи од садржине оспореног акта, наведених одредаба Устава и релевантних закона, Уставни суд је утврдио да се њиме уређује право на накнаду плате судијама, јавним тужиоцима и 24. август 2012. Број 83 23 заменицима јавних тужилаца којима је престала дужност због тога што у поступку општег избора нису изабрани на судијску, односно јавнотужилачку функцију, а који су то право у трајању од шест месеци остварили у складу са одговарајућим одредбама Закона о судијама и Закона о јавном тужилаштву, услови под којима им ово право припада, престанак наведеног права и висина накнаде плате. Имајући то у виду, Уставни суд је оценио да оспорени Закључак садржи правне норме којима се на општи начин уређују одређени односи, те да, без обзира на форму у којој је донет и чињеницу да није објављен у службеном гласилу, представља општи правни акт који подлеже оцени уставности и законитости у смислу члана 167. Устава.

На основу резултата спроведеног поступка, Уставни суд је оценио да је Влада, као орган извршне власти, доношењем оспореног акт (Закључак Владе 05 број 120-4978/2010 од 6. јула 2010. године подвукао Б.Ж.) којим се уређују права одређених категорија лица и услови под којима се та права остварују и престају изашла из оквира своје Уставом утврђене надлежности из члана 123. тач. 2. и 3. Устава, јер се, у конкретном случају, по оцени Суда, не ради о акту који је донет ради извршавања закона, односно којим се подробније разрађује однос уређен законом. Суд сматра да се оспореним Закључком уређују односи и питања која се могу уредити само законом и која су већ била уређена одговарајућим законима које је донела Народна скупштина у остваривању надлежности Републике Србије утврђене одредбом члана 97. тачка 8. Устава. Стога, према оцени Суда, уређивање ових односа на начин како је то учињено оспореним Закључком има значење измена, односно допуна одредаба члана 101. Закона о судијама и члана 130. Закона о јавном тужилаштву, те је Влада доношењем оспореног акта повредила и начело поделе власти на законодавну, извршну и судску из члана 4. став 2. Устава.

Полазећи од свега наведеног, Уставни суд је утврдио да Закључак Владе 05 број 120-4978/2010 од 6. јула 2010. године у целини није у сагласности са Уставом и законом.

(Одлука Уставног суда Уо. бр. 1177/2010 од 23. фебруара 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ВИШАК ЗАПОСЛЕНИХ, ГОДИНЕ СТАЖА И ДИСКРИМИНАЦИЈА

Повређена је забрана дискриминације када се запослени вишак одређује према годинама радног стажа, јер за то не постоји разумно оправдање.

Из образложења:

Према оцени Уставног суда, прописивањем оспореном одредбом члана 107. став 1. алинеја 8. Појединачног колективног уговора да послодавац не може донети одлуку о престанку радног односа запосленима који су проглашени вишком са преко 20 година стажа у предузећу "X", једна категорија запослених стављена је у повлашћени положај по основу радног стажа оствареног у том предузећу, јер су заштићени од отказивања уговора о раду у случају да су проглашени технолошким вишком, у односу на запослене са истим радним стажом који није у целини остварен у том предузећу. По оцени Уставног суда, запослени у овом предузећу са преко 20 година радног стажа, који су проглашени технолошким вишком, нису у једнаком и равноправном положају у зависности од тога да ли је радни стаж остварен у целини у овом предузећу или ван њега, иако се налазе у истој правној ситуацији (престанак потребе за њиховим радом због смањења обима посла услед технолошких, економских или организационих промена). Суд је оценио да за привилеговање запослених који су преко 20 година радили у истом предузећу, у околностима овог случаја, не постоји разумно

оправдање, па је стога нашао да је оспореном одредбом члана 107. став 1. алинеја 8. Појединачног колективног уговора било повређено начело забране дискриминације из члана 21. ст. 1. и 2. Устава и да оспорена одредба није била у сагласности са одредбом члана 60. став 1. Устава, којом се сваком јемчи право на рад, у складу са законом, као и са одредбама чл. 18. и 19. и члана 20. став 1. тачка 5) Закона о раду, којима је забрањена непосредна и посредна дискриминација запослених због одређеног својства у односу на отказ уговора о раду. Из истих разлога, наведена одредба овог колективног уговора није била у сагласности ни са одредбама чл. 6. и 8. и члана 16. став 1. Закона о забрани дискриминације.

(Одлука Уставног суда Уо. бр. 916/2010 од 19. јуна 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ВИСИНА ОТПРЕМНИНЕ ИЗРАЖЕНЕ
У СТРАНОЈ ВАЛУТИ (ЕВРИМА), НАМЕРЕ УГОВАРАЧА
КОЛЕКТИВНОГ УГОВОРА И ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ВРЕДНОСТИ
УГОВОРЕНЕ ОТПРЕМНИНЕ**

Висина отпремнине изражене у страниј валути (еврима), је производ намере уговарача да се током важења колективног уговора, због евентуалног пада вредности динара, не обезвреди вредност уговорене отпремнине, а не да се прекрши закон.

Из образложења:

Разматрајући одредбу члана 108. став 1. Појединачног колективног уговора, којом је предвиђена обавеза послодавца да, у случају отказа запосленом уговора о раду у смислу члана 107. овог колективног уговора, исплати отпремнину у висини од 500 евра за сваку годину радног стажа, без обзира у којем је предузећу остварен, Уставни суд је оценио да наведеном одредбом оспореног општег акта отпремнина није уређена

у складу са одредбама члана 53. став 1. и члана 54. Закона о Народној банци Србије, јер је исплата отпремнине предвиђена у иностраној валути, а не у динарима. Међутим, значај института отпремнине као најчешће јединог облика заштите запослених за чијим је радом престала потреба код послодавца, као и чињеница да се у пракси отпремнина исплаћује у динарима, по оцени Уставног суда, не указују на уставноправну заснованост предлога иницијатора да се из правног поретка уклони одредба става 1. члана 108. оспореног Појединачног колективног уговора. Суд сматра да је висина отпремнине изражене у иностраној валути (еврима), у конкретном случају, била производ намере уговарача да се током важења предметног колективног уговора, због евентуалног пада вредности динара, не обезвреди вредност уговорене отпремнине, а не да се прекрши закон тако што ће се исплата отпремнине фактички вршити у иностраној валути уместо у динарима, па на тај начин треба тумачити смисао ове норме, која се морала примењивати сагласно одредбама члана 53. став 1. и члана 54. Закона о Народној банци Србије.

(Одлука Уставног суда Уо. бр. 916/2010 од 19. јуна 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ПРАВО НА ОТПРЕМНИНУ И ВРЕМЕ ЗАСНИВАЊА РАДНОГ ОДНОСА

Не може се право на отпремнину признати само запосленима који су засновали радни однос пре закључења колективног уговора.

Из образложења:

Из оспорене одредбе члана 108. став 2. Појединачног колективног уговора, којом је било предвиђено да се исплата отпремнина из претходног става односи само за затечене запослене у моменту потписивања овог колективног уговора, произлази да је право на отпремнину припадало само запосленима који су засновали радни однос пре за-

кључења оспореног колективног уговора, што је имало за последицу да сва она лица која су засновала радни однос после потписивања колективног уговора нису имала право на отпремнину у висини предвиђеној тим колективним уговором, већ у најнижем износу предвиђеном чланом 158. став 2. Закона о раду, у случају да им престаје радни однос због проглашења технолошким вишком. Стога је Уставни суд оценио да запослени у овом предузећу нису били у једнаком и равноправном положају када је у питању остваривање права на отпремнину, у зависности од тога да ли су радни однос засновали пре или после потписивања оспореног Појединачног Колективног уговора, па је закључио да је одредбом члана 108. став 2. овог колективног уговора била вршена непосредна дискриминација појединих запослених, због чега није била у сагласности са начелом забране дискриминације из члана 21. ст. 1. и 2. Устава, одредбама чл. 18. и 19. и члана 20. став 1. тач. 2) и 5) Закона о раду и одредбама чл. 6. и 8. и члана 16. став 1. Закона о забрани дискриминације.

(Одлука Уставног суда Уо. бр. 916/2010 од 19. јуна 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

ПОВРЕДА ПРАВА НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ И НЕОДЛУЧИВАЊЕ ПО ПРЕДЛОГУ ЗА ОСЛОБОЂЕЊЕ ОД ТРОШКОВА ПОСТУПКА

Повређено је право на правично суђење неодлучивањем по предлогу странке за ослобођење од трошкова поступка.

Из образложења:

Наиме, неспорно је да је подносилац уставне жалбе, подношењем иницијалног акта, односно тужбе Другом општинском суду у Београду 27. децембра 2007. године, поднео предлог за ослобођење од плаћања трошкова поступка, достављајући уз предлог и уверење о

имовном стању издато 13. децембра 2007. године. Међутим, како Други општински суд у Београду у предмету П. 7875/07 није одлучио о предлогу тужиоца, овде подносиоца уставне жалбе, за ослобођење од трошкова поступка, односно није поступио у складу са одредбом члана 165. став 1. Закона о парничном поступку, то је Уставни суд, сагласно одредби члана 89. став 1. Закона о Уставном суду, у овом делу уставну жалбу усвојио и утврдио да је подносиоцу уставне жалбе повређено право на правично суђење зајемчено одредбама члана 32. став 1. Устава, па је одлучио као у тачки 2. изреке.

(Одлука Уставног суда Уж. бр. 2039/2010 од 13. јуна 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

УРЕДБА И ОДНОСИ ИЗ НАДЛЕЖНОСТИ ЗАКОНОДАВНИХ ОРГАНА

Уредбама и другим општим актима Владе не могу се уређивати односи из надлежности законодавног органа, нити се не могу мењати правне ситуације које је успоставио закон или на другачији начин уређивати односи који су већ уређени другим законом.

Из образложења:

Такође, према раније заузетом правном ставу Суда, у оквиру Уставом утврђене функције да извршава законе, друге прописе и опште акте Народне скупштине, Влада може да доноси уредбе и друге опште правне акте за извршавање закона, без обзира да ли је на то овлашћена законом за чије се извршавање ти акти доносе. Међутим, сагласно наведеном ставу Суда, уредбама и другим општим актима Владе не могу се уређивати односи из надлежности законодавног органа, њима се не могу мењати правне ситуације које је успоставио закон, нити се могу на другачији начин уређивати односи

који су већ уређени другим законом. Полазећи од наведеног, Уставни суд је утврдио да Законом о привредним друштвима, као ни Законом о регистрацији привредних субјеката у чијем извршавању је оспорена уредба (Утврђује се да Уредба о поступању државних органа, организација и правних лица према неактивним привредним субјектима брисаним из Регистра привредних субјеката ("Службени гласник РС", број 49/06), донета, није био уређен поступак принудне ликвидације привредних субјеката из члана 452. став 4. раније важећег Закона о привредним друштвима, односно да тим законима није предвиђен начин уређивања права и обавеза брисаних привредних субјеката након брисања из регистра, а који су настали до дана брисања из регистра на основу члана 68. став 2. Закона о регистрацији привредних субјеката. Имајући у виду наведено, као и да је оспореним одредбама Уредбе прописано да даном брисања из Регистра неактивним привредним субјектима престаје правна и пословна способност (члан 2.), да се средства тог субјекта која се налазе на рачуну код банке преносе на посебан рачун, а плаћање обавеза према брисаном субјекту врши у складу са одредбама закона којим се уређује ванпарнични поступак у делу који се односи на судски депозит (члан 3.), те да надлежни државни органи, организације и правна лица не могу да спроводе, региструју односно уписују располагања имовином брисаног субјекта која су вршена после његовог брисања из регистра (члан 5.), Уставни суд је оценио да је наведеним одредбама Уредбе уређено поступање са имовином брисаног субјекта на начин којим се брисаном субјекту ограничава право да располаже својом имовином након брисања из регистра. Оспореним одредбама Уредбе, у одсуству било каквог законског регулисања поступања са имовином брисаног субјекта, по оцени Суда, уређена су, односно ограничена и имовинска права оснивача, односно чланова брисаних привредних субјеката, да располажу имовином која би евентуално преостала након спроведеног поступка ликвидације, као и права трећих лица да из имовине брисаних субјеката, односно њихових оснивача наплате своја потраживања. С обзиром на то да се, сагласно Уставу, својински и облигациони односи и заштита свих облика својине уређују законом (члан 97. тачка 7.), те да се својинска права и ограничења тих права, као и начин коришћења

имовине, сагласно Уставу, уређују законом (члан 58.), Уставни суд је полазећи од тога да наведеним законима нису уређени имовински односи брисаних привредних субјеката, оценио да Влада оспореном Уредбом није уредила односе у извршавању закона, сагласно овлашћењу утврђеном одредбом члана 123. тачка 3. Устава, већ је, у одсуству законске уређености ових питања, уредила односе који се сагласно Уставу могу уређивати законом, а не и актом ниже правне снаге од закона. И одредбе члана 6. Уредбе, будући да уређују питање уписа права на покретним и непокретним стварима брисаног субјекта и утврђују да заложна права на имовини брисаног субјекта стечена до дана његовог брисања остају на снази, у суштини уређује имовинска права брисаног субјекта, односно трећих лица, што се, сагласно Уставу, може уређивати законом, а не и актима ниже снаге од закона. По оцени Суда, и оспореном одредбом члана 4. Уредбе, одређујући да се на поступке који се воде пред надлежним органима у којима је једна од странака брисани субјект примењују закони којима се уређују ти поступци у делу који се односи на прекид, односно обуставу поступка, Влада је прекорачила Уставом утврђено овлашћење да својим актом уређује односе у извршавању закона. Ово из разлога што оспорена одредба Уредбе, по оцени Суда, нема карактер ближег уређивања односа прописаног законом, већ се том одредбом одређује које се одредбе закона примењују у поступцима у којима је једна странка брисани субјект, односно питања која се, сагласно Уставу, могу уредити законом. Из наведених разлога Уставни суд је оценио да оспорена Уредба у целини није у сагласности с Уставом.

(Одлука Уставног суда У. бр. 223/2006 од 03. јула 2012. године)

*Аутор сентенце: Боривоје Живковић,
судија Апелационог суда у Београду*

IV
ОДГОВОРИ
ГРАЂАНСКОГ ОДЕЉЕЊА
НА ПИТАЊА
ПОДРУЧНИХ СУДОВА

Парнични поступак

1. Питање:

**Да ли у предметима где тужилац тражи исплату разлике пензије, када је у тужби наведено да се ради о накнади штете ме-
родаван правни основ означен у тужби код одређивања месне
надлежности суда иако се у суштини тражи исплата разлике
пензије, а не штета?**

Одговор:

Приликом оцене месне надлежности суд није везан за правни основ тужбеног захтева наведен у тужби, већ своју месну надлежност цени према чињеничним наводима тужбе на којима тужилац заснива свој тужбени захтев и на основу чињеница које су суду познате. Правила о месној надлежности одређују који ће територијално одређени суд (који је и стварно надлежан за поднету тужбу) бити овлашћен да одлучује о конкретном тужбеном захтеву. При оцени месне надлежности цени се веза између спора и подручја надлежности одређеног суда. Та веза може бити субјективне природе – веза странака са подручјем суда (пребивалиште, боравиште, седиште странке) или објективне природе – веза елемената тужбеног захтева или предмета спора са подручјем суда (подручје где се налази објекат на који се односи тужбени захтев подручје где је штетна радња извршена, где је наступила штетна последица, подручје где се налази суд који спроводи извршни, односно стечајни поступак и др.). При одговору на постављено питање имало се у виду да сагласно члану 187 став 4 Закона о парничном поступку, који је важио у време постављања спорног правног питања, а сагласно члану 192 став 4 новог Закона о парничном поступку, који важи у време давања одговора, суд при доношењу одлуке о тужбеном захтеву није везан за правни основ који је тужилац навео у тужби. Полазећи од наведеног и за оцену месне надлежности

није меродаван правни основ који је тужилац навео у тужби, већ ће суд своју месну надлежност ценити према чињеничним наводима тужбе на којима тужилац заснива свој тужбени захтев и чињеницама које су суду познате. Напомена: Уколико се у конкретном случају ради о спору по тужби поднетој из разлога што је надлежни орган, без законом прописаног разлога, ускраћивао исплату пензија у целини или делимично или је вршио селекцију извршења обавеза по извршним решењима о пензији или на други начин неправилно или незаконито поступао, ради се о накнади штете због мање исплаћене пензије коју трпи корисник пензије.

2. Питање:

Закон о парничном поступку у члану 140. предвиђа доставу преко огласне табле суда у ситуацији неуспешне доставе у току парнице. Које су то ситуације и да ли се под таквом ситуацијом може подразумевати случај када странка очигледно избегава пријем писмена у случају када се и поред више обавештавања о доспећу пошиљке не јавља у пошту ради подизања исте?

Одговор:

Одредбом члана 140 ЗПП-а ("Службени гласник РС", бр. 125/04, 111/09) је прописано да ће се када је у току парница достављање писмена било неуспешно, достављање извршити стављањем писмена на огласну таблу. Достављање се сматра извршеним по истеку рока од 8 дана од дана стављања писмена на огласну таблу суда. Како се наведена правила односе на неуспешну доставу у парници, тужбе и други иницијални акти се не могу достављати применом цитираних одредби. (Парница почиње да тече доставом тужбе туженом члан 197 став 1 ЗПП-а). Истовремено достављање на огласну таблу у случају неуспешне доставе је искључено код доставе свих писмена за које је прописана лична достава (чл. 136 ЗПП-а). Одредбе о неуспешној достави се примењују код доставе писмена физичким и правним лицима чија адреса је позната и тачна. Члан 140 ЗПП—а не садржи разлоге из којих се достављање писмена сма-

тара безуспешним, из чега произилази да је за доставу преко огласне табле, уколико је адреса тачна и покушана достава остала више пута безуспешна, довољан било који разлог: да странка није код куће, да су пословне просторије затворене, да је прималац одсутан, да није подигао пошиљку по датом обавештењу итд.

3. Питање:

Да ли је могућа делимична пресуда на основу пропуштања?

Одговор:

У складу са одредбом члана 346. ЗПП-а ("Службени гласник РС", бр. 72/11), којом је прописано да ако од више тужбених захтева услед признања, одрицања или на основу расправљања, само за неке постоје услови за коначну одлуку или ако су само за део једног захтева испуњени услови за коначну одлуку, суд може у погледу тих захтева, односно дела захтева да закључи расправу и донесе пресуду (делимична пресуда). Делимичну пресуду суд може да донесе и када је поднета противтужба, ако постоје услови за доношење одлуке само о захтеву тужбе или захтеву противтужбе. Суштински је идентична и одредба члана 334. ЗПП-а који је престао да важи, али се примењује на основу члана 506. важећег ЗПП-а на поступке који су пре тога започети. Језичким тумачењем наведених одредби долази се до одговора да је делимичну пресуду могуће донети на основу признања, на основу одрицања и на основу расправљања, а не и због пропуштања.

4. Питање:

Да ли Агенције за пружање правне помоћи имају право на награду за заступање, колика је та награда и који пропис то прецизно регулише (у питању је награда, а не накнада трошкова)?

Одговор:

Чланом 146. став 2. ЗПП, одређено је да парнични трошкови обухватају и награду за рад адвоката и других лица којима закон

признаје право на награду. Право на награду адвоката произилази из члана 23. Закона о адвокатури, а висина награде одређена је тарифом коју доноси Адвокатска комора Србије. Законски основ за признање награде Агенције за пружање правне помоћи не постоји, из чега произилази да запослени у Агенцији за пружање правне помоћи, уколико су ангажовани као пуномоћници странке, немају право на награду за заступање у поступцима пред судом. При том, треба имати у виду да је одредбом члана 85. став 1. ЗПП који се примењује од 01. фебруара 2012. године, одређено да странке могу да предузимају радње у поступку лично или преко пуномоћника који мора да буде адвокат, што значи да странку не може да заступа Агенција за пружање правне помоћи, односно лица која су код њих запослена.

5. Питање:

Да ли је лице које је странка у поступку дужно да сноси и предујми трошкове довођења из КПЗ ако се тамо налази и ако је то према свом имовном стању могуће да изврши или не? Наиме, у питању је парнични поступак и већина спорова је везана за заштиту приватног интереса, а тиме и права. У вези с тим да ли се странка има сматрати уредно позваном ако не предујми трошкове поступка за довођење из КПЗ?

Одговор:

Лицу које је странка у парничном поступку, достављање се врши у складу са одредбом члана 131. Закона о парничном поступку, којим је прописано да лицима лишеним слободе достављање се врши преко завода за извршење кривичних санкција. Овако извршењем доставом (уз доказ-доставницу да је странка лично примила, коју парничном суду враћа КПЗ) странка се сматра уредно позваном. Одредбом члана 147. истог Закона, прописано је да свака странка претходно сама сноси трошкове које је проузроковала својим радњама. Када је странка лишена слободе, те да би била доведена на рочиште дужна је да претходно предујми трошкове довођења,

јер су то трошкови које је сама проузроковала својим радњама, конкретно радњом због које се налази у притвору, односно на издржавању затворске казне. Уколико странка не предујми трошкове који би омогућили да буде доведена на расправу из КПЗ, а позив је уредно достављен преко завода за извршење кривичних санкција, сматра се уредно позваном. Једино у ситуацији када суд одреди извођење доказа по службеној дужности (ради утврђивања чињеница у вези са применом члана 3. став 3. ЗПП-а) саслушањем странке која је лишена слободе, трошкови довођења исплатиће се из средстава суда, а ово у складу са одредбом члана 148. став 5. цитираног Закона. Дакле, странка која је лишена слободе, сматра се уредно позваном, када јој је достава извршена у складу са напред цитираном одредбом члана 131. ЗПП-а, а може бити доведена на рочиште, уколико предујми трошкове довођења. За напоменути је да Законик о кривичном поступку, из одређених разлога, ограничава могућност лицима лишеним слободе комуникацију са спољним светом, о чему одлуку треба да донесе поступајући судија у конкретном кривичном поступку (рецимо, разлози прописани чланом 148. став 2. ЗКП-а), па без одобрења поступајућег судије у кривичном поступку, без обзира што је странка предујмила трошкове за довођења на расправу, на расправу неће бити доведена.

6. Питање:

Код тужбе за утврђење неког стварног права, да ли се као вредност предмета спора узима вредност коју је тужилац означио у тужби, или је потребно утврђивати вредност предмета спора у смислу члана 5. Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку? Уколико се тужбеним захтевом тражи утврђење ништавости заложне изјаве којом се власник непокретности једнострано обавезао да, уколико дуг не буде исплаћен до доспелости, поверилац можа наплатити своје обезбеђено потраживање из вредности непокретности, да ли и код оваквог тужбеног захтева треба вредност предмета спора утврдити у смислу наведеног члана 5. Закона о изменама и допунама Зако-

на о парничном поступку, или је вредност предмета спора она која је означена у тужби?

Одговор:

Одредбом члана 5 Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку који је ступио на снагу 29. децембра 2009. године, даном објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије бр. 11/09", измењен је члан 32. Закона о парничном поступку, тако што је додат нови став (став 1.), којим је прописано да се вредност предмета спора, у случајевима када се тужбеним захтевом тражи утврђење права својине или других стварних права на непокретностима, утврђење ништавости, поништај или раскид уговора који има за предмет непокретност, одређује према тржишној вредности непокретности или њеног дела. Овако новелирана одредба закона је јасна. У свим споровима за утврђење права својине или других стварних права на непокретностима, односно за утврђење ништавости, поништај или раскид уговора који има за предмет непокретност, меродавна вредност предмета таквог спора је тржишна вредност непокретности или њеног дела, а не вредност коју је тужилац означио у тужби. Због тога је у таквим споровима, чак и када је у тужби означена вредност предмета спора, потребно утврђивати тржишну вредност непокретности или њеног дела и то, аналогно члану 34. став 2. Закона о парничном поступку, чинити на брз и погодан начин који неће утицати на ефикасно поступање суда. То није потребно чинити само у случају када је тужилац уз тужбу доставио доказе на основу којих се може утврдити тржишна вредност непокретности. Вредност предмета спора за утврђење ништавости заложне изјаве одређује се према тржишној вредности непокретности на којој је засновано заложно право (хипотека), у складу са чланом 32. став 1. Закона о парничном поступку. Заложна изјава, сходно члану 14. став 3. Закона о хипотеци, по форми и садржини одговара уговору о хипотеци. Када би предмет спора било утврђење ништавости уговора о хипотеци (стварно право на непокретности), тада би се несумњиво вредност предмета тог спора одређивала према тржишној вредности непокретности. Нема оправданих разлога да се то правило не примени и у случају спора за утврђење ништавости заложне изјаве којом се такође установљава стварно право – хипотека на непокретности.

7. Питање:

Који су спорови из социјалног осигурања за које је надлежан виши суд? Да ли је виши суд надлежан и за спорове ради трошкова лечења у којима се као претходно питање разматра утврђивање права на исплату?

Одговор:

Одредбом члана 23. став 1. тачка 8. Закона о уређењу судова прописано је да виши суд у првом степену суди и у споровима поводом обавезног социјалног осигурања, ако није надлежан други суд. Сходно члану 2. Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање ("Службени гласник Републике Србије" број 84/04 са каснијим изменама и допунама), у обавезно социјално осигурање спада: пензијско и инвалидско осигурање, здравствено осигурање и осигурање од незапослености. Обавезно пензијско и инвалидско осигурање уређено је Законом о пензијском и инвалидском осигурању ("Службени гласник Републике Србије" број 34/03 са каснијим изменама и допунама). Сходно члану 84. став 2. тог Закона, права из пензијског и инвалидског осигурања која се остварују у фонду обезбеђују се у поступку предвиђеном законом којим је уређен општи управни поступак, ако тим законом није другачије уређено. Решење о праву из пензијског и инвалидског осигурања и о пензијском стажу доноси орган утврђен општим актом фонда (члан 98. став 1.). Против решења фонда донетог по жалби, односно у вршењу ревизије о правима из пензијског и инвалидског осигурања и против коначног решења о подацима утврђеним у матичној евиденцији, може се покренути управни спор код надлежног суда (члан 103.). Из изложеног следи да спорови о правима из пензијског и инвалидског осигурања нису у надлежности вишег суда по члану 23. став 1. тачка 8. Закона о уређењу судова. Обавезно здравствено осигурање регулисано је Законом о здравственом осигурању ("Службени гласник Републике Србије" број 107/05, 109/05). Према члану 175. став 1. тог закона, против коначног акта којим је одлучено о праву из здравственог осигурања може се покренути управни спор. Ставом другим и трећим тог члана прописано је да се, изузетно од става првог

тог члана, против коначног акта Републичког завода за здравствено осигурање за остваривање права на здравствену заштиту из чланова 34 – 46. тог закона не може покренути управни спор, а против тих одлука може се тражити заштита тог права у парничном поступку пред надлежним судом. Стога, виши суд је надлежан да одлучује у споровима који су покренути против коначних аката Републичког завода за здравствено осигурање којима је одлучено о праву осигураника на здравствену заштиту предвиђеним члановима 34-46. Закона о здравственом осигурању. У те спорове спадају и спорови у којима тужилац захтева накнаду трошкова лечења. Законом о изменама и допунама Закона о здравственом осигурању ("Службени гласник Републике Србије" број 57 од 1. августа 2011. године), који је ступио на снагу осмог дана од дана објављивања и нема ретроактивно дејство, брисани су други и трећи став члана 175. Закона о здравственом осигурању (члан 37). Осигурање за случај незапослености предвиђено је у одредбама чланова 66 – 80. Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености ("Службени гласник Републике Србије" број 36/09 и 88/10). Одредбом члана 80. тог Закона, прописано је да се о правима незапослених из обавезног осигурања одлучује у поступку прописаном законом којим се уређује општи управни поступак, ако тим законом није другачије одређено (став први) и да против коначног решења Националне службе за запошљавање незапослено лице може тужбом покренути управни спор пред надлежним судом у складу са законом (став четврти). Стога, спорови о правима из осигурања за случај незапослености такође нису у надлежности вишег суда, у смислу члана 23. став 1. тачка 8. Закона о уређењу судова.

8. Питање:

Да ли је увек нужно одржавање рочишта по предлогу за одређивање привремене мере, обзиром да је суд законом везан за нарочито хитно поступање у породичним и радним споровима?

Одговор:

Привремена мера представља једно од средстава обезбеђења из члана 261. Закона о извршењу и обезбеђењу. Чланом 260. истог Закона прописана су посебна правила поступка обезбеђења, према којима у поступку обезбеђења суд може донети решење о обезбеђењу пре достављања предлога противној странци и пре него што је противној странци омогућио да се о предлогу изјасни, ако би предлагач обезбеђења због одлагања могао претрпети ненадокнадиву или тешко надокнадиву штету; ради отклањања непосредне опасности противправног оштећења насиљу. Према томе, разлози хитности и целисходности дозвољавају да суд о предлогу за одређивање привремене мере одлучи и пре него што туженом достави тужбу, односно и пре покретања судског поступка, а такво овлашћење проиилази из одредбе члана 285. став 1. наведеног Закона, којом је предвиђено да се привремена мера може одредити и пре покретања судског поступка. То значи да уколико суд процени да је испуњен неки од услова из члана 260. став 1. тачка 1-3 Закона о извршењу и обезбеђењу, привремену меру ће одредити и без одржавања рочишта по предлогу за одређивање привремене мере. Уколико није испуњен неки од ових услова, суд ће заказати рочиште по предлогу за одређивање привремене мере, на коме ће размотрити само оне чињенице и извести само оне доказе које странке предложе, изузев кад од тога зависи примена принудног прописа, а у смислу члана 260. став 2. Закона о извршењу и обезбеђењу. Ако је привремена мера предложена у тужби, суд може да закаже рочиште и достави тужбу са прилозима тужилји, у смислу члана 299. новог Закона о парничном поступку, а исто такво овлашћење суда било је прописано чланом 283. старог Закона о парничном поступку.

9. Питање:

Да ли се у изреци пресуде у спору за предају државине мора навести да скица вештака са увиђаја представља саставни део изреке, као и да ли таква обавеза постоји и у некој другој врсти спорова?

Одговор:

Према одредби члана 13. став 1. тачка 1. Закона о извршењу и обезбеђењу, извршна исправа је правноснажна судска одлука и судско поравнање, као и други акти странака који су законом изједначени са судским поравнањем (у истом члану су предвиђене и остале врсте извршних исправа), а чланом 17. истог Закона је прописано да је извршна исправа подобна за извршење ако су у њој означени извршни поверилац и извршни дужник, предмет, врста и обим испуњења, осим ако овим законом није другачије одређено. У смислу наведеног члана несумњиво произилази закључак да извршна исправа мора да садржи јасну и прецизну обавезу коју дужник мора да изврши.

Сагласно томе, изрека пресуде у спору за предају државине мора да садржи тачно означене све земљишно-књижне податке или податке из катастра, као и прецизне мере и границе у оквиру којих се врши предаја државине, што значи да скица вештака са увиђаја не може представљати саставни део изреке у овом поступку с обзиром да скица представља само један од доказа на којима се заснива пресуда и који као такав остаје у списима предмета.

10. Питање:

Када је предмет тужбе новчано потраживање до 2000 евра, да ли се може усвојити платни налог и када уз тужбу нису приложене веродостојне исправе и када тужилац није предлагао усвајање платног налога, а ово имајући у виду одредбе члана 454. Закона о парничном поступку?

Одговор:

Суд ће издати платни налог уколико су кумулативно испуњени услови за издавање платног налога предвиђени у члану 454. Закона о парничном поступку, једино ако је тужилац у тужби предложио издавање платног налога. Издавање платног налога је посебан парнични поступак у којем суд издаје налог туженом да испуни тужбени захтев који се односи на доспело новчано потраживање, које се доказује веродостојном исправом. У овом поступку (мандатном) до мериторне одлуке се долази брже него у редовном поступку, јер првостепени суд

мериторно одлучује без одржавања рочишта. Ради се о примени начела економичности поступка. Одредбама члана 453. став 1. Закона о парничном поступку ("Службени гласник Републике Србије" број 125/04 и 111/09), који је важио у време постављања спорног правног питања, предвиђени су услови за издавање тзв. документованог платног налога: да се ради о доспелом потраживању у новцу, да се ово потраживање доказује веродостојном исправом и да је веродостојна исправа приложена уз тужбу у изворнику или овереном препису. Одредбама члана 453. став 3. истог Закона, предвиђено је да ће суд издати платни налог иако тужилац у тужби није предложио издавање платног налога, ако су испуњени сви услови за издавање платног налога. Ради се о овлашћењу суда да и без предлога тужиоца у тужби (у чијем је интересу издавање платног налога) изда платни налог ако су испуњени сви услови за издавање платног налога. Одредбама члана 454. истог Закона, регулисано је да ће се платни налог издати иако уз тужбу нису приложене веродостојне исправе, али само под условом да је тужба поднета против главног дужника, да се тужбени захтев односи на доспело потраживање у новцу које не прелази динарску противвредност 2000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе, као и да су у тужби изнети основ и висина дуговања и назначени докази на основу којих се може утврдити истинитост тужбених навода (такозвани недокументовани платни налог). Закон о парничном поступку не садржи одредбе којима се даје овлашћење суда да и у случају такозваног недокументованог платног налога изда платни налог иако тужилац у тужби није предложио издавање платног налога. Полазећи од начела диспозиције парничних странака, према којем суд у парничном поступку одлучује у границама захтева који су стављени у поступку (члан 3. став 1. Закона о парничном поступку), као и наведених одредаба Закона о парничном поступку којима се регулише издавање платног налога, у ситуацији када тужилац у тужби не предлаже издавање платног налога, а испуњени су сви услови из члана 454. Закона о парничном поступку (тужбени захтев се односи на доспело потраживање у новцу које не прелази динарску противвредност 2000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе, тужби нису приложене веродостојне исправе, а тужба је поднета против главног дужника, у тужби су изнети основ и висина дуговања и

назначени докази на основу којих се може утврдити истинитост тужбених навода), суд није овлашћен да без предлога тужиоца за издавање платног налога, изда платни налог. Напомена: у Закону о парничном поступку ("Службени гласник Републике Србије" број 72/11), такође је предвиђен посебан поступак издавања платног налога (члан 455-466) и у члану 456. тога Закона је на исти начин регулисан такозвани недокументовани платни налог као што је то учињено у члану 454. Закона о парничном поступку ("Службени гласник Републике Србије" број 125/04 и 111/09).

11. Питање:

Ако странка овласти адвоката, а у пуномоћју не стоји да странку може заступати и адвокатски приправник, већ је само наведено пуномоћје да адвокат може овлашћење пренети на друго лице, да ли адвокат може овластити заменичким пуномоћјем да странку заступа адвокатски приправник из његове канцеларије или адвокатски приправник из друге адвокатске канцеларије или то пуномоћје може пренети само на другог адвоката и да ли то пуномоћје може да пренесе и на друго физичко лице?

Одговор:

Ако је странка издала адвокату пуномоћје за вођење парнице, а није ближе одредила овлашћења у пуномоћју, адвокат је на основу таквог пуномоћја овлашћен да пренесе пуномоћје на другог адвоката или да овласти другог адвоката на предузимање само појединих радњи у поступку. Одредбом члана 89. став 1. тачка 2. Закона о парничном поступку ("Службени гласник РС", бр. 125/04 и 11/09), прописано је да ако је странка издала адвокату пуномоћје за вођење парнице, а није ближе одредила овлашћење у пуномоћју, адвокат је на основу таквог пуномоћја овлашћен да пренесе пуномоћје на другог адвоката или да овласти другог адвоката на предузимање само појединих радњи у поступку. То значи да ако је странка издала адвокату пуномоћје за вођење парнице, а није ближе одредила овлашћење у пуномоћју, адвокат је на основу таквог пуномоћја овла-

шћен да пренесе пуномоћје искључиво на другог адвоката, који може предузимати само радње у поступку или само поједине радње у поступку, у зависности од обима пуномоћја.

12. Питање:

Да ли код тужбе за штету насталу пре доношења новог Закона о обавезном осигурању у саобраћају у погледу накнаде штете треба такву правну ситуацију третирати као "ситуацију у току" и примењивати нов Закон или не? Ако треба применити нов Закон да ли на основу члана 23. и 24. тужбу која је поднета пре подношења одштетног захтева непосредно друштву за осигурање треба одбити као преурањену или судски поступак прекидати и поднете тужбе оштећеног третирати као подношење одштетног захтева друштву за осигурање?

Одговор:

Закон о обавезном осигурању у саобраћају објављен је у "Службеном гласнику Републике Србије" број 51/09 од 14. јула 2009. године и ступио је на снагу двадесетог дана од дана објављивања у смислу члана 119. Закона. Касније су донете и објављене измене и допуне Закона. Ступањем на снагу овог Закона престале су да важе одредбе о обавезном осигурању (члан 73-108, члан 111. и 111. Закона о осигурању имовине и лица) осим члана 86. тог Закона (осигуравајући лимит), који престаје да важи по истеку три године од дана ступања на снагу Закона, а све у смислу члана 118. став 1. Закона. Имајући у виду наведено прелазним и завршним одредбама Закона о обавезном осигурању у саобраћају одређена је временска граница овог и ранијег Закона о осигурању имовине и лица у погледу одредаба о обавезном осигурању. То значи да се на односе обавезног осигурања који су засновани пре ступања на снагу Закона о обавезном осигурању у саобраћају имају применити прописи који су били на снази до дана ступања на снагу овог Закона, па у случају осигурања од одговорности (као што је осигурање од аутоодговорности) оштећено лице има право да у смислу члана 941. став 1. За-

кона о облигационим односима истиче непосредни захтев према осигуравачу подношењем захтева за накнаду штете у вансудском поступку или пак подношењем тужбе, за коју Законом о осигурању имовине и лица није био прописан рок, ни претходна обавеза оштећеног лица да поднесе одштетни захтев непосредно осигуравачу.

Међутим Законом о обавезном осигурању у саобраћају је одредбом члана 24. прописано да се потраживање по основу осигурања од аутоодговорности остварује подношењем одштетног захтева непосредно друштву за осигурање, па ако друштво за осигурање не достави образложену понуду за накнаду штете, односно обавештење из члана 25. став 5. овог Закона у року од 90 дана од дана пријема одштетног захтева, односно не исплати малу штету, у року из члана 27. овог Закона, тада оштећено лице може поднети тужбу суду и о томе обавестити Народну банку Србије. Законом о изменама и допунама Закона о обавезном осигурању у саобраћају ("Службени гласник РС, бр. 101/11 од 30. децембра 2011. године) чланом 2. је у члану 24. после става трећег додат нови став четири који гласи: "Тужба из става трећег овог члана достављена пре истека рока из става трећег овог члана сматра се преурањеном". Наведене измене и допуне Закона ступиле су на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику РС", а то је 7. јануара 2012. године. Сагласно наведеном оштећено лице своје потраживање по основу осигурања од аутоодговорности за штете настале по ступању на снагу Закона о обавезном осигурању у саобраћају, може остварити подношењем одштетног захтева непосредно друштву за осигурање, а тужба се може поднети у смислу члана 24. тог Закона након истека рока из става 3. тог члана. Тужба поднета пре истека тог рока сматра се преурањеном и треба је одбацити аналогном примени члана 279. став 1. тачка 2. ЗППО – а ("Службени гласник РС", бр. 125/04 и 111/09) уколико се ради о поступцима започетим пре ступања на снагу Закона о парничном поступку "Службени гласник РС бр. 72/11) који је ступио на снагу 1. фебруара 2012. године, а у случају да је таква тужба поднета након ступања на снагу важећег ЗПП – а тада је такође треба одбацити аналогном примени члана 294. тачка 2. ЗПП – а. У конкретном случају нема места прекиду поступка јер ово није случај када се поступак прекида или

када се прекид поступка може одредити у смислу члана 214. и 215. ЗПП – а ("Службени гласник РС", бр. 125/04 и 111/09), нити у смислу члана 222. и 223. важећег Закона о парничном поступку. Подношење одштетног захтева непосредно друштву за осигурање и протек рока из става 3. члана 24. Закона о обавезном осигурању у саобраћају представљају процесну претпоставку за подношење тужбе за накнаду штете по основу осигурања од аутоодговорности. Такође нема места ни одбијању тужбеног захтева, зато што је тужба преурањена, већ као што је претходно речено тужбу ваља одбацити као недозвољену. Слична ситуација регулисана је важећим Законом о парничном поступку у члану 193. када лице које намерава да поднесе тужбу против Републике Србије има обавезу да пре подношења тужбе, Републичком јавном правобранилаштву достави предлог за мирно решавање спора па уколико Републички јавни правобранилац не одговори на предлог у законом прописаном року, тек тада се може поднети тужба надлежном суду, јер је у супротном суд одбацује као недозвољену.

13. Питање:

Да ли у државинским споровима тужбени захтев мора и у утврђујућем и у осуђујућем делу да има означење земљишта према детаљним тачкама или другим поузданим обележјима (на пример када је у питању део земљишта) или је могуће да се у утврђеном делу тужбени захтев сведе само на опште тражење и утврђивање сметања, а само у конденматорном делу је потребно прецизирати тужбени захтев или у том делу то није неопходно?

Одговор:

У државинским споровима, тужбени захтев у утврђујућем делу треба да садржи само утврђење да је извршено сметање државине, уз опис-означење предмета сметања поседа, начина (чина) и времена сметања. Када је реч о сметању државине непокретности, тада непокретност треба да је опредељена са подацима о идентитету из јавних књига (број парцеле, земљишно-књижни уложак, односно лист непокретности, катастарска општина, површина), односно када

је реч о сметању државине дела непокретности треба навести мере границе и облик, да би се на основу судске одлуке могла извршити идентификација непокретности и да би се знало за убудуће да ли се ради о пресуђеној ствари. Тужбени захтев у конденматорном делу треба да садржи тачан опис онога што тужени треба да учини (на пример да уклони одређене предмете са парцеле, односно дела парцеле, са истим подацима, као и у утврђујућем делу захтева), или да не учини и онога шта је дужан трпети, како би судска одлука у конденматорном делу била подобна за извршење, јер је тужба у парницама за заштиту државине у суштини конденматорна тужба са захтевом за позитивну или негативну чинидбу.

14. Питање:

Да ли је странка дужна да наведе сваку парничну радњу за коју тражи трошкове поступка као и висину трошкова за сваку парничну радњу?

Одговор:

Основ одговора на ово питање треба првенствено тражити у одговарајућим законским одредбама, а то су члан 159. став 1. и 2. старог Закона о парничном поступку ("Службени гласник Републике Србије" бр.125/04 и 111/09) као и члана 163. став 1. и 2. новог Закона о парничном поступку ("Службени гласник Републике Србије" бр.72/11); с тим што: сходно одредби члана 159. став 1. старог Закона о парничном поступку и сходно одредби из члана 163. став 1. новог Закона о парничном поступку (које одредбе су истоветне то јест новим законом није измењена ова одредба старог Закона) о накнади трошкова одлучује суд на одређени захтев странке; док сходно одредби из члана 159. став 2. старог ЗПП-а странка је дужна да у захтеву опредељено наведе трошкове за које тражи накнаду односно сходно одредби члана 163. став 2. новог Закона о парничном поступку странка је дужна да у захтеву определи врсту и износ трошкова за које тражи накнаду. Из наведених одредаба старог и новог Закона о парничном поступку (који ће се, у овом моменту, паралел-

но примењивати зависно од стадијума парничног поступка затеченог у моменту ступања на снагу новог Закона о парничном поступку) произилази следеће: о накнади трошкова суд одлучује (без расправљања) на одређен захтев странке, при чему се тим подразумева не само да је странка поднела захтев у коме тражи накнаду трошкова везаних за одређену парницу већ и да је то њено тражење конкретизовано у погледу трошкова за које накнаду тражи; а да би се та конкретизација постигла и да би поднети захтев за накнаду трошкова испуњавао Законом предвиђене услове, потребно је у захтеву опредељено навести трошкове за које странка тражи накнаду (што произилази из формулације одредбе члана 159. став 2. старог Закона о парничном поступку) односно у захтеву определити врсту и износ трошкова за које се тражи накнада (што произилази из формулације одредбе члана 163. став 2. новог Закона о парничном поступку). Сходно томе, да би се захтев за накнаду трошкова парничног поступка сматрао одређеним и опредељеним, потребно је да се из садржине истог може постићи потпуна извесност не само о томе да странка тражи накнаду трошкова већ и за које трошкове она тражи накнаду, при чему се та потпуна извесност не би могла постићи уколико се трошкови не определе, а они се не би могли сматрати довољно опредељеним уколико у захтеву нису наведени врста и износ трошкова за које се тражи накнада. Затим, да би се могла постићи потпуна извесност о врсти и износу трошкова за које се тражи накнада потребно је да странка у свом захтеву наведе: а) све врсте трошкова за које тражи накнаду, што подразумева да изричито наведе да трошкове тражи на пример за парничне радње предузете преко адвоката или пуномоћника (или за парничне радње предузете преко надлежног правобранилаштва као законског заступника), за вештачења, за накнаде исплаћене сведоцима, за плаћање судске таксе и слично; б) новчане износе који су утрошени за сваку претходну наведену врсту трошкова, а што подразумева да сваку парничну радњу предузету од стране пуномоћника адвоката, као и за друге врсте трошкова (на пример за вештачење, накнаду исплаћену сведоцима, судске таксе и друго) треба навести појединачан новчани износ и у ту сврху утрошен. Значи, странка је дужна да у свом захтеву за накнаду трошкова парничног поступка наведе како сваку радњу

за коју тражи накнаду тако и висину трошкова за сваку парничну радњу, при чему те парничне радње (за које се тражи накнада) и износи који се за њих траже не морају бити конкретизовани по врсти и времену када је свака од њих предузета већ се може навести само њихов број и новчани износ који се за њих утрошио. На пример није неопходно да се за сваку парничну радњу (за коју се тражи накнада) наведе време када је предузета већ је довољно да се наведе број истоврсних парничних радњи за које се тражи накнада и новчани износ исказан као јединична вредност у оквиру укупног броја истоврсних парничних радњи (на пример да се накнада тражи за одређени збирни број одржаних рочишта, за одређени збирни број неодржаних рочишта, за одређени број образложених писмених поднесака и слично и да се потом – после навођења укупног броја одређене врсте парничних радњи – наведени новчани износ који представља издатак за појединачно предузету парничну радњу у оквиру означеног збира, а ово се ради тако што се тражи износ од по.... динара на име заступања странака од стране адвоката....одржаних рочишта, износ од по.... динара на име заступања странке од стране адвоката на.... рочишта одложених решењем суда, износ од по.... динара на име састављања.... образложених писмених поднесака од стране адвоката и тако даље). Из наведеног произилази да се афирмативно може одговорити на ово постављено питање то јест да странка јесте дужна да наведе сваку парничну радњу за коју тражи трошкове поступка као и висину трошкова за сваку парничну радњу, али да свака парнична радња за коју се тражи накнада не мора бити означена по врсти и времену када је предузета већ ће се потпуна извесност о томе за које парничне радње странка тражи накнаду постићи извођењем броја истоврсних парничних радњи и навођењем новчаног износа које се траже за сваку појединачну парничну радњу у оквиру исказаног збира истоврсних парничних радњи (јер је то довољно да се свака од парничних радњи за коју странка тражи накнаду сматра довољно конкретизованом и да се са сигурношћу може закључити који новчани износ странка тражи на име накнаде трошкова за сваку појединачну парничну радњу).

15. Питање:

Првостепеним решењем прекинут је поступак сходно члану 214. тачка 1. Закона о парничном поступку. Жалбу против решења о прекиду поступка изјавио је пуномоћник тужиоца адвокат (пре одржавања рочишта за главну расправу тужилац је преминуо). При утврђењу да је тужилац умро у току поступка, а донето је решење о прекиду поступка да ли првостепени суд или другостепени суд може жалбу да одбаци као недозвољену сходно члану 94. став 1. Закона о парничном поступку или тек по наставку поступка? Да ли суд може предузимати икакве радње у поступку у изложеној ситуацији. Уколико странка која је преминула у току поступка није имала адвоката, каква је ситуација обзиром да против решења којим се утврђује прекид поступка дозвољена је посебна жалба сходно члану 218. став 1. Закона о парничном поступку.

Одговор:

Прекид поступка регулисан је чланом 214-218. Закона о парничном поступку ("Службени гласник Републике Србије" бр.125/04 и 111/09), раније важећег Закона и чланом 222-226. Закона о парничном поступку ("Службени гласник Републике Србије" бр.72/11), сада важећег Закона). Прекид поступка наступа услед стицања одређених околности због којих суд или странке не могу вршити парничне радње. Прекид поступка наступа по самом закону (члан 214. ранијег важећег Закона о парничном поступку), члан 222. сада важећег Закона о парничном поступку) или одлуком суда (члан 215. раније важећег Закона о парничном поступку, члан 223. сада важећег Закона о парничном поступку). Прекид поступка наступа по самом закону када: странка умре, странка изгуби парничну способност, законски заступник странке умре или престане његово овлашћење за заступање, странка која је правно лице престане да постоји, односно када надлежни орган правноснажно одлучи о забрани рада, наступе правне последице отварања поступка стечаја, услед ратног стања или ванредних догађаја представља рад у суду и када је то другим законом прописано. Када прекид поступка наступи по

самом закону суд само утврђује прекид поступка и решење суда о прекиду поступка има само деклараторан карактер будући да се десила нека чињеница због које се прекида поступак, а која је предвиђена одредбом члана 214. ранијег важећег Закона о парничном поступку, односно члан 222. сада важећег Закона о парничном поступку, друга је ситуација када се поступак прекида из разлога наведених у члану 215. раније важећег Закона о парничном поступку, односно члану 223. сада важећег Закона о парничном поступку где се одређује да суд може одредити прекид поступка и тада прекид поступка настаје тек одлуком суда. Прекид поступка састоји се у томе да се прекидају сви рокови предвиђени за предузимање неке парничне радње (члан 216. раније важећег Закона о парничном поступку, члан 224. став 1. сада важећег Закона о парничном поступку). Наиме, рокови престају тећи за обе парничне странке када је поступак прекинут због препреке која се тиче суда или суђења (на пример када суд обустави рад или одложи поступак до решења неког прејудицираног питања), али када се поступак прекине због препреке једне странке (због њезине смрти, због губитка пословне способности односно због губитка законског заступника) то се не прекида и рок који тече противној страни, на пример за подношење приговора против платног налога или за изјављивање жалбе против неког решења или пресуде, у којој ситуацији те приговоре или жалбу не може доставити на одговор странци због које је поступак прекинут, нити може поводом тих приговора одредити, односно одржати рочиште, јер том рочишту не би могла присуствовати странка, коју је задесио разлог за прекидање поступка. Ако би суд ипак, незнајући за прекид, доставио тој странци жалбу на одговор, достава ће важити тек од доставе решења о наставку поступка. Пресуда, која је донета на главној расправи, закључено је по наступу прекида, не важи и суд је мора укинути, чим сазна за прекид. Рокови који су прекинути за предузимање неке процесне радње почињу тећи изнова тек када поступак буде настављен. Важност губе и сви позиви као и сва одређена рочишта, јер за време прекида не може ни суд предузимати никакве парничне радње. Ако једна страна предузме неку парничну радњу према свом противнику, таква радња према противнику неће имати никакву важност док траје прекид већ само по

престанку прекида. Једина радња, коју суд може извршити за време прекида је изрицање пресуде, уколико је главна расправа закључена још пре него што је наступио прекид, јер се пресуда изриче на основу чињеничног и правног стања како је било у моменту закључења главне расправе, дакле према стању пре наступања прекида (члан 216. став 2. раније важећег Закона о парничном поступку, односно члан 224. став 2. сада важећег Закона о парничном поступку). Странке могу предузимати радње у поступку лично или преко пуномоћника (члан 84 став 1 раније важећег Закона о парничном поступку), док је сада важећим Законом о парничном поступку прописано и да пуномоћник мора да буде адвокат (члан 85 став 1). Члан 94. став 1. раније важећем Закону о парничном поступку прописано је да пуномоћје престаје смрћу физичког лица, док је чланом 93. став 1. сада важећег Закона о парничном поступку прописано да пуномоћје престаје смрћу физичког лица, проглашењем за умрло и губитком пословне способности. Сходно напред наведеном уколико је једна странка умрла, то прекид поступка наступа по самом Закону, решење суда о прекиду поступка има само деклараторан карактер. Уколико је странка која је умрла имала пуномоћника, то је пуномоћје престало смрћу те странке, тако да је жалба тог лица изјављена против решења о прекиду поступка недозвољена, јер је изјављена од стране неовлашћеног лица и такву жалбу треба одбацити као недозвољену сходно одредби из члана 387. став 1. тачка 1. ранијег важећег Закона о парничном поступку, односно сходно одредби из члана 401. став 1. тачка 1. сада важећег Закона о парничном поступку. Жалбу тог лица може одбацити како првостепени тако и другостепени суд упркос томе што је одредбом члана 216. став 2. раније важећег Закона о парничном поступку односно члана 224. сада важећег Закона о парничном поступку, предвиђено да за време трајања прекида поступка суд не може предузимати никакве радње о поступку, а ово с разлога што решење о одбачају жалбе као недозвољене (у ситуацији када су за то испуњени услови односно када се испостави да је жалба евидентно изјављена од стране лица коме је пуномоћје престало у моменту смрти странке коју је од тада заступало) не може имати карактер "предузимање радње у парничном поступку" управо зато што се не односи на парнични поступак већ

искључиво на решење о прекиду поступка (за које не може бити недозвољено да се доведе до фазе правноснажности). Међутим, иако у случају смрти странке по самом закону наступа прекид поступка, а суд својом одлуком – решењем утврђује прекид поступка, често суд утврди прекид поступка без доказа да је та странка умрла, те уколико жалбу против тог решења изјави пуномоћник те странке тврдећи супротно, таква жалба се не може сматрати да је изјављена од стране неовлашћеног лица и исту суд не може одбацити као недозвољену, већ ће исту, пошто достави противној странци, доставити другостепеном суду ради доношења одлуке о жалби.

16. Питање:

Да ли је дозвољена жалба оца малолетног предлагача против решења првостепеног суда, којим је усвојен предлог и дозвољено склапање брака?

Одговор:

Жалба родитеља малолетног лица изјављена против решења којим се дозвољава закључење брака том малолетном лицу је недозвољена, а будући да је жалбу изјавило лице које није овлашћено за подношење жалбе. Поступак давања дозволе за ступање у брак, регулисан је одредбама Закона о ванпарничном поступку ("Службени гласник СРС", број 25/82, 48/88, "Службени гласник СРС", број 46/95, 18/2005), а материјално правне одредбе на основу којих се даје дозвола за ступање у брак садржане су у Породичном закону Републике Србије ("Службени гласник Републике Србије", број 18 од 24.02.2005. године). Породичним законом Републике Србије прописани су услови за склапање и пуноважност брака, а имају између осталог прописано је да брак не може склопити лице које није навршило 18 година живота (члан 23. став 1.), али да суд може, из оправданих разлога, дозволити склапање брака малолетном лицу које је навршило 16 година живота, а достигло је телесну и душевну зрелост потребну за вршење права и дужности у браку (члан 23. став 2.). Чланом 80. став 1. Закона о ванпарничном поступку, прописано

је да се поступак за давање дозволе за ступање у брак покреће предлогом лица које не испуњава законом прописани услов за закључење пуноважног брака, а када ни једно од лица која желе да закључе брак не испуњава прописане услове, поступак се покреће њиховим заједничким предлогом. Из наведене одредбе произилази да уколико је малолетно лице старије од 16 година и жели да закључи брак са пунолетним лицем, да је једино оно овлашћено да донесе дозволу за давање дозволе за ступање у брак, а ако су оба лица која желе да закључе брак малолетна, онда да се поступак покреће само на њихов заједнички предлог. Чланом 81. Закона о ванпарничном поступку, прописано је да предлог мора да садржи личне податке о лицима која желе да закључе брак, са чињенице на којима се заснива и докаже о тим чињеницама, а ако је предлагач малолетан, предлог мора да садржи податке о његовим родитељима. На околност да предлог мора да садржи податке о родитељима предлагача је од значаја, јер суд, пре него што одлучи о предлогу, мора да саслуша и родитеље подносиоца предлога (члан 82. став 2.). Чланом 83. истог Закона, прописано је да му решењем којим му се дозвољава закључење брака суд ће навести лична имена лица између којих се дозвољава закључење брака, док је чланом 84. прописано да против решења којим се одбија предлог да се малолетном лицу дозволи закључење брака, жалбу може да изјави само малолетник и када је поступак покренут заједничким предлогом. Када се пође од наведених одредби то произилази да се поступак за давање дозволе за ступање у брак може покренути само на предлог лица која не испуњава Законом прописане услове за закључење пуноважног брака, у овом случају малолетног лица, које је навршило 16 година живота. Међутим, закон не прописује да је потребна сагласност родитеља да би се дозволила малолетном лицу да склопи брак (будући да изјаве родитеља малолетног лица о личности малолетника, њиховој зрелости и другим околностима, именованим приликама, способностима за самосталан живот имају утицај на доношење одлуке суда), а ту жалбу против решења којим се дозвољава закључење брака може изјавити само лице које је и поднело предлог за доношење тог решења, а не и родитељ малолетног предлагача, пре тога жалба на тако решење родитеља малолетног предлагача недозвољена (јер је изјављено од

стране лица које овлашћено за подношење жалбе) и исту треба одбацити.

17. Питање:

У жалби изјављеној против првостепене пресуде странка износи чињенице које би могле бити разлог за враћање у пређашње стање. Да ли ће првостепени суд пре достављања списка другостепеном суду ради одлучивања по жалби по истој поступити као по предлогу за враћање у пређашње стање и поред тога што жалба формално не садржи предлог за враћање у пређашње стање?

Одговор:

У тражењу одговора на питање на које Закон не даје директан одговор, треба поћи од основних одредаба закона, а што у конкретном случају значи од основних одредби Закона о парничном поступку, којима су предвиђена начела парничног поступка. Начело о диспозицији странака (члан 3. Закона о парничном поступку - "Службени гласник Републике Србије", број 125/04 и 111/09, у даљем тексту: стари Закон о парничном поступку и члан 3. важећег Закона о парничном поступку - "Службени гласник Републике Србије", број 72/2011) и начело процесне економије (члан 10. старог Закона о парничном поступку и члан 10. важећег Закона о парничном поступку). Начело диспозиције странака говори о диспозитивности субјективних грађанских права сходно којој на правни субјекат својим правом може да слободно располаже, што значи да од његове воље зависи да ли ће се обратити тужбом суду ради заштите свог права када сматра да је повређено или угрожено, или се неће обратити суду, а уколико се обрати сам не одређује садржину и одбрану заштите права истицањем тужбеног захтева – такозвано је диспозиција тужилачке стране. Од воље тужене стране зависи да ли ће признати тужбени захтев или ће га оспорити и из којих разлога – такозвана диспозиција на тужене стране. Исто тако од воље странке зависи да ли ће се поравнати и на тај начин окончати поступак.

Смисао правила о диспозитији странака и да суд не може одлучити у већем обиму него што је тражено, односно не може одлучивати о нечему о чему у захтеву није садржано. Начело диспозитије странака трпи ограничење јер суд неће уважити нерасполагање странака које су у супротности са принудним прописима, јавним поретком и правилима морала (члан 3. став 3. и раније важећег и сада важећег Закона о парничном поступку). Аналогно наведено, пребацујући се на процесно правни терен захтева странака мишљења сам да у ситуацији када странка може да бира да ли ће поднети предлог за враћање у пређашње стање или жалбу или ће предузети обе парничне радње, па одлучи да поднесе само предлог, жалбу, суд не може да третира жалбу као предлог за враћање у пређашње стање. Ово нарочито ако странку заступа стручно лице – адвокат, јер то подразумева да о заштити права странке брине лице које зна Закон и познаје све процесне радње и могућности које у датом тренутку стоје на располагању и не могу најбоље да заштите права странака имајући у виду одредбу члана 85. став 1. и 2. новог Закона о парничном поступку, које установљава правило да пуномоћник странке мора да буде адвокат и да је једини изузетак од тог правила могуће заступање правног лица, где законодавац дозвољава могућност да пуномоћник правног лица не буде адвокат већ дипломирани правник са положеним правосудним испитом који је стално запослен у том правном лицу, мишљења сам да у ситуацији када је жалбом изјављеном против првостепене пресуде писао пуномоћник странке, а у жалби се износе чињенице које би могле бити разлог за враћање у пређашње стање, првостепени суд не може по таквој жалби поступити односно не може је третирати као предлог за враћање у пређашње стање, ако жалба формално не садржи и предлог за враћање у пређашње стање. Уколико пак странку не заступа пуномоћник, не би било противно намери законодавца да жалбу која има формално не садржи и предлог за враћање у пређашње стање, али у којој се износе чињенице које би могле бити разлог за враћање у пређашње стање, првостепени суд третира као предлог за враћање у пређашње стање и по истом поступа пре достављања списка другостепеном суду ради одлучивања по жалби. Ово стога што није битно како је поднесак назван и које су изрази употребљени, већ је битно оно што је стран-

ка њиме хтела да постигне и што је била њена воља – намера, приликом подношења поднеска. У прилог овом решењу говори и начело процесне економије (члан 10. раније важећег односно ЗПП који је сада на снази), јер би оваквим поступањем првостепени суд у већини случајева дошао до "уштеде времена". Истом закључку води решење предвиђено чланом 103. став 1. и 6. старог односно чланом 101. и 5. сада важећег ЗПП, којим је предвиђено различито поступање суда са неуредним, односно непотпуним поднеском, у зависности од тога да ли је поднесак поднела странка или је поднесак у име странке поднео пуномоћник односно јавни правобранилац или јавни тужилац. Подразумева се да је, да би суд поступао по предлогу за враћање у пређашње стање када жалба формално не садржи предлог за враћање у пређашње стање, али њена садржина указује на исто, неопходно да буду поштовани рокови предвиђени чланом 112. раније важећег Закона о парничном поступку, односно члана 110. Закона о парничном поступку који је на снази.

СТВАРНО ПРАВО

1. Питање:

Да ли је неопходно учешће Града преко свог законског заступника у споровима поводом службености, када је у питању градско грађевинско земљиште на коме су власници парцеле физичка лица (спорови након извршене конверзије права коришћења у право својине)?

Одговор:

Појам грађевинског земљишта одређен је чланом 82. Закона о планирању и изградњи, чланом 83. истог закона, одређено је да грађевинско земљиште може бити у свим облицима својине и да је у промету, а чланом 84. је прописано да грађевинско земљиште може бити градско грађевинско земљиште или грађевинско земљиште ван граница градског грађевинског земљишта, док одредбе члана 100-109 овог закона регулишу конверзију права коришћења у право својине на грађевинском земљишту. У споровима ради утврђења постојања права службености на парцелама које чине градско грађевинско земљиште, а које су у својини физичких лица након извршене конверзије права коришћења у право својине, парничне странке су само власници повласне и послужне парцеле које представљају градско грађевинско земљиште, а не и општина, односно град, јер нису титулари ни права коришћења, ни права својине, тако да немају легитимацију за учешће у овим споровима.

2. Питање:

Има ли услова за конверзију права коришћења у право својине када је упис у земљишној књизи такав да је означен власник одређеног објекта са "одговарајућом површином земљишта неопходног за коришћење објекта", како утврдити ту

"одговарајућу површину", а у вези са тим шта је потребно поднети од доказа у вези молбе за упис"?

Одговор:

Ово питање је детаљно и недвосмислено регулисано одредбом члана 70. Закона о планирању и изградњи. Будући да се конверзијом право коришћења на грађевинском земљишту преображава у право својине на истом, за спровођење конверзије је неопходно да право коришћења буде претходно јасно одређено (дакле, да буде одређена грађевинска парцела која је предмет постојећег права коришћења), да би се затим конверзијом променио квалитет права на таквој, одређеној парцели. Међутим, у ситуацији када власник објекта или посебног дела објекта није уписан као корисник земљишта, тада није могуће спровести конверзију без претходног утврђивања земљишта за редовну употребу таквог објекта и формирања грађевинске парцеле коју ће чинити то земљиште (као предмет постојећег права коришћења које се конвертује у право својине). У том смислу члан 102. став 1. овог Закона дефинише да у наведеној ситуацији пре стицања права својине утврђује се земљиште за редовну употребу објекта, у складу са чланом 70. Закона, којим је даље детаљно регулисан поступак и услови за утврђење земљишта за редовну употребу објекта пред надлежним управним органом – органом јединице локалне самоуправе надлежном за имовинско-правне послове. Управни поступак утврђивања овог земљишта окончава се правноснажним решењем чија је садржина такође детаљно регулисана (њиме се одређују сви елементи потребни за формирање катастарске парцеле или утврђује да је постојећа катастарска парцела истовремено и грађевинска, а саставни део решења је и потврђени пројекат парцелације или препарцелације). Одредбом овог члана изричито је регулисано да ово правноснажно решење представља основ за спровођење промена у катастарском, оперативном, односно основ да надлежни орган донесе решење којим дозвољава деобу, односно спајање свих катастарских парцела које чине земљиште за редовну употребу објекта и којим се формира катастарска парцела која испуњава услове за грађевинску парцелу, (на којој ће конверзијом бити конституисано право својине власника објекта или посебног дела објекта). Дакле, тако се одређује предмет права кори-

шћења (које ће бити конвертовано у право својине у складу са Законом).

3. Питање:

Да ли има услова за конверзију права коришћења у право својине у смислу члана 101. Закона о планирању и изградњи, ако је физичко лице уписано као власник објекта, али не и корисник парцеле, већ је иста својина Републике?

Одговор:

Нема услова за конверзију у смислу члана 101. Закона о планирању и изградњи све док се то лице не упише као корисник земљишта на коме се налази објект на коме је власник сходно одредби члана 70. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник Републике Србије" број 72/2009, 81/2009). Будући да се конверзијом мења квалитет постојећег права уписаног титулара на грађевинском земљишту право коришћења преображава се у право својине, за спровођење конверзије је неопходно да лице које претендује да у поступку конверзије стекне право својине, претходно буде уписано као титулар права коришћења на том земљишту. Без обзира што је лице уписано као власник објекта (те је очигледно и да испуњава услове за истицање права коришћења на земљишту на којем се објект налази), оно не може у поступку конверзије стећи право својине на земљишту (јер није ималац права чији преображај тражи), све док се не упише као титулар права коришћења на том земљишту. Поступак уписа права коришћења на земљишту власника објекта, у оквиру којег се утврђује земљиште за редовну употребу објекта (дакле, предмет права) регулисан је одредбама члана 70. Закона о планирању и изградњи. Тако је одредбом члана 70. став 3. тачка 3. дефинисано "захтев за утврђивање земљишта за редовну употребу објекта и формирање грађевинске парцеле подноси се органу јединице локалне самоуправе надлежном за имовинско-правне послове, ако је у поступку конверзије права коришћења потребно утврдити земљиште за редовну употребу постојећег објекта, када је власник

објекта физичко или правно лице, а као носилац права коришћења на грађевинском објекту на којем је објекат изграђен уписана јединица локалне самоуправе, Аутономна покрајина или Република Србија или друго правно или физичко лице". Дакле, неопходно је претходно спровести управни поступак у којем се утврђује земљиште за редовну употребу, које се окончава правноснажним решењем донетим у управном поступку.

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

1. Питање:

Ако је дуг уговорен у иностраној валути, а тужилац приликом подношења тужбе валуту конвертује у динарски износ и на тај износ тражи законску затезну камату, да ли су такви тужбени захтеви основани?

Одговор:

Чланом 34. став 1. Закона о девизном пословању је предвиђено да се плаћање, наплаћивање и пренос између резидената и нерезидената у Републици Србији врши у динарима, а изузеци од тог правила су прописани ставовима 2. до 6. истог члана. По одредби из члана 34. став 7. овог Закона уговарање у девизама је дозвољено, али се наплата односно исплата по тим уговорима врши у динарима. Народна банка Србије по члану 34. став 8. Закона, прописује у којим случајевима и под којим условима се плаћање, наплаћивање, уплата и исплате могу вршити у ефективном иностраном новцу. По одредби из члана 395. Закона о облигационим односима, кад обавеза гласи на плаћање у иностраној валути њено испуњење се може захтевати у домаћем новцу по курсу на дан испуњења обавезе. Обзиром да је уговарање у девизама дозвољено, али не и плаћање изван законом одређених случајева, странке се могу споразумети и о конверзији девизног потраживања у динаре. Оне уговореном могу предвидети да се конверзија девизног потраживања у динаре изврши пре испуњења обавезе и таква одредба уговора би у смислу члана 10, 12. и 262. став 1. Закона о облигационим односима, уживала судску заштиту, али ако таквог споразума нема поверилац девизног потраживања може захтевати исплату у динарима по важећем курсу на дан испуњења. Поверилац нема право да једнострано изврши конверзију девизног потраживања у динаре, већ се уколико уговором није другачије предвиђено, конверзија врши по члану 395 Закона о обли-

гационим односима. Валута главног потраживања опредељује врсту и висину затезне камате коју дужник плаћа због доцње у извршењу новчане обавезе. Повериоцу новчаног потраживања уговорног у страниј валути у одсуству другачије изричите одредбе уговора припада динарска противвредност његовог потраживања по важећем курсу на дан испуњења обавезе са каматом према валути главног потраживања. По правном ставу Врховног суда Србије од 09. марта 1989. године, захтев за исплату одређеног броја новчаних јединица у динарима. Заузимањем овог правног става је омогућена судска заштита повериоцу девизног потраживања који је противно законској забрани поставио захтев за исплату у страном новцу. Кад поверилац девизног потраживања једностраном изјавом конвертује своје потраживање у динаре и када захтева исплату тако добијеног износа у динарима и законску затезну камату може се узети да тај захтев у себи садржи и захтев за плаћање динарске противвредности одређеног броја новчаних јединица у страниј валути и повериоцу се по члану 395. Закона о облигационим односима, може досудити динарска противвредност његовог девизног потраживања по курсу важећем у моменту испуњења са каматом према валути главног потраживања (домицилном или по стопи Европске централне банке) обрачунатој на исти начин и по истом курсу као и главни дуг.

2. Питање:

Коју камату признати на девизни дуг кад се тражи противвредност истог, да ли камату по најнижој стопи коју утврђује Европска централна банка или исту камату увећану за 3% у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан исплате?

Одговор:

Стопа затезне камате коју плаћа дужник у доцњи са испуњењем новчане обавезе уговорене у страниј валути, па ни у еврима, није одређена позитивним прописима. На новчана потраживања у еврима дужник плаћа затезну камату по стопи коју прописује

Европска централна банка. Европска централна банка не прописује каматне стопе по којима дужници плаћају камату због доцње у извршењу новчаних обавеза, ни камате на штедне улоге. Она у свом месечном билтену преко "Ројтерса" и на свом сајту објављује појмове као што су "каматна стопа на главне послове рефинансирања" (МРО), "каматна стопа на депозите банака" и "каматна стопа на позајмице" (банкама евросистема). Ове каматне стопе се примењују у међусобним односима банака евросистема и односима Европске централне банке са њеним чланицама. Каматна стопа на главне послове рефинансирања има функцију референтне каматне стопе и Централна банка преко те стопе управља ликвидношћу банака и монетарним системом и она служи за формирање других камата. Стопа ове камате је до 27. јуна 2000. године, била фиксна, а од тада је променљива. Према подацима са сајта Европске централне банке ова каматна стопа је већа од камате на депозите банака и нешто мања од камате на позајмице банкама евросистема. По раније важећим прописима о девизном пословању Народна банка Југославије је одлуком утврђивала каматне стопе које овлашћене банке плаћају на девизе на девизним рачунима и девизним штедним улозима. На основу Закона о девизном пословању НБЈ је одредила да се каматне стопе на девизне депозите на девизним рачунима и девизним штедним улозима код овлашћених банака утврђују на нивоу годишњих домицилних камата валута положених на девизне рачуне и штедне улоге увећаних до највише 2 процентна поена на годишњем нивоу. Изменом Закона о девизном пословању ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 66/85 са изменама и допунама и "Сл. Лист СРЈ" бр. 27/92 са изменама и допунама) Народној банци није дато овлашћење да утврђује домицилне каматне стопе и камате на девизне депозите на рачунима. Закон о висини стопе затезне камате који је био на снази од 03. јула 1993. године до 02. марта 2001. године је у члану 2 предвиђао да затезна камата на потраживања између домаћих и страних физичких и правних лица која гласе на плаћање у страниј валути, износи 6% годишње. У том периоду се на девизна потраживања између домаћих лица примењивала камата по домицилној стопи валуте обавезе. Увођењем евра као заједничке валуте већег броја земаља Европске уније од 01. јануара 2002. године постаје спорно како одредити до-

мицилну каматну стопу за ту валуту, односно по којој се стопи плаћа затезна камата за доцњу у испуњењу обавезе изражених у еврима. У судској пракси је преовладао став да се на потраживања између домаћих лица у еврима плаћа затезна камата по стопи коју прописује Европска централна банка. Под оваквом каматном стопом подразумева се камата коју Европска централна банка објављује под називом "камата на главне послове рефинансирања" (MRO – Main refinancing operations), јер је то најнижа каматна стопа на основу које се у државама Монетарне уније одређују друге камате.

3. Питање:

Која камата се досуђује на износ главног дуга који представља динарску противвредност стране валуте?

Одговор:

На потраживање у страниј валути дужник плаћа камату по домицилној каматној стопи према земљи порекла валуте у којој је изречена новчана обавеза, а на потраживање у еврима по стопи коју прописује Европска централна банка. Образложење је дато у одговору на претходно питање.

4. Питање:

Може ли се уговорати одрицање од права на раскид уговора, посебно у вези са чланом 513. Закона о облигационим односима, а у вези са чланом 20, 214. и 103. истог Закона? У вези са тим, став судске праксе је да код друге врсте уговора – уговора о доживотном издржавању су такве одредбе ништаве?

Одговор:

У уговорима се, по правилу, налази одредба којом се странке одричу права на раскид уговора. Странке на то имају право. Закон о облигационим односима је посебно регулисао раскид уговора због неиспуњења и раскид уговора због промењених околности. Уз по-

стојање услова за раскид уговора из члана 124. па све до 132. Закона о облигационим односима, чак иако уговорачи предвиде одредбе да се одричу права на раскид уговора, такве одредбе не би производиле правно дејство. Одрицање од права на раскид уговора због промењених околности из члана 133-136. Закона о облигационим односима, може да се уговори и да има правну снагу само под условима из члана 136. Закона о облигационим односима. Одредбе Закона о облигационим односима у којима се регулише раскидање уговора због неиспуњења или раскидање уговора због промењених околности општег су карактера и примењују се на све уговоре. Иначе, одредбе члана 513. Закона о облигационим односима, регулишу ограничење или искључење одговорности продавца, што је дозвољено, значи и уношење одредби о одрицању права на раскид уговора, али уз ограничења која су наведена у овом члану (513. Закона о облигационим односима, у тачки 1. предвиђа да одговорност продавца за правне недостатке може да се уговором ограничи или сасвим искључи. У тачки 2. предвиђа да ако је у време закључења уговора продавцу био познат или му није могао остати непознат неки недостатак у његовом праву, одредбе уговора о ограничењу или искључењу одговорности за правне недостатке су ништаве). Значи, диспозиција странака предвиђена чланом 20. Закона о облигационим односима је ограничена и ако нису испуњени услови из члана 513. Закона о облигационим односима, одредбе одрицања права на раскид су ништаве, сходно члану 103. Закона о облигационим односима. Ако нису испуњени услови из члана 513. Закона о облигационим односима и ако су ништаве одредбе о одрицању права на раскид, примењују се одредбе члана 214. Закона о облигационим односима, зависно од савесности продавца. Закон о наслеђивању у члановима 201. и 202. је регулисао раскид уговора о доживотном издржавању због поремећених односа и због промењених околности. Имајући у виду одредбе ових чланова, као и правну природу уговора о доживотном издржавању, јасно је да је искључена могућност одрицања од раскидања уговора, односно уколико су у уговору о доживотном издржавању унете одредбе да се уговорачи одричу права на раскид уговора, ове одредбе су ништаве.

5. Питање:

Тужбени захтев се односи на исплату мање исплаћених зарада, а тужиоцу је у тренутку подношења тужбе престао радни однос. Да ли применити одредбе које се односе на радне односе или пак одредбе које се односе на општи поступак и накнаду штете? У вези са претходним питањем да ли је надлежан виши суд или апелациони суд за поступање по жалби у правној ствари ради исплате неисплаћених зарада?

Одговор:

Ово питање се може поделити на два дела: а) први део, у оквиру кога се тражи одговор на питање да ли ће се применити одредбе које се односе на радне односе или пак одредбе које се односе на општи поступак и накнаду штете када се ради о захтеву за исплату мање исплаћених зарада тужиоцу коме је у тренутку подношења тужбе престао радни однос; б) и други део, који се односи на то да ли је за поступање по жалби у правној ствари ради исплате неисплаћених зарада надлежан виши суд или апелациони суд? Ово што је битно за одговор на наведени први део питања је да се тужбени захтев односи на исплату мање исплаћених зарада (и што те зараде, евидентно, потичу из радног односа; с обзиром да је тужбу поднео "радник коме је престао радни однос"), јер то је довољно за закључак да се ради (о правима, обавезама и одговорностима из радних односа) и ирелеватно је да ли тужилац још увек има статус запосленог лица или му је у тренутку подношења тужбе престао радни однос; а пошто се "о правима, обавезама и одговорностима из радних односа" може одлучивати само у парницама из радних односа то јест ради се о такозваним радним споровима, то произилази да ће се у поступку одлучивања по таквој тужби применити одредбе које су предвиђене за поступање у парници из радног односа глава XXIX, поступак у парницама из радних односа, члан 434. до 439. Закона о парничном поступку објављеног у ("Службеном гласнику Републике Србије" бр.125/04 и 111/09); односно глава XXIX, поступак у парницама из радних односа, члан 436-111/09 новог Закона о парничном поступку објављеном у ("Службеном гласнику Републике

Србије број 72/11) с тим што ће се на основу одредбе члана 22. став 3. Закона о уређењу судова ("Службени гласник Републике Србије" бр.116/2008 од 22. децембра 2008. године) о таквом спору судити основни суд у првом степену. За одговор на наведени други део питања је од значаја следеће: да ли треба одлучити о жалби на решење које је основни суд донео у парници ради неисплаћених зарада лицу које у моменту подношења тужбе више није у радном односу, о којој жалби ће виши суд одлучити на основу одредбе из члана 23. став 2. тачка 2. Закона о уређењу судова; да ли треба одлучити о жалби на пресуду коју је основни суд донео у парници ради неисплаћених зарада лицу које у моменту подношења тужбе више није у радном односу, о којој жалби као другостепени одлучује апелациони суд на основу одредбе из члана 24. став 1. тачка 3. Закона о уређењу судова. Из наведеног произилази да основни суд у оваквим парницама увек суди као првостепени, да у жалбама против решења донетих од стране основног суда одлучује виши суд, док о жалбама против пресуде донетих од стране основног суда увек одлучује апелациони суд (с обзиром да парница из радних односа не може бити спор мале вредности).

ПОРОДИЧНО ПРАВО

1. Питање:

Како поступити у ситуацији када Центар за социјални рад очигледно избегава да се изјасни и образложи ко ће од родитеља по разводу брака вршити родитељско право?

Одговор:

Када Центар за социјални рад, као установа социјалне заштите, без оправданог разлога одбије да достави налаз и стручно мишљење о подобности родитеља за вршење родитељског права у спору о вршењу родитељског права, суд је овлашћен да се обрати надлежном органу који врши инспекцијски надзор над радом те стручне службе. Образложење: Одредбом члана 270. Породичног закона, прописано је да је суд дужан, пре него што донесе одлуку о вршењу родитељског права, да затражи налаз и мишљење од стране старатељства, Породичног саветовалишта или друге установе специјализоване за посредовање у породичним односима. Центар за социјални рад је установа социјалне заштите коју оснива локална самоуправа према члану 10. и 14. Закона о социјалној заштити ("Службени гласник Републике Србије" бр. 24/11). Према наведеном, законским одредбама члана 2. истог Закона центар је установа која обавља послове од јавног интереса и на чији рад се примењују прописи о организацији и раду у јавној служби. У области социјалне заштите према члану 21. истог Закона, врши се инспекцијски надзор над стручним радом Установе социјалне заштите, у складу са законом. Надзор врши надлежни орган локалне самоуправе, Градски центар за социјални рад или орган предвиђен уговором, ако је Центар за социјални рад основан за територију једне или више јединица локалне самоуправе. Уколико Центар за социјални рад, као орган старатељства, без оправданог разлога одбије да достави суду налаз и стручно мишљење о подобности родитеља за вршење родитељског права у

спору за вршење родитељског права, суд је према одредбама члана 10, 14. и 21. Закона о социјалној заштити овлашћен да се обрати надлежном органу ради спровођења инспекцијског надзора над стручним радом органа старатељства. Како установа која обавља послове од јавног интереса и на чији рад се примењује пропис организације и рада у јавној служби из породичних односа Центар за социјални рад нема улогу вештака, па се одредбе о новчаном кажњавању вештака садржане у члану 254. став 1. тог Закона, не примењују на ту стручну службу.

ОСТАЛО

1. Питање:

Да ли суд може одложити извршење на предлог трећег лица уколико је то треће лице без упута суда поднело тужбу против извршног повериоца, којом тражи да се утврди да је извршење недопуштено на предмету извршења?

Одговор:

Доношењем Закона о извршењу и обезбеђењу ("Службени гласник Републике Србије", број 31 од 09. маја 2011. године) који је почео да се примењује од 17. септембра 2011. године и на започета извршења, а спорно потраживање на постављено питање више нема значаја. Одредбом члана 6. наведеног Закона предвиђено је да је поступак извршења и обезбеђења хитан и да у поступку извршења и обезбеђења одлагање није дозвољено, осим ако законом није изричито прописано другачије. Стога, наведени члан Закона изричито прописује да нема одлагања извршења како на предлог извршног повериоца, тако и на предлог извршног дужника и трећег лица. Институт одлагања извршења био је регулисан одредбама чланова од 63. до 67. Закона о извршењу у извршном поступку ("Службени гласник Републике Србије" 125 од 22. новембра 2004. године) који је престао да важи даном почетка примене Закона о извршењу и обезбеђењу, сходно одредбама члана 358, 362. и 363. истог Закона. Према одредбама раније важећег Закона о извршном поступку суд није могао одлагати извршење на предлог трећег лица уколико је то треће лице без упута на парницу поднело тужбу против извршног повериоца којим тражи да се утврди да је извршење недопуштено на предмету извршења. Услови потребни за одлагање извршења на предлог трећег лица сходно одредби члана 65. наведеног Закона били су да је суд треће лице упутио на парницу ради проглашења, да је извршење на одређеном предмету недопуштено, да је треће лице парницу покренуло и да би треће лице спровођењем извр-

шења претрпело значајну штету. Наведени услови били су кумулативно прописани и без испуњења свих услова није се могло одложити извршење.

2. Питање:

Да ли присуство пуномоћника извршног повериоца о попису и процени покретних ствари, као и јавној продаји, спада у потребне трошкове који се досуђују повериоцу?

Одговор:

Трошкови поводом приступа адвоката као пуномоћника извршног повериоца, о спровођењу службених радњи пописа за процене и продаје покретних ствари извршног дужника, су потребни трошкови јер извршни поверилац тако контролише спровођење извршења, односно има увид у рад судског извршитеља. На тај начин се пуномоћнику странке, а чија је основна функција пружање стручне помоћи, омогућава увид у целокупан ток поступка како би могао да штити права повериоца и пружи адекватну и ефикасну правну помоћ. У прилог оваквог става говори и чињеница да је Закон о извршном поступку ("Службени гласник Републике Србије", број 125/2004) у овој фази поступка дао извршном повериоцу активну улогу како у погледу права на правну заштиту у случају неправилности не при спровођењу извршења у смислу члана 58. поменутог Закона и захтева за измену предмета пописа, у смислу одредбе члана 75. истог Закона, тако је у погледу одређивања самог обима пописа и члана 74. истог Закона. Другим речима, ови трошкови су потребни ради вођења извршног поступка и зато, сагласно одредби члана 43. став 4. Закона о извршном поступку, они морају бити досуђени извршном повериоцу. Имајући у виду да ни Закон о извршењу и обезбеђењу "Службени гласник РС", број 31/2011, као ни предходни закон не ограничава право извршног повериоца у фази спровођења извршења, то и по закону који је сада на снази, извршни поверилац има право на накнаду трошкова за присуство пуномоћника попису, процени и јавној продаји покретних ствари.

ЦИП - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34

БИЛТЕН / Апелациони суд у Београду ;
главни и одговорни уредник Радмила Драгичевић
Дичић. - 2012, бр. 4-. - Београд (Булевар војводе
Мишића 37): Intermex, 2012 – (Београд:
Cicero) - 22 cm

Три пута годишње. - Је наставак: Билтен
Окружног суда у Београду = ISSN 0351-0247

ISSN 2217-3609 = Билтен (Апелациони суд у Београ-
ду)

COBIS. SR-ID 178707212